Elektronicznie podpisany przez:
Zbigniew Szaszkowski
dnia 8 września 2025 r.

UCHWAŁA NR XVII/99/2025
RADY GMINY ZBROSŁAWICE

z dnia 8 września 2025 r.

w sprawie przyjęcia zmiany Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Zbrosławice do roku 2030

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2025 r. poz. 1153) oraz z art. 14 ust. 1 i art. 23 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. z 2024 r. poz. 278) na wniosek Wójta Gminy Zbrosławice Rada Gminy Zbrosławice uchwala, co następuje:

§ 1.

Przyjmuje się zmianę Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Zbrosławice do roku 2030, przyjętego Uchwałą Rady Gminy Zbrosławice nr LXIII/584/2023 z dnia 29 listopada 2023 r. w sprawie Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Zbrosławice do roku 2030 (zwanego dalej "Programem"), nadając mu brzmienie jak w załączniku do niniejszej uchwały.

§ 2.

Program otrzymuje nową nazwę "Gminny Program Rewitalizacji dla obszaru rewitalizacji Gminy Zbrosławice".

§ 3.

Wykonanie uchwały powierzyć Wójtowi Gminy.

§ 4.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Gminy
Zbrosławice

Zbigniew Szaszkowski

Załącznik do uchwały Nr XVII/99/2025
Rady Gminy Zbrosławice
z dnia 8 września 2025 r.

GMINNY PROGRAM REWITALIZACJI

DLA OBSZARU REWITALIZACJI GMINY ZBROSŁAWICE

Inwestor: **Gmina Zbrosławice**
ul. Oświęcimska 2
42-674 Zbrosławice

ECOEN CONSULT Sp. z o. o.
Centralna 5,
42-625 Pyrzowice

Zbrosławice, czerwiec 2023 r.

Spis treści

1. Wstęp 8
2. Charakterystyka gminy z uwzględnieniem podstawowych danych i uwarunkowań przestrzennych 11
3. Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych 19
3.1. Sfera społeczna 20
3.1.1 Demografia 20
3.1.2 Problemy społeczne 27
3.1.3 Zadłużenie 42
3.1.4 Przestępczość i bezpieczeństwo 43
3.1.5 Edukacja 50
3.1.6 Kapitał społeczny 58
3.1.7 Kultura 60
3.1.8 Życie publiczne 67
3.2 Sfera gospodarcza 73
3.3 Sfera środowiskowa 78
3.4 Sfera przestrzenno-funkcjonalna 82
3.5 Sfera techniczna 92
4. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego 97
5. Wyznaczenie obszaru rewitalizacji 101
6. Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji 104
6.1 Podobszar rewitalizacji Czekanów 104
6.2 Podobszar rewitalizacji Laryszów 117
6.3 Podobszar rewitalizacji Miedary 128
6.4 Podobszar rewitalizacji Przezchlebie 142
6.5 Podobszar rewitalizacji Zbrosławice - Ptakowice 156
6.6 Podobszar rewitalizacji Wieszowa 170
6.7 Podobszar rewitalizacji Zawada 184
6.8 Podobszar rewitalizacji Ziemięcice 196
7. Założenia Gminnego Programu Rewitalizacji 210
7.1 Wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji 210
7.2 Cele rewitalizacji oraz odpowiadające im kierunki działań służących eliminacji lub ograniczeniu negatywnych zjawisk 210
7.3 Lista planowanych podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych 213
7.4 Charakterystyka pozostałych dopuszczalnych rodzajów przedsięwzięć rewitalizacyjnych 243

8. Realizacja Gminnego Programu Rewitalizacji 248
8.1 Mechanizmy integrowania działań oraz przedsięwzięć rewitalizacyjnych 250
8.2 Szacunkowe ramy finansowe Gminnego Programu Rewitalizacji wraz z szacunkowym wskazaniem środków finansowych ze źródeł publicznych i prywatnych 252
8.3 Proces partycypacji społecznej i włączenia społecznego 255
8.4 Struktura zarządzania realizacją Gminnego Programu Rewitalizacji 273
8.5 System monitorowania i oceny Gminnego Programu Rewitalizacji 275
8.6 Zgodność Gminnego Programu Rewitalizacji z aktami prawa lokalnego 283
8.6.1 Akty prawne dotyczące ochrony praw lokatorów 283
8.6.2 Uchwała dotycząca Komitetu Rewitalizacji 283
8.6.3 Specjalna Strefa Rewitalizacji 284
8.6.4 Zmiany w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego 284
9. Opis powiązań Gminnego Programu Rewitalizacji z dokumentami strategicznymi gminy i innymi dokumentami 286
9.1 Spójność z dokumentami strategicznymi gminy 286
9.2 Spójność z dokumentami ponadlokalnymi 291
9.3 Spójność z dokumentami planistycznymi Unii Europejskiej na lata 2021-2027 301
10. Załącznik graficzny przedstawiający podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji 304

Spis tabel

Tabela 1 *Charakterystyka sołectw w Gminie Zbrosławice (stan na 12.2020)* 11
Tabela 2 *Kluby i sekcje sportowe, członkowie i ćwiczący w Gminie Zbrosławice w latach 2018-2020* 15
Tabela 3 *Pomniki przyrody ożywionej i nieożywionej na terenie Gminy Zbrosławice* 15
Tabela 4 *Struktura ludności w odniesieniu do danych dla województwa* 20
Tabela 5 *Ludność wg płci w Gminie Zbrosławice w latach 2015 -2020* 21
Tabela 6 *Ludność w wieku przedprodukcyjnym (14 lat i mniej), produkcyjnym i poprodukcyjnym wg płci w Gminie Zbrosławice w latach 2015-2020* 23
Tabela 7 *Liczba ludności i powierzchnia w poszczególnych sołectwach Gminy Zbrosławice w latach 2016-2020* 25
Tabela 8 *Podsumowanie - problemy demograficzne w poszczególnych sołectwach Gminy Zbrosławice* 26
Tabela 9 *Liczba gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej w Gminie Zbrosławice w latach 2016-2020 w odniesieniu do danych dla województwa* 27

Tabela 10 *Liczba gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej w Gminie Zbrosławice wg kryterium dochodowego w latach 2016-2020* 27
Tabela 11 *Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego w Gminie Zbrosławice w latach 2016-2020*..... 28
Tabela 12 *Świadczenia na rzecz rodziny w Gminie Zbrosławice w latach 2016-2020*..... 28
Tabela 13 *Liczba wypłaconych dodatków mieszkaniowych w Gminie Zbrosławice z uwzględnianiem danych dla województwa w latach 2016-2020* 28
Tabela 14 *Udział osób objętych pomocą GOPS ze względu na ubóstwo w latach 2016-2020* 29
Tabela 15 *Udział osób objętych pomocą GOPS ze względu na bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2016-2020* 30
Tabela 16 *Udział osób objętych pomocą GOPS ze względu na niepełnosprawność w latach 2012-2016* 31
Tabela 17 *Ilość zabiegów pielęgniarsko - opiekuńczych dla pacjentów poszczególnych sołectw Gminy Zbrosławice realizowanych przez Caritas Diecezji Gliwickiej w latach 2018-2020*..... 32
Tabela 18 *Udział rodzin objętych pomocą GOPS ze względu na alkoholizm w latach 2016-2020*..... 34
Tabela 19 *Liczba osób bezrobotnych objętych pomocą GOPS w latach 2016-2020*..... 35
Tabela 20 *Liczba osób oraz łączna wartość zadłużenia z tytułu najmu lokalu w rozbiciu na rejony w 2020* 42
Tabela 21 *Liczba osób oraz łączna wartość zadłużenia z tytułu dostawy wody i odbioru ścieków w rozbiciu na rejony w 2020 r.*..... 43
Tabela 22 *Ilość przestępstw i wykroczeń na terenie Gminy Zbrosławice w latach 2017-2020* 44
Tabela 23 *Ilość zdarzeń drogowych na terenie Gminy Zbrosławice w których uczestnik zdarzenia poniósł śmierć bądź został lekko/ciężko ranny, w latach 2015-2021*..... 49
Tabela 24 *Obiekty edukacyjne na terenie Gminy Zbrosławice* 51
Tabela 25 *Szkoły Podstawowe na terenie Gminy Zbrosławice w latach szkolnych do 2020 r.* 52
Tabela 26 *Przedszkola na terenie Gminy Zbrosławice w latach szkolnych do 2019 r.* 52
Tabela 27 *Oddziały przedszkolne w Szkołach Podstawowych w latach szkolnych do 2020 r.* 52
Tabela 28 *Egzamin po VIII klasie w 2019-2021*..... 54
Tabela 29 *Wydarzenia z dziedziny sportu i rekreacji realizowane w ramach zadań publicznych na terenie Gminy Zbrosławice w latach 2017-2020*..... 59
Tabela 30 *Obiekty wpisane do rejestrów zabytków na terenie Gminy Zbrosławice* 61

Tabela 31 *Biblioteki, czytelnicy, wypożyczenia księgozbioru w latach 2015-2020*..... 64
Tabela 32 *Wykaz bibliotek na terenie Gminy Zbrosławice* 65
Tabela 33 *Wykaz wydarzeń kulturalnych organizowanych przez Gminną Bibliotekę Publiczną w Zbrosławicach w poszczególnych sołectwach w latach 2018-2020* 65
Tabela 34 *Wykaz wydarzeń kulturalnych organizowanych przez Gminę Zbrosławice w poszczególnych sołectwach w latach 2018-2020* 66
Tabela 35 *Aktywność mieszkańców - wnioski złożone do Urzędu Gminy Zbrosławice w latach 2018-2020* 68
Tabela 36 *Frekwencja wyborów samorządowych 2018* 69
Tabela 37 *Podsumowanie - zjawiska kryzysowe w sferze społecznej w poszczególnych sołectwach Gminy Zbrosławice* 70
Tabela 38 *Działające na obszarze Gminy Zbrosławice podmioty gospodarki narodowej, z uwzględnieniem sektora rolniczego, przemysłowego i budowlanego w 2020 r.* 73
Tabela 39 *Podmioty gospodarki narodowej, przekształcenia własnościowe i strukturalne w Gminie Zbrosławice w latach 2015-2020* 73
Tabela 40 *Podmioty wg grup rodzajów działalności PKD 2007 w Gminie Zbrosławice w latach 2015-2020* 74
Tabela 41 *Przedsiębiorcy działający na terenie Gminy Zbrosławice pod względem rodzaju wykonywanej działalności – 20 najpopularniejszych wg CDIEG w roku 2021* 74
Tabela 42 *Podmioty wg sekcji i działów PKD 2007* 75
Tabela 43 *Podmioty gospodarcze na terenie Gminy Zbrosławice wg bazy klas wielkości w roku 2021*..... 76
Tabela 44 *Aktywne podmioty gospodarcze na terenie Gminy Zbrosławice w 2021 r.* 76
Tabela 45 *Podsumowanie - zjawiska kryzysowe w sferze gospodarczej w poszczególnych sołectwach Gminy Zbrosławice* 77
Tabela 46 *Podsumowanie - zjawiska kryzysowe w sferze środowiskowej w poszczególnych sołectwach Gminy Zbrosławice* 81
Tabela 47 *Gminna infrastruktura społeczna*..... 82
Tabela 48 *Sieć kanalizacyjna w Gminie Zbrosławice w latach 2015-2020* 84
Tabela 49 *Sieć kanalizacji sanitarnej na terenie Gminy Zbrosławice* 85
Tabela 50 *Sieć wodociągowa na terenie Gminy Zbrosławice* 85
Tabela 51 *Sieć gazowa na terenie Gminy Zbrosławice* 86

Tabela 52 *Sieć gazowa w Gminie Zbrosławice w latach 2015-2020* 87
Tabela 53 *% mieszkańców Gminy Zbrosławice korzystających z instalacji sieciowych do ogółu mieszkańców w latach 2015-2020* 87
Tabela 54 *Obszary na terenie Gminy Zbrosławice o niskich walorach estetycznych* 88
Tabela 55 *Podsumowanie - zjawiska kryzysowe w sferze przestrzenno-funkcjonalnej w poszczególnych sołectwach Gminy Zbrosławice* 91
Tabela 56 *Gminne zasoby mieszkaniowe* 92
Tabela 57 *Podsumowanie - zjawiska kryzysowe w sferze technicznej w poszczególnych sołectwach Gminy Zbrosławice* 96
Tabela 58 *Syntetyczna ocena zjawisk kryzysowych w poszczególnych sołectwach Gminy Zbrosławice* 100
Tabela 59 *Cele i kierunki* 212
Tabela 60 *Listy planowanych podstawowych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych* 217
Tabela 61 *Cele rewitalizacji i kierunki działań rewitalizacyjnych dla projektów podstawowych* 241
Tabela 62 *Zestawienie pozostałych rodzajów przedsięwzięć rewitalizacyjnych* 243
Tabela 63 *Cele rewitalizacji i kierunki działań rewitalizacyjnych dla pozostałych rodzajów przedsięwzięć* 246
Tabela 64 *Lista planowanych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych* 253
Tabela 65 *Harmonogram wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji* 275
Tabela 66 *Elementy GPR poddawane monitoringowi* 277
Tabela 67 *Zakres działań monitorujących* 279
Tabela 68 *Elementy podlegające końcowej ocenie stopnia realizacji GPR* 281
Tabela 69 *Wskaźniki produktu* 281
Tabela 70 *Wskaźniki rezultatu* 282

Spis wykresów

Wykres 1 *Przyrost naturalny w latach 1995-2019 w Gminie Zbrosławice* 21
Wykres 2 *Przyrost naturalny w latach 2015-2020* 22
Wykres 3 *Migracje na terenie Gminy Zbrosławice w latach 2016-2020* 22
Wykres 4 *Produkcyjne grupy wieku, 2020* 23
Wykres 5 *Udział grup mieszkańców Gminy Zbrosławice z uwzględnieniem wieku, na rynku*

pracy w 2020 r. 24
Wykres 6 *Udział ludności Gminy Zbrosławice w poszczególnych grupach produkcyjnych z uwzględnieniem wieku, w latach 2015-2020* 24
Wykres 7 Szacunkowa stopa bezrobocia rejestrowanego w Gminie Zbrosławice lata 2004-2020 35
Wykres 8 Przestępstwa stwierdzone (oszacowane) w Gminie Zbrosławice w latach 2012-2020 44
Wykres 9 *Poziom wykształcenia – Gmina Zbrosławice* 53

Spis map

Mapa 1 *Lokalizacja Gminy Zbrosławice na terenie Województwa Śląskiego* 12
Mapa 2 *Lokalizacja Gminy Zbrosławice na terenie powiatu tarnogórskiego* 12
Mapa 3 *Sołectwa Gminy Zbrosławice* 13
Mapa 4 *Obszary prawnie chronione na terenie Gminy Zbrosławice* 17
Mapa 5 *Lokalizacja obszarów NATURA 2000 względem granic Gminy Zbrosławice* 18

1. Wstęp

Rewitalizacja to proces polegający na wyprowadzaniu obszaru zdegradowanego ze stanu kryzysowego. Musi on być prowadzony w sposób kompleksowy, czyli uwzględniający zarówno prowadzenie działań na rzecz lokalnej społeczności, jak i działania dotyczące przestrzeni i jej funkcji, stanu technicznego infrastruktury, środowiska oraz gospodarki. Jego działania muszą być również skoncentrowane terytorialnie i prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie Gminnego Programu Rewitalizacji.

Gmina Zbrosławice opracowała w 2016 r. „Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Zbrosławice do 2022 roku", przyjęty uchwałą nr XXX/343/2017 Rady Gminy Zbrosławice z dnia 28 czerwca 2017 r., jednakże obecnie, w związku z wymogiem opracowania Programu rewitalizacji zgodnie z zapisami ustawy o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 r. (Dz.U. z 2015 r. poz. 1777), zaistniała konieczność opracowania na kolejny okres, Gminnego Programu Rewitalizacji według nowych zasad określonych w niniejszej ustawie i zgodnie z wymogami nowej perspektywy programowej Unii Europejskiej. Gminny Program Rewitalizacji dla obszaru rewitalizacji Gminy Zbrosławice, został opracowany zgodnie z zapisami ustawy o rewitalizacji przy uwzględnieniu zasad partnerstwa i partycypacji. Proces przygotowania dokumentu uwzględniał współuczestnictwo i współdecydowanie interesariuszy na każdym etapie opracowania dokumentu. Zgodnie z zapisami ustawy o rewitalizacji, partycypacja społeczna w procesie opracowania i wdrażania GPR zapewniła aktywny udział interesariuszy, o których mowa w art. 2 ust. 2 niniejszej ustawy (nie stanowiącego katalogu zamkniętego interesariuszy). Ponadto zgodnie z zapisami Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r., a także Ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027, w pracach nad przygotowaniem i wdrażaniem Gminnego Programu Rewitalizacji pełniącego funkcję Strategii IIT (Innego Instrumentu Terytorialnego) zaangażowani byli: partnerzy społeczno – gospodarczy; podmioty reprezentujący społeczeństwo obywatelskie, podmioty działające na rzecz ochrony środowiska, organizacje pozarządowe, podmioty odpowiedzialne za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji. Podmioty te były zaangażowane w opracowania programu (w trakcie konsultacji społecznych) oraz będą zaangażowane na etapie wdrażania Gminnego Programu

Rewitalizacji (np. w składzie Komitetu Rewitalizacji czy na etapie monitoringu lub oceny aktualności i stopnia realizacji).

Nowy Gminny Program Rewitalizacji ma za zadanie wskazać kierunki zmian w celu wielofunkcyjnego wykorzystania zdiagnozowanego obszaru rewitalizacji zlokalizowanego na terenie Gminy Zbrosławice. Celem opracowania i wdrożenia Programu jest pobudzenie aktywności środowisk lokalnych oraz stymulowanie współpracy na rzecz rozwoju społeczno-gospodarczego, a także przeciwdziałanie zjawiskom wykluczenia społecznego. Należy podkreślić, że Program Rewitalizacji ma charakter wielokierunkowy, ze szczególnym uwzględnieniem zdiagnozowanych obszarów problemowych. Skutki realizacji działań rewitalizacyjnych odpowiadających na zdiagnozowane problemy, powinny być dostrzegane nie tylko z perspektywy obszaru poddanego rewitalizacji, ale również z punktu widzenia całej Gminy Zbrosławice.

Projekty realizowane w ramach niniejszego Programu są ukierunkowane na rozwiązanie indywidualnych problemów społecznych, gospodarczych i przestrzenno-funkcjonalnych czy tych w sferze technicznej, zdiagnozowanych na obszarze rewitalizacji. W szczególności kategoria problemów społecznych odgrywa kluczową rolę w planowaniu kompleksowej rewitalizacji, jako jej fundament i główna rama realizacyjna. Ostatecznym celem działań podjętych w ramach opracowanego Programu, powinno być bowiem doprowadzenie do trwałych zmian społecznych, które mają decydujące znaczenie z perspektywy dokonywanych zmian infrastrukturalnych, determinując ich trwałość i akceptację przez mieszkańców obszaru zdegradowanego.

Podjęcie działań w ramach niniejszego Programu to sprawa szczególnie istotna, nie tylko ze względu na zainicjowanie procesów społecznych, poprawę warunków życia czy podniesienie jakości przestrzeni publicznej, ale również dlatego, że jest znaczącym czynnikiem podnoszenia konkurencyjności. Założenia Programu będą katalizatorem rozwoju wielu różnorodnych dziedzin, jakie składają się na funkcjonowanie Gminy. W trakcie planowania i realizacji projektów rewitalizacyjnych zdefiniowanych w ramach Programu, uwzględniono konieczność zapewnienia komplementarności poszczególnych przedsięwzięć. Kompleksowość i spójność zaproponowanych kierunków działań odpowiada zdiagnozowanym potrzebom rewitalizacyjnym, co pozwoli na optymalne wykorzystanie lokalnych potencjałów na rzecz poprawy jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji. Podczas projektowania działań

wzięto również pod uwagę konieczność zapewnienia kompleksowości interwencji infrastrukturalnej ze wsparciem na rzecz rozwoju kapitału społecznego. Koniecznym była integracja i skoordynowanie powyższych czynników. Ich praktyczne zastosowanie będzie miało efektywny wpływ na wykonanie zaplanowanych działań i pozwoli określić stopień zrealizowania założonych celów.

2. Charakterystyka gminy z uwzględnieniem podstawowych danych i uwarunkowań przestrzennych

Gmina Zbrosławice położona jest w środkowej części województwa śląskiego, graniczy z Tarnowskimi Górami, Bytomiem, Zabrzem, Gliwicami, Pyskowicami, Toszkiem, Wielowsią i Tworogiem. Zajmuje 148 km^2 powierzchni, z czego ponad 100 km^2 powierzchni zajmują użytki rolne. Liczba mieszkańców wynosi 15 267 osób. Gmina podzielona jest na 21 sołectw: Boniowice, Czekanów, Jasiona, Jaśkowice, Kamieniec, Karchowice, Kopienica, Księży Las, Laryszów, Łubie, Łubki, Miedary, Przezchlebie, Ptakowice, Szałsza, Świętoszowice, Wieszowa, Wilkowice, Zawada, Zbrosławice, Ziemięcice. Siedzibą władz Gminy są Zbrosławice.

Tabela 1 *Charakterystyka sołectw w Gminie Zbrosławice (stan na 12.2020)*

Miejscowość	Liczba mieszkańców	Powierzchnia [ha]
Zbrosławice	2728	959
Wieszowa	2311	1672
Miedary	1109	1374
Ziemięcice	944	748
Czekanów	897	362
Przezchlebie	843	717
Kamieniec	786	830
Łubie	651	1289
Kopienica	645	686
Szałsza	682	773
Ptakowice	571	849
Świętoszowice	529	339
Wilkowice	462	670
Księży Las	427	906
Laryszów	389	184
Karchowice	369	453
Zawada	314	450
Jasiona	229	344
Jaśkowice	155	344
Łubki	129	316
Boniowice	97	356
Suma	**15267**	**14621**

Źródło: Urząd Gminy Zbrosławice

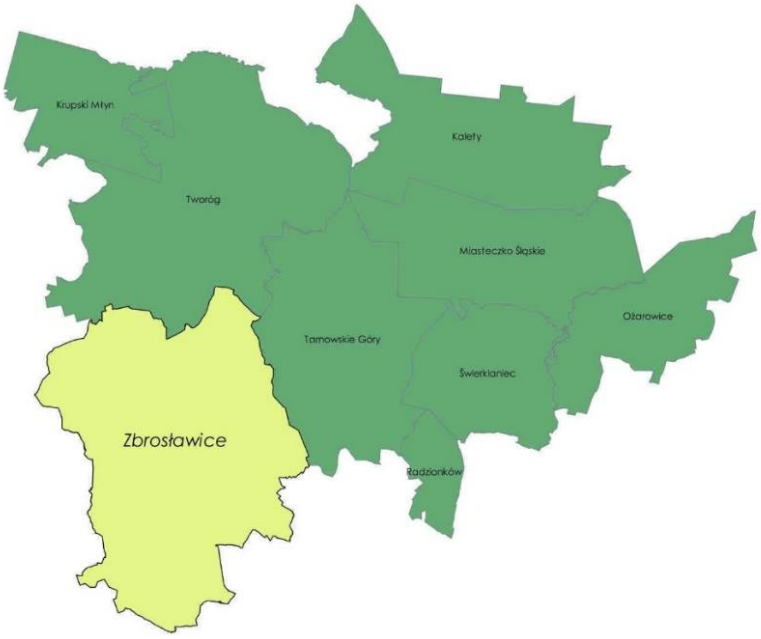
Choć większość obszaru Gminy Zbrosławice stanowią tereny rolnicze, to w perspektywie najbliższych lat spodziewany jest istotny rozwój innych gałęzi przemysłowych. Powodem stał się rozwój sieci komunikacyjnej w postaci autostrady A1, której dwa węzły znajdują się na terenie Gminy, dzięki czemu w bardzo krótkim czasie można znaleźć się w Międzynarodowym Porcie Lotniczym Katowice w Pyrzowicach lub na autostradzie A4.

Mapa 1 *Lokalizacja Gminy Zbrosławice na terenie Województwa Śląskiego*

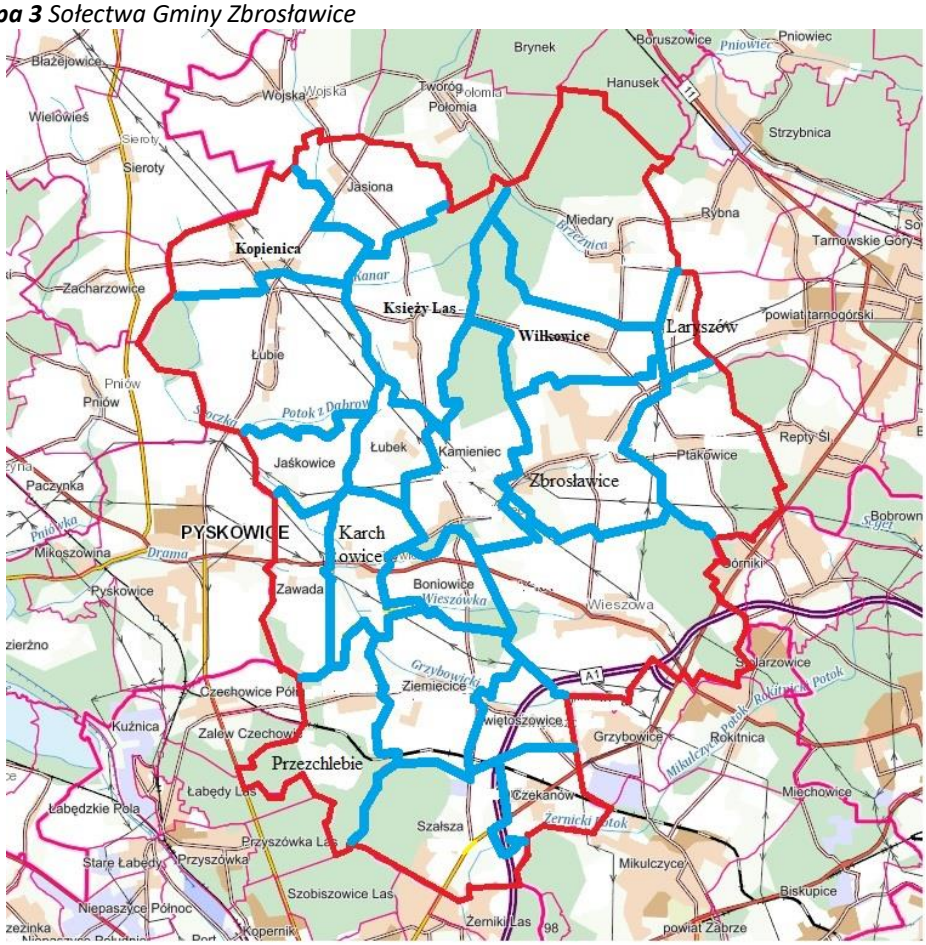
Źródło: https://mapy.orsip.pl/imap

Mapa 2 *Lokalizacja Gminy Zbrosławice na terenie powiatu tarnogórskiego*

Źródło: Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Zbrosławice

Mapa 3 *Sołectwa Gminy Zbrosławice*

Źródło: Opracowanie własne

Gmina jest korzystnie położona w bezpośrednim sąsiedztwie aglomeracji śląskiej. Przez Gminę przebiegają ważne trasy komunikacyjne:

- Autostrada A1, na którą wjazd możliwy jest poprzez dwa węzły, w sołectwie Czekanów i w sołectwie Wieszowa,
- Droga krajowa DK 94 (trasa Zgorzelec - Bolesławiec - Krzywa - Chojnów - Legnica Prochowice - Środa Śląska - Wrocław - Siechnice - Oława - Brzeg - Skorogoszcz - Karczów - Opole - Walidrogi - Nakło - Izbicko - Strzelce Opolskie - Toszek - Pyskowice - Wieszowa - Bytom - Piekary Śląskie - Siemianowice Śląskie - Będzin - Sosnowiec - Dąbrowa Górnicza - Sławków - Olkusz - Kraków - Wieliczka - Targowisko - Bochnia - Brzesko - Wojnicz - Tarnów - Pilzno - Dębica - Ropczyce - Sędziszów Małopolski - Rzeszów - Jarosław - Radymno - Korczowa),
- Droga krajowa DK 78 (trasa Chałupki - Wodzisław Śląski - Rybnik - Gliwice - Zabrze – Bytom - Tarnowskie Góry - Pyrzowice - Siewierz - Poręba - Zawiercie - Szczekociny - Jędrzejów – Chmielnik).

Na sieć połączeń lokalnych składają się także:

- drogi powiatowe o łącznej długości 83,7 km,
- drogi gminne publiczne o łącznej długości 75,8 km,
- drogi gminne wewnętrzne o łącznej długości 25,7 km.

Na terenie Gminy funkcjonuje również duża część dróg nieutwardzonych łączących obszary zabudowy i tereny upraw polowych i leśnych. Choć większość obszaru Gminy Zbrosławice stanowią tereny rolnicze, to w perspektywie najbliższych lat spodziewany jest istotny rozwój innych gałęzi przemysłowych, ze względu na korzystny układ komunikacyjny, bezpośrednią bliskość aglomeracji śląskiej, w tym Gliwic czy Zabrza. Powodem stał się rozwój sieci komunikacyjnej i skomunikowanie Gminy Zbrosławice (przez 2 wspomniane powyżej węzły w Czekanowie i Wieszowie) z autostradą A1 - dzięki czemu w bardzo krótkim czasie można znaleźć się w Międzynarodowym Porcie Lotniczym Katowice w Pyrzowicach lub na autostradzie A4. Przykładem korzystnego oddziaływania układu komunikacyjnego na rozwój Gminy Zbrosławice jest wybudowane na terenie Gminy (w sołectwie Szałsza), przez MLP Group S.A., centrum logistyczne MLP Gliwice składające się z 3 nowoczesnych hal magazynowych klasy A o łącznej powierzchni najmu ponad 44 tys. m^2 (docelowo ma powstać ich ponad 53 tys. m^2). MLP Gliwice znajduje się zaledwie 6 km na północ od centrum Gliwic. Doskonałym atutem tej lokalizacji jest właśnie bliskość autostrady A1 (w odległości ok. 2 km) oraz drogi krajowej nr 78 (w odległości ok. 1 km). Ta sprawia, że MLP Gliwice jest atrakcyjnym miejscem dla wielu obszarów działalności. W chwili obecnej na terenie MPL Gliwice znajduje się m.in. sortownia InPost oraz centrum logistyczne Żabka.

Przeważający obszar Gminy Zbrosławice leży w zlewni rzeki Dramy, która zasila zbiornik Dzierżno Małe (jeden z dwóch zbiorników w okolicy, obok Dzierżna Dużego), a kilkaset metrów za nim uchodzi do Kanału Gliwickiego. Jeżeli chodzi o warunki klimatyczne to cechuje je zmienność. Przyczyną jest ścieranie się suchych mas powietrza ze wschodu oraz wilgotnych mas powietrza znad Atlantyku. Po północnej stronie Garbu Tarnogórskiego występują częstsze i w większej ilości opady atmosferyczne niż po południowej jego stronie. Roczna suma opadów zatem na terenie Gminy waha się w granicach 600 – 800 mm. Średnia temperatura na terenie Gminy wynosi 7,6 – 7,7^oC. Dominują wiatry południowo – zachodnie i zachodnie, natomiast długość okresu wegetacyjnego waha się w granicach 200-210 dni.

Do ważnych dziedzin życia mieszkańców Gminy należy rekreacja, sport, aktywny wypoczynek, czy spacery. Obok licznych ośrodków jeździeckich w Gminie można skorzystać z wielu walorów krajobrazowo-turystycznych i wypoczynkowych, kortów renomowanych klubów tenisowych, zwiedzić Zabytkową Stację Wodociągową „Zawada" w Karchowicach, podziwiać liczne pałace i zabytkowe kościoły, rozsmakować się w menu uznanych restauracji, jak również pielgrzymować drogą Świętego Jakuba 'Via Regia'. Na tym terenie istnieje kilka ośrodków oraz szkółek jeździeckich oferujących naukę jazdy konnej, spacery na koniach, a nawet kursy dla instruktorów jazdy konnej. Na terenie Gminy działają także trzy koła łowieckie. Blisko 25 kilometrów liczy biegnąca przez Gminę Zbrosławice ścieżka do jazdy konnej. W Laryszowie znajduje się ośrodek tenisowy, w którym regularnie odbywają się turnieje singlowe. Na terenie Gminy w celu promowania aktywnego stylu życia wśród dorosłych, dzieci i młodzieży, działają organizacje sportowe i uczniowskie kluby sportowe:

Tabela 2 *Kluby i sekcje sportowe, członkowie i ćwiczący w Gminie Zbrosławice w latach 2018-2020*

Kluby sportowe	2018	2019	2020
kluby	8	11	12
członkowie	407	484	504
ćwiczący	424	438	505
sekcje sportowe	10	16	16

Źródło: Opracowanie własne na podstawie http://swaid.stat.gov.pl

Mieszkańcy mają do dyspozycji m. innymi salę gimnastyczną z siłownią przy Szkole Podstawowej w Zbrosławicach, nowoczesne sale gimnastyczne w Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Boniowicach, Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Miedarach i Zespole Szkół w Wieszowie oraz inne obiekty sportowe w Miedarach, Łubiu, Ptakowicach, Ziemięcicach i Przezchlebiu. Ponadto Gmina posiada teren sportowo – rekreacyjny w Wilkowicach.

Formy ochrony przyrody na terenie Gminy Zbrosławice stanowią: 4 pomniki przyrody ożywionej i nieożywionej, zespół przyrodniczo – krajobrazowy, obszar Natura 2000.

Tabela 3 *Pomniki przyrody ożywionej i nieożywionej na terenie Gminy Zbrosławice*

Wyszczególnienie	Podstawa prawna, oznaczenie dziennika urzędowego, data utworzenia
Jesion wyniosły (Fraxinus excelsior) o obwodzie 237 cm	Decyzja nr RL-VII-7140/8/81 Wojewody Katowickiego

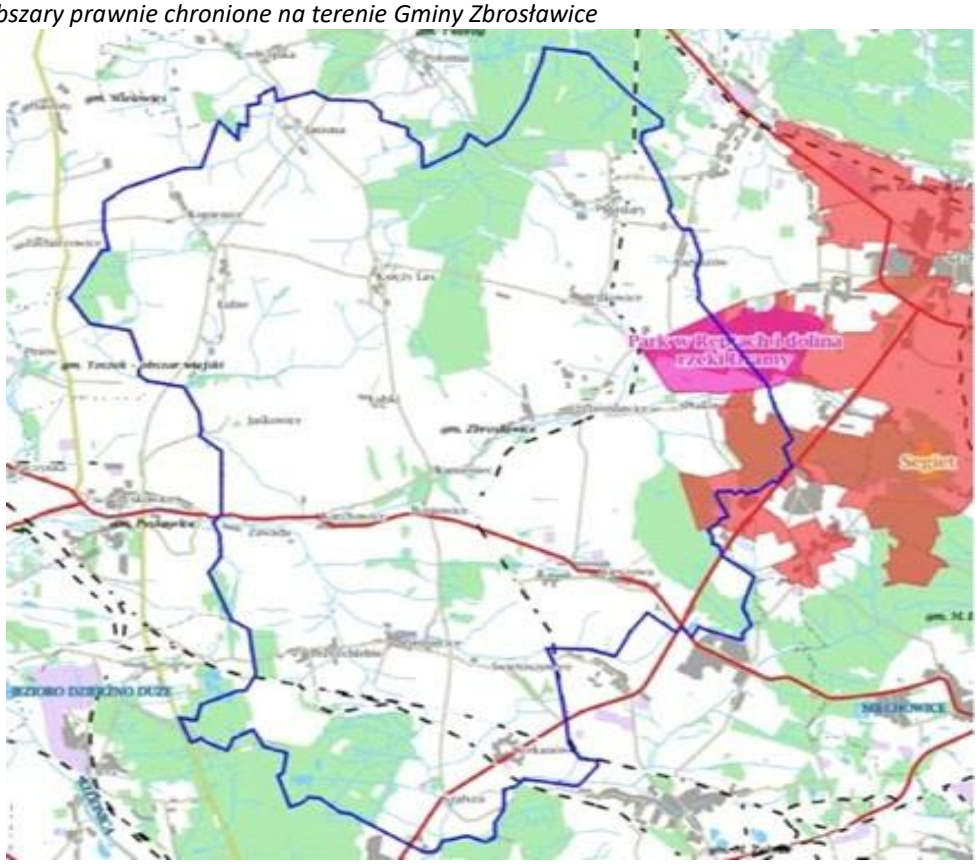
Dąb szypułkowy (Quercus robur) o obwodzie 266 cm	Decyzja nr RL-VII-7140/8/81 Wojewody Katowickiego
Dąb szypułkowy (Quercus robur) o obwodzie 267 cm	Decyzja nr RL-VII-7140/8/81 Wojewody Katowickiego
Dąb szypułkowy (Quercus robur) o obwodzie 268 cm	Decyzja nr RL-VII-7140/8/81 Wojewody Katowickiego

Źródło: Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Katowicach

Zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Park w Reptach i dolina rzeki Dramy" został utworzony 11.07.2002 r. w oparciu o rozporządzenie Wojewody Śląskiego. Jest on położony na terenie Gmin Tarnowskie Góry i Zbrosławice. Obejmuje obszar o powierzchni 475,51 ha, na terenie Gminy Zbrosławice jest to powierzchnia 241,88 ha. Usytuowany jest na obu zboczach doliny rzeki Dramy z pozostałościami dawnego zwierzyńca oraz aleją kasztanową stanowiącą fragment drogi z Rept Starych do Starych Tarnowic (dzielnicy Tarnowskich Gór). Teren parku ma bardzo dużą wartość pod względem przyrodniczym. Ma charakter naturalnego lasu bukowego z fragmentami grądu; odznacza się bogatą szatą roślinną oraz ciekawymi pejzażami. Jest on największym na Śląsku skupiskiem drzew pomnikowych. Większość drzewostanu parku (około 66%) stanowią ponad stuletnie drzewa. Największą powierzchnię w kompleksie parkowym zajmuje buczyna pomorska. Oprócz buków rosną w nim rzadkie lipy szerokolistne, więzy szypułkowe oraz świerki i polskie modrzewie. Wśród porastających park krzewów znajdują się: jarzębina, bez czarny, kalina koralowa, trzmielina. Z około 260 gatunków roślin naczyniowych rosnących w zespole przyrodniczo - krajobrazowym "Park w Reptach i dolina rzeki Dramy" na szczególną uwagę zasługują rośliny rzadkie takie jak: konwalia dwulistna, śmiałek pogięty, pierwiosnek lekarki, pierwiosnek wyniosły, kosmatka owłosiona, kosmatka gajowa, kokoryczka wielokwiatowa, kielisznik zaroślowy, wiechlina gajowa, kocanka piaskowa, bluszcz pospolity oraz objęte całkowitą ochroną wawrzynek wilczełyko i barwinek pospolity. Zespół "Park w Reptach i dolina rzeki Dramy" zamieszkują liczne ssaki - między innymi sarna, zając szarak, dzik, lis, jeż, kret, ryjówka, mysz polna, kuna domowa, wiewiórka, karczownik ziemnowodny. U wylotu sztolni można zaobserwować nietoperze. W pobliżu rzeki Dramy żyją płazy i gady: traszki zwyczajne, ropuchy szare, i żaby jeziorkowe, żaby trawne, żaby moczarowe, jaszczurki zwinki, jaszczurki żyworodne. Niekiedy

można też natknąć się na zaskrońca zwyczajnego, żmiję zygzakowatą, padalca czy gniewosza plamistego. Z ptaków między innymi można zaobserwować: sikory bogatki, wróble, kosy, muchołówki małe, potrzeszcze, dzięcioły średnie, przepiórki, sroki i dzwońce. Na terenie zespołu żyje też wiele gatunków owadów a wśród nich objęte ochroną gatunkową metaliczno zielone chrząszcze z rodziny biegaczy.

Mapa 4 *Obszary prawnie chronione na terenie Gminy Zbrosławice*

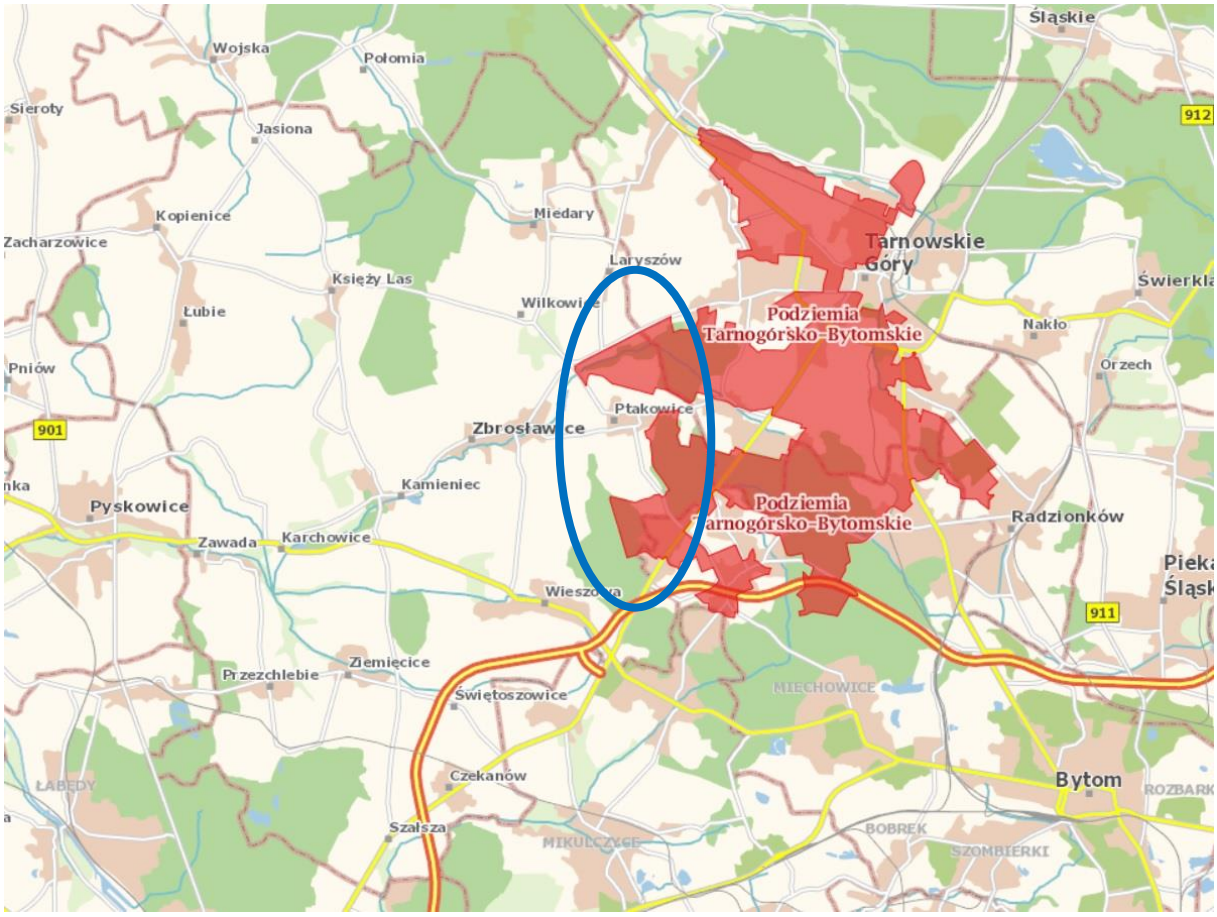

Źródło: www.gdos.gov.pl

Na terenie Gminy zlokalizowany jest także obszar Natura 2000 – „Podziemia Tarnogórsko – Bytomskie" (PLH240003). Obszar objęty ochroną prawną jest zlokalizowany na terenie Tarnowskich Gór, Bytomia, Zbrosławic i Radzionkowa. Podziemia tworzą wyrobiska po trwającej od XVI do XX wieku eksploatacji kruszców srebronośnych. Podziemia utworzone są z systemu chodników, komór, szybów i sztolni, w tym 5 sztolni odwadniających. Podziemia cechują się różnorodną szatą naciekową i swoistymi układami biocenotycznymi. Ze wstępnych wyników prowadzonych obecnie badań można wnioskować, że w podziemiach tych zimuje co najmniej kilkanaście tysięcy nietoperzy. Jest to więc prawdopodobnie drugie co do wielkości hibernakulum nietoperzy w Polsce. Stwierdzono tu zimowanie 8 gatunków, w tym nocka

dużego - gatunku z załącznika II Dyrektywy Siedliskowej. Ostoja jest jednym z dwóch największych w kraju zimowisk gacka brunatnego. Wyrobiska są wykorzystywane przez nietoperze również w okresie letnim.

Mapa 5 *Lokalizacja obszarów NATURA 2000 względem granic Gminy Zbrosławice*

Źródło: http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/

3. Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych

Analiza zjawisk kryzysowych, została przeprowadzona w sposób szczegółowy dla poszczególnych sołectw, z uwzględnieniem następujących rodzajów problemów: problemy demograficzne, bezrobocie, zadłużenie, poziom bezpieczeństwa, poziom edukacji, kapitał społeczny, udział mieszkańców w życiu publicznym i kulturalnym. Analizie poddano także sferę gospodarczą, środowiskową i przestrzenno-funkcjonalną. Przeanalizowano również sytuację w sferze technicznej.

W przypadku problemów demograficznych posłużono się danymi dotyczącymi liczby ludności. Jeżeli chodzi o problemy społeczne posłużono się danymi dotyczącymi osób objętych pomocą ze względu na wykluczenia, w tym: ubóstwo, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych a także alkoholizm oraz niepełnosprawność. W przypadku bezrobocia, zadłużenia, przestępczości i bezpieczeństwa posłużono się odpowiednio danymi dotyczącymi liczby osób bezrobotnych, zadłużonych oraz liczby przestępstw i innych pochodnych. Do analizy poziomu edukacji posłużyły dane dotyczące poziomu zdawalności egzaminów szkolnych. Kapitał społeczny badano w oparciu liczbę organizacji, oraz ilość wydarzeń w ramach zlecanych do realizacji organizacjom pozarządowym zadań publicznych. Analizę uczestnictwa mieszkańców w życiu publicznym oparto na ilości składnych przez nich wniosków oraz na ich udziale w wyborach samorządowych. W przypadku udziału mieszkańców w życiu kulturalnym oparto się głównie na danych o organizowanych wydarzeniach kulturalnych. Diagnozę problemów w sferze gospodarczej przeprowadzono na podstawie danych dotyczących prowadzonej działalności oraz ilości aktywnych przedsiębiorstw na terenie Gminy. Sfera środowiskowa została przebadana na podstawie dostępnych danych środowiskowych. Na podstawie danych o obiektach użyteczności publicznej, z uwzględnieniem ich stanu technicznego, oraz danych dotyczących sieci technicznych została przeanalizowana sfera przestrzenno-funkcjonalna. Na podstawie obserwacji przestrzeni publicznej dokonanej przez pracowników Urzędu Gminy w Zbrosławicach, wskazano tereny o niskich walorach estetycznych i problemach przestrzennych, przebadano także zagadnienie komunikacji publicznej. W przypadku sfery technicznej oparto się na stanie technicznym budynków budowlano – mieszkaniowych, w tym podłączenia do kanalizacji, spełniania przez budynki wymogów z zakresu ochrony środowiska i energooszczędności oraz rodzaju stosowanego ogrzewania.

3.1. Sfera społeczna

Problemy społeczne w poszczególnych sołectwach Gminy Zbrosławice zostały zidentyfikowane w oparciu o dane demograficzne oraz dane dotyczące liczby mieszkańców oraz osób korzystających z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej ze względu na ubóstwo, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, alkoholizm oraz niepełnosprawność. Ponadto został także przeanalizowany problem bezrobocia i zadłużenia, bezpieczeństwa publicznego, poziomu edukacji i kapitału społecznego oraz uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym. Ze względu na charakter Gminy i znaczące dysproporcje pomiędzy liczbą mieszkańców w poszczególnych sołectwach, zastosowano ilościową metodę analizy porównawczej, przeprowadzoną na wartościach bezwzględnych dotyczących diagnozowanych problemów społecznych. Mając na uwadze koncentrację zjawisk kryzysowych, skupiono się na skali analizowanych zjawisk.

3.1.1 Demografia

Według danych udostępnionych przez Urząd Gminy na dzień 31.12.2021 r. Gminę Zbrosławice zamieszkuje 15 183 osób, w tym 7 511 mężczyzn (49,47%) i 7 672 kobiet (50,53%). Średnia gęstość zaludnienia dla Gminy wynosi 103 osoby na km^2. W porównaniu do województwa śląskiego, średnia gęstość zaludnienia Gminy Zbrosławic jest ponad 3,5 razy mniejsza. Średni wiek mieszkańców wynosi 43,7 lat i jest porównywalny do średniego wieku mieszkańców województwa śląskiego oraz porównywalny do średniego wieku mieszkańców całej Polski.

Tabela 4 *Struktura ludności w odniesieniu do danych dla województwa*

Jednostka terytorialna	Ludność	Płeć		Średnia gęstość zaludnienia (km^2)
		mężczyźni	kobiety	
Zbrosławice	15 183	7 511	7 672	103
województwo śląskie	4492330	2 163 440	2 328 890	364

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych udostępnionych przez Urząd Gminy w Zbrosławicach oraz na podstawie Banku Danych Lokalnych

Ogólne dane statystyczne dotyczące podziału ludności wg płci za lata 2015 – 2020 obrazuje poniższa tabela, z której wynika, że na przestrzeni analizowanych lat proporcja płci nie ulega istotnym zmianom, a w roku 2020 podobnie jak w 2015 utrzymuje się nieznaczna przewaga ilości kobiet nad mężczyznami.

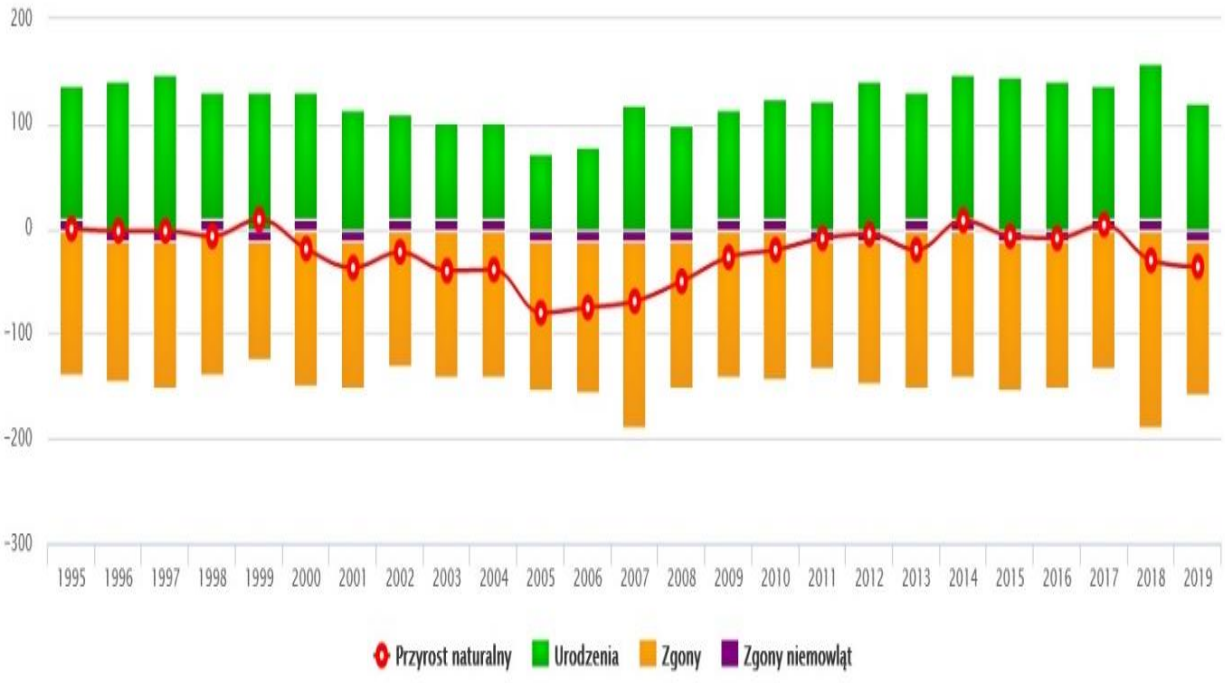
Tabela 5 *Ludność wg płci w Gminie Zbrosławice w latach 2015 -2020*

Liczba ludności	2015	2016	2017	2018	2019	2020
ogółem	15858	15886	16001	16112	16261	16385
mężczyźni	7919	7946	8006	8017	8079	8151
kobiety	7939	7940	7995	8095	8182	8234

Źródło: Opracowanie własne na podstawie http://swaid.stat.gov.pl

Gmina Zbrosławice ma ujemny przyrost naturalny wynoszący -36. Odpowiada to przyrostowi naturalnemu -2,2 na 1000 mieszkańców Gminy Zbrosławice. W 2019 roku urodziło się 121 dzieci, w tym 44,6% dziewczynek i 55,4% chłopców. Współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów wynosi 0,73 i jest znacznie większy od średniej dla województwa oraz porównywalny do współczynnika dynamiki demograficznej dla całego kraju.

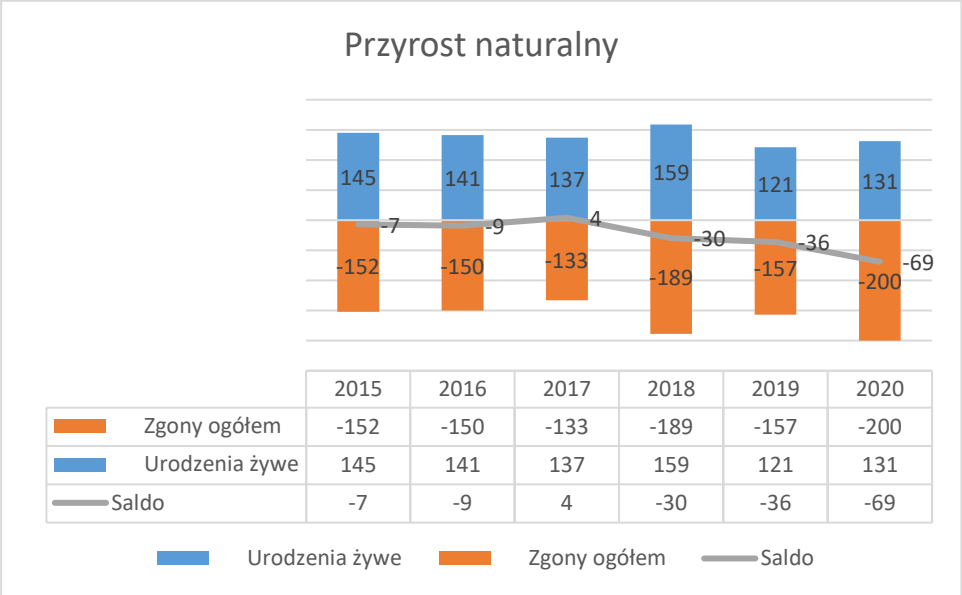
Wykres 1 *Przyrost naturalny w latach 1995-2019 w Gminie Zbrosławice*

Źródło: http://www.polskawliczbach.pl/gmina_Zbroslawice#przyrost-naturalny

Podobnie podając za danymi platformy analitycznej SWAID na 2020 r., przyrost naturalny wyrażał się liczbą -69 (saldo wynikowe: -200 zgony ogółem do 131 urodzenia żywe).

Wykres 2 *Przyrost naturalny w latach 2015-2020*

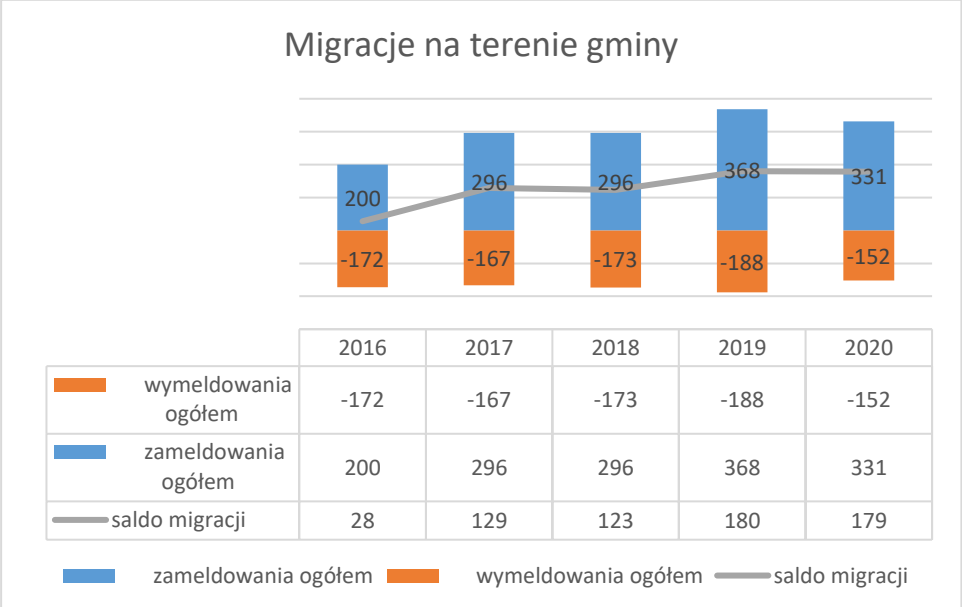

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Zgony ogółem	-152	-150	-133	-189	-157	-200
Urodzenia żywe	145	141	137	159	121	131
Saldo	-7	-9	4	-30	-36	-69

Źródło: Opracowanie własne na podstawie http://swaid.stat.gov.pl

W 2020 roku zarejestrowano 331 zameldowań oraz -152 wymeldowań, w wyniku czego saldo migracji dla Gminy Zbrosławice wynosi 179.

Wykres 3 *Migracje na terenie Gminy Zbrosławice w latach 2016-2020*

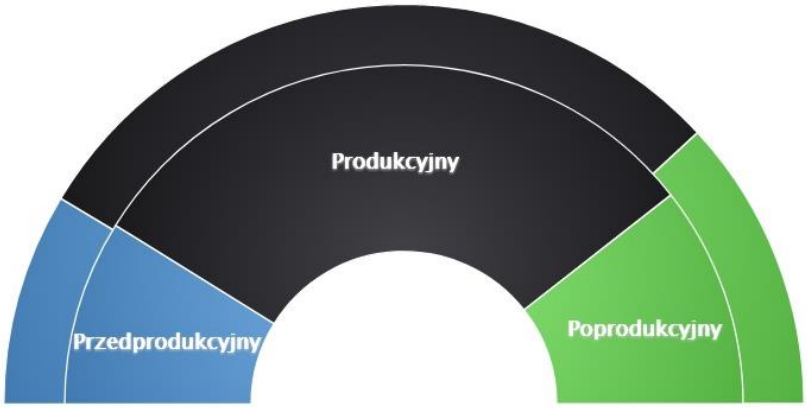

	2016	2017	2018	2019	2020
wymeldowania ogółem	-172	-167	-173	-188	-152
zameldowania ogółem	200	296	296	368	331
saldo migracji	28	129	123	180	179

Źródło: Opracowanie własne na podstawie http://swaid.stat.gov.pl

Wg danych na 2020 r. 61,2% mieszkańców Gminy Zbrosławice jest w wieku produkcyjnym, 17,7% w wieku przedprodukcyjnym, a 21,1% mieszkańców jest w wieku poprodukcyjnym.

Wykres 4 *Produkcyjne grupy wieku, 2020*

Źródło: http://www.polskawliczbach.pl/

Poniżej zaprezentowano dane dotyczące ludności Gminy Zbrosławice w podziale na przedprodukcyjne, produkcyjne i poprodukcyjne grupy, z uwzględnieniem płci. W okresie 2015-2020 można stwierdzić, że rośnie liczba mężczyzn i kobiet w wieku przedprodukcyjnym jaki i poprodukcyjnym, jednakże najbardziej niepokojącym zjawiskiem jest znacząco malejąca liczba osób w wieku produkcyjnym.

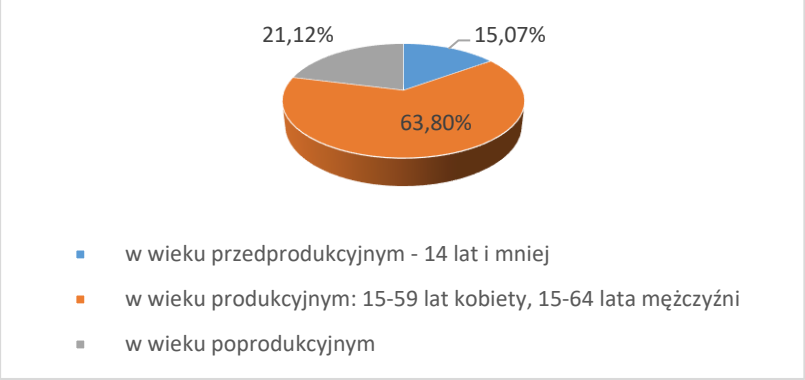
Tabela 6 *Ludność w wieku przedprodukcyjnym (14 lat i mniej), produkcyjnym i poprodukcyjnym wg płci w Gminie Zbrosławice w latach 2015-2020*

Ludność w wieku przedprodukcyjnym (14 lat i mniej), produkcyjnym i poprodukcyjnym wg płci	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
ogółem	15858	15886	16001	16112	16261	16385
mężczyźni	7919	7946	8006	8017	8079	8151
kobiety	7939	7940	7995	8095	8182	8234
w wieku przedprodukcyjnym - 14 lat i mniej						
ogółem	2169	2195	2248	2338	2394	2470
mężczyźni	1119	1131	1153	1181	1217	1267
kobiety	1050	1064	1095	1157	1177	1203
w wieku produkcyjnym: 15-59 lat kobiety, 15-64 lata mężczyźni						
ogółem	10669	10589	10530	10491	10454	10454
mężczyźni	5699	5680	5662	5648	5648	5640
kobiety	4970	4909	4868	4843	4806	4814
w wieku poprodukcyjnym						
ogółem	3020	3102	3223	3283	3413	3461
mężczyźni	1101	1135	1191	1188	1214	1244
kobiety	1919	1967	2032	2095	2199	2217

Źródło: Opracowanie własne na podstawie http://swaid.stat.gov.pl

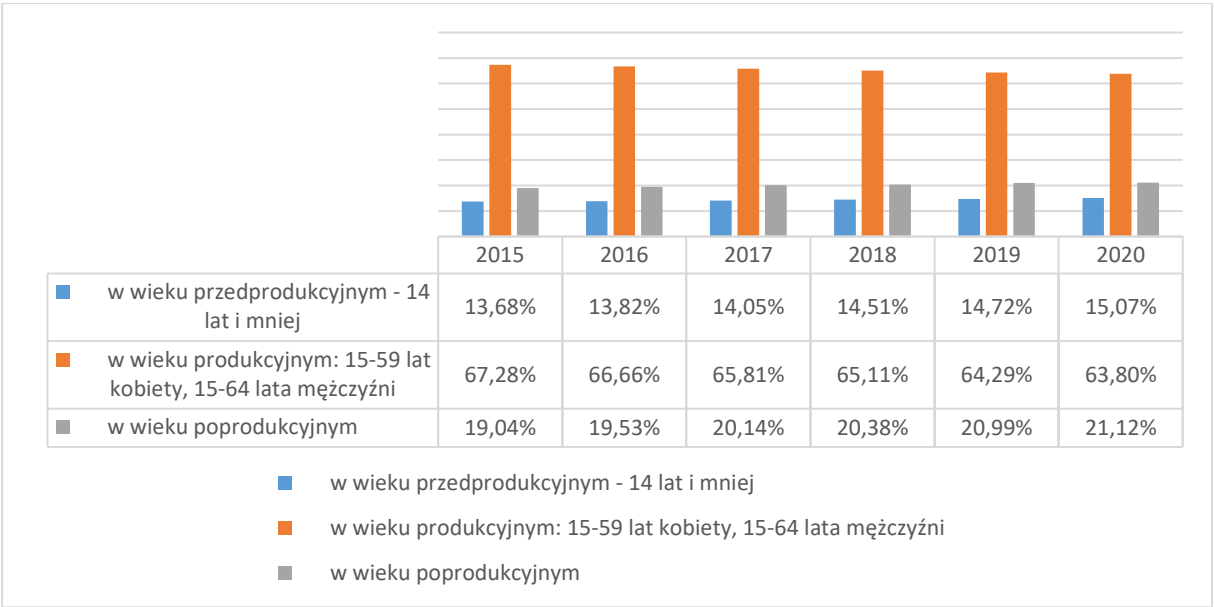
Zaprezentowane poniżej wykresy są rozwinięciem danych dla tendencji zaobserwowanych powyżej. Co prawda grupa produkcyjna z definicji stanowi najliczniejszą i najaktywniejszą grupę na rynku pracy, jednakże można zaobserwować, że udział osób z grupy produkcyjnej w ogólnej liczbie mieszkańców Gminy Zbrosławice jest obarczony stałą tendencją spadkową.

Wykres 5 *Udział grup mieszkańców Gminy Zbrosławice z uwzględnieniem wieku, na rynku pracy w 2020 r.*

Źródło: Opracowanie własne na podstawie http://swaid.stat.gov.pl

Wykres 6 *Udział ludności Gminy Zbrosławice w poszczególnych grupach produkcyjnych z uwzględnieniem wieku, w latach 2015-2020*

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
w wieku przedprodukcyjnym - 14 lat i mniej	13,68%	13,82%	14,05%	14,51%	14,72%	15,07%
w wieku produkcyjnym: 15-59 lat kobiety, 15-64 lata mężczyźni	67,28%	66,66%	65,81%	65,11%	64,29%	63,80%
w wieku poprodukcyjnym	19,04%	19,53%	20,14%	20,38%	20,99%	21,12%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie http://swaid.stat.gov.pl

W latach 2016 – 2020 liczba ludności Gminy Zbrosławice zwiększyła się z 14895 osób do 15267 osób. Analizując dane dla całej Gminy za każdy rok z osobna w stosunku do badanego 2016 roku mówimy o wzroście liczby ludności każdego roku. Poniższa tabela przedstawia w tym zakresie szczegółowe dane:

Tabela 7 *Liczba ludności i powierzchnia w poszczególnych sołectwach Gminy Zbrosławice w latach 2016-2020*

Sołectwo	2016	2017	2018	2019	2020	%	Powierzchnia [ha]
Boniowice	99	99	100	101	97	0,64	356
Czekanów	912	899	898	890	897	5,88	362
Jasiona	236	229	229	223	229	1,50	344
Jaśkowice	138	143	141	155	155	1,02	344
Kamieniec	789	789	783	791	786	5,15	830
Karchowice	322	332	345	355	369	2,42	453
Kopienica	640	635	640	645	645	4,22	686
Księży Las	422	429	418	425	427	2,80	906
Laryszów	397	406	406	399	389	2,55	184
Łubie	674	678	666	666	651	4,26	1289
Łubki	130	137	138	136	129	0,84	316
Miedary	1075	1077	1082	1098	1109	7,26	1374
Ptakowice	582	574	567	570	571	3,74	849
Przezchlebie	846	849	855	839	843	5,52	717
Szałsza	611	627	652	670	682	4,47	773
Świętoszowice	512	513	515	518	529	3,46	339
Wieszowa	2296	2289	2289	2287	2311	15,14	1672
Wilkowice	445	452	447	453	462	3,03	670
Zawada	306	303	312	319	314	2,06	450
Zbrosławice	2553	2611	2652	2712	2728	17,87	959
Ziemięcice	910	922	913	931	944	6,18	748
Suma	**14895**	**14993**	**15048**	**15183**	**15267**	**100,00%**	**14621**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych udostępnionych przez Urząd Gminy w Zbrosławicach

Po przeprowadzonej analizie można stwierdzić, że największymi miejscowościami uwzględniając liczbę ludności są: Zbrosławice (2728 mieszkańców, co stanowi 17,87% wszystkich mieszkańców gminy), Wieszowa (2311 mieszkańców, co stanowi 15,14% wszystkich mieszkańców gminy), Miedary (1109 mieszkańców, 7,26%) oraz Czekanów (897 mieszkańców, 5,88%). W trakcie ostatnich 5 lat w Gminie obserwuje się minimalny wzrost całkowitej liczby mieszkańców, natomiast w poszczególnych sołectwach sytuacja jest zmienna.

Podsumowanie analizy danych dotyczących problemów demograficznych na terenie Gminy Zbrosławice, zaprezentowano w tabeli poniżej.

Tabela 8 *Podsumowanie - problemy demograficzne w poszczególnych sołectwach Gminy Zbrosławice*

SOŁECTWO	PROBLEMY DEMOGRAFICZNE		
	WYSTĘPOWANIE ZJAWISKA KRYZYSOWEGO		UZASADNIENIE
	TAK	NIE	
Boniowice			Zanotowany spadek ilości mieszkańców w badanym okresie.
Czekanów			W trakcie ostatnich 5 lat w Gminie obserwuje się minimalny wzrost całkowitej liczby mieszkańców.
Jasiona			
Jaśkowice			
Kamieniec			Zanotowany spadek ilości mieszkańców w badanym okresie
Karchowice			W trakcie ostatnich 5 lat w Gminie obserwuje się minimalny wzrost całkowitej liczby mieszkańców.
Kopienica			
Księży Las			
Laryszów			Zanotowany spadek ilości mieszkańców w poszczególnych sołectwach w badanym okresie.
Łubie			
Łubki			
Miedary			
Przezchlebie			W trakcie ostatnich 5 lat w Gminie obserwuje się minimalny wzrost całkowitej liczby mieszkańców.
Ptakowice			
Szałsza			
Świętoszowice			
Wieszowa			
Wilkowice			
Zawada			Zanotowany spadek ilości mieszkańców w badanym okresie.
Zbrosławice			W trakcie ostatnich 5 lat w Gminie obserwuje się minimalny wzrost całkowitej liczby mieszkańców.
Ziemięcice			

Źródło: opracowanie własne

3.1.2 Problemy społeczne

Analizując dane dotyczące pomocy społecznej na obszarze Gminy Zbrosławice wskazać należy liczbę gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej. W przypadku Gminy można zaobserwować tendencję spadkową (lata 2016-2018), wskazującą na postępujący proces wzrastania zamożności społeczeństwa na terenie Gminy, który został zahamowany w 2018 roku, aby następnie ulec zwiększeniu w 2019 roku i ponownie spaść w 2020 roku. Z kolei na terenie województwa śląskiego liczba gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej z roku na rok jest niższa. Niemniej jednak, wysoka wartość wskaźnika pomocy wskazuje na konieczność podjęcia odpowiednich działań rewitalizacyjnych przez Gminę na zidentyfikowanym obszarze interwencji. Poniższa tabela pokazuje opisywane zjawisko.

Tabela 9 *Liczba gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej w Gminie Zbrosławice w latach 2016-2020 w odniesieniu do danych dla województwa*

Jednostka terytorialna	2016	2017	2018	2019	2020
	gosp.	gosp.	gosp.	gosp.	gosp.
Zbrosławice	267	257	246	247	223
województwo śląskie	88 500	80 444	73 516	69 061	64 158

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych

Poniższa tabela jest szczegółowym rozwinięciem danych dla tendencji zaobserwowanych powyżej przy uwzględnieniu kryterium dochodowego. Maleje liczba gospodarstw korzystających z pomocy poniżej kryterium dochodowego, a rośnie powyżej tego kryterium.

Tabela 10 *Liczba gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej w Gminie Zbrosławice wg kryterium dochodowego w latach 2016-2020*

Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego	2016	2017	2018	2019	2020
ogółem	267	257	246	247	223
poniżej kryterium dochodowego	196	191	177	166	138
powyżej kryterium dochodowego	71	66	69	81	85

Źródło: Opracowanie własne na podstawie http://swaid.stat.gov.pl

Podobnie analizując za ten sam okres osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego, można zaobserwować ogólną tendencję spadkową, ale tym razem stałą (lata 2016-2020).

Tabela 11 *Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego w Gminie Zbrosławice w latach 2016-2020*

Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego	2016	2017	2018	2019	2020
ogółem	766	697	627	592	509
poniżej kryterium dochodowego	551	516	451	416	326
powyżej kryterium dochodowego	215	181	176	176	183

Źródło: Opracowanie własne na podstawie http://swaid.stat.gov.pl

W przypadku analizy za ten sam okres, świadczeń na rzecz rodziny - można zaobserwować, że po chwilowych wzrostach tych świadczeń, można mówić o ich generalnym spadku na przestrzeni badanego okresu (lata 2016-2020).

Tabela 12 *Świadczenia na rzecz rodziny w Gminie Zbrosławice w latach 2016-2020*

Korzystający ze świadczeń rodzinnych	2016	2017	2018	2019	2020
rodziny otrzymujące zasiłki rodzinne na dzieci	327	332	326	303	236
dzieci, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny - ogółem	667	682	683	634	513
dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny	613	621	624	592	487
udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku	23,1%	23,1%	22,9%	21,2%	17,2%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie http://swaid.stat.gov.pl

Jeśli chodzi o kwotę przyznanych dodatków mieszkaniowych, podobnie jak w województwie śląskim, na obszarze Gminy Zbrosławice zauważalna jest tendencja spadkowa (z roku na rok sukcesywnie maleje), jednakże dalej utrzymuje się na wysokim poziomie. Wskazuje to na konieczność podjęcia odpowiednich działań rewitalizacyjnych przez Gminę na zidentyfikowanym obszarze interwencji.

Tabela 13 *Liczba wypłaconych dodatków mieszkaniowych w Gminie Zbrosławice z uwzględnianiem danych dla województwa w latach 2016-2020*

Jednostka terytorialna	2016	2017	2018	2019	2020
	gosp.	gosp.	gosp.	gosp.	gosp.
Zbrosławice	1 629	1 523	1 406	1 198	1 066
województwo śląskie	680 864	618 025	562 716	512 455	457 531

Źródło: Opracowanie na podstawie: Banku Danych Lokalnych

Ubóstwo

Analizując dane za ostatnie 5 lat można stwierdzić, że udział rodzin korzystających z pomocy społecznej ze względu na problem ubóstwa we wszystkich sołectwach maleje, jednak utrzymuje się na wciąż za wysokim poziomie.

Tabela 14 *Udział osób objętych pomocą GOPS ze względu na ubóstwo w latach 2016-2020*

Sołectwo	2016	2017	2018	2019	2020	% liczba osób objętych pomocą w stosunku do liczby osób objętych pomocą w Gminie
Przezchlebie	60	30	25	23	21	9,95
Zbrosławice	45	37	32	30	26	12,32
Ziemięcice	39	18	17	15	13	6,16
Ptakowice	37	20	19	17	15	7,11
Czekanów	36	18	18	16	14	6,64
Zawada	34	12	14	10	9	4,27
Wieszowa	31	32	30	31	27	12,80
Księży Las	23	12	14	13	10	4,74
Kamieniec	16	9	10	8	8	3,79
Miedary	15	21	18	15	14	6,64
Świętoszowice	14	10	8	9	8	3,79
Wilkowice	10	10	9	8	9	4,27
Szałsza	9	2	3	4	4	1,90
Kopienica	6	6	5	5	6	2,84
Laryszów	6	7	8	9	8	3,79
Łubie	6	7	7	8	9	4,27
Jaśkowice	5	3	4	5	6	2,84
Karchowice	4	6	5	6	2	0,95
Jasiona	3	5	4	5	2	0,95
Boniowice	1	2	1	0	0	0,00
Łubki	0	0	0	0	0	0,00
RAZEM	**400**	**267**	**251**	**237**	**211**	**100**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych udostępnionych przez GOPS w Zbrosławicach

Uwzględniając skale ubóstwa największa koncentracja problemów występuje w sołectwach: Wieszowa (12,80%), Zbrosławice (12,32%), Przezchlebie (9,95%), Ptakowice (7,11%), Czekanów i Miedary (po 6,64%), oraz Ziemięcice (6,16%). Przeprowadzono także pogłębioną analizę danych dotyczących ubóstwa na terenie Gminy Zbrosławice w oparciu o wywiad ekspercki z pracownikami Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. Pracownicy, jako przyczyny ubóstwa wskazali przede wszystkim bezrobocie, niepełnosprawność w rodzinie, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, problemy alkoholowe.

Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych

Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych jest istotnym rodzajem dysfunkcji, gdyż prowadzi do zaniedbań w rozwoju najmłodszych mieszkańców gminy i w rezultacie sprzyja

utrwalaniu negatywnych postaw i zachowań. W całej Gminie pomocą ze względu na bezradność w tych sprawach objętych jest średnio co roku ok. 60 osób, za wyjątkiem 2016 roku, gdzie tych osób było 152.

Tabela 15 *Udział osób objętych pomocą GOPS ze względu na bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2016-2020*

Sołectwo	2016	2017	2018	2019	2020	% liczba osób objętych pomocą w stosunku do liczby osób objętych pomocą w Gminie
Zbrosławice	34	12	10	12	13	23,21
Ziemięcice	32	6	6	4	3	5,36
Czekanów	24	7	4	3	2	3,57
Wieszowa	23	12	10	10	10	17,86
Ptakowice	12	7	7	8	8	14,29
Szałsza	7	0	0	0	0	0,00
Miedary	6	5	6	5	4	7,14
Zawada	4	4	4	4	2	3,57
Karchowice	3	0	0	0	0	0,00
Przezchlebie	3	3	4	5	7	12,50
Laryszów	2	0	4	0	1	1,79
Wilkowice	2	2	1	1	1	1,79
Boniowice	0	0	0	0	0	0,00
Jasiona	0	0	0	0	0	0,00
Jaśkowice	0	0	0	0	1	1,79
Kamieniec	0	1	1	2	1	1,79
Kopienica	0	0	1	1	1	1,79
Księży Las	0	1	1	0	0	0,00
Łubie	0	1	0	0	1	1,79
Łubki	0	0	0	0	0	0,00
Świętoszowice	0	0	2	1	1	1,79
RAZEM	**152**	**61**	**61**	**56**	**56**	**100**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych udostępnionych przez GOPS w Zbrosławicach

Analizując powyższe dane można stwierdzić, że problem jest najbardziej odczuwalny w sołectwach: Zbrosławice (23,21%), Wieszowa (17,86%), Ptakowice (14,29%) oraz Przezchlebie (12,50%), Miedary (7,14%), Ziemięcice (5,36%). Powyższy problem nie występuje obecnie w sołectwach: Księży Las, Szałsza, Karchowice, Jasiona, Boniowice, oraz Łubki.

Niepełnosprawność i pomoc osobom starszym i schorowanym

W latach 2016 – 2020 liczba osób objętych pomocą ze względu na niepełnosprawność ulegała wahaniom (spadkom i wzrostom). Jednakże całościowo w 2016 roku pomocą objętych było 139 osób, a w 2020 roku 98 osób, co wskazuje na tendencję spadkowa w całym tym okresie. Poniższa tabela przedstawia w tym zakresie szczegółowe dane:

Tabela 16 *Udział osób objętych pomocą GOPS ze względu na niepełnosprawność w latach 2012-2016*

Sołectwo	2016	2017	2018	2019	2020	% liczba osób objętych pomocą w stosunku do liczby osób objętych pomocą w Gminie
Wieszowa	19	16	21	19	14	14,29
Zawada	17	7	5	3	3	3,06
Zbrosławice	16	14	20	23	16	16,33
Ziemięcice	14	8	5	6	5	5,10
Czekanów	13	4	4	4	3	3,06
Księży Las	13	6	7	7	6	6,12
Łubie	9	4	5	4	8	8,16
Przezchlebie	6	9	7	12	8	8,16
Wilkowice	6	8	4	6	5	5,10
Miedary	5	8	8	8	9	9,18
Ptakowice	5	4	5	7	5	5,10
Jasiona	4	3	1	2	2	2,04
Karchowice	4	3	0	1	1	1,02
Kamieniec	2	5	5	5	8	8,16
Laryszów	2	2	2	2	2	2,04
Szałsza	2	1	0	2	2	2,04
Boniowice	1	2	1	0	0	0,00
Jaśkowice	1	1	0	0	0	0,00
Kopienica	0	0	0	0	0	0,00
Łubki	0	0	0	0	0	0,00
Świętoszowice	0	1	2	2	1	1,02
RAZEM	**139**	**106**	**102**	**113**	**98**	**100**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych udostępnionych przez GOPS w Zbrosławicach

Analizując powyższe dane można stwierdzić, że sołectwami objętymi największym wsparciem ze względu na problemy niepełnosprawności są: Zbrosławice (16,33%); Wieszowa (14,29%); Miedary (9,18%); Przezchlebie, Łubie i Kamieniec (po 8,16%); Księży Las (6,12%); Ziemięcice, Wilkowice, Ptakowice (po 5,10%).

Ze względu na utrzymujące się zapotrzebowanie na pomoc instytucjonalną oraz pomoc

w zakresie opieki środowiskowej, dla osób starszych, schorowanych. Ośrodek pomocy społecznej w tym zakresie współpracuje z placówkami służby zdrowia niosąc pomoc osobom chorym będącym w trudnej sytuacji materialnej. Taką działalność z zakresu pomocy osobom chorym, starszym lub niepełnosprawnym na terenie Gminy Zbrosławice prowadzi Caritas Diecezji Gliwickiej.

Tabela 17 *Ilość zabiegów pielęgniarsko - opiekuńczych dla pacjentów poszczególnych sołectw Gminy Zbrosławice realizowanych przez Caritas Diecezji Gliwickiej w latach 2018-2020*

Lp.	Sołectwo	Ilość pacjentów
Rok 2018		
1.	Miedary	5
2.	Zbrosławice	20
3.	Wilkowice	1
4.	Ptakowice	3
5.	Łubie	1
6.	Księzy Las	1
7.	Ziemięcice	3
8.	Świętoszowice	3
9.	Czekanów	1
10.	Wieszowa	1
11.	Kamieniec	2
12.	Karchowice	2
RAZEM		**43**
Rok 2019		
1.	Miedary	9
2.	Zbrosławice	8
3.	Laryszów	2
4.	Kopienica	1
5.	Wilkowice	1
6.	Ptakowice	2
7.	Łubie	1
8.	Księży Las	1
9.	Ziemięcice	5
10.	Świętoszowice	2
11.	Czekanów	1
12.	Wieszowa	1
13.	Przezchlebie	2
14.	Karchowice	1
RAZEM		**37**
Rok 2020		
1.	Miedary	14
2.	Zbrosławice	7
3.	Laryszów	4
4.	Kopienica	1
5.	Wilkowice	1
6.	Ptakowice	1
7.	Łubie	1
8.	Księży Las	1
9.	Ziemięcice	3
10.	Świętoszowice	2
11.	Czekanów	1

12.	Wieszowa	1
13.	Przezchlebie	3
14.	Karchowice	1
	RAZEM	**41**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych udostępnionych przez Caritas w Zbrosławicach

Najbardziej wymiernym rezultatem działalności Stacji Opieki jest fakt, że osoby chore, samotne, starsze i niepełnosprawne miały zapewniony bezpośredni dostęp do korzystania z opieki pielęgniarskiej.

Stacja Opieki w okresie od 2 stycznia do 31 grudnia 2018 roku miała pod opieką 43 pacjentów z terenu Gminy Zbrosławice. Wykonano 3.362 wizyt domowych, 87 konsultacji lekarskich oraz 3.505 czynności higienicznych. Wykonano także 12.257 zabiegów pielęgniarskich. Gabinet Rehabilitacyjny obsłużył 790 pacjentów oraz wykonał 13.924 zabiegów. Byli to ludzie starsi, emeryci, renciści, bezrobotni, niepełnosprawni, ludzie ciężko chorzy wymagający opieki pielęgniarskiej oraz rehabilitacyjnej.

Stacja Opieki w okresie od 2 stycznia do 31 grudnia 2019 roku miała pod opieką 37 pacjentów z terenu Gminy Zbrosławice. Wykonano 3.134 wizyt domowych, 90 konsultacji lekarskich, 3.445 czynności higienicznych oraz 11.590 zabiegów pielęgniarskich. Gabinet Rehabilitacyjny obsłużył 614 pacjentów oraz wykonał 13.892 zabiegi. Byli to ludzie starsi, emeryci, renciści, bezrobotni, niepełnosprawni, ludzie ciężko chorzy wymagający opieki pielęgniarskiej oraz rehabilitacyjnej.

Stacja Opieki w okresie od 2 stycznia do 31 grudnia 2020 roku miała pod opieką 41 pacjentów z terenu Gminy Zbrosławice. Wykonano 2.197 wizyt domowych, 26 konsultacji lekarskich, 1.955 czynności higienicznych oraz 8.913 zabiegów pielęgniarskich. Gabinet Rehabilitacyjny obsłużył 444 pacjentów oraz wykonał 10.226 zabiegów. Byli to ludzie starsi, emeryci, renciści, bezrobotni, niepełnosprawni, ludzie ciężko chorzy wymagający opieki pielęgniarskiej oraz rehabilitacyjnej.

Alkoholizm

W latach 2016 – 2020 liczba osób objętych pomocą ze względu na alkoholizm definitywnie spadła. Poniższa tabela przedstawia w tym zakresie szczegółowe dane:

Tabela 18 *Udział rodzin objętych pomocą GOPS ze względu na alkoholizm w latach 2016-2020*

Sołectwa	2016	2017	2018	2019	2020	% liczba osób objętych pomocą w stosunku do liczby osób objętych pomocą w Gminie
Ziemięcice	29	5	3	1	2	10,53
Czekanów	21	2	3	3	1	5,26
Przezchlebie	17	4	1	2	2	10,53
Świętoszowice	10	0	0	0	0	0,00
Zawada	10	0	0	0	1	5,26
Księży Las	7	2	3	0	0	0,00
Wieszowa	7	7	7	0	2	10,53
Zbrosławice	6	5	6	4	2	10,53
Kamieniec	4	2	3	2	2	10,53
Ptakowice	4	2	4	3	2	10,53
Szałsza	3	0	0	0	0	0,00
Łubie	2	0	1	1	0	0,00
Laryszów	1	0	0	0	1	5,26
Wilkowice	1	2	2	0	1	5,26
Boniowice	0	0	0	0	0	0,00
Jasiona	0	0	0	0	0	0,00
Jaśkowice	0	1	1	1	1	5,26
Karchowice	0	0	0	0	0	0,00
Kopienica	0	1	0	0	0	0,00
Łubki	0	0	0	0	0	0,00
Miedary	0	1	1	2	2	10,53
RAZEM	**122**	**34**	**35**	**19**	**19**	**100,00**

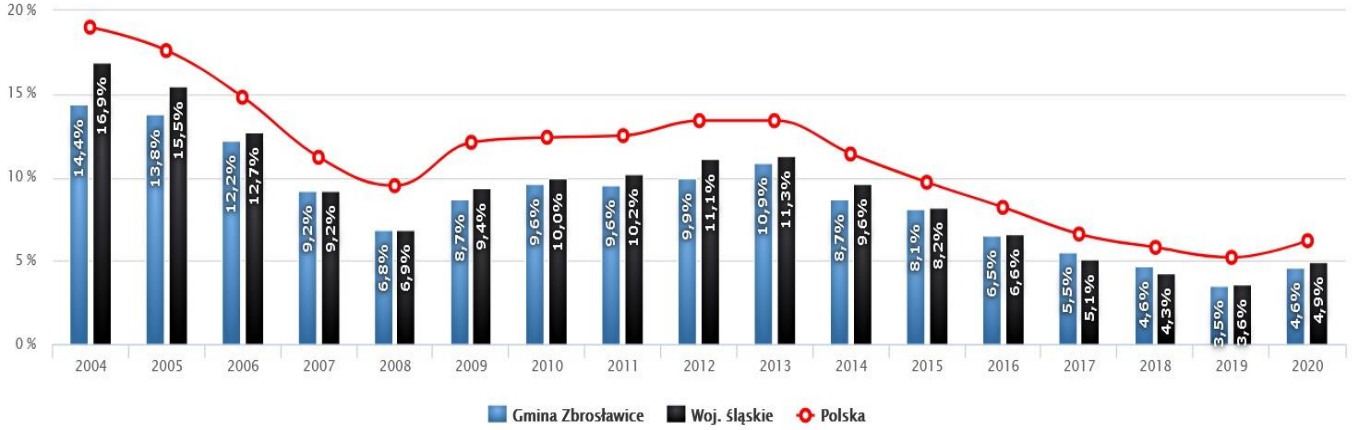
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych udostępnionych przez GOPS w Zbrosławicach

Sołectwami dotkniętymi problemami alkoholowymi są: Przezchlebie, Zbrosławice, Ziemięcice, Ptakowice, Wieszowa, Kamieniec oraz Miedary (wszystkie sołectwa po 10,53%) a także Czekanów, Zawada, Laryszów, Wilkowice i Jaśkowice (wszystkie sołectwa po 5,26%).

Bezrobocie

W Gminie Zbrosławice na 1000 mieszkańców pracuje 179 osób. 43,0% wszystkich pracujących ogółem stanowią kobiety, a 57,0% mężczyźni. Bezrobocie rejestrowane w Gminie Zbrosławice wynosiło w 2020 roku 4,6% (5,5% wśród kobiet i 3,8% wśród mężczyzn). W 2019 roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w Gminie Zbrosławice wynosiło 4658,86 PLN, co odpowiada 89,90% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Polsce. Wśród aktywnych zawodowo mieszkańców Gminy Zbrosławice 1 620 osób wyjeżdża do pracy do innych gmin, a 713 pracujących przyjeżdża do pracy spoza Gminy - tak więc saldo przyjazdów i wyjazdów do pracy wynosi -907

Wykres 7 Szacunkowa stopa bezrobocia rejestrowanego w Gminie Zbrosławice lata 2004-2020

Źródło: http://www.polskawliczbach.pl/

W latach 2016 – 2020 liczba osób objętych pomocą ze względu na bezrobocie sukcesywnie spada. Poniższa tabela przedstawia w tym zakresie szczegółowe dane:

Tabela 19 *Liczba osób bezrobotnych objętych pomocą GOPS w latach 2016-2020*

Sołectwa	2016	2017	2018	2019	2020	% liczba osób objętych pomocą w stosunku do liczby osób objętych pomocą w Gminie
Ziemięcice	1	12	9	4	4	5,38
Czekanów	42	8	6	9	9	9,68
Przezchlebie	3	15	17	15	10	10,75
Świętoszowice	4	5	6	4	5	5,38
Zawada	7	6	7	4	5	5,38
Księży Las	2	6	4	5	3	3,23
Wieszowa	2	18	17	14	11	11,83
Zbrosławice	29	18	22	20	15	16,13
Kamieniec	4	4	5	5	5	5,38
Ptakowice	0	13	15	12	9	9,68
Szałsza	0	0	0	0	0	-
Łubie	13	4	4	3	2	2,15
Laryszów	26	5	4	4	3	3,23
Wilkowice	16	5	5	3	3	3,23
Boniowice	4	2	1	1	0	-
Jasiona	6	2	1	2	0	-
Jaśkowice	26	1	2	1	1	1,08
Karchowice	4	3	2	1	0	-
Kopienica	18	0	1	1	1	1,08
Łubki	32	0	0	0	0	-
Miedary	*71*	11	8	6	6	6,45
RAZEM	**310**	**138**	**136**	**114**	**93**	**100,00**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych udostępnionych przez GOPS w Zbrosławicach

Największy udział osób objętych pomocą ze względu na występowanie problemu bezrobocia na terenie Gminy odnotowano w: Zbrosławicach (16,30%); Wieszowie (11,83%); oraz Przezchlebiu (10,75%); Ptakowicach i Czekanowie (po 9,68%); Miedarach (6,45%); Świętoszowicach, Kamieńcu, Zawadzie oraz Ziemięcicach (po 5,38%). Pogłębiona analiza danych dotyczących bezrobocia na terenie Gminy Zbrosławice została przeprowadzona w oparciu o wywiad ekspercki z pracownikami Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. Pracownicy wskazali, że bezrobocie na terenie Gminy Zbrosławice przyczynia się do zubożenia materialnego i powoduje na poziomie rodziny takie negatywne skutki, jak: dezintegracja rodzin, zwiększenie ryzyka zaistnienia patologii życia rodzinnego, brak wiary we własne siły, obniża samoocenę i wyzwala tzw. syndrom „wyuczonej bezradności". Stan wszystkich bezrobotnych (także tych nie objętych pomocą) w Gminie Zbrosławice na dzień 31.12.2020 r. wynosił 300 osób, w tym 164 kobiety. Z przeprowadzonych analiz wynika, że największą grupę stanowią osoby z wykształceniem podstawowym i zawodowym, sytuacja ta utrzymuje się od wielu lat. Zaobserwowano znaczny wzrost liczby osób bezrobotnych na co mogła mieć wpływ pandemia. Przeważająca liczba osób zgłaszających się o pomoc stanowią kobiety, którym trudniej o znalezienie pracy. Dodatkowym wsparciem a zarazem dodatkową formą aktywizacji bezrobotnych dla osób korzystających z pomocy społecznej, równocześnie zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy bez prawa do zasiłku, są wynagrodzenia za prace społecznie użyteczne na rzecz Gminy, organizowane przez Gminę w porozumieniu z PUP w Tarnowskich Górach. Tę formę pracy wykonywało 16 osób. Prace społecznie użyteczne miały na celu aktywizację oraz zmotywowanie osób bezrobotnych do podjęcia zatrudnienia. Instrument ten był istotnym narzędziem aktywizacji społeczno-zawodowej. Ponadto należy podkreślić, że w ostatnich czasach obserwuje się spadek liczby osób korzystających z świadczeń z pomocy społecznej, zjawisko to jest związane z przesunięciem „pomocowego środka ciężkości" na korzystanie z innych świadczeń, które Ośrodek realizuje w ramach obowiązujących ustaw, m.in. Świadczeń rodzinnych, Świadczenia wychowawczego, Dobry start, Funduszu alimentacyjnego, Dodatków mieszkaniowych, Dodatków energetycznych, Karty Dużej Rodziny. Dopełnieniem obserwacji powyższego zjawiska może być wyszczególnienie przez pracowników GOPS struktury bezrobocia które udało się zidentyfikować u części osób objętych pomocą w poszczególnych sołectwach Gminy. Uwzględniając aktualną sytuację jako przyczyny bezrobocia można zakwalifikować:

- niskie kwalifikacje zawodowe,

- brak doświadczenia zawodowego,
- konieczność sprawowania opieki nad małymi dziećmi,
- wiek przedemerytalny (bezrobotny nieatrakcyjny na rynku pracy),
- problem alkoholowy,
- długotrwała choroba.
- długotrwałe bezrobocie,
- trudności w przystosowaniu się po opuszczeniu Zakładu Karnego,
- podejmowanie prac dorywczych tylko w sezonie letnim.

Szczegółowo zidentyfikowana struktura bezrobocia dla poszczególnych sołectw przedstawia się następująco:

Czekanów

Liczba osób bezrobotnych: 8 osób

Kategoria wiekowa osób bezrobotnych (M – mężczyzna, K – kobieta)

31 – 40 lat: 1 M, 3 K

41 – 50 lat: 1 M

51 – 60 lat: 2 M, 1 K

(w tym 4 mężczyzn długotrwale bezrobotnych, 3 kobiety długotrwale bezrobotne)

Przyczyny bezrobocia:

- niskie kwalifikacje zawodowe,
- brak doświadczenia zawodowego,
- konieczność sprawowania opieki nad dzieckiem do lat 3,
- długotrwała choroba.

Świętoszowice

Liczba osób bezrobotnych: 1 osoba

Kategoria wiekowa osób bezrobotnych (M – mężczyzna, K – kobieta)

60+ lat: 1 M

Przyczyny bezrobocia:

- brak kwalifikacji zawodowych
- wiek przedemerytalny, nieatrakcyjny na rynku pracy

Ptakowice

Liczba osób bezrobotnych: 11 osób

Kategoria wiekowa osób bezrobotnych (M – mężczyzna, K – kobieta)

18-30 lat: 1 K

31-40 lat: 1 M, 1 K

41-50 lat: 3 M, 3 K

51-60 lat: 2 M

(w tym 3 mężczyzn długotrwale bezrobotnych, 3 kobiety długotrwale bezrobotne)

Przyczyny bezrobocia:

- niskie kwalifikacje zawodowe,
- konieczność sprawowania opieki nad dzieckiem do lat 3,
- problem alkoholowy,
- długotrwała choroba.

Wieszowa

Liczba osób bezrobotnych: 9 osób

Kategoria wiekowa osób bezrobotnych (M – mężczyzna, K – kobieta)

41-65 lat: 2 K, 7 M

Przyczyny bezrobocia:

- długotrwałe bezrobocie,
- niskie kwalifikacje zawodowe,
- trudności w przystosowaniu się po opuszczeniu Zakładu Karnego,
- alkoholizm,
- podejmowanie prac dorywczych tylko w sezonie letnim,
- długotrwała choroba.

Jaśkowice

Liczba osób bezrobotnych: 1 osoba

Kategoria wiekowa osób bezrobotnych (M – mężczyzna, K – kobieta)

51-60 lat: 1 M

Zbrosławice

Liczba osób bezrobotnych: 18 osób

Kategoria wiekowa osób bezrobotnych (M – mężczyzna, K – kobieta)

18-30 lat: 1 K, 1 M

31-40 lat: 8 K, 2 M

41-50 lat: 3 K, 1 M

51-60 lat: 1 K, 1 M

Przyczyny bezrobocia:

- długotrwałe bezrobocie,
- brak kwalifikacji zawodowych,
- brak doświadczenia zawodowego,
- problemy z alkoholem,
- podejmowanie prac sezonowych,
- opieka nad dziećmi.

Przezchlebie

Liczba osób bezrobotnych: 16 osób

Kategoria wiekowa osób bezrobotnych (M – mężczyzna, K – kobieta)

18-30 lat: 2 K

31-40 lat: 1 M, 1 K

41-50 lat: 3 M, 4 K

51-60 lat: 4 M, 1 K

Przyczyny bezrobocia:

- długotrwałe bezrobocie,
- brak kwalifikacji zawodowych,
- niskie kwalifikacje zawodowe,
- brak doświadczenia zawodowego,
- konieczność sprawowania opieki nad dzieckiem do lat 3,
- problemy z alkoholem,
- nierozwinięta sieć infrastruktury komunikacyjnej (brak połączenia autobusowego/niska częstotliwość),
- podejmowanie prac sezonowych,
- trudność w przystosowaniu się po opuszczeniu Zakładu Karnego.

Ziemięcice

Liczba osób bezrobotnych: 1 osoba

Kategoria wiekowa osób bezrobotnych (M – mężczyzna, K – kobieta)

31-40 lat: 1 K

Przyczyny bezrobocia:

- brak doświadczenia zawodowego,
- niskie kwalifikacje zawodowe,

- nierozwinięta sieć infrastruktury komunikacyjnej (brak połączenia autobusowego/niska częstotliwość).

Księży Las

Liczba osób bezrobotnych: 2 osoby

Kategoria wiekowa osób bezrobotnych (M – mężczyzna, K – kobieta)

41-50 lat: 1 M

51-60 lat: 1 M

Przyczyny bezrobocia:

- długotrwałe bezrobocie,

- brak kwalifikacji zawodowych,

-brak doświadczenia zawodowego,

- problemy z alkoholem,

- nierozwinięta sieć infrastruktury komunikacyjnej (brak połączenia autobusowego/niska częstotliwość),

-podejmowanie prac sezonowych.

Łubie

Liczba osób bezrobotnych: 1 osoba

Kategoria wiekowa osób bezrobotnych (M – mężczyzna, K – kobieta)

51-60 lat: 1M

Przyczyny bezrobocia:

- niskie kwalifikacje zawodowe,

- nierozwinięta sieć infrastruktury komunikacyjnej (brak połączenia autobusowego/niska częstotliwość).

Zawada

Liczba osób bezrobotnych: 6 osób (w tym 3K i 3 M)

Kategoria wiekowa osób bezrobotnych (M – mężczyzna, K – kobieta)

Przyczyny bezrobocia:

- niskie kwalifikacje,

- opieka nad dziećmi.

Miedary

Liczba osób bezrobotnych: 7 osób

Kategoria wiekowa osób bezrobotnych (M – mężczyzna, K – kobieta)

18-30 lat: 1 K

31-40 lat: 1 M

51-60 lat: 4 M

60+ lat: 1 M

Przyczyny bezrobocia:

- długotrwałe bezrobocie,

- brak kwalifikacji zawodowych,

- problem alkoholowy,

- utrudnienia komunikacyjne,

- niepełnosprawność.

Wilkowice

Liczba osób bezrobotnych: 2 osoby

Kategoria wiekowa osób bezrobotnych (M – mężczyzna, K – kobieta)

31-40 lat: 1 K

60+ lat: 1 M

Przyczyny bezrobocia:

- długotrwałe bezrobocie,

- utrudnienia komunikacyjne,

- niskie kwalifikacje zawodowe,

- potrzeba opieki nad małymi dziećmi.

Laryszów

Liczba osób bezrobotnych: 3 osoby

Kategoria wiekowa osób bezrobotnych (M – mężczyzna, K – kobieta)

18-30 lat: 1 M

31-40 lat: 1 M

51-60 lat: 1 M

Przyczyny bezrobocia:

- długotrwałe bezrobocie,

- brak kwalifikacji zawodowych,

- trudności po opuszczeniu zakładu karnego,

- długotrwała choroba.

Kamieniec

Liczba osób bezrobotnych: 3 osoby

Kategoria wiekowa osób bezrobotnych (M – mężczyzna, K – kobieta)

31-40 lat: 2 M

51-60 lat: 1 K

Przyczyny bezrobocia:

- długotrwałe bezrobocie,
- niskie kwalifikacje zawodowe,
- problem alkoholowy,
- trudności po opuszczeniu Zakładu Karnego.

3.1.3 Zadłużenie

Zadłużenie z tytułu najmu lokalu oraz opłat za wodę i odbiór ścieków jest jednym z istotnych problemów wpływających na poziom ubóstwa mieszańców gminy. Problem ten z różnym nasileniem pojawia się w każdej z miejscowości.

Tabela 20 *Liczba osób oraz łączna wartość zadłużenia z tytułu najmu lokalu w rozbiciu na rejony w 2020*

Miejscowość	Liczba osób posiadających zadłużenie	Wysokość zadłużenia [zł]
Boniowice	0	0,00
Czekanów	0	0,00
Jasiona	0	0,00
Jaśkowice	0	0,00
Kamieniec	4	9 936,08
Karchowice	2	4 194,7
Kopienica	1	309,67
Księży Las	0	0,00
Laryszów	1	1 212,7
Łubie	0	0,00
Łubki	0	0,00
Miedary	4	316,72
Ptakowice	16	32 492,94
Przezchlebie	24	47 361,19
Szałsza	0	0,00
Świętoszowice	0	0,00
Wieszowa	12	10 626,04
Wilkowice	0	0,00
Zawada	11	37 518,99
Zbrosławice	23	45 771,38
Ziemięcice	3	3 081,63
Razem	**101**	**192 822,04**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych udostępnionych przez Urząd Gminy w Zbrosławicach

Z powyższych danych wynika, że najwyższe zadłużenie mieszkańców z tytułu najmu lokalu występuje w Przezchlebiu, Zbrosławicach, Zawadzie, Ptakowicach i Wieszowie. Jednocześnie najwięcej osób zadłużonych odnotowano w Przezchlebiu (24 osoby), Zbrosławicach (23 osoby), Ptakowicach (16 osób), Wieszowie (12 osób) oraz Zawadzie (11 osób).

Tabela 21 *Liczba osób oraz łączna wartość zadłużenia z tytułu dostawy wody i odbioru ścieków w rozbiciu na rejony w 2020 r.*

Miejscowość	Liczba osób posiadających zadłużenie	Wysokość zadłużenia [zł]
Boniowice	3	361,94 zł
Czekanów	41	17 427,51
Jasiona	18	14 09,90
Jaśkowice	17	5 586,33
Kamieniec	12	2 275,55
Karchowice	20	3 534,21
Kopienica	33	3 715,18
Księży Las	GZK nie dostarcza wody dla tej miejscowości	-
Laryszów	16	3 202,54
Łubie	30	4 167,06
Łubki	GZK nie dostarcza wody dla tej miejscowości	-
Miedary	48	5 123,89
Ptakowice	26	7 219,50
Przezchlebie	46	10 770,89
Szałsza	74	22 261,91
Świętoszowice	33	17 007,08
Wieszowa	95	33 495,16
Wilkowice	15	3 105,95
Zawada	3	1 029,77
Zbrosławice	157	31 079,71
Ziemięcice	50	14 817,39
Razem	**737**	**187 591,47**

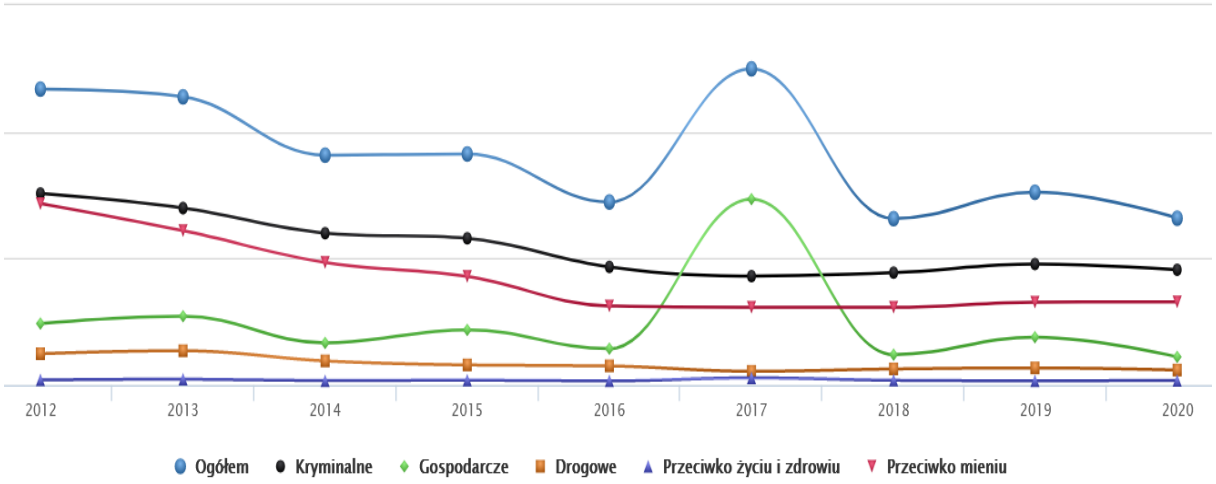
Źródło: Gminny Zakład Komunalny Sp. z o.o. w Zbrosławicach

Na podstawie danych można stwierdzić, że najwyższe zadłużenie mieszkańców z tytułu dostaw wody i odbioru ścieków występuje w Wieszowie, Zbrosławicach oraz Szałszy. Jednocześnie największą liczbę osób zadłużonych odnotowano w Zbrosławicach (157 osób), Wieszowie (95 osób), Szałszy (74 osoby), Ziemięcicach (50 osób) i Miedarach (48 osób), Przezchlebiu (46 osób) oraz Czekanowie (41 osób).

3.1.4 Przestępczość i bezpieczeństwo

W 2020 roku w stosunku do 2019 roku ilość przestępstw na terenie Gminy Zbrosławice maleje. Poniższy diagram przedstawia aktualne na 2020 r. trendy w tym zakresie.

Wykres 8 Przestępstwa stwierdzone (oszacowane) w Gminie Zbrosławice w latach 2012-2020

Źródło: https://www.polskawliczbach.pl/

Powyższy diagram przedstawia aktualne na 2020 r. trendy w tym zakresie. Zaprezentowana tendencja przekłada się na realną zarejestrowaną ilość przestępstw na terenie Gminy Zbrosławice w latach 2017-2020. Co prawda w 2020 roku ilość zdarzeń notowanych przez Policję zwiększyła się stosunku do roku 2017 z 350 zdarzeń do 481 zdarzeń. Jednakże porównując rok 2020 (wskazane 481 zdarzeń) do roku 2019 (529 zdarzeń) ilość przestępstw znacznie spadła. Odpowiednie dane prezentuje poniższa tabela:

Tabela 22 *Ilość przestępstw i wykroczeń na terenie Gminy Zbrosławice w latach 2017-2020*

Lp.	Sołectwo	2017	2018	2019	2020
1.	Boniowice:				
	- ul. Gliwicka	2	2	4	2
	- ul. Bytomska	4	10	4	3
RAZEM		**6**	**12**	**8**	**5**
2.	Czekanów:				
	- A1	3	2	0	3
	- 3 Maja	1	2	3	2
	- Gliwicka	9	12	10	9
	- Kolejowa	1	2	3	0
	- Leśna	2	2	0	0
	- Sadowa	5	6	5	7
	- Stawowa	0	1	2	0
	- Szkolna	3	3	3	2
	- Zielona	2	1	0	0
RAZEM		**26**	**31**	**26**	**23**
3.	Jasiona:				
	- Główna	2	2	1	1
	- Boczna	3	1	1	1
	- Pyskowicka	1	1	1	1
RAZEM		**6**	**4**	**3**	**3**

4.	Jaśkowice:				
	- Dąbrowa	0	0	0	1
	- Długa	0	0	0	0
	- Krótka	0	2	1	0
	- Wiejska	1	4	1	3
	- Boczna	0	0	0	0
RAZEM		**1**	**6**	**2**	**4**
5.	Kamieniec:				
	- Gliwicka	2	2	1	2
	- Plac Wiejski	0	3	0	0
	- Polna	2	4	3	1
	- Sadowa	10	5	6	4
	- Sosnowa	0	0	0	0
	- Tarnogórska	7	15	9	6
	- Wiejska	0	1	2	2
RAZEM		**21**	**30**	**21**	**15**
6.	Karchowice:				
	- Bytomska	8	7	4	12
	- Dąbrowska	3	1	0	1
	- Polna	0	1	2	0
	- Wiejska	0	1	0	0
	- Słoneczna	1	1	0	0
RAZEM		**12**	**11**	**6**	**13**
7.	Kopienica:				
	- 1 Maja	5	3	1	4
	- Bohaterów	0	0	0	1
	- Pyskowicka	1	1	0	1
	- Strażacka	2	1	3	0
	- Ogrodowa	1	0	0	1
RAZEM		**9**	**5**	**4**	**7**
8.	Księży Las:				
	- Leśna	0	0	0	0
	- Nowa	0	0	0	0
	- Plac Wiejski	1	0	0	2
	- Wiejska	6	8	5	14
	- Tylna	0	0	0	0
	- Jasionowa	0	0	2	0
RAZEM		**7**	**8**	**7**	**16**
9.	Laryszów:				
	- Wolności	6	6	7	2
	- Westerplatte	0	0	0	0
	- Boczna	0	0	1	0
RAZEM		**6**	**6**	**8**	**2**
10.	Łubie:				
	- 1 Maja	4	7	4	3
	- Długa	4	4	4	7
	- Pyskowicka	1	5	2	6
RAZEM		**9**	**16**	**10**	**16**
11.	Łubki:				
	- Chabrowa	2	1	0	1
	- Wiejska	1	4	7	2
	- Stokrotek	0	0	0	0
RAZEM		**3**	**5**	**7**	**3**

12.	Miedary:				
	- 1 Maja	7	3	8	5
	- Dworcowa	1	2	2	1
	- Główna	3	6	5	0
	- Jesionowa	0	1	1	2
	- Kasztanowa	0	1	0	0
	- Kopernika	1	0	2	0
	- Tarnogórska	1	0	4	3
	- Wolności	0	0	2	0
	- Zamkowa	0	0	0	1
	- Kościuszki	0	0	0	1
	- Górnicza	0	0	0	1
	- Boczna	1	0	0	1
	RAZEM	**14**	**13**	**24**	**15**
13.	Przezchlebie:				
	- Dworcowa	6	9	10	2
	- Leśna	3	0	0	1
	- Mikulczycka	4	4	3	3
	- Szkolna	2	5	3	4
	- Stawowa	1	2	2	2
	- Polna	0	0	0	0
	RAZEM	**16**	**20**	**18**	**12**
14.	Ptakowice:				
	- Górnicka	0	0	1	2
	- Leśna	0	1	0	1
	- Poprzeczna	0	0	0	0
	- Reptowska	2	3	4	3
	- Plac Wiejski	1	3	3	3
	- Wyzwolenia	3	1	4	3
	RAZEM	**6**	**8**	**12**	**12**
15.	Szałsza:				
	- Cisowa	1	0	0	0
	- Gliwicka	1	1	1	0
	- Jodłowa	0	2	1	1
	- Kościelna	0	1	0	1
	- Leśna	0	3	0	4
	- Modrzewiowa	2	1	0	1
	- Ptasia	2	1	8	4
	- Sosnowa	1	2	0	0
	- Świerkowa	0	0	3	4
	- Tarnogórska	2	5	4	5
	- Wiejska	2	3	10	4
	- Wolności	1	0	1	3
	- Ziemięcicka	3	1	3	8
	- Zwycięstwa	0	0	1	0
	- Czapli	0	0	0	0
	- 1 Maja	0	0	0	0
	RAZEM	**14**	**20**	**32**	**35**
16.	Świętoszowice:				
	- Cegielniana	1	6	2	2
	- Dolna	3	5	8	1
	- Mikulczycka	12	15	13	5
	RAZEM	**16**	**26**	**23**	**8**
17.	Wieszowa:				
	- A1	48	38	52	62
	- Bytomska	20	63	92	64

	- Dworcowa	0	0	3	7
	- Górna	0	0	0	0
	- Kościuszki	1	1	0	0
	- Moniuszki	0	1	2	0
	- Nowotki	0	0	1	1
	- Polna	0	0	0	0
	- Powstańców	0	0	1	2
	- Robotnicza	2	1	5	4
	- Sienkiewicza	4	9	6	2
	- Słowiańska	0	0	0	0
	- Szopena	0	0	0	0
	- Tarnogórska	1	8	7	7
	- Tysiąclecia	1	0	1	0
	- Wolności	3	8	15	8
	- Dolna	0	0	1	1
	- Konary	0	1	0	3
	- Słowackiego	1	2	0	2
	- Mickiewicza	0	1	0	0
	RAZEM	**81**	**133**	**186**	**163**
18.	Wilkowice:				
	- 3 Maja	1	1	1	0
	- Księżoleśna	2	4	4	4
	- Miedarska	0	2	1	0
	- Zwycięstwa	0	0	0	0
	- B. Czecha	0	0	1	0
	RAZEM	**3**	**7**	**7**	**4**
19.	Zawada:				
	- Bytomska	2	3	2	0
	- Łąkowa	0	1	0	0
	- Polna	0	0	0	0
	- Wiejska	0	1	3	2
	RAZEM	**2**	**5**	**5**	**2**
20.	Zbrosławice:				
	- 3 Maja	0	0	0	0
	- Boczna	0	0	0	2
	- Cmentarna	1	1	2	1
	- Dworcowa	1	0	1	2
	- Fabryczna	0	1	1	0
	- Hutnicza	1	1	1	0
	- Jagielońska	0	0	2	0
	- Karola Miarki	9	5	10	5
	- Kościuszki	1	1	0	2
	- Leśna	0	0	0	0
	- Ligonia	0	3	0	1
	- Makowa	0	0	0	0
	- Mickiewicza	1	2	3	8
	- Morcinka	4	1	0	3
	- Ogrodowa	2	0	0	5
	- Oświęcimska	1	3	0	1
	- Piaskowa	1	3	3	4
	- Piastowska	4	3	4	5
	- Polna	1	1	0	0
	- Poranna	0	0	1	1
	- Przewieźlika	4	4	2	1
	- Reptowska	0	0	0	0
	- Słoneczna	1	0	1	1
	- Słowackiego	0	0	1	0

	- Spokojna	1	0	1	0
	- St. Batorego	1	0	0	2
	- Szkolna	1	0	2	3
	- Tarnogórska	0	0	0	0
	- Traugutta	4	1	1	3
	- Wieczorka	0	4	1	0
	- Wilkowicka	0	0	0	1
	- Korfantego	0	0	0	0
	- Wolności	37	41	55	59
	- Zamkowa	0	2	0	0
	- Żniwna	0	0	0	1
	- Tylna	0	0	2	2
	- Kościelna	1	0	1	0
	- Łąkowa	0	0	0	0
	RAZEM	**77**	**77**	**95**	**113**
21.	Ziemięcice:				
	- Łączna	0	0	0	0
	- Gajówka	0	0	1	0
	- Mikulczycka	9	6	18	7
	- Polna	2	2	5	1
	- Szkolna	1	1	0	1
	- Wiejska	3	1	0	0
	- Słoneczna	0	0	0	0
	- Żniwna	0	0	0	1
	- Wichrowa	0	0	0	0
	- Kościelna	0	1	1	0
	- Słoneczna	0	0	0	0
	- Średnia	0	0	0	0
	RAZEM	**15**	**11**	**25**	**10**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych udostępnionych przez Komendanta komisariatu Policji w Zbrosławicach

W 2020 roku najwięcej zdarzeń notowanych przez Policję było w sołectwach: Wieszowa (33,9% notowanych zdarzeń), Zbrosławice (23,5% zdarzeń), Szałsza (7,3% zdarzeń), Czekanów (4,8% zdarzeń). Powyższa tabela przedstawia szczegółowe dane dotyczące przestępstw i wykroczeń na terenie Gminy Zbrosławice z uwzględnieniem poszczególnych sołectw wraz z ulicami. Analizując dane z sołectw o najwyższym wskaźniku procentowym zdarzeń można wskazać ulice, na których dochodzi do nich najczęściej. I tak w Wieszowie będą to ulice: A1, Bytomska, Dworcowa, Tarnogórska oraz Wolności, w Zbrosławicach ulice: Karola Miarki, Mickiewicza, Ogrodowa, Piastowska oraz Wolności, w Szałszy ulice: Leśna, Ptasia, Świerkowa, Tarnogórska, Wiejska oraz Ziemięcicka, natomiast w Czekanowie ulice: A1, 3 Maja, Gliwicka, Sadowa oraz Szkolna.

Z danych komisariatu Policji w Zbrosławicach uzyskanych podczas wywiadu eksperckiego wynika, że na terenie Gminy jest obecna przemoc domowa. Potwierdzają to „Niebieskie karty" zakładane rodzinom, w których ten problem istnieje. Sołectwa, w których odnotowano

powyższy problem to:

- Kopienica - 5 Niebieskich kart w 2017 roku, 0 w 2018 roku, 0 w 2019 roku, 0 w 2020 roku;
- Miedary - 2 Niebieskie karty w 2017 roku, 0 w 2018 roku, 2 w 2019 roku, 2 w 2020 roku;
- Przezchlebie - 2 Niebieskie karty w 2017 roku, 4 w 2018 roku, 2 w 2019 roku, 4 w 2020 roku;
- Świętoszowice - 4 Niebieskie karty w 2017 roku, 2 w 2018 roku, 1 w 2019 roku, 0 w 2020 roku;
- Kamieniec - 3 Niebieskie karty w 2017 roku, 1 w 2018 roku, 1 w 2019 roku, 0 w 2020 roku;
- Czekanów - 1 Niebieska karta w 2017 roku, 4 w 2018 roku, 2 w 2019 roku, 0 w 2020 roku;
- Księży Las – 0 Niebieskich kart w 2017 roku, 0.w 2018 roku, 0 w 2019 roku, 2 w 2020 roku;
- Laryszów – 0 Niebieskich kart w 2017 roku, 1 w 2018 roku, 2 w 2019 roku, 1 w 2020 roku;
- Łubie – 2 Niebieskie karty w 2017 roku, 1 w 2018 roku, 0 w 2019 roku, 4 w 2020 roku;
- Łubki – 0 Niebieskich kart w 2017 roku, 0 w 2018 roku, 0 w 2019 roku, 1 w 2020 roku;
- Wieszowa - 5 Niebieskich kart w 2017 roku, 1 w 2018 roku, 2 w 2019 roku, 1 w 2020 roku;
- Wilkowice - 0 Niebieskich kart w 2017 roku, 0 w 2018 roku, 2 w 2019 roku, 0 w 2020 roku;
- Zawada – 1 Niebieska karta w 2017 roku, 0 w 2018 roku, 0 w 2019 roku, 1 w 2020 roku;
- Zbrosławice – 4 Niebieskie karty w 2017 roku, 3 w 2018 roku, 8 w 2019 roku, 9 w 2020 roku;
- Ziemięcice – 5 Niebieskich kart w 2017 roku, 1 w 2018 roku, 0 w 2019 roku, 2 w 2020 roku.

Bezpieczeństwo mieszkańców zostało także przeanalizowane ze względu na dostępne dane dotyczące ilości wypadków samochodowych na terenie Gminy.

Tabela 23 *Ilość zdarzeń drogowych na terenie Gminy Zbrosławice w których uczestnik zdarzenia poniósł śmierć bądź został lekko/ciężko ranny, w latach 2015-2021*

Sołectwo / Rok	2015-2021
Boniowice	33
Czekanów	8
Jasiona	4
Jaśkowice	1
Kamieniec	6
Karchowice	7
Kopienica	1
Księży Las	5
Laryszów	2
Łubie	8
Łubki	0
Miedary	1
Przezchlebie	2
Ptakowice	8
Szałsza	14
Świętoszowice	3

Wieszowa	24
Wilkowice	1
Zawada	2
Zbrosławice	20
Ziemięcice	10
SUMA	**160**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych SEWIK

Z uwagi na szereg zdarzeń drogowych mających miejsce na parkingach, pominięto w analizie zdarzenia, w których nikt nie odniósł obrażeń. Powyższe dane wskazują, że największa ilość wypadków w odniesieniu do sołectw występuje w sołectwie Boniowice (33), Wieszowa (24), Zbrosławice (20) oraz Szałsza (14), a istotny poziom tego zjawiska występuje także w sołectwach: Ziemięcice (10) oraz Czekanów, Łubie i Ptakowice (po 8).

3.1.5 Edukacja

Na system oświaty Gminy Zbrosławice składają się następujące jednostki przedszkolne:

- Przedszkole z Oddziałami Specjalnymi w Przezchlebiu,
- Przedszkole w Świętoszowicach,
- Przedszkole w Wieszowie,
- Przedszkole w Zbrosławicach,
- Oddziały przedszkolne przy Szkole Podstawowej w Kopienicy,
- Punkt Przedszkolny przy Przedszkolu w Wieszowie,

Na system oświaty Gminy Zbrosławice składają się następujące jednostki szkolne:

- Szkoła Podstawowa w Czekanowie,
- Szkoła Podstawowa w Kopienicy,
- Szkoła Podstawowa w Przezchlebiu,
- Szkoła Podstawowa im. gen. Ziętka w Wieszowie,
- Szkoła Podstawowa im. Tadeusza Kościuszki w Zbrosławicach,
- Szkoła Podstawowa w Ziemięcicach,
- Zespół Szkolno-Przedszkolny w Boniowicach,
- Zespół Szkolno – Przedszkolny w Miedarach, w skład którego wchodzi Szkoła Podstawowa i Przedszkole,

Ponadto na system oświaty składają się placówki niepubliczne:

- Niepubliczne Przedszkole Specjalne przy Specjalnym Ośrodku Szkolno – Wychowawczym w Ziemięcicach,
- Niepubliczny Specjalny Punkt Przedszkolny „Akademia Małego Człowieka” w Szałszy,
- Niepubliczne Przedszkole „TUPTUŚ” w Zbrosławicach.

W jednostkach prowadzonych przez Gminę w 2020 r. liczba dzieci uczęszczających do przedszkoli/oddziałów przedszkolnych/punktu przedszkolnego wynosiła 530 osób, a liczba uczniów uczęszczających do szkół wynosiła 1088 osób.

Szczegółowe dane GUS w zakresie placówek edukacyjnych, ich oddziałów, miejsc, liczby uczniów i dzieci przedstawiają poniższe tabele:

Tabela 24 *Obiekty edukacyjne na terenie Gminy Zbrosławice*

Edukacja	2015/16	2016/2017	2017/2018	2018/2019	2019/2020
Placówki wychowania przedszkolnego	8	9	9	10	10
w tym przedszkola	6	7	7	7	7
Miejsca w przedszkolach	380	415	465	478	509
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego	407	463	514	530	544
W tym w przedszkolach	362	407	453	451	463
Szkoły podstawowe	9	10	10	10	10
Uczniowie szkół podstawowych	869	832	931	1065	1183
Szkoły gimnazjalne	5	6	1	1	0
Uczniowie szkół gimnazjalnych	322	299	178	94	0
Żłobki i kluby dziecięce	0	0	0	0	1
Dzieci przebywające w żłobkach i klubach dziecięcych (w ciągu roku)	0	0	0	0	35

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych

Tabela 25 *Szkoły Podstawowe na terenie Gminy Zbrosławice w latach szkolnych do 2020 r.*

Szkoły Podstawowe	2014/2015	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019
Szkoły	9	10	10	10	10
oddziały	65	64	76	87	103
uczniowie	869	832	931	1065	1183

Źródło: Opracowanie własne na podstawie http://swaid.stat.gov.pl

Tabela 26 *Przedszkola na terenie Gminy Zbrosławice w latach szkolnych do 2019 r.*

Wychowanie przedszkolne	2014/2015	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019
Przedszkola	8	9	9	10	10
oddziały	21	24	26	28	33
dzieci	407	463	514	530	544

Źródło: Opracowanie własne na podstawie http://swaid.stat.gov.pl

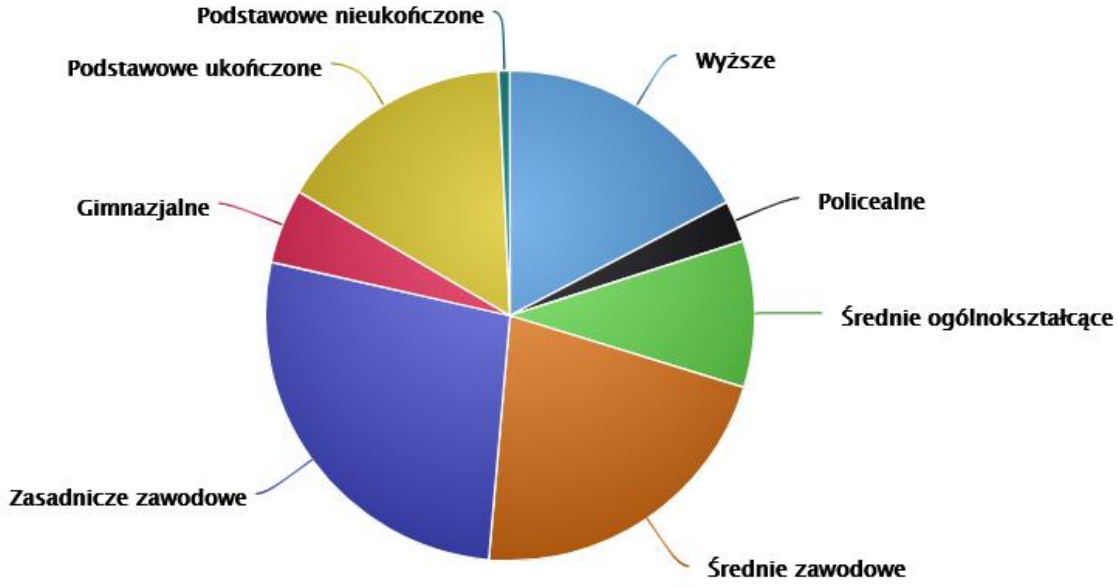
Tabela 27 *Oddziały przedszkolne w Szkołach Podstawowych w latach szkolnych do 2020 r.*

Oddziały przedszkolne w Szkołach Podstawowych i liczba dzieci	2014/2015	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019
oddziały (klasy, grupy)	1	1	1	1	1
dzieci	37	48	50	50	50

Źródło: Opracowanie własne na podstawie http://swaid.stat.gov.pl

Odnosząc się do poziomu wykształcenia to według Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 roku 17,3% ludności posiada wykształcenie wyższe, 2,7% wykształcenie policealne, 9,7% średnie ogólnokształcące, a 21,6% średnie zawodowe. Wykształceniem zasadniczym zawodowym legitymuje się 27,1% mieszkańców Gminy Zbrosławice, gimnazjalnym 4,9%, natomiast 15,8% podstawowym ukończonym. 0,7% mieszkańców zakończyło edukację przed ukończeniem Szkoły Podstawowej.

Wykres 9 *Poziom wykształcenia – Gmina Zbrosławice*

Źródło: Polska w liczbach

W oparciu o dane dotyczące wyników egzaminów ósmoklasisty przeprowadzanych w Szkołach Podstawowych znajdujących się na terenie Gminy Zbrosławice, dokonano analizy poziomu edukacji. Dane do analizy przedstawiają stosowne tabele na kolejnej stronie.

Tabela 28 *Egzamin po VIII klasie w 2019-2021*

ROK SZKOLNY 2018/2019										
Nazwa	**Rodzaj egzaminu**	**Część humanistyczna**		**Część matematyczna**		**Rodzaj egzaminu**	**Część językowa**			
		J. polski		**Matematyka**			**język angielski**		**język niemiecki**	
		Min. - Max.	**Śr. wynik**	**Min. - Max.**	**Śr. wynik**		**Min. - Max.**	**Śr. wynik**	**Min. - Max.**	**Śr. wynik**
SP Czekanów	standardowy	14% - 94%	60,83%	17%-90%	43,17%	standardowy	20%-98%	61,25%		
SP Ziemięcice	standardowy	12% -90%	52,33%	10% - 93%	52,67%	standardowy	15% - 100%	58,67%		
	dostosowany do uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim	18% - 28%	23,00%	37% - 53%	45,00%	dostosowany do uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim	20% - 37%	28,50%		
ZSP SP Miedary	standardowy	8% - 78%	56,00%	7% - 93%	33,00%	standardowy	7%-93%	62,00%	18%-90%	53,00%
SP im. Tadeusza Kościuszki Zbrosławice	standardowy	26% -98%	72,43%	17%-97%	54,22%	standardowy	18%-98%	69,48%		
SP Przezchlebie	standardowy	22 % - 80%	52,29%	7% - 83%	35,29%	standardowy	10% - 95%	49,14%		
	z dostosowaniem - uczeń z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego	24%	24,00%	23%	23,00%	z dostosowaniem- uczeń z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego	35%	35,00%		
ZSO SP im. Jana Pawła II w Kamieńcu	standardowy	16%-86%	54,30%	7%-77%	38,65%	standardowy	12%-90%	45,10%		
SP Wieszowa	standardowy	10%-90%	55,16%	10%-60%	28,58%	standardowy	12%-93%	50,00%	7%-93%	40,00%
SP Kopienica	standardowy	72%-92%	83,67%	20%-93%	56,17%	standardowy			55%-87%	71,33%

ROK SZKOLNY 2019/2020										
Nazwa	Rodzaj egzaminu	Część humanistyczna		Część matematyczna		Rodzaj egzaminu	Część językowa			
		J. polski		Matematyka			język angielski		język niemiecki	
		Min. - Max.	Śr. wynik	Min.- Max.	Śr. wynik		Min. - Max.	Śr. wynik	Min.- Max.	Śr. wynik
SP w Wieszowie	standardowy	**0%-82%**	57,86%	7% -63%	33,57%	standardowy	28%-98%	61,80%	17%-87%	37,75%
SP w Czekanowie	standardowy	44% - 58%	54,57%	17% - 53%	37,29%	standardowy	27% - 91%	61,86%		
SP im. Jana Pawła II w Kamieńcu w ZSO	standardowy	10% - 82%	56,11%	17% - 93%	52,32%	standardowy	10% - 97%	46,53%		
	dostosowany do uczniów z autyzmem w tym zespołem Aspergera (typ 200)	60,00%	60%	13%	13,00%	dostosowany do uczniów z autyzmem w tym zespołem Aspergera (typ 200)	23,00%	23%		
SP w Kopienicy	standardowy	14% - 86%	60,40%	23% - 90%	48,30%	standardowy	50% - 87%	67,25%	18% - 78%	50,67%
SP w ZSP w Miedarach	standardowy	14% - 39%	50,57%	3% - 24%	45,29%	standardowy	11% - 59%	63,85%	85%	85,00%
SP w Przezchlebiu	standardowy	16% - 82%	59,25%	10% - 87%	49,13%	standardowy	7% - 97%	53,50%		
	dostosowany do uczniów z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego	26,00%	26,00%	20%	20,00%	dostosowany do uczniów z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego	28,00%	28 %%		
SP im. T Kościuszki w Zbrosławicach	standardowy	36% - 92%	66,15%	17% - 100%	59,65%	standardowy	8% - 98%	65,92%		
SP w Ziemięcicach	standardowy	28% - 78%	56,43%	3% - 93%	60,43%	standardowy	15% - 95%	58,07%		

ROK SZKOLNY 2020/2021										
Nazwa	Rodzaj egzaminu	Część humanistyczna		Część matematyczna		Rodzaj egzaminu	Część językowa			
		J. polski		Matematyka			język angielski		język niemiecki	
		Min. - Max.	Śr. Wynik	Min.- Max.	Śr. wynik		Min. - Max.	Śr. wynik	Min.- Max.	Śr. wynik
Szkoła Podstawowa w Czekanowie	standardowy	11,00%-78,00%	44,10%	12,00%-92,00%	33,50%	standardowy	20,00%-98,00%	45,00%	89,00%	89,00%
	dostosowany do uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim	29,00%	29,00%	44,00%	44,00%	dostosowany do uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim	44,00%	44,00%	0,00%	0,00%
Szkoła Podstawowa w Kamieńcu	standardowy	27,00%- 82,00%	51,00%	16,00%-100,00%	51,00%	standardowy	15,00%-100,00%	64,00%	0,00%	0,00%
Szkoła Podstawowa w Kopienicy	standardowy	38,00-82,00%	62,50%	12,00%-88,00%	49,33%	standardowy	47,00%-100,00%	85,75%	67,00-82,00%	74,50%
	dostosowany do uczniów z niedosłuchem	49,00%	49,00%	32,00%	32,00%	dostosowany do uczniów z niedosłuchem	0,00%	0,00%	45,00%	45,00%
Szkoła Podstawowa w Miedarach	standardowy	18,00% - 80,00%	53,00%	8,00% - 72,00%	38,00%	standardowy	20,00 % - 96,00%	55,00%	65,00% - 93,00%	84,00%
	dostosowany do uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim	49,00%	49,00%	56,00%	56,00%	dostosowany do uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim	42,00%	42,00%	0,00%	0,00%
Szkoła Podstawowa w Przezchlebiu	standardowy	27,00 % -84,00%	56,10%	28,00 %-84,00 %	52,00%	standardowy	31,00% - 98,00 %	64,20%	0,00%	0,00%

Szkoła Podstawowa w Zbrosławicach	standardowy	36,00%-89,00%	66,00%	12,00%-84,00%	50,00%	standardowy	11,00%-96,00%	75,00%	0,00%	0,00%
Szkoła Podstawowa w Ziemięcicach	standardowy	9,00%- 78,00%	53,70%	16,00%-100,00%	59,00%	standardowy	15,00%-98,00%	58,10%	0,00%	0,00%
Szkoła Podstawowa w Wieszowie	standardowy	31,00%-87,00%	63,00%	8,00%-84,00%	46,88%	standardowy	22,00%-100,00%	64,77%	0,00%	0,00%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych udostępnionych przez Urząd Gminy w Zbrosławicach

Analiza danych dotyczących poziomu zdawalności egzaminu po klasie VIII w Szkołach Podstawowych na terenie Gminy Zbrosławice pozwala na stwierdzenie, że w roku szkolnym 2020/2021 najsłabiej egzamin zdali uczniowie Szkoły Podstawowej w Czekanowie ze średnim wynikiem z języka polskiego i matematyki na poziomie odpowiednio 44,1% oraz 33,5%. Nieznacznie lepiej wypadli uczniowie Szkoły Podstawowej w Miedarach odpowiednio 53% i 38% oraz Szkoły Podstawowej w Kamieńcu po 51%. Natomiast egzamin z języka angielskiego najsłabiej w roku szkolnym 2020/2021 napisali uczniowie Szkoły Podstawowej w Czekanowie ze średnim wynikiem 45%. Dokonano kodyfikacji powyższych danych adekwatnie do określonych granic obwodów publicznych szkół podstawowych prowadzonych ustalonych dla Gminy Zbrosławice.

3.1.6 Kapitał społeczny

W ramach sektora NGO, w Gminie Zbrosławice w roku 2021 zarejestrowane są 32 NGO. Poniżej przedstawiono wykaz organizacji z uwzględnieniem przyporządkowania do poszczególnych sołectw.

Ochotnicze Straże Pożarne:

1. Ochotnicza Straż Pożarna w Czekanowie;
2. Ochotnicza Straż Pożarna w Łubiu;
3. Ochotnicza Straż Pożarna w Szałszy;
4. Ochotnicza Straż Pożarna w Zbrosławicach;
5. Ochotnicza Straż Pożarna w Wilkowicach;
6. Ochotnicza Straż Pożarna w Świętoszowicach;
7. Ochotnicza Straż Pożarna w Wieszowie;
8. Ochotnicza Straż Pożarna w Księżym Lesie;

Kluby piłkarskie i sportowe:

1. Klub Jeździecki „Lando" w Ptakowicach;
2. Ludowy Klub Sportowy „Drama" Zbrosławice;
3. Oddział Regionalny Olimpiady Specjalne Polska – Śląskie w Miedarach;
4. Klub Futsal Akademia Pyskowice w Łubiu;
5. Ludowy Klub Sportowy „Orzeł" Miedary;
6. Ludowy Klub Sportowy „Naprzód" Wieszowa;
7. Ludowy Klub Sportowy „Naprzód" Łubie;
8. Ludowy Klub Sportowy „Pogoń" Ziemięcice;
9. UKS „Victoria" Ziemięcice;
10. UKS „Orzeł" Miedary;
11. Stowarzyszenie na rzecz promocji sportów konnych LANDO Ptakowice;
12. ULKS „Florian" Czekanów;
13. Silesia Dressege Club Świętoszowice;
14. ULKS „Karlik" Przezchlebie;
15. Klub Jeździecki „Global" w Świętoszowicach;
16. Stowarzyszenie Klub Jeździecki Preria Wilkowice;
17. Klub Jeździecki Zbrosławice;

18. KS „Drama” Zbrosławice;
19. Ludowy Zespół Jeździecki „Drama” Zbrosławice;
20. UKS „Sokół” Zbrosławice;
21. KS „Drama” Kamieniec

Inne organizacje:

1. Stowarzyszenie na rzecz rozwoju Wieszowy
2. Stowarzyszenie Arabela Zbrosławice
3. Polski Związek Hodowców Gołębi Pocztowych - Sekcja II Kamieniec

Podsumowując zestawienie, najlepsza sytuacja pod względem aktywności NGO miała miejsce w Zbrosławicach, gdzie swoją siedzibę posiada 7 organizacji (21,88%). Po 3 organizacje (9,38%) posiadają Łubie, Świętoszowice, Wieszowa i Miedary, po 2 organizacje (6,25%) Czekanów, Wilkowice, Ptakowice, Ziemięcice i Kamieniec, a po 1 (3,13%) Szałsza, Księży Las i Przezchlebie. W pozostałych sołectwach nie odnotowano NGO, które wykazywałyby aktywność na polu wykonywania działań własnych Gminy.

Tabela 29 *Wydarzenia z dziedziny sportu i rekreacji realizowane w ramach zadań publicznych na terenie Gminy Zbrosławice w latach 2017-2020*

	2017		2018		2019		2020	
Sołectwo/Rok	**Liczba wydarzeń**	**Liczba uczestników**	**Liczba wydarzeń**	**Liczba uczestników**	**Liczba wydarzeń**	**Liczba uczestników**	**Liczba wydarzeń**	**Liczba uczestników**
Boniowice	0	0	0	0	0	0	0	0
Czekanów	1	40	1	45	1	45	3	110
Jasiona	0	0	0	0	0	0	0	0
Jaśkowice	0	0	0	0	0	0	0	0
Kamieniec	2	140	2	135	2	140	2	125
Karchowice	0	0	0	0	0	0	0	0
Kopienica	0	0	0	0	0	0	0	0
Księży Las	0	0	0	0	0	0	0	0
Laryszów	0	0	0	0	0	0	0	0
Łubie	2	130	2	125	3	140	3	120
Łubki	0	0	0	0	0	0	0	0
Miedary	4	340	4	360	5	350	5	360
Ptakowice	2	120	2	140	2	140	3	170
Przezchlebie	0	0	0	0	1	25	1	30
Szałsza	0	0	0	0	1	80	0	0
Świętoszowice	1	20	2	55	2	50	2	55
Wieszowa	1	80	2	120	1	80	1	85
Wilkowice	0	0	0	0	1	45	1	45
Zawada	0	0	0	0	0	0	0	0
Zbrosławice	4	380	5	420	5	450	5	480
Ziemięcice	3	220	3	230	3	240	3	230
Razem	**20**	**1470**	**23**	**1630**	**27**	**1785**	**29**	**1810**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych udostępnionych przez Urząd Gminy w Zbrosławicach

Działające na terenie Gminy Zbrosławice organizacje wykazały w 2020 roku większą aktywność niż w latach poprzednich. Ilość wydarzeń z dziedziny sportu i rekreacji nieznacznie wzrosła w stosunku do roku 2017, jednocześnie aktywizując o 340 mieszkańców więcej.

3.1.7 Kultura

W Gminnej Ewidencji Zabytków znajdują się obecnie 362 obiekty zabytkowe nieruchome. Część z nich jednocześnie znajduje się w rejestrze zabytków województwa śląskiego. Gminna Ewidencja Zabytków obejmuje, także wykaz 185 stanowisk archeologicznych znajdujących się na terenie Gminy. Najbardziej znane obiekty w GEZ to między innymi:

- Kościół św. Michała Archanioła w Księżym Lesie – zabytkowy kościół katolicki. Świątynia znajduje się na szlaku architektury drewnianej województwa śląskiego;
- Pałac w Szałszy – neogotycki pałac w Szałszy wybudowany w 1877 r. przez rodzinę von Gröling;
- Zabytkowa Stacja Wodociągowa „Zawada" w Karchowicach przy ul. Bytomskiej 6 – kompleks wodociągowy udostępniony do zwiedzania, który od 19 października 2006 r. znajduje się na trasie Szlaku Zabytków Techniki Województwa Śląskiego;
- Schron bojowy Regelbau 116a - niemiecki schron bojowy, fragment nadgranicznej Niemieckiej Pozycji Górnośląskiej;
- drewniana figura św. Jana Nepomucena z XVIII wieku w Karchowicach – wpisana do Rejestru Zabytków Ruchomych Województwa Śląskiego;
- Kościół Wniebowzięcia NMP w Zbrosławicach – rzymskokatolicki kościół parafialny z XV wieku w Zbrosławicach, wpisany do rejestru zabytków nieruchomych województwa śląskiego. W Kościele znajduje się XVI wieczna 43 centymetrowa drewniana figurka Matki Bożej Zbrosławickiej.

Ponadto w granicach sołectwa Ptakowice zlokalizowany jest obiekt podlegający prawnej ochronie konserwatorskiej z wpisaniem do rejestru zabytków, tj. zespół wyrobisk dawnych kopalń tarnogórskich wpisanych do rejestru zabytków pod nr 608/66 decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Katowicach z dnia 28.05.1966 r., do których należy również końcowy odcinek przebiegu Głębokiej Sztolni „Fryderyk". Wskazany fragment Sztolni możne być brany pod uwagę także w kategoriach Pomnika Historii, ale przede wszystkim jest on atrybutem dobra wpisanego na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO.

Najcenniejsze zabytki ujęte w Rejestrze Zabytków Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Katowicach zostały wymienione w poniższej tabeli:

Tabela 30 *Obiekty wpisane do rejestrów zabytków na terenie Gminy Zbrosławice*

Lp.	Obiekt	Zakres ochrony	Adres	Numer rejestru zabytków
1.	spichlerz murowany	obiekt	Ziemięcice ul. Mikulczycka	1) A/132/09 śląskie 2) 278/60 katowickie
2.	ruina kościoła pw. św. Jadwigi	obiekt wraz z najbliższym otoczeniem	Ziemięcice ul. Szkolna / ul. Kościelna	1) 279/60 katowickie 2) R/498 stalinogrodzkie
3.	kościół filialny pw. św. Marka	obiekt wraz z najbliższym otoczeniem	Zawada ul. Bytomska	280/60 katowickie
4.	kościół filialny pw. Narodzenia Najświętszej Marii Panny wraz z wyposażeniem wnętrza	obiekt w ramach ogrodzenia	Szałsza ul. Ziemięcicka 4c	1) A/277/09 śląskie 2) 282/60 katowickie 3) R/496 stalinogrodzkie
5.	kościół parafialny pw. św. Katarzyny Aleksandryjskiej	obiekt wraz z wyposażeniem wnętrza i najbliższym otoczeniem	Karchowice ul. Bytomska	307/60 katowickie A/379/2021 śląskie
6.	dawny młyn obecnie budynek mieszkalny	-	Czekanów ul. Sadowa	311/60 katowickie
7.	dwór	obiekt i najbliższe otoczenie	Jasiona ul. Główna	346/60 katowickie
8.	pałac i park	cały obiekt wraz z założeniem parkowym	Kamieniec ul. Polna 2	347/60 katowickie
9.	kościół parafialny pw. św. Jana Chrzciciela	obiekt wraz z wyposażeniem i otoczenie w ramach ogrodzenia	Kamieniec ul. Tarnogórska	1) 348/60 katowickie 2) R/476/56 stalinogrodzkie
10.	kościół parafialny pw. Najświętszej Marii Panny	obiekt wraz z wyposażeniem i otoczenie w ramach ogrodzenia	Łubie - Kopienica (dawniej Kopienice) ul. 1 Maja	349/60 katowickie
11.	kościół drewniany filialny pw. św. Michała	obiekt wraz z wyposażeniem i najbliższym otoczeniem; w ramach ogrodzenia (wg decyzji z 1956 r.)	Księży Las ul. Wiejska 2	1) 352/60 katowickie 2) R/483/56 stalinogrodzkie A/869/2021 śląskie
12.	spichlerz dworski	-	Łubie ul. 1 Maja	354/60 katowickie
13.	pałac	obiekt wraz z najbliższym otoczeniem	Wilkowice ul. Księżoleśna 1	641/66 katowickie

14.	zespół kościelny: a) kościół parafialny pw. Wniebowzięcia NMP b) wieża na płn.-zach. od kościoła c) kaplica przy murze cmentarnym d) mur cmentarny	zespół w ramach ogrodzenia wraz z wyposażeniem kościoła	Zbrosławice ul. Kościelna	642/66 katowickie
15.	zamek	obiekt wraz z najbliższym otoczeniem	Zbrosławice ul. Zamkowa 2	1) A/373/12 śląskie 2) 643/66 katowickie
16.	pałac	obiekt wraz z najbliższym otoczeniem	Wieszowa ul. Robotnicza 7	653/66 katowickie
17.	stanowisko archeologiczne - grodzisko kultury łużyckiej i z wczesnego średniowiecza; na płn.-wsch. od drogi prowadzącej ze Zbrosławic do szosy Bytom-Opole, na naturalnym wzniesieniu	zasięg zgodnie z planem	Kamieniec	767/67 katowickie
18.	stanowisko archeologiczne - osada otwarta kultury łużyckiej z okresu halsztackiego współczesna do przebadanego już cmentarzyska; na terenach PGR-Ziemięcice na wzgórzu w zachodniej części wsi pomiędzy drogą z Ziemięcic do Karchowic, a podmokłymi łąkami	zgodnie z planem	Ziemięcice	930/68 katowickie
19.	dwór	obiekt wraz z najbliższym otoczeniem	Kopienica (dawniej Łubie) ul. 1 Maja 3	1013/69 katowickie
20.	sztuczna ruina tzw. "Mysia Wieża", usytuowana na wschód od pałacu	obiekt wraz z najbliższym otoczeniem	Kamieniec ul. Polna 2	1063/69 katowickie A/862/2021 śląskie
21.	pałac	obiekt wraz z najbliższym otoczeniem	Szałsza ul. Ziemięcicka 6	1) A/231/13 śląskie 2) 1066/69 katowickie
22.	zespół zabudowy Państwowego Wodociągu "Zawada" składający się z budynków: a) maszynowni i kotłowni wraz z kominem b) administracyjno-biurowego c) łaźni d) warsztatu elektrycznego e) warsztatu mechanicznego, magazynu i garaży f) portierni	obiekty wraz z otoczeniem - zgodnie z załącznikiem graficznym	Karchowice ul. Bytomska 6 (ob. Bytomska 6A)	A/1424/91 katowickie
23.	zespół pałacowo-parkowy: a) pałac b) park krajobrazowy otoczony murem c) budynek gospodarczy (drugi budynek, tj. chlewnię - skreślono)	w granicach zgodnie z załącznikiem graficznym	Łubie (dawniej Łubie-Górne) ul. Długa 85 ul. Pyskowicka 34	A/1501/92, katowickie A/744/2021 śląskie

	d) doprowadzająca aleja kasztanowcowa			
24.	pałacyk myśliwski	obiekt - zgodnie z planem	Miedary ul. Zamkowa 7 (ob. Zamkowa 5)	A/14/99 śląskie
25.	budynek stacji transformatorów i rozdzielni w zespole zabudowy byłego Państwowego Wodociągu "Zawada", obecnie Stacji Uzdatniania Wody Górnośląskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów SA Katowice	budynek transformatorów i rozdzielni wraz z najbliższym otoczeniem w granicach dz. 180/48, 181/48 - zgodnie z planem	Karchowice ul. Bytomska 6	A/348/11 śląskie
26.	założenie parkowe o pow. 4,32 ha na dz. 9 i 121/322: - układ kompozycyjny parku wraz z alejkami i ścieżkami spacerowymi oraz zespół drzewostanu parkowego	teren na dz. 9 i 121/322 - w granicach zgodnie z planem; wa terenie objętym wpisem znajdują się obiekty, które nie są wpisane indywidualnie do rejestru zabytków, czyli budynki gospodarcze przy zachodniej granicy działki numer 121/322.	Szałsza ul. Ziemięcicka 6	A/390/12 śląskie
27.	portal wylotu głębokiej sztolni "Fryderyk"	portal na dz. 69/8 - lokalizacja zaznaczona na mapach	Ptakowice	A/480/2016 śląskie
28.	ruina budynku nadszybia szybu sztolniowego nr 5 (świetlnik, szyb "Adam") znajdująca się w granicach zespołu krajobrazowo-przyrodniczego "Park w Reptach i dolina rzeki Dramy"	obiekt na dz. 127/5, wraz z terenem w granicach 10 m od ścian obiektu - lokalizację oznaczono na mapach	Ptakowice	A/481/2016 śląskie
29.	Roznos Głębokiej Sztolni "Fryderyk" wraz z terenem w bezpośrednim otoczeniu.	Wpis obejmuje roznos zlokalizowany na działkach: 69/8, 82/9, 84/8, 47/7, 68/8, 48/7 (obręb Ptakowice), oraz teren stanowiący jego bezpośrednie otoczenie: 81/9, 406/137 (obręb Ptakowice), 83/9, 407/137 (obręb Zbrosławice). Granice ochrony zaznaczono na mapie załączonej do decyzji.	Ptakowice, Zbrosławice	A/495/2018 śląskie

Źródło: http://wkz.katowice.pl

Zadania Gminy w zakresie kultury są realizowane bezpośrednio przez Wydział Społeczny Urzędu Gminy Zbrosławice, świetlice gminne oraz Samorządową Instytucję Kultury (Gminną Bibliotekę Publiczną w Zbrosławicach), we współpracy z instytucjami i środowiskami twórczymi. Gminna Biblioteka Publiczna to instytucja kultury, która służy lokalnej społeczności w zakresie udostępniania zbiorów oraz zaspokajania potrzeb czytelniczych, informacyjnych i komunikacyjnych. Do podstawowych zadań Biblioteki należy: gromadzenie i opracowanie

zbiorów, udostępnianie zbiorów na zewnątrz i na miejscu, działalność informacyjna, kulturalno-oświatowa i promocyjna. W skład sieci wchodzi: Gminna Biblioteka Publiczna w Zbrosławicach – centrala oraz 4 filie w: Łubiu, Miedarach, Wieszowie i Ziemięcicach. W roku 2020 Biblioteka zarejestrowała 1 651 czytelników w tym:

- dzieci i młodzież do 19 roku życia – 750 czytelników,
- dorośli - 901 czytelników – w tym 549 to osoby pracujące.

Biblioteka gromadzi zbiory w drodze zakupu bądź też darów od czytelników. Stan księgozbioru na dzień 31.12.2020 r. wynosił 48 252 woluminy, w tym:

- literatura piękna dla dzieci 12 788,
- literatura piękna dla dorosłych 23 769,
- literatura popularnonaukowa i naukowa 11 695.

Szczegółowe dane GUS w zakresie działalności bibliotecznej przedstawia poniższa tabela:

Tabela 31 *Biblioteki, czytelnicy, wypożyczenia księgozbioru w latach 2015-2020*

Biblioteki publiczne	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
biblioteki i filie	3	3	3	3	3	3
czytelnicy w ciągu roku	831	881	847	788	734	644
wypożyczenia księgozbioru na zewnątrz	26309	28011	24425	21668	19194	13870

Źródło: Opracowanie własne na podstawie http://swaid.stat.gov.pl

Oprócz promowania czytelnictwa Gminna Biblioteka Publiczna w Zbrosławicach zorganizowała w roku 2020 różne zajęcia i imprezy kulturalne, w tym odbywające się cykliczne. W ramach działań edukacyjnych, animacyjnych zorganizowano między innymi: Dzień kobiet, „Dramatalia", które cieszą się ogromnym zainteresowaniem mieszkańców. Odbyły się również wystawy: Koron i wieńców dożynkowych, pikniki rodzinne w Miedarach i Ziemięcicach, spotkania dotyczące profilaktyki zdrowotnej i aktywności fizycznej, wychowania dzieci i młodzieży. Praca z dziećmi w głównej mierze opiera się o prowadzenie lekcji bibliotecznych i spotkań autorskich dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych, prowadzenie Grup zabawowych dla dzieci nie uczęszczających do przedszkoli i zajęć plastycznych w kącikach kreatywnych. W czasie ferii zimowych Biblioteka zorganizowała zajęcia dla dzieci. We wszystkich placówkach bibliotecznych mieszkańcy mają do dyspozycji komputery z bezpłatnym dostępem do Internetu, a w Bibliotece centralnej mieszkańcy mogą dodatkowo wykonać ksero, skan i wydruk dokumentów. W celach informacyjnych i promocyjnych

Biblioteka prowadzi stronę internetową oraz profil na Facebooku. Działalność kulturalną wspomagają m. innymi świetlice gminne. Na terenie Gminy działają też chóry i zespoły wokalno–instrumentalne, skupiające kilkadziesiąt osób. Prężnie działa Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Ludności Pochodzenia Niemieckiego oraz dziecięce zespoły wokalno-muzyczne przy Szkołach Podstawowych.

Gminna Biblioteka Publiczna posiadająca filie w kilku sołectwach. Działalność biblioteki nie ogranicza się jedynie do propagowania czytelnictwa, z jej inicjatywy na terenie Gminy mają miejsce wydarzenia kulturalne kierowane do mieszkańców.

Tabela 32 *Wykaz bibliotek na terenie Gminy Zbrosławice*

Lp.	Nazwa	Adres
1.	Biblioteka główna - Gminna Biblioteka Publiczna	Zbrosławice, ul. Oświęcimska 2a
2.	Filia w Miedarach	Miedary, ul. Główna 58
3.	Filia w Wieszowie	Wieszowa, ul. Bytomska 154
4.	Filia w Łubiu	Łubie, ul. 1 Maja 25
5.	Filia w Ziemięcicach	Ziemięcice, ul. Mikulczycka 14

Źródło: Dane Gminnej Biblioteki Publicznej w Zbrosławicach

Tabela 33 *Wykaz wydarzeń kulturalnych organizowanych przez Gminną Bibliotekę Publiczną w Zbrosławicach w poszczególnych sołectwach w latach 2018-2020*

Lp.	Sołectwo	Ilość wydarzeń kulturalnych	Ilość uczestników
Rok 2018			
1	Miedary	2	223
2.	Zbrosławice	26	7717
3.	Ziemięcice	2	165
RAZEM		**30**	**8105**
Rok 2019			
1	Łubie	1	80
2.	Zbrosławice	27	8520
3.	Ziemięcice	5	211
RAZEM		**33**	**8811**
Rok 2020			
1	Miedary	1	200
2.	Wieszowa	2	88
3.	Zbrosławice	11	3055
4.	Ziemięcice	1	150
RAZEM		**15**	**3493**

Źródło: Dane Gminnej Biblioteki Publicznej w Zbrosławicach

Z powyższych danych wynika, że ilość wydarzeń kulturalnych organizowanych przez Gminną

Bibliotekę Publiczną w Zbrosławicach w roku 2019 w stosunku do roku 2018 nieznacznie się zwiększyła o 3 wydarzenia. Zwiększyła się także liczba uczestników z 8105 do 8811. Z kolei w roku 2020 ze względu na pandemię COVID-19 i liczne obostrzenia, ponad dwukrotnie spadła zarówno ilość wydarzeń, jak i uczestników tych wydarzeń.

Wydarzenia kulturalne dla mieszkańców organizowane są również przez Gminę Zbrosławice, co prezentuje poniższa tabela.

Tabela 34 *Wykaz wydarzeń kulturalnych organizowanych przez Gminę Zbrosławice w poszczególnych sołectwach w latach 2018-2020*

Lp.	Sołectwo	Ilość wydarzeń kulturalnych	Ilość uczestników
Rok 2018			
1.	Boniowice	1	60
2.	Czekanów	2	220
3.	Jasiona	1	40
4.	Jaśkowice	1	65
5.	Kamieniec	2	210
6.	Karchowice	2	380
7.	Kopienica	2	240
8.	Księży Las	1	130
9.	Laryszów	0	0
10.	Łubie	2	220
11.	Łubki	0	0
12.	Miedary	2	170
13.	Ptakowice	1	30
14.	Przezchlebie	1	110
15.	Szałsza	1	130
16.	Świętoszowice	1	45
17.	Wieszowa	1	3
18.	Wilkowice	0	0
19.	Zawada	1	70
20.	Zbrosławice	3	1500
21.	Ziemięcice	0	0
RAZEM		**25**	**3623**
Rok 2019			
1.	Boniowice	1	60
2.	Czekanów	3	270
3.	Jasiona	1	40
4.	Jaśkowice	1	45
5.	Kamieniec	2	160
6.	Karchowice	2	485
7.	Kopienica	2	175
8.	Księży Las	2	140
9.	Laryszów	0	0
10.	Łubie	2	160
11.	Łubki	0	0

12.	Miedary	3	280
13.	Ptakowice	1	60
14.	Przezchlebie	1	70
15.	Szałsza	0	0
16.	Świętoszowice	1	45
17.	Wieszowa	1	120
18.	Wilkowice	0	0
19.	Zawada	1	65
20.	Zbrosławice	7	2350
21.	Ziemięcice	0	0
RAZEM		**31**	**4525**
Rok 2020			
1.	Boniowice	0	0
2.	Czekanów	1	60
3.	Jasiona	1	40
4.	Jaśkowice	1	40
5.	Kamieniec	0	0
6.	Karchowice	1	220
7.	Kopienica	1	80
8.	Księży Las	2	160
9.	Laryszów	0	0
10.	Łubie	1	130
11.	Łubki	0	0
12.	Miedary	1	140
13.	Ptakowice	1	60
14.	Przezchlebie	0	0
15.	Szałsza	0	0
16.	Świętoszowice	0	0
17.	Wieszowa	0	0
18.	Wilkowice	0	0
19.	Zawada	1	60
20.	Zbrosławice	4	1300
21.	Ziemięcice	1	75
RAZEM		**16**	**2365**

Źródło: Dane Urzędu Gminy w Zbrosławicach

Analiza powyższych danych pozwala na wyciągnięcie wniosku, że w roku 2019 w stosunku do roku 2018 ilość wydarzeń kulturalnych organizowanych przez Gminę Zbrosławice wzrosła o 6 sztuk. Jednocześnie zwiększył się udział mieszkańców w organizowanych wydarzeniach o 902 osoby. Z kolei w roku 2020 ze względu na pandemię COVID-19 i liczne obostrzenia, prawie dwukrotnie spadła zarówno ilość wydarzeń, jak i uczestników tych wydarzeń.

3.1.8 Życie publiczne

O poziomie uczestnictwa mieszkańców gminy w życiu publicznym może świadczyć ilość składanych przez mieszkańców wniosków do Urzędu Gminy. Poniższa tabela prezentuje dane odnośnie tej aktywności mieszkańców.

Tabela 35 *Aktywność mieszkańców - wnioski złożone do Urzędu Gminy Zbrosławice w latach 2018-2020*

Lp.	Sołectwo	2018	2019	2020
1.	Boniowice	2	0	0
2.	Czekanów	4	1	3
3.	Jasiona	2	2	3
4.	Jaśkowice	0	2	0
5.	Kamieniec	2	4	3
6.	Karchowice	7	5	5
7.	Kopienica	1	1	1
8.	Księży Las	3	3	2
9.	Laryszów	4	2	3
10.	Łubie	6	8	4
11.	Łubki	6	4	4
12.	Miedary	1	6	6
13.	Przezchlebie	2	3	2
14.	Ptakowice	4	3	3
15.	Szałsza	5	4	7
16.	Świętoszowice	1	0	1
17.	Wieszowa	4	1	3
18.	Wilkowice	3	1	5
19.	Zawada	3	1	4
20.	Zbrosławice	6	5	6
21.	Ziemięcice	7	4	5
RAZEM		**73**	**60**	**70**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych udostępnionych przez Urząd Gminy w Zbrosławicach

W roku 2020 wzrosła ogólna liczba wniosków składanych przez mieszkańców gminy do Urzędu Gminy w Zbrosławicach. Najmniej aktywni w tym zakresie okazali się mieszkańcy Jaśkowic, Boniowic, Kopienicy i Świętoszowic.

O poziomie uczestnictwa mieszkańców gminy w życiu publicznym świadczy także frekwencja w wyborach samorządowych. Poniższa tabela prezentuje dane dotyczące wyborów samorządowych w 2018 r.

Tabela 36 *Frekwencja wyborów samorządowych 2018*

	okręg wyborczy nazwa	Zbrosławice	Zbrosławice	Ptakowice	Laryszów, Wilkowice	Miedary	Kamieniec, Księży Las, Łubki	Jasiona, Kopienica	Jaśkowice, Łubie	Boniowice, Karchowice, Zawada	Przezchlebie	Szałsza Świętoszowice	Ziemięcice	Czekanów	Wieszowa	Wieszowa		
	okręg wyborczy numer	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	razem:	frekwencja:
Rada Gminy 21.10.2018	uprawnieni do głosowania	994	1 149	483	696	874	1 070	725	665	607	694	968	736	749	952	986	12348	47,80%
	wydano kart	533	638	221	299	390	538	280	229	301	358	550	365	349	395	456	5902	
	Frekwencja dla okręgów:	53,62%	55,53%	45,76%	42,96%	44,62%	50,28%	38,34%	34,44%	49,59%	51,59%	56,71%	49,59%	46,60%	41,49%	46,25%	47,80%	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej

Z analizowanych danych wynika, że średnia frekwencja w wyborach samorządowych w 2018 r. w Gminie Zbrosławice wyniosła 47,8%. Sołectwami, z najniższą frekwencją okazały się być Jaśkowice, Łubie z poziomem 34,44%, Jasiona, Kopienica - 38,34%, Wieszowa - 41,49% (oraz 46,25%), Laryszów, Wilkowice - 42,96% oraz Miedary - 44,62%, a także Ptakowice - 45,76% i Czekanów - 46,60%. W wymienionych okręgach wyborczych frekwencja nie sięgnęła 47,80%. Można zatem wnioskować, że w tych sołectwach poziom zaangażowania w życie publiczne jest najmniejszy.

Podsumowanie analizy danych dotyczących zjawisk kryzysowych w sferze społecznej, zdiagnozowanych na terenie Gminy Zbrosławice, zaprezentowano w tabeli na kolejnej stronie.

Tabela 37 *Podsumowanie - zjawiska kryzysowe w sferze społecznej w poszczególnych sołectwach Gminy Zbrosławice*

SOŁECTWO/ CZYNNIK SPOŁECZNY	CZYNNIKI SPOŁECZNE											UZASADNIENIE
	UBÓSTWO	BEZRADNOŚĆ	NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ	ALKOHOLIZM	BEZROBOCIE	ZADŁUŻENIE	PRZESTĘPCZOŚĆ I BEZPIECZEŃSTWO	POZIOM EDUKACJI	KAPITAŁ SPOŁECZNY	UCZESTNICTWO W ŻYCIU PUBLICZNYM	UCZESTNICTWO W ŻYCIU KULTURALNYM	
Boniowice												Występująca koncentracja, ponadprzeciętne poziomy negatywnych zjawisk kryzysowych dotyczące: bezpieczeństwa mieszkańców (wypadki), edukacji (egzamin po VIII klasie), kapitału społecznego (występowanie NGO, realizacja zadań publicznych), uczestnictwa w życiu publicznym (składane wnioski),
Czekanów												Występująca koncentracja, ponadprzeciętne poziomy negatywnych zjawisk kryzysowych dotyczące: ubóstwa, alkoholizmu, bezrobocia, zadłużenia, bezpieczeństwa mieszkańców (przestępstwa, wypadki), edukacji (egzamin po VIII klasie), uczestnictwa w życiu publicznym (frekwencja w wyborach).
Jasiona												Występująca koncentracja, ponadprzeciętne poziomy negatywnych zjawisk kryzysowych dotyczące: kapitału społecznego (występowanie NGO, realizacja zadań publicznych), uczestnictwa w życiu publicznym (frekwencja w wyborach).
Jaśkowice												Występująca koncentracja, ponadprzeciętne poziomy negatywnych zjawisk kryzysowych dotyczące: alkoholizmu, kapitału społecznego (występowanie NGO, realizacja zadań publicznych), uczestnictwa w życiu publicznym (składane wnioski, frekwencja w wyborach).
Kamieniec												Występująca koncentracja, ponadprzeciętne poziomy negatywnych zjawisk kryzysowych dotyczące: niepełnosprawności, alkoholizmu, bezrobocia, edukacji (egzamin po VIII klasie).
Karchowice												Występująca koncentracja, ponadprzeciętne poziomy negatywnych zjawisk kryzysowych dotyczące: edukacji (egzamin po VIII klasie), kapitału społecznego (występowanie NGO, realizacja zadań publicznych).
Kopienica												Występująca koncentracja, ponadprzeciętne poziomy negatywnych zjawisk kryzysowych dotyczące: kapitału społecznego (występowanie NGO, realizacja zadań publicznych), uczestnictwa w życiu publicznym (frekwencja w wyborach).
Księży Las												Występująca koncentracja, ponadprzeciętne poziomy negatywnych zjawisk kryzysowych dotyczące: niepełnosprawności, bezpieczeństwa mieszkańców (Niebieskie Karty), edukacji (egzamin po VIII klasie), kapitału społecznego (realizacja zadań publicznych).

Laryszów												Występująca koncentracja, ponadprzeciętne poziomy negatywnych zjawisk kryzysowych dotyczące: alkoholizmu, edukacji (egzamin po VIII klasie), kapitału społecznego (występowanie NGO, realizacja zadań publicznych), uczestnictwa w życiu publicznym (frekwencja w wyborach), uczestnictwa w życiu kulturalnym (poziom wydarzeń kulturalnych ze względu na Covid-19 za lata 2019/20).
Łubie												Występująca koncentracja, ponadprzeciętne poziomy negatywnych zjawisk kryzysowych dotyczące: niepełnosprawności, bezpieczeństwa mieszkańców (Niebieskie Karty, wypadki), uczestnictwa w życiu publicznym (frekwencja w wyborach
Łubki												Występująca koncentracja, ponadprzeciętne poziomy negatywnych zjawisk kryzysowych dotyczące: edukacji (egzamin po VIII klasie), kapitału społecznego (występowanie NGO, realizacja zadań publicznych), uczestnictwa w życiu kulturalnym (poziom wydarzeń kulturalnych ze względu na Covid-19 za lata 2019/20).
Miedary												Występująca koncentracja, ponadprzeciętne poziomy negatywnych zjawisk kryzysowych dotyczące: ubóstwa, bezradności, niepełnosprawności, alkoholizmu, bezrobocia, zadłużenia, bezpieczeństwa mieszkańców (Niebieskie Karty), edukacji (egzamin po VIII klasie), uczestnictwa w życiu publicznym (frekwencja w wyborach).
Przezchlebie												Występująca koncentracja, ponadprzeciętne poziomy negatywnych zjawisk kryzysowych dotyczące: ubóstwa, bezradności, niepełnosprawności, alkoholizmu, bezrobocia, zadłużenia, bezpieczeństwa mieszkańców (Niebieskie Karty).
Ptakowice												Występująca koncentracja, ponadprzeciętne poziomy negatywnych zjawisk kryzysowych dotyczące: ubóstwa, bezradności, niepełnosprawności, alkoholizmu, bezrobocia, zadłużenia, bezpieczeństwa mieszkańców (wypadki), uczestnictwa w życiu publicznym (frekwencja w wyborach).
Szałsza												Występująca koncentracja, ponadprzeciętne poziomy negatywnych zjawisk kryzysowych dotyczące: zadłużenia, bezpieczeństwa mieszkańców (przestępstwa, wypadki), edukacji (egzamin po VIII klasie), kapitału społecznego (realizacja zadań publicznych), uczestnictwa w życiu kulturalnym (poziom wydarzeń kulturalnych ze względu na Covid-19 za lata 2019/20).
Świętoszowice												Występująca koncentracja, ponadprzeciętne poziomy negatywnych zjawisk kryzysowych dotyczące: bezrobocia.
Wieszowa												Występująca koncentracja, ponadprzeciętne poziomy negatywnych zjawisk kryzysowych dotyczące: ubóstwa, bezradności, niepełnosprawności, alkoholizmu, bezrobocia, zadłużenia, bezpieczeństwa mieszkańców

												(przestępstwa, wypadki), uczestnictwa w życiu publicznym (frekwencja w wyborach).
Wilkowice												Występująca koncentracja, ponadprzeciętne poziomy negatywnych zjawisk kryzysowych dotyczące: niepełnosprawności, alkoholizmu, edukacji (egzamin po VIII klasie), uczestnictwa w życiu publicznym (frekwencja w wyborach), uczestnictwa w życiu kulturalnym (poziom wydarzeń kulturalnych ze względu na Covid-19 za lata 2019/20).
Zawada												Występująca koncentracja, ponadprzeciętne poziomy negatywnych zjawisk kryzysowych dotyczące: alkoholizmu, bezrobocia, zadłużenia, edukacji (egzamin po VIII klasie), kapitału społecznego (występowanie NGO, realizacja zadań publicznych).
Zbrosławice												Występująca koncentracja, ponadprzeciętne poziomy negatywnych zjawisk kryzysowych dotyczące: ubóstwa, bezradności, niepełnosprawności, alkoholizmu, bezrobocia, zadłużenia, bezpieczeństwa mieszkańców (przestępstwa, Niebieskie Karty, wypadki).
Ziemięcice												Występująca koncentracja, ponadprzeciętne poziomy negatywnych zjawisk kryzysowych dotyczące: ubóstwa, bezradności, niepełnosprawności, alkoholizmu, bezrobocia, zadłużenia, bezpieczeństwa mieszkańców (Niebieskie Karty, wypadki).

Źródło: opracowanie własne

3.2 Sfera gospodarcza

Opisując potencjał rynku pracy, przywołać należy dane o podmiotach gospodarki narodowej w podziale na sektory i tak: 5,8% aktywnych zawodowo mieszkańców Gminy Zbrosławice pracuje w sektorze rolniczym (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo), 33,4% w przemyśle i budownictwie, a 29,5% w sektorze usługowym (handel, naprawa pojazdów, transport, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja) oraz 2,1% pracuje w sektorze finansowym (działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości).

Biorąc pod uwagę podmioty gospodarki narodowej ogółem, wyszczególnić można z kolei liczbę podmiotów działających w sektorze rolniczym i przemysłowo-budowlanym. Na obszarze Gminy Zbrosławice najwięcej podmiotów lokuje się w sektorze przemysłowo-budowlanym. W Zbrosławicach, tak jak w województwie śląskim przeważają podmioty z sektora przemysłowo-budowlanego. Szczegółowe dane z roku 2019 zaprezentowane zostały w tabeli poniżej:

Tabela 38 *Działające na obszarze Gminy Zbrosławice podmioty gospodarki narodowej, z uwzględnieniem sektora rolniczego, przemysłowego i budowlanego w 2020 r.*

Jednostka terytorialna	ogółem	w tym w sektorze	
		rolniczym	przemysłowo-budowlanym
Zbrosławice	**1626**	58	384
województwo śląskie	494282	4957	108 657

Źródło: Opracowanie na podstawie: Statystyczne Vademecum Samorządowca 2020 oraz na podstawie Banku Danych Lokalnych

Ogólne dane statystyczne dotyczące podmiotów gospodarki narodowej, przekształceń własnościowych i strukturalnych w latach 2015-2020, obrazuje poniższa tabela, z której wynika, że na przestrzeni analizowanych lat rośnie ilość podmiotów sektora prywatnego, a największa ilość zarejestrowanych podmiotów prywatnych to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą.

Tabela 39 *Podmioty gospodarki narodowej, przekształcenia własnościowe i strukturalne w Gminie Zbrosławice w latach 2015-2020*

Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON						
Podmioty wg sektorów własnościowych	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
podmioty gospodarki narodowej ogółem	1427	1481	1510	1537	1626	1694
sektor publiczny - ogółem	37	38	37	31	30	30
sektor publiczny - państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	33	33	32	26	26	26
sektor publiczny - spółki handlowe	2	3	3	3	2	2

sektor prywatny - ogółem	1385	1435	1461	1494	1573	1636
sektor prywatny - osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	1073	1109	1129	1182	1247	1302
sektor prywatny - spółki handlowe	121	124	128	115	122	124
sektor prywatny - spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	29	28	27	12	13	12
sektor prywatny - spółdzielnie	7	7	7	4	4	4
sektor prywatny - fundacje	3	2	3	1	2	4
sektor prywatny - stowarzyszenia i organizacje społeczne	53	59	62	58	60	62

Źródło: Opracowanie własne na podstawie http://swaid.stat.gov.pl

Ogólne dane statystyczne dotyczące podmiotów wg grup rodzajów działalności PKD 2007 w latach 2015-2020, obrazuje poniższa tabela, z której wynika, że na przestrzeni analizowanych lat wśród rosnącej liczby podmiotów sektora prywatnego, największa ilość zarejestrowanych podmiotów prywatnych, niezmiennie znajduje się w grupie „pozostała działalność".

Tabela 40 *Podmioty wg grup rodzajów działalności PKD 2007 w Gminie Zbrosławice w latach 2015-2020*

Podmioty wg grup rodzajów działalności PKD 2007	2015	2016	2017	2018	2019	2020
ogółem	1427	1481	1510	1537	1626	1694
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	53	56	57	58	58	60
przemysł i budownictwo	345	357	365	367	384	398
pozostała działalność	1029	1068	1088	1112	1184	1236

Źródło: Opracowanie własne na podstawie http://swaid.stat.gov.pl

Na obszarze Gminy Zbrosławice działalność prowadzi wielu przedsiębiorców zróżnicowanych pod względem wykonywanej działalności. Stosowane dane zamieszczone są w poniższych tabelach:

Tabela 41 *Przedsiębiorcy działający na terenie Gminy Zbrosławice pod względem rodzaju wykonywanej działalności – 20 najpopularniejszych wg CDIEG w roku 2021*

Lp.	Kod PKD	Nazwa	Liczba przedsiębiorców
1.	4941Z	Transport drogowy towarów	333
2.	4339Z	Wykonywanie pozostałych robót budowlanych wykończeniowych	303
3.	4399Z	Pozostałe specjalistyczne roboty budowlane, gdzie indziej niesklasyfikowane	288
4.	4321Z	Wykonywanie instalacji elektrycznych	270
5.	4791Z	Sprzedaż detaliczna prowadzona przez domy sprzedaży wysyłkowej lub internet	268
6.	4333Z	Posadzkarstwo; tapetowanie i oblicowywanie ścian	253
7.	4799Z	Pozostał sprzedaż detaliczna prowadzona poza siecią sklepową, straganami i targowiskami	250

8.	4322Z	Wykonywanie instalacji wodno-kanalizacyjnych, cieplnych, gazowych i klimatyzacyjnych	245
9.	4331Z	Tynkowanie	241
10.	4332Z	Zakładanie stolarki budowlanej	241
11.	4120Z	Roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków mieszkalnych i niemieszkalnych	231
12.	4520Z	Konserwacja i naprawa pojazdów samochodowych, z wyłączeniem motocykli	229
13.	4329Z	Wykonywanie pozostałych instalacji budowlanych	227
14.	4334Z	Malowanie i szklenie	226
15.	4312Z	Przygotowanie terenu pod budowę	219
16.	4311Z	Rozbiórka i burzenie obiektów budowlanych	202
17.	4719Z	Pozostała sprzedaż detaliczna prowadzona w niewyspecjalizowanych sklepach	202
18.	4391Z	Wykonywanie konstrukcji i pokryć dachowych	178
19.	4511Z	Sprzedaż hurtowa i detaliczna samochodów osobowych i furgonetek	173
20.	4532Z	Sprzedaż detaliczna części i akcesoriów do pojazdów samochodowych, z wyłączeniem motocykli	161

Źródło: Dane Urzędu Gminy w Zbrosławicach

Tabela 42 *Podmioty wg sekcji i działów PKD 2007*

Podmioty wg sekcji i działów PKD 2007	Nazwa sekcji	2015	2016	2017	2018	2019	2020
ogółem		1427	1481	1510	1537	1626	1694
Sekcja A	rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	53	56	57	58	58	60
Sekcja B	górnictwo i wydobywanie	3	4	5	5	5	3
Sekcja C	przetwórstwo przemysłowe	151	151	154	152	163	163
Sekcja D	wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	2	2	4	4	3	3
Sekcja E	dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	10	12	9	9	8	9
Sekcja F	budownictwo	179	188	193	197	205	220
Sekcja G	handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	345	349	341	344	354	367
Sekcja H	transport i gospodarka magazynowa	96	99	96	95	98	96
Sekcja I	działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	30	32	32	32	39	43
Sekcja J	informacja i komunikacja	40	39	43	46	47	51
Sekcja K	działalność finansowa i ubezpieczeniowa	25	31	32	34	32	34
Sekcja L	działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	53	52	58	56	61	62
Sekcja M	działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	111	119	128	140	165	174
Sekcja N	działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	42	46	49	57	61	65
Sekcja O	administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	12	13	13	13	13	13
Sekcja P	edukacja	66	73	69	60	70	71
Sekcja Q	opieka zdrowotna i pomoc społeczna	70	71	81	86	86	93

Sekcja R	działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	39	39	40	41	42	46
Sekcje S i T	pozostała działalność usługowa, gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby, organizacje i zespoły eksterytorialne	99	103	104	105	110	113

Źródło: Opracowanie własne na podstawie http://swaid.stat.gov.pl

Tabela 43 *Podmioty gospodarcze na terenie Gminy Zbrosławice wg bazy klas wielkości w roku 2021*

Podmioty wg klas wielkości	2015	2016	2017	2018	2019	2020
ogółem	1427	1481	1510	1537	1626	1694
0 - 9	1337	1387	1419	1451	1542	1614
10 - 49	81	86	84	79	77	74
50 - 249	8	7	6	6	6	5
250 - 999	1	1	1	1	1	1
0 - 249	1426	1480	1509	1536	1625	1693

Źródło: Opracowanie własne na podstawie http://swaid.stat.gov.pl

Ważnym kryterium mierzenia aktywności gospodarczej jest ilość zarejestrowanych podmiotów na terenie Gminy Zbrosławice wg CEIDG.

Tabela 44 *Aktywne podmioty gospodarcze na terenie Gminy Zbrosławice w 2021 r.*

Sołectwo	Mieszkańcy	Firmy	% liczba podmiotów gospodarczych przypadająca na mieszkańców sołectwa	% liczba podmiotów gospodarczych przypadająca na całkowitą liczbę mieszkańców
Szałsza	682	76	11,14%	0,51%
Łubki	129	13	10,08%	0,09%
Karchowice	369	35	9,49%	0,23%
Zbrosławice	2728	229	8,39%	1,54%
Świętoszowice	529	35	6,62%	0,23%
Zawada	314	14	4,46%	0,09%
Ptakowice	571	42	7,36%	0,28%
Ziemięcice	944	63	6,67%	0,42%
Kopienica	645	32	4,96%	0,21%
Kamieniec	786	45	5,73%	0,30%
Wieszowa	2311	142	6,14%	0,95%
Wilkowice	462	26	5,63%	0,17%
Czekanów	897	63	7,02%	0,42%
Miedary	1109	72	6,49%	0,48%
Boniowice	97	6	6,19%	0,04%
Księży Las	427	16	3,75%	0,11%
Łubie	651	27	4,15%	0,18%
Laryszów	389	29	7,46%	0,19%
Przezchlebie	843	54	6,41%	0,36%
Jaśkowice	155	5	3,23%	0,03%
Jasiona	229	11	4,80%	0,07%
Suma	15267			

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Zbrosławice

Najmniejszą aktywnością, jeżeli chodzi o prowadzenie działalności gospodarczej, charakteryzuje się obszar Jaśkowic. Na jednego mieszkańca tego sołectwa przypada 3,23% podmiotu gospodarczego. Nieznacznie lepiej sytuacja wygląda w Księżym Lesie (3,75%). Najmniej podmiotów gospodarczych działa na terenie sołectwa Jaśkowice. W odniesieniu do

danych wg CEIDG, jedynie Czekanów, Miedary, Przezchlebie, Szałsza, Wieszowa, Zbrosławice i Ziemięcice, znajdują się powyżej średniej ilości podmiotów gospodarczych dla Gminy.

Podsumowanie analizy danych dotyczących zjawisk kryzysowych w sferze gospodarczej, zdiagnozowanych na terenie Gminy Zbrosławice, zaprezentowano w tabeli na poniżej.

Tabela 45 *Podsumowanie - zjawiska kryzysowe w sferze gospodarczej w poszczególnych sołectwach Gminy Zbrosławice*

SOŁECTWO	ZJAWISKA KRYZYSOWE W SFERZE GOSPODARCZEJ		
	WYSTĘPOWANIE ZJAWISKA KRYZYSOWEGO		UZASADNIENIE
	TAK	NIE	
Boniowice			Koncentracja ponadprzeciętnego poziomu zjawisk kryzysowych dotycząca: sfery gospodarczej (ilości podmiotów gospodarczych wg CEDIG).
Czekanów			Ilość podmiotów gospodarczych o wartości powyżej średniej dla całej Gminy.
Jasiona			Koncentracja ponadprzeciętnego poziomu zjawisk kryzysowych dotycząca: sfery gospodarczej (ilości podmiotów gospodarczych wg CEDIG).
Jaśkowice			
Kamieniec			
Karchowice			
Kopienica			
Księży Las			
Laryszów			
Łubie			
Łubki			
Miedary			Ilość podmiotów gospodarczych o wartości powyżej średniej dla całej Gminy.
Przezchlebie			
Ptakowice			Koncentracja ponadprzeciętnego poziomu zjawisk kryzysowych dotycząca: sfery gospodarczej (ilości podmiotów gospodarczych wg CEDIG).
Szałsza			Ilość podmiotów gospodarczych o wartości powyżej średniej dla całej Gminy.
Świętoszowice			Koncentracja ponadprzeciętnego poziomu zjawisk kryzysowych dotycząca: sfery gospodarczej (ilości podmiotów gospodarczych wg CEDIG).
Wieszowa			Ilość podmiotów gospodarczych o wartości powyżej średniej dla całej Gminy.
Wilkowice			Koncentracja ponadprzeciętnego poziomu zjawisk kryzysowych dotycząca: sfery gospodarczej (ilości podmiotów gospodarczych wg CEDIG).
Zawada			
Zbrosławice			Ilość podmiotów gospodarczych o wartości powyżej średniej dla całej Gminy.
Ziemięcice			

Źródło: opracowanie własne

3.3 Sfera środowiskowa

Problematyka negatywnych zjawisk występujących w środowisku naturalnym jako elementów wpływających na zdiagnozowanie obszarów kryzysowych występujących w Gminie Zbrosławice sprowadza się do analizy obszarów opisanych w „Programie Ochrony Środowiska dla Gminy Zbrosławice na lata 2021 – 2024 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2027", Ponadto należy zwrócić uwagę, na zapisy Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Tarnogórskiego na lata 2021-2024 z perspektywą do roku 2029, który jest podstawowym dokumentem koordynującym działania na rzecz ochrony środowiska w powiecie, z którym w zgodzie pozostaje powyższy gminny program, który analizuje stan środowiska naturalnego w obszarach: ochrona klimatu i jakości powietrza, zagrożenia hałasem, pola elektromagnetyczne, gospodarowanie wodami i gospodarka wodno – ściekowa, zasoby geologiczne, gleby, gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów, zasoby przyrodnicze, zagrożenia poważnymi awariami, edukacja ekologiczna. Z tych obszarów najistotniejszymi w procesie zdefiniowania obszaru zdegradowanego były obszary związane z ochroną klimatu i jakością powietrza, zagrożeniem hałasem oraz gospodarką odpadami.

Analiza problematyki ochrony klimatu i jakości powietrza opiera się o klasyfikację źródeł zanieczyszczeń zagregowanych do trzech obszarów: źródeł punktowych, obszarowych i liniowych. Do źródeł punktowych zaliczono emisje powstające w obiektach przemysłowych, powstałe w trakcie procesów technologicznych. Obiekty emitujące gazy lub pyły do powietrza, w oparciu o zgłoszenie powstającej emisji w Starostwie Powiatowym w Tarnowskich Górach lub działające na podstawie uzyskanego zezwolenia na emisję, ujęte w Programie Ochrony Środowiska tabelarycznie, zlokalizowane są głównie w miejscowości Wieszowa (7 obiektów na 14 sklasyfikowanych), Księży Las (2 obiekty na 14 sklasyfikowanych) oraz Kamieniec, Szałsza, Miedary, Laryszów i Zbrosławice (po 1 obiekcie na 14 sklasyfikowanych). Pod kategorią źródeł obszarowych opisano głównie obszary emisji powstałych w procesie spalania paliw na cele ciepłownicze w lokalnych oraz indywidualnych kotłowniach oraz składowiska odpadów potencjalnie emitujących metan lub pył. W tej kategorii jakość powietrza jest wypadkową problemu niskiej emisji, który w ostatnich latach sukcesywnie eliminowany jest poprzez środki finansowe Gminy dystrybuowane w ramach dotacji celowej na inwestycje służące ograniczaniu niskiej emisji; środki otrzymane przez Gminę Zbrosławice w ramach programów unijnych dotyczących termomodernizacji obiektów publicznych oraz montażu odnawialnych

źródeł energii – głownie paneli fotowoltaicznych i pomp ciepła; środki w ramach programów krajowych, zwłaszcza programów Mój prąd i Czyste powietrze, wdrażanych przez wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej we współpracy z urzędami gmin i miast; a także finansowe środki samych mieszkańców i przedsiębiorców. Z kolei pod pojęciem źródeł liniowych zdefiniowano głównie zanieczyszczenia pochodzące z transportu drogowego. Nasilenie zanieczyszczeń jest proporcjonalne do nasilenia ruchu samochodowego. Przez teren Gminy Zbrosławice przebiegają ważne trasy komunikacyjne: autostrada A1 (węzły „Zabrze Północ" w sołectwie Wieszowa, oraz „Zabrze Zachód" w okolicy Czekanowa i Szałszy), droga krajowa DK 94 oraz droga krajowa DK 78. Ich przebieg determinuje największe nasilenia zanieczyszczeń liniowych w miejscowościach: Wieszowa, Szałsza, Kamieniec, Boniowice i Świętoszowice.

Z punktowymi i liniowymi źródłami zanieczyszczeń ściśle powiązany jest obszar zagrożenia hałasem, na który wpływa ruch pojazdów oraz działalność zakładów przemysłowych. Głównym źródłem emisji hałasu są jednak dwie drogi krajowe DK94 i DK78, autostrada A1 oraz drogi gminne. W 2015 r. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska wykonywał badania hałasu komunikacyjnego na terenie Gminy Zbrosławice w Zbrosławicach (przy ul. Wolności, od skrzyżowania z ulicą Ogrodową do skrzyżowania z ulicą Mickiewicza, na odcinku 900 m) oraz w Wieszowej (przy ul. Bytomskiej, od skrzyżowania z ulicą Dworcową do skrzyżowania z ulicą Sienkiewicza - DK 94, na odcinku 1530 m). W wyniku badań stwierdzono, że w Zbrosławicach przekroczenia dopuszczalnego hałasu osiągały 2,5 dB a w Wieszowej od 4,5 dB do 9,6 dB. Z kolei w 2013 r. badania hałasu drogowego prowadzone były także wykonywane na GDDKiA w ramach analizy porealizacyjnej budowy odcinka autostrady A1 Piekary Śląskie – Maciejów. W wyniku montażu ekranów akustycznych o długości prawie 17 km standardy emisji hałasu nie zostały przekroczone. Mimo braku nowych badań emisji hałasu, w związku ze wzrostem, chwilowo zakłóconym pandemią, ruchu samochodowego (na który składa się wzrost ilości samochodów i ilości towarów przewożonych transportem drogowym) wyniki prowadzonych w 2013 i 2015 roku badań poziomu hałasu komunikacyjnego są co najmniej aktualne.

Obszarem różnicującym w procesie diagnozy obszaru zdegradowanego jest także obszar gospodarki odpadami, w szczególności zaś zwałowisko odpadów powęglowych, położone w sołectwie Przezchlebie (Hałda Przezchlebie). To zwałowisko podpoziomowo-

nadpoziomowe, powstałe na terenie wyrobiska byłej piaskowni, która do 1955 roku była źródłem piasków podsadzkowych a następnie, po zalaniu wyrobiska wodą, stała się miejscem wypoczynku i rekreacji. Po 1965 w miejscu zbiorników wodnych rozpoczęto składowanie odpadów powęglowych z kopalń Bobrek, Makoszowy, Pstrowski, Krupiński, Zabrze i Gliwice a od 1973 roku także pyłów energetycznych z elektrowni Rybnik. Składowanie odpadów trwało do 1999 roku. Zwałowisko zajmuje obszar ok. 140 ha i zarządzane jest przez spółkę gminną. Część zalegających odpadów wykorzystana została do budowy autostrady A1, natomiast pozostałe kilkadziesiąt milionów ton odpadu było i jest przedmiotem ekspertyz określających ich skład, możliwości przerobienia i unieszkodliwienia, wpływu na środowisko naturalne oraz docelowego zagospodarowania. Składowisko generuje ponadto problemy społeczne związane z możliwym samozapłonem, pyleniem czy generowaniem ciężkiego ruchu kołowego na etapie przeróbki odpadów. Szacuje się, że około 90% przerobionego materiału w dalszym ciągu pozostanie na terenie hałdy, co związane będzie z koniecznością jego ponownego, bezpiecznego dla ludzi i środowiska, ukształtowania, zgodnego z wybranym i realizowanym planem zagospodarowania hałdy.

W związku z przeprowadzoną analizą, zidentyfikowano zjawiska kryzysowe na następujących obszarach Gminy Zbrosławice: sołectwo Wieszowa, sołectwo Szałsza, sołectwo Czekanów, sołectwo Przezchlebie i sołectwo Zbrosławice.

Podsumowanie analizy danych dotyczących zjawisk kryzysowych w sferze środowiskowej, zdiagnozowanych na terenie Gminy Zbrosławice, zaprezentowano w tabeli na kolejnej stronie.

Tabela 46 *Podsumowanie - zjawiska kryzysowe w sferze środowiskowej w poszczególnych sołectwach Gminy Zbrosławice*

SOŁECTWO	ZJAWISKA KRYZYSOWE W SFERZE ŚRODOWISKOWEJ		
	WYSTĘPOWANIE ZJAWISKA KRYZYSOWEGO		UZASADNIENIE
	TAK	NIE	
Boniowice			Brak zdiagnozowanych problemów środowiskowych.
Czekanów			Występowanie negatywnych zjawisk sfery środowiskowej.
Jasiona			Brak zdiagnozowanych problemów środowiskowych.
Jaśkowice			
Kamieniec			
Karchowice			
Kopienica			
Księży Las			
Laryszów			
Łubie			
Łubki			
Miedary			
Przezchlebie			Występowanie negatywnych zjawisk sfery środowiskowej.
Ptakowice			Brak zdiagnozowanych problemów środowiskowych.
Szałsza			Występowanie negatywnych zjawisk sfery środowiskowej.
Świętoszowice			Brak zdiagnozowanych problemów środowiskowych.
Wieszowa			Występowanie negatywnych zjawisk sfery środowiskowej.
Wilkowice			Brak zdiagnozowanych problemów środowiskowych.
Zawada			
Zbrosławice			Występowanie negatywnych zjawisk sfery środowiskowej.
Ziemięcice			Brak zdiagnozowanych problemów środowiskowych.

Źródło: opracowanie własne

3.4 Sfera przestrzenno-funkcjonalna

Gminna infrastruktura społeczna została przedstawiona w tabeli poniżej. Wymieniono w niej budynki użyteczności publicznej z uwzględnieniem ich stanu technicznego.

Tabela 47 *Gminna infrastruktura społeczna*

Nazwa	Adres	Informacja o obiekcie
Zespół Szkolno-Przedszkolny w Boniowicach, w tym Przedszkole i Szkoła Podstawowa	Boniowice ul. Gliwicka 6	Budynek po termomodernizacji, ogrzewanie gazowe
Szkoła Podstawowa im Tadeusza Kościuszki w Zbrosławicach	Zbrosławice ul. Wolności 67	Budynek po termomodernizacji, ogrzewanie gazowe
Szkoła Podstawowa im. gen. J Ziętka w Wieszowie	Wieszowa ul. Bytomska 62	Budynek po termomodernizacji, ogrzewanie CO, sala gimnastyczna po termomodernizacji
Zespół Szkolno-Przedszkolny w Miedarach, w tym Przedszkole i Szkoła Podstawowa	Miedary ul. Główna 26	Budynek po termomodernizacji, ogrzewanie CO, sala gimnastyczna po termomodernizacji
Szkoła Podstawowa w Czekanowie	Czekanów ul. Szkolna 26	Budynek po termomodernizacji, ogrzewanie gazowe
Szkoła Podstawowa w Kopienicy w tym oddziały przedszkolne	Kopienica ul. 1-go Maja 3	Obiekt zabytkowy, ogrzewanie CO - SP, dobudowana nowoczesna sala gimnastyczna i przedszkole - ogrzewanie gazowe (zbiornik zewnętrzny)
Szkoła Podstawowa w Przezchlebiu	Przezchlebie ul. Szkolna 46	Ogrzewanie CO
Szkoła Podstawowa w Ziemięcicach	Ziemięcice ul. Szkolna 6	Budynek po termomodernizacji, ogrzewanie gazowe
Przedszkole z Oddziałami Specjalnymi w Przezchlebiu	Przezchlebie ul. Mikulczycka 11a	Budynek po termomodernizacji, ogrzewanie gazowe
Przedszkole w Świętoszowicach	Świętoszowice ul. Mikulczycka 89	Budynek po termomodernizacji, ogrzewanie gazowe
Przedszkole w Wieszowie + dodatkowy oddział przedszkola	Wieszowa ul. Bytomska 144 Bytomska 146	Budynek po termomodernizacji, ogrzewanie CO Budynek po termomodernizacji, ogrzewanie pompa ciepła
Przedszkole w Zbrosławicach	Zbrosławice ul. Batorego 6	Budynek po termomodernizacji, ogrzewanie gazowe
Świetlica w Wieszowie	Wieszowa ul. Bytomska 154	Budynek wymaga remontu: korytarz, toaleta, pomieszczenia do zajęć dla dzieci; ogrzewanie CO
Świetlica w Miedarach	Miedary ul. Główna 58	Ogrzewanie CO
Świetlica w Laryszowie	Laryszów ul. Boczna 2	Nowy budynek, ogrzewanie kominek
Świetlica w Łubiu	Łubie ul. 1 – go Maja 35	Budynek wymaga remontu: izolacja pozioma i pionowa, termomodernizacja; ogrzewanie CO
Świetlica w Wilkowicach	Wilkowice ul. Miedarska	Nowy budynek
Świetlica w Przezchlebiu	Przezchlebie ul. Dworcowa	Barak, brak ogrzewania stałego
Świetlica integracyjna w Jasionie	Jasiona ul. Pyskowicka 7	Wynajem na cele świetlicy integracyjnej
Klub Senior + w Miedarach	W budynku świetlicy w Miedarach	Wynajem na cele Klub Senior + (trwałość projektu Senior+)
Program opiekuńczo - wychowawczy w	W budynku świetlicy w	Wynajem na cele programu opiekuńczo –

Wieszowie oraz Klub Seniora	Wieszowie	wychowawczego (Klub Seniora w okresie trwałości projektu ,,Nie widzieć barier")
Klub Seniora Zbrosławice	Zbrosławice ul. Oświęcimska	Wynajem na cele Klubu Seniora
Klub Seniora Przezchlebie	Przezchlebie ul. Dworcowa 3 c (świetlica gminna)	Wynajem na cele Klubu Seniora (Klub Seniora w okresie trwałości projektu ,,Nie widzieć barier")
Klub Seniora Czekanów	Czekanów ul. Dworcowa 57 (świetlica gminna)	Wynajem na cele Klubu Seniora (Klub Seniora w okresie trwałości projektu ,,Nie widzieć barier")
Punkt Konsultacyjny	ul. Tarnogórska 4 a Kamieniec	Budynek GOPS, pomieszczenie udostępnione na potrzeby prowadzenia punktu konsultacyjnego i spotkań Komisji ds. przeciwdziałania alkoholizmowi

Źródło: Dane Urzędu Gminy w Zbrosławicach

Stan techniczny istniejących budynków użyteczności publicznej będących w zasobach Gminy Zbrosławice jest ogólnie zadowalający. Część budynków przeszła termomodernizację. Uwagę zwracają jednak świetlice w Wieszowie i Łubiu, gdzie niezbędny jest remont. Jednak najgorsza sytuacja jest w Przezchlebiu, gdzie świetlica znajduje się w baraku. Niedoinwestowane wymienione wyżej obiekty są przykładem wieloletnich zaszłości zarówno w sferze finansowania infrastruktury, w której prowadzona byłaby aktywizacja społeczna czy zawodowa, wspierana byłaby spójność społeczna i działania zapewniające włączenie społeczne, w obszarze planowania strategicznego, przewidującego konieczność powyższych działań w kontekście zmiany struktury demograficznej mieszkańców, zmian na rynku pracy czy stanu zdrowia mieszkańców.

Na terenie Gminy Zbrosławice jedynie w pięciu sołectwach istnieje sieć kanalizacji sanitarnej. Obecnie do kanalizacji sanitarnej podłączonych jest 1395 budynków, wśród których najwięksi dostawcy ścieków to:

- Gminny Zakład Komunalny Sp. z o.o.,
- Hale magazynowe MLP Group w Szałszy (w której znajduje się m.in. sortownia InPost oraz centrum logistyczne Żabka),
- Śląskie Zaplecze Remontowe Sp. z o.o. Przezchlebie,
- Wspólnota Właścicieli Mieszkań Ziemięcice.

Gmina posiada następujące oczyszczalnie ścieków:

- Oczyszczalnia Przezchlebie – to oczyszczalnia mechaniczno – biologiczna o wydajności 1140 m^3/dobę. Ścieki odprowadzane są do biologiczno-mechanicznej oczyszczalni ścieków za pomocą sieci kanalizacji sanitarnej oraz wozami asenizacyjnymi;
- Oczyszczalnia Kamieniec – biologiczna oczyszczalnia ścieków o wydajności 22,8 m^3/dobę;
- Oczyszczalnia mechaniczno-biologiczna w Kamieńcu, z której korzysta Ośrodek Leczniczo-Rehabilitacyjny w Kamieńcu oraz Spółdzielnia Mieszkaniowa Kamieniec, wydajność oczyszczalni to Qśrd = 22,1 m^3/d;

Ponadto na terenie Gminy działają mniejsze oczyszczalnie zakładowe obsługujące poszczególne podmioty, są to:

- mechaniczno – biologiczno – chemiczna oczyszczalnia w Wieszowie, użytkowana przez Przedsiębiorstwo Indyk-Śląsk ubojnia indyków s.c.,
- oczyszczalnia w Jaśkowicach, użytkowana przez Przedsiębiorstwo Gaster Sp. z o.o.,
- oczyszczalnia w Miedarach, użytkowana przez Dom Pomocy Społecznej,
- biologiczna oczyszczalnia w Łubiu, użytkowana przez Spółdzielnię Mieszkaniową w Kamieńcu.

Pozostałe ścieki komunalne gromadzone są w zbiornikach bezodpływowych i okresowo wywożone wozami asenizacyjnymi do w/w oczyszczalni ścieków. Część mieszkańców posiada także przydomowe oczyszczalnie ścieków obsługujące tylko dane gospodarstwo domowe.

Szczegółowe dane GUS w zakresie sieci kanalizacyjnej przedstawia poniższa tabela.

Tabela 48 *Sieć kanalizacyjna w Gminie Zbrosławice w latach 2015-2020*

Kanalizacja	**Jednostka miary**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
długość czynnej sieci kanalizacyjnej	km	72,3	81,7	64,1	67,3	69,8	69,8
przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt.	1068	1119	1185	1243	1302	1345
awarie sieci kanalizacyjnej	szt.	58	47	35	53	48	49
ścieki bytowe odprowadzone siecią kanalizacyjną	dam3	129,3	143,5	141,2	147,2	150,2	154,1
ścieki oczyszczane odprowadzone	dam3	120,0	126,0	134,0	143,0	170,0	172,0
ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej	osoba	4736	4884	5101	5293	5500	5657

Źródło: Opracowanie własne na podstawie http://swaid.stat.gov.pl

Dane dotyczące stanu technicznego sieci kanalizacyjnej prezentuje poniższa tabela:

Tabela 49 *Sieć kanalizacji sanitarnej na terenie Gminy Zbrosławice*

Lp.	Sołectwo	Stan/podstawowe informacje
1.	Świętoszowice	- budowana w latach 2005-2007, - w 2020 roku została wybudowana sieć kanalizacyjna ul. Budowlana i Ceramiczna.
2.	Ziemięcice	- budowana w latach 2005-2007, - w latach 2019-2021 została wybudowana sieć kanalizacyjna ul. Wichrowa.
3.	Przezchlebie	- budowana w latach 90 XX wieku, - w 2018 roku została wybudowana sieć kanalizacyjna ul. Polna, Zielona.
4.	Wieszowa	- budowana w latach 2004-2015, - w latach 2017-2021 została wybudowana sieć kanalizacyjna osiedle za ul. Dworcową (TDJ), a w roku 2019 została wybudowana sieć kanalizacyjna ul. Wspólna.
5.	Czekanów	- budowana w latach 2010-2013, - w 2018 roku został wybudowany rurociąg tłoczny Czekanów-Świętoszowice.

Źródło: Dane Urzędu Gminy w Zbrosławicach

Na terenie Gminy istnieje sieć wodociągowa. Dane dotyczące jest stanu technicznego prezentuje poniższa tabela:

Tabela 50 *Sieć wodociągowa na terenie Gminy Zbrosławice*

Lp.	Sołectwo	Stan/podstawowe informacje
1.	Boniowice	- większość rurociągów żeliwnych z lat 70-80 ubiegłego wieku, - część z lat 30 ubiegłego wieku.
2.	Czekanów	- większość rurociągów żeliwnych nadających się do wymiany.
3.	Jasiona	- większość rurociągów żeliwnych z lat 70-80 ubiegłego wieku, - większość z materiału PVC.
4.	Jaśkowice	- większość rurociągów żeliwnych z lat 70-80 ubiegłego wieku, - większość wymieniona około 90% na PE.
5.	Kamieniec	- większość rurociągów żeliwnych z lat 70-80 ubiegłego wieku, - część z lat 30 ubiegłego wieku.
6.	Karchowice	- znaczna część zmodernizowanej sieci wodociągowej z PE w latach 2000-2013.
7.	Kopienica	- większość rurociągów żeliwnych z lat 70-80 ubiegłego wieku, - część z materiału PVC.
8.	Księży Las	- większość rurociągów żeliwnych z lat 70-80 ubiegłego wieku .
9.	Laryszów	- znaczna część zmodernizowana w roku 2015 na PE.
10.	Łubie	- większość rurociągów żeliwnych z lat 70-80 ubiegłego wieku, - 100% z materiału PVC.
11.	Łubki	- większość rurociągów żeliwnych z lat 70-80 ubiegłego wieku.
12.	Miedary	- większość rurociągów żeliwnych z lat 70-80 ubiegłego wieku oraz PE z lat 2005 – 2018 około 30%.
13.	Przezchlebie	- większość rurociągów żeliwnych z lat 70-80 ubiegłego wieku, część sieci zmodernizowana w latach 2010-2017.
14.	Ptakowice	- większość rurociągów żeliwnych z lat 70-80 ubiegłego wieku, - część z lat 30 ubiegłego wieku nadających się do wymiany, - poza tym wymienionych na PE około 1000 mb.
15.	Szałsza	- stara część miejscowości rurociągów żeliwnych z lat 70-80, - część z lat 30 ubiegłego wieku nadających się do wymiany, - nowa część miejscowości wybudowana z PE w latach 2000-2017.

16.	Świętoszowice	- większość rurociągów żeliwnych z lat 30 ubiegłego wieku w całości nadająca się do wymiany; wymieniono około 1000 mb na PE.
17.	Wieszowa	- część rurociągów żeliwnych z lat 70-80 ubiegłego wieku, - część z lat 30 ubiegłego wieku nadających się w całości do wymiany, - na nowych terenach przeznaczonych do zabudowy nowa sieć z PE budowana w latach 2000-2017, - część u. Sienkiewicza posiada rurociąg azbestowy.
18.	Wilkowice	- większość rurociągów żeliwnych z lat 70-80 ubiegłego wieku - ul. Wąska nowa sieć PE wybudowana w 2016 r.
19.	Zawada	- większość rurociągów żeliwnych z lat 70-80 ubiegłego wieku, - część z lat 30 ubiegłego wieku nadających się do wymiany.
20.	Zbrosławice	- stara część miejscowości rurociągi żeliwne budowane w latach 30-70 ubiegłego wieku, nowa część miejscowości sieć PE budowana w latach 2005-2017 do 2021r.
21.	Ziemięcice	- większość rurociągów żeliwnych z lat 30-80 ubiegłego wieku nadaje się do wymiany, w latach 2015-2021 wymieniono około 1350 mb na PE.

Źródło: Dane Urzędu Gminy w Zbrosławicach

Niestety większość rurociągów na terenie Gminy pochodzi z lat 70-80 ubiegłego wieku. Część pochodzi nawet z lat 30 ubiegłego wieku, taka sytuacja ma miejsce w Boniowicach, Kamieńcu, Ptakowicach, Szałszy, Świętoszowicach, Wieszowie, Zbrosławicach, Ziemięcicach i Zawadzie. Tak stara infrastruktura wymaga modernizacji lub wymiany. W części sołectw dokonano częściowej modernizacji np. w Jaśkowicach, Karchowicach, Laryszowie, Miedarach, Ziemięcicach, Zbrosławicach, Wilkowicach, Wieszowie, Świętoszowicach, Szałszy, Ptakowicach oraz Przezchlebiu. Jednak nawet w tych sołectwach modernizacja nie obejmowała całości sieci wodociągowej. Taka kondycja rurociągów może powodować pogarszanie się jakości wody dostarczanej do mieszkańców jak również straty wody. W efekcie spowoduje to ograniczenie dostępu mieszkańców do tak ważnej usługi społecznej.

Gmina Zbrosławice posiada nowoczesną sieć energetyczną dużej mocy. Na terenie Gminy Zbrosławice nie występuje sieć ciepłownicza. Jeżeli chodzi o sieć telekomunikacyjną to istniejące połączenia telekomunikacyjne zaspokajają potrzeby mieszkańców. W 13 sołectwach na terenie Gminy Zbrosławice istnieje sieć gazowa. Z kolei w 1 sołectwie sieć jest obecnie budowana. Sieć ta została wybudowana w latach 80-90 XX wieku.

Tabela 51 *Sieć gazowa na terenie Gminy Zbrosławice*

Lp.	Sołectwo	Stan/podstawowe informacje
1.	Szałsza	budowana w latach 80-90 XX wieku
2.	Czekanów	
3.	Świętoszowice	
4.	Ziemięcice	
5.	Przezchlebie	

6.	Zawada	budowana w latach 80-90 XX wieku
7.	Karchowice	
8.	Boniowice	
9.	Kamieniec	
10.	Zbrosławice	
11.	Ptakowice	
12.	Księży Las	
13.	Łubki	
14.	Wieszowa	trwa budowa sieci

Źródło: Dane Urzędu Gminy w Zbrosławicach

Szczegółowe dane GUS w zakresie sieci gazowej przedstawia poniższa tabela.

***Tabela 52** Sieć gazowa w Gminie Zbrosławice w latach 2015-2020*

Sieć gazowa	2015	2016	2017	2018	2019	2020
długość czynnej sieci ogółem w m	115403	116505	127736	129781	131051	142325
długość czynnej sieci przesyłowej w m	20830	20830	25296	25430	25430	25430
długość czynnej sieci rozdzielczej w m	94573	95675	102440	104351	105621	116895
długość czynnej sieci ogółem w km na 100 km^2	77,8	78,5	86,1	87,5	88,3	95,9
czynne przyłącza do budynków ogółem (mieszkalnych i niemieszkalnych) w szt.	1831	1845	1925	1979	2041	2288
czynne przyłącza do budynków mieszkalnych w szt.	1817	1830	1864	1909	1978	2221
odbiorcy gazu w gosp.	983	1018	1097	1166	1273	1450
odbiorcy gazu ogrzewający mieszkania gazem w gosp.	768	804	865	921	337	1149
zużycie gazu w MWh	13538,7	15318,2	16893,9	19238,6	20196,5	20869,3
zużycie gazu na ogrzewanie mieszkań w MWh	10806,5	12954,6	14466,1	14888,9	15009,6	18341,6
ludność korzystająca z sieci gazowej w os.	3421	3502	3741	3941	4265	4814

Źródło: Opracowanie własne na podstawie http://swaid.stat.gov.pl

Szczegółowe dane GUS dotyczące korzystania przez mieszkańców Gminy Zbrosławice z sieci gazowej, kanalizacyjnej i wodociągowej przedstawia poniższa tabela.

***Tabela 53** % mieszkańców Gminy Zbrosławice korzystających z instalacji sieciowych do ogółu mieszkańców w latach 2015-2020*

% mieszkańców korzystających z instalacji sieciowych do ogółu mieszkańców	2015	2016	2017	2018	2019	2020
wodociąg	99,1	99,1	99,2	99,2	99,2	99,2
kanalizacja	29,9	30,7	31,9	32,9	33,8	34,5
gaz	21,6	22,0	23,4	24,5	26,2	29,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie http://swaid.stat.gov.pl

Badanie przestrzeni publicznej dokonane przez pracowników Urzędu Gminy Zbrosławice pozwoliło na wskazanie terenów o niskich walorach estetycznych.

Tabela 54 *Obszary na terenie Gminy Zbrosławice o niskich walorach estetycznych*

Lp.	Sołectwo
1	Zbrosławice
2	Ptakowice
3	Przezchlebie
4	osiedle w Przezchlebiu
5	Szałsza
6	Czekanów
7	Ziemięcice
8	Boniowice
9	Kamieniec
10	Wieszowa
11	Zawada
12	Miedary
13	Wilkowice

Źródło: Dane Urzędu Gminy w Zbrosławicach

Zbrosławice – Ptakowice

W centralnej części Gminy Zbrosławice w sołectwach Zbrosławice i Ptakowice w obrębie rzeki Drama, wzdłuż głównych dróg powiatowych Gminy – ul. Wolności w Zbrosławicach oraz Reptowska i Wyzwolenia w Ptakowicach, znajdują się liczne obszary byłych Państwowych Gospodarstw Rolnych, na których zaprzestano prowadzenia działalności rolniczej lub ograniczono zakres jego działania. W części centralnej znajduje się również zniszczony budynek starego zamku – przy ul. Zamkowej oraz budynek komunalny przy ul. Piaskowej 2. Teren w okolicy budynków mieszkalnych pozbawiony jest utwardzonych miejsc parkingowych oraz dróg lokalnych. Na tym obszarze występuje również problem z dzikimi wysypiskami, w szczególności przy Plac Miarki w Zbrosławicach oraz przy Placu Wiejskim w Ptakowicach.

Przezchlebie

Teren dawnego zwałowiska odpadów powęglowych, zajmującego obszar ok. 140,00 ha. Bezpośrednio do terenów pokopalnianych przylega sfera publiczna – budynki komunalne i socjalne wraz z przestrzenią publiczną – plac zabaw. Teren charakteryzuje się niską wartością estetyczną, w okolicy budynków mieszkalnych przy ul. Dworcowej pozbawiony jest utwardzonych miejsc parkingowych oraz dróg lokalnych. Budynki mieszkalne uległy zniszczeniu z uwagi na szkody górnicze. Na terenie tym dochodzi także do aktów wandalizmu i są problemy z utrzymaniem bezpieczeństwa, w szczególności na placu zabaw.

Osiedle w Przezchlebiu

Osiedle znajduje się przy ul. Dworcowej. Głównym problemem tego obszaru jest stan techniczny budynków oraz stare, nieekologiczne ogrzewanie.

Szałsza

Znajdują się tu opuszczone zabudowania byłego Państwowego Gospodarstwa Rolnego.

Czekanów

Znajdują się tu opuszczone zabudowania byłego Państwowego Gospodarstwa Rolnego.

Ziemięcice

Znajdują się tu opuszczone zabudowania byłego Państwowego Gospodarstwa Rolnego oraz staw, który powoduje lokalne podtopienia.

Boniowice

Znajduje się tu newralgiczne skrzyżowanie ul. Gliwickiej z ul. Bytomską (DK 94). Jego głównym problemem jest duży ruch oraz słaba widoczność, która powoduje częste kolizje i wypadki.

Kamieniec

Wokół ul. Gliwickiej, Polnej i Tarnogórskiej znajduje się nisko położony teren, który podczas ulewnych deszczy staje się rozlewiskiem dla wód opadowych.

Wieszowa

Przy ul. Bytomskiej 154, 90, 52, 20 znajdują się budynki komunalne, które są w złym lub w bardzo złym stanie technicznym.

Zawada

Na terenie opuszczonego, byłego Państwowego Gospodarstwa Rolnego, znajduje się pałac. W budynku tym znajdują się mieszkania socjalne, w których dochodzi do aktów wandalizmu.

Miedary

Znajduje się tu pałac, będący własnością powiat tarnogórskiego, w którym kiedyś mieścił się Dom Pomocy Społecznej. Jednak ze względu na zły stan techniczny, obiekt został wyłączony z użytkowania przez nadzór budowalny. W chwili obecnej brakuje pomysłu na zaadaptowanie obiektu.

Wilkowice

Na terenie opuszczonego, byłego Państwowego Gospodarstwa Rolnego, znajduje się pałac do kapitalnego remontu.

Jeżeli chodzi o komunikację publiczną to Gmina Zbrosławice jest członkiem Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii. Za organizację transportu zbiorowego odpowiada Zarząd Transportu Metropolitalnego GZM, którego głównym zadaniem jest organizacja publicznego transportu zbiorowego na terenie Metropolii. Na terenie Gminy Zbrosławice funkcjonuje 20 linii autobusowych na trasach o długości 104,2 km. Na terenie Gminy Zbrosławice komunikacja pasażerska obsługiwana jest przez 5 operatorów oraz funkcjonuje 90 przystanków z wiatami przystankowymi. Na terenie Gminy Zbrosławice nie ma obszarów, na których nie byłaby zapewniona komunikacja pasażerska. Orientacyjna odległość pomiędzy przystankami wynosi od 500 m do 1500 m. Pewien problem może stanowić jednak częstotliwość oraz kierunki połączeń komunikacyjnych, ciążące przede wszystkim w kierunku Tarnowskich Gór i Gliwic. Stosunkowo niewiele połączeń ciąży w kierunku innych okolicznych ośrodków usługowo-przemysłowych, stanowiących potencjalne miejsce zatrudnienia np. Piekary Śląskie. Rozległy obszar Gminy powoduje wydłużenie czasu podróży oraz konieczność korzystania z kilku połączeń komunikacyjnych.

Podsumowanie analizy danych dotyczących zjawisk kryzysowych w sferze przestrzenno-funkcjonalnej, zdiagnozowanych na terenie Gminy Zbrosławice, zaprezentowano w tabeli na kolejnej stronie.

Tabela 55 *Podsumowanie - zjawiska kryzysowe w sferze przestrzenno-funkcjonalnej w poszczególnych sołectwach Gminy Zbrosławice*

SOŁECTWO/ RODZAJ PROBLEMU	ZJAWISKA KRYZYSOWE W SFERZE PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNEJ		
	WYSTĘPOWANIE ZJAWISKA KRYZYSOWEGO		UZASADNIENIE
	TAK	NIE	
Boniowice			Zdiagnozowane negatywne zjawiska dot.: sieć wodociągowa, sieć kanalizacyjna, przestrzeń publiczna.
Czekanów			Zdiagnozowane negatywne zjawiska dot.: sieć wodociągowa, przestrzeń publiczna.
Jasiona			Zdiagnozowane negatywne zjawiska dot.: sieć kanalizacyjna, gazowa.
Jaśkowice			Zdiagnozowane negatywne zjawiska dot.: sieć kanalizacyjna, gazowa.
Kamieniec			Zdiagnozowane negatywne zjawiska dot.: sieć wodociągowa, sieć kanalizacyjna, przestrzeń publiczna.
Karchowice			Zdiagnozowane negatywne zjawiska dot.: sieć kanalizacyjna.
Kopienica			Zdiagnozowane negatywne zjawiska dot.: sieć kanalizacyjna, gazowa.
Księży Las			Zdiagnozowane negatywne zjawiska dot.: sieć kanalizacyjna.
Laryszów			Zdiagnozowane negatywne zjawiska dot.: sieć kanalizacyjna, gazowa.
Łubie			Zdiagnozowane negatywne zjawiska dot.: infrastruktura społeczna, sieć kanalizacyjna, gazowa.
Łubki			Zdiagnozowane negatywne zjawiska dot.: sieć kanalizacyjna.
Miedary			Zdiagnozowane negatywne zjawiska dot.: sieć kanalizacyjna, gazowa, przestrzeń publiczna.
Przezchlebie			Zdiagnozowane negatywne zjawiska dot.: infrastruktura społeczna, przestrzeń publiczna.
Ptakowice			Zdiagnozowane negatywne zjawiska dot.: sieć wodociągowa, sieć kanalizacyjna, przestrzeń publiczna.
Szałsza			Zdiagnozowane negatywne zjawiska dot.: sieć wodociągowa, sieć kanalizacyjna, przestrzeń publiczna.
Świętoszowice			Zdiagnozowane negatywne zjawiska dot.: sieć wodociągowa.
Wieszowa			Zdiagnozowane negatywne zjawiska dot.: infrastruktura społeczna, sieć wodociągowa, przestrzeń publiczna.
Wilkowice			Zdiagnozowane negatywne zjawiska dot.: sieć wodociągowa, sieć kanalizacyjna, gazowa, przestrzeń publiczna.
Zawada			Zdiagnozowane negatywne zjawiska dot.: sieć wodociągowa, sieć kanalizacyjna, przestrzeń publiczna.
Zbrosławice			Zdiagnozowane negatywne zjawiska dot.: sieć wodociągowa, sieć kanalizacyjna, przestrzeń publiczna.
Ziemięcice			Zdiagnozowane negatywne zjawiska dot.: przestrzeń publiczna.

Źródło: opracowanie własne

3.5 Sfera techniczna

Sfera techniczna na terenie Gminy Zbrosławice obejmuje swoim zakresem stan techniczny obiektów budowlanych - mieszkaniowych. W poniższej tabeli zamieszczono informacje dotyczące stanu technicznego budynków, podłączenia do kanalizacji, spełniania przez budynki wymogów z zakresu ochrony środowiska i energooszczędności oraz rodzaju stosowanego ogrzewania.

Tabela 56 *Gminne zasoby mieszkaniowe*

Lp.	Miejscowość	Ulica i nr	Stan techniczny budynku wg 5-letniego przeglądu	Podłączenie do sieci kanalizacji sanitarnej	Rozwiązania techniczne energooszczędnościowe, ochrona środowiska	Rodzaj ogrzewania
1.	Laryszów	ul. Wolności 1	zadawalający	nie	do remontu	Indywidualne piece węglowe
2.	Miedary	ul. Tarnogórska 1	zadawalający	nie	do remontu	Indywidualne c.o. węglowe
3.	Miedary	ul. Tarnogórska 11	zadawalający	nie	do remontu	Indywidualne piece węglowe indywidualne grzejniki elektryczne
4.	Miedary	ul. Dworcowa 5	zadawalający	nie	do remontu	Indywidualne piece węglowe indywidualne c.o. węglowe
5.	Miedary	ul. Główna 58	zadawalający	nie	do remontu	Indywidualne piece węglowe, indywidualne c.o. węglowe, indywidualne grzejniki elektryczne
6.	Ziemięcice	ul. Mikulczycka 82	zadawalający	tak	do remontu	Indywidualne piece węglowe indywidualne c.o. węglowe
7.	Ptakowice	Pl. Wiejski 3	zadawalający	nie	do remontu	Indywidualne piece węglowe indywidualne grzejniki elektryczne indywidualne c.o. węglowe
8.	Ptakowice	ul. Reptowska 7	zadawalający	nie	do remontu	Indywidualne piece węglowe indywidualne c.o. węglowe
9.	Ptakowice	ul. Reptowska 9	zadawalający	nie	do remontu	indywidualne c.o. węglowe indywidualne piece węglowe
10.	Kamieniec	ul. Tarnogórska 4a	zadawalający	nie	do remontu	Indywidualne c.o. węglowe
11.	Kamieniec	ul. Tarnogórska 26	zadawalający	nie	do remontu	Indywidualne piece węglowe indywidualne c.o. węglowe

12.	Karchowice	ul. Polna 2	zadawalający	nie	do remontu	Indywidualne piece węglowe indywidualne c.o. węglowe indywidualne grzejniki elektryczne
13.	Zawada	ul. Bytomska 9	zadawalający	nie	do remontu	Indywidualne piece węglowe indywidualne c.o. węglowe
14.	Zawada	ul. Wiejska 9	zadawalający	nie	do remontu	Indywidualne piece węglowe indywidualne c.o. węglowe
15.	Zbrosławice	Plac Miarki 3	zadawalający	nie	do remontu	indywidualne piece węglowe indywidualne grzejniki elektryczne
16.	Zbrosławice	Plac Miarki 4	zadawalający	nie	do remontu	Indywidualne piece węglowe indywidualne grzejniki elektryczne
17.	Zbrosławice	ul. Wolności 69	zadawalający	nie	do remontu	Indywidualne c.o. węglowe
18.	Zbrosławice	ul. Wolności 108	zadawalający	nie	do remontu	Indywidualne c.o. węglowe c.o. gazowe na gaz ziemny
19.	Zbrosławice	ul. Piaskowa 2	zadawalający	nie	do remontu	Indywidualne piece węglowe
20.	Zbrosławice	ul. Batorego 3	zadawalający	nie	do remontu	indywidualne c.o. węglowe
21.	Zbrosławice	ul. Batorego 5	zadawalający	nie	do remontu	Indywidualne c.o. węglowe indywidualne c.o. gazowe na gaz ziemny
22.	Wieszowa	ul. Bytomska 20	zadawalający	tak	do remontu	Indywidualne piece węglowe indywidualne c.o. węglowe
23.	Wieszowa	ul. Bytomska 52	zadawalający	tak	do remontu	Indywidualne piece węglowe indywidualne c.o. węglowe
24.	Wieszowa	ul. Bytomska 90	zadawalający	tak	do remontu	Indywidualne piece węglowe
25.	Wieszowa	ul. Bytomska 144	zadawalający	tak	Po termomodernizacji	indywidualne c.o. węglowe
26.	Wieszowa	ul. Bytomska 146	zadawalający	tak	Częściowo po remoncie	Indywidualne piece węglowe indywidualne c.o. węglowe
27.	Wieszowa	ul. Bytomska 154	zadawalający	tak	do remontu	Indywidualne piece węglowe indywidualne c.o. węglowe
28.	Wieszowa	ul. Sienkiewicza 123	zadawalający	tak	do remontu	indywidualne c.o. węglowe indywidualne ogrzewanie elektryczne – piece akumulatorowe

29.	Przezchlebie	ul. Szkolna 24	zadawalający	tak	do remontu	Indywidualne piece węglowe indywidualne c.o. węglowe
30.	Przezchlebie	ul. Dworcowa 1	zadawalający	tak	do remontu	Indywidualne piece węglowe indywidualne c.o. węglowe
31.	Przezchlebie	ul. Dworcowa 3	zadawalający	tak	do remontu	Indywidualne piece węglowe indywidualne c.o. węglowe
32.	Przezchlebie	ul. Dworcowa 4	zadawalający	tak	do remontu	Indywidualne piece węglowe indywidualne c.o. węglowe
33.	Przezchlebie	ul. Dworcowa 5	zadawalający	tak	do remontu	Indywidualne piece węglowe indywidualne grzejniki elektryczne
34.	Przezchlebie	ul. Dworcowa 7	zadawalający	tak	do remontu	Indywidualne piece węglowe indywidualne c.o. węglowe
35.	Przezchlebie	ul. Dworcowa 9	zadawalający	tak	do remontu	Indywidualne piece węglowe indywidualne c.o. węglowe
36.	Przezchlebie	ul. Dworcowa 11	zadawalający	tak	do remontu	Indywidualne piece węglowe indywidualne c.o. węglowe
37.	Przezchlebie	ul. Dworcowa 13	zadawalający	tak	do remontu	Indywidualne c.o. węglowe
38.	Wilkowice	ul. Księżoleśna 23	zadawalający	nie	do remontu	Indywidualne c.o. węglowe
39.	Karchowice	ul. Bytomska 47	zadawalający	nie	budynek wyłączony z użytkowania	brak
40.	Kopienica	ul. Strażacka 3	zadawalający	nie	do remontu	Indywidualne c.o. węglowe
41.	Ziemięcice	ul. Mikulczycka 3	zadawalający	tak	do remontu	Indywidualne c.o. gazowe na gaz ziemny
42.	Kamieniec	ul. Tarnogórska 22	zadawalający	nie	budynek wyłączony z użytkowania	Brak
43.	Kamieniec	ul. Tarnogórska 34	dobry	nie	budynek po termomodernizacji	Indywidualne c.o. gaz ziemny
44.	Łubie	ul. 1 Maja 35	zadawalający	nie	do remontu	Indywidualne c.o. węglowe

Źródło: Dane Urzędu Gminy w Zbrosławicach

Analizie poddano 44 budynki na terenie Gminy Zbrosławice. Ogólny stan techniczny wszystkich budynków jest zadowalający. Jednak podłączenie do sieci kanalizacyjnej posiada tylko 18 budynków, co stanowi 40,9% ogółu budynków. Podłączenie do sieci kanalizacyjnej zasobów komunalnych, występuje jedynie w sołectwach: Ziemięcice, Wieszowa i Przezchlebie. W pozostałych sołectwach ta potrzeba bytowa nie jest zabezpieczona. Jest to problemem ze względu na ochronę środowiska, ponieważ ścieki są gromadzone w bezodpływowych, nieszczelnych szambach i zbiornikach, powodując zanieczyszczenie wód gruntowych i powierzchniowych. Problem ochrony środowiska oraz rozwiązań technicznych energooszczędnościowych jest widoczny we wszystkich sołectwach. Termomodernizacji dokonano jedynie w dwóch budynkach, po 1 budynku w Wieszowie i Kamieńcu, co stanowi 4,55% zasobów mieszkaniowych. Dwa budynki, po 1 w Kamieńcu i Karchowicach wyłączone są z użytkowania. Pozostałe 90,91% zasobów mieszkaniowych to budynki do remontu pod względem rozwiązań technicznych energooszczędnościowych. Jeżeli chodzi o rodzaj stosowanego ogrzewania, to sytuacja przedstawia się równie źle. Przyjazne środowisku, gazowe ogrzewanie zastosowane jest jedynie w 4 budynkach (2 w Zbrosławicach i po 1 w jednym budynku w Ziemięcicach i Kamieńcu), co stanowi 9,09% zasobów mieszkaniowych Gminy. W pozostałych 90,91% budynków stosowane jest indywidualne ogrzewanie węglowe. Brak podłączenia do sieci ciepłowniczej lub zastosowania niskoemisyjnych, nowoczesnych źródeł ciepła powoduje zwiększoną emisję zanieczyszczeń do atmosfery.

Podsumowanie analizy danych dotyczących zjawisk kryzysowych w sferze technicznej, zdiagnozowanych na terenie Gminy Zbrosławice, zaprezentowano w tabeli na kolejnej stronie.

Tabela 57 *Podsumowanie - zjawiska kryzysowe w sferze technicznej w poszczególnych sołectwach Gminy Zbrosławice*

SOŁECTWO/ RODZAJ PROBLEMU	ZJAWISKA KRYZYSOWE W SFERZE TECHNICZNEJ		
	WYSTĘPOWANIE ZJAWISKA KRYZYSOWEGO		UZASADNIENIE
	TAK	NIE	
Boniowice			Brak zdiagnozowanych problemów technicznych.
Czekanów			
Jasiona			
Jaśkowice			
Kamieniec			Zdiagnozowane negatywne zjawiska dot.: rozwiązań technicznych z zakresu energooszczędności i ochrony środowiska.
Karchowice			
Kopienica			
Księży Las			Brak zdiagnozowanych problemów technicznych.
Laryszów			Zdiagnozowane negatywne zjawiska dot.: rozwiązań technicznych z zakresu energooszczędności i ochrony środowiska.
Łubie			
Łubki			Brak zdiagnozowanych problemów technicznych.
Miedary			Zdiagnozowane negatywne zjawiska dot.: rozwiązań technicznych z zakresu energooszczędności i ochrony środowiska.
Przezchlebie			
Ptakowice			
Szałsza			Brak zdiagnozowanych problemów technicznych.
Świętoszowice			
Wieszowa			Zdiagnozowane negatywne zjawiska dot.: rozwiązań technicznych z zakresu energooszczędności i ochrony środowiska.
Wilkowice			
Zawada			
Zbrosławice			
Ziemięcice			

Źródło: opracowanie własne

4. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego

Zgodnie z art. 9.1 Ustawy o rewitalizacji, obszar zdegradowany należy rozumieć jako „obszar Gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, a w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, wysokiej liczby mieszkańców będących osobami ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz. U. z 2020 r. poz. 1062), niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym" oraz gdy na obszarze tym występuje „ponadto co najmniej jedno z następujących negatywnych zjawisk:

1) gospodarczych – w szczególności niski stopień przedsiębiorczości, słaba kondycja lokalnych przedsiębiorstw;

2) środowiskowych – w szczególności przekroczenie standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska;

3) przestrzenno-funkcjonalnych – w szczególności niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złego stanu technicznego, brak dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niedostosowania infrastruktury do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych;

4) technicznych – w szczególności degradacja stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz niefunkcjonowaniu rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska i zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami".

Obszar zdegradowany to obszar na którym, zidentyfikowano stan kryzysowy, czyli kumulację negatywnych zjawisk reprezentujących przede wszystkim sferę społeczną.
W związku z powyższym w niniejszym dokumencie przeprowadzono pogłębioną i usystematyzowaną analizę zjawisk kryzysowych na obszarze Gminy Zbrosławice. Diagnozę zjawisk negatywnych przeprowadzono w oparciu o sieć osadniczą Gminy. Wskazano jednostki referencyjne, według których została przeprowadzona diagnoza. Zdecydowano się posłużyć

podziałem administracyjnym Gminy, który odnosi się do sołectw. Podział ten odzwierciedla obecną strukturę Gminy, pozwalając przy tym na analizę jej wewnętrznego zróżnicowania. Łącznie wyznaczono 21 jednostki (sołectwa).

Dla poszczególnych sołectw na podstawie zebranych danych, przeprowadzono diagnozę czynników i zjawisk kryzysowych oraz ocenę ich skali i charakteru, przy uwzględnieniu identyfikacji specyficznych uwarunkowań oraz lokalnych potencjałów występujących na terenie Gminy. Diagnoza obejmuje aspekty sfery społecznej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej, środowiskowej i gospodarczej wraz analizą natężenia, nawarstwiania lub utrwalania się zjawisk kryzysowych, (np. tendencja wzrostowa wskazującą na postępujący proces zubożenia społeczeństwa) oraz zaobserwowanych zjawisk i trendów.

Diagnozę wykonano w oparciu o istniejące dokumenty strategiczne, dane statystyczne, w tym gromadzone na poziomie lokalnym oraz w oparciu o przeprowadzone wywiady eksperckie. Konieczne dane udostępnił m. innymi Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Urząd Gminy czy Komisariat Policji.

W analizie brano pod uwagę znaczenie danego obszaru dla rozwoju lokalnego, ale przede wszystkim jako szczególnie istotną, uwzględniono koncentrację negatywnych zjawisk mierzoną liczbą wskaźników odnoszących się do zidentyfikowanych czynników ocenionych negatywnie, gdzie z kolei pod uwagę brano przede wszystkim zjawiska społeczne, wraz z występującymi w dalszej kolejności problemami gospodarczymi, środowiskowymi, przestrzenno-funkcjonalnymi czy problemami w sferze technicznej.

W procesie wyznaczania obszaru zdegradowanego i obszaru predystynowanego do rewitalizacji, poddano analizie sołectwa Gminy Zbrosławice, w celu określenia, które sołectwa charakteryzują się największa liczbą zidentyfikowanych zjawisk kryzysowych, opisanych mierzonymi wskaźnikami. Założono, że za obszar spełniający kryterium koncentracji problemów uznane zostanie sołectwo, w którym na 16 analizowanych obszarów problemowych, zostanie zidentyfikowane co najmniej 9 zjawisk problemowych.

Tak przeprowadzona wielokryterialna analiza, pozwoliła na wyznaczenie sołectw, które charakteryzują się koncentracją negatywnych zjawisk i noszą znamiona obszarów zdegradowanych, stając się podstawą do zakwalifikowania części poddawanych diagnozie sołectw, jako technicznie wyznaczonych obszarów zdegradowanych, w których będą się mieścić docelowe obszary rewitalizacji.

Podsumowując, w dziewięciu sołectwach Gminy: Czekanowie, Laryszowie, Miedarach, Przezchlebiu, Ptakowicach, Wieszowie, Zawadzie, Zbrosławicach i Ziemięcicach, występuje koncentracja negatywnych zjawisk kryzysowych, w większości badanych kategorii. W przeprowadzonej diagnozie skupiono się na kategoriach problemów, które są mierzalne dla wszystkich analizowanych jednostek. W pozostałych sołectwach zjawiska kryzysowe występują w mniejszym stopniu lub nie zostały zidentyfikowane.

Całość obszaru zdegradowanego stanowi łącznie powierzchnię **7315 ha (50,03% powierzchni ogółem Gminy) oraz jest łącznie zamieszkiwana przez 10106 mieszkańców (66,20% ludności ogółem Gminy).**

Wyznaczone obszary zdegradowane zostały przyjęte uchwałą Nr XLIX/452/2022 Rady Gminy Zbrosławice z dnia 31 sierpnia 2022 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Zbrosławice. Niniejsza Uchwała w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Zbrosławice była poddana konsultacjom społecznym w dniach od 18 lipca do 16 sierpnia 2022 roku, które obejmowały formy: zbierania uwag w postaci papierowej i elektronicznej z wykorzystaniem formularza konsultacyjnego, spotkania otwartego z interesariuszami rewitalizacji, oraz zbieraniem uwag ustnych przekazanych z wykorzystaniem dedykowanego numeru telefonu.

Występowanie obszarów zdegradowanych, rozumianych jako wskazane poszczególne sołectwa Gminy Zbrosławice, na których intensywnie zachodzą zjawiska kryzysowe, zostało przedstawione w syntetycznym ujęciu w formie graficznej, w tabeli na kolejnej stronie, w której żółtym kolorem zaznaczono, mierzalne i opisane badanymi wskaźnikami, zjawiska kryzysowe zachodzące w poszczególnych sołectwach. Tabela stanowi techniczne wskazanie obszarów zdegradowanych (zaznaczono czerwonym kolorem), dla docelowych obszarów rewitalizacji.

Tabela 58 *Syntetyczna ocena zjawisk kryzysowych w poszczególnych sołectwach Gminy Zbrosławice*

SOŁECTWO/ RODZAJ PROBLEMU	PROBLEMY DEMOGRAFICZNE	UBÓSTWO	BEZRADNOŚĆ	NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ	ALKOHOLIZM	BEZROBOCIE	ZADŁUŻENIE	PRZESTĘPCZOŚĆ I BEZPIECZEŃSTWO	POZIOM EDUKACJI	KAPITAŁ SPOŁECZNY	UCZESTNICTWO W ŻYCIU PUBLICZNYM	UCZESTNICTWO W ŻYCIU KULTURALNYM	SFERA GOSPODARCZA	SFERA ŚRODOWISKOWA	SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA	SFERA TECHNICZNA	SUMA
Boniowice																	7
Czekanów																	9
Jasiona																	4
Jaśkowice																	5
Kamieniec																	8
Karchowice																	5
Kopienica																	5
Księży Las																	6
Laryszów																	9
Łubie																	7
Łubki																	6
Miedary																	11
Przezchlebie																	10
Ptakowice																	11
Szałsza																	7
Świętoszowice																	3
Wieszowa																	11
Wilkowice																	8
Zawada																	9
Zbrosławice																	10
Ziemięcice																	9

Źródło: opracowanie własne

5. Wyznaczenie obszaru rewitalizacji

Zgodnie z art. 10 Ustawy o rewitalizacji, obszar rewitalizacji to taki obszar, dla którego na całości lub części obszaru zdegradowanego, cechującego się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, Gmina zamierza prowadzić rewitalizację z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego. Równocześnie obszar rewitalizacji może obejmować łącznie tereny o powierzchni nie większej niż 20% powierzchni Gminy oraz zamieszkały przez nie więcej niż 30% liczby mieszkańców Gminy. Obszar rewitalizacji może obejmować również niezamieszkałe tereny poprzemysłowe (w tym powydobywcze), powojskowe, pokolejowe, na których występują negatywne zjawiska gospodarcze, środowiskowe, przestrzenno-funkcjonalne lub techniczne, gdy działania możliwe do przeprowadzenia na tych terenach przyczynią się do przeciwdziałania negatywnym zjawiskom społecznym.

Wyznaczenie obszaru rewitalizowanego przeprowadzono mając na uwadze założenie, że zgodnie z art. 10 ust. 1 i 2 ustawy o rewitalizacji, obszar rewitalizacji to „obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, o których mowa w art. 9 ust. 1, na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gmina zamierza prowadzić rewitalizację (…). Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic”. W związku z tym wyznaczono obszar rewitalizowany jako teren, na którym występuje najwyższa koncentracja problemów społecznych, gospodarczych, techniczno-strukturalnych i środowiskowych, z uwzględnieniem jego istotnego znaczenia dla rozwoju Gminy. W wyniku delimitacji, wybrano obszary mające szczególne znaczenie dla Gminy, posiadające przestrzenie i obiekty stanowiące potencjał do prowadzenia możliwych działań rewitalizacyjnych.

W wyniku przeprowadzonej delimitacji obszaru zdegradowanego, wyznaczono obszar rewitalizacji, na który składają się wyznaczone i zamieszkałe podobszary zlokalizowane na terenach sołectw: Czekanów, Laryszów, Miedary, Przezchlebie, Ptakowice, Wieszowa, Zawada, Zbrosławice i Ziemięcice. Wyznaczony obszar rewitalizacji składa się z następujących podobszarów rewitalizacji:

- Czekanów, który zajmuje powierzchnię **0,46 km^2 (0,31% powierzchni ogółem Gminy) i jest zamieszkany przez 274 mieszkańców (1,79% ludności ogółem Gminy)** wyznaczony w rejonie ulic: Gliwicka, Kolejowa, PKP, Rajska, Sadowa, Stawowa, Szkolna;
- Laryszów, który zajmuje powierzchnię **0,59 km^2 (0,40% powierzchni ogółem Gminy)** i jest

zamieszkany przez **384 mieszkańców (2,52% ludności ogółem Gminy)** wyznaczony w rejonie ulic: Bohaterów Westerplatte, Wolności, Bocznej, Srebrnej, Gruntowej, Jemiołowej, Brackiej i Pyskowickiej;

- Miedary, który zajmuje powierzchnię **2,60 km^2 (1,78% powierzchni ogółem Gminy) i jest zamieszkany przez 1108 mieszkańców (7,26% ludności ogółem Gminy)** wyznaczony w rejonie ulic: Kasztanowa, Zamkowa, Leśna, Tarnogórska, Wesoła, Mokra, Górnicza, Boczna, Główna, Keplera, Jana Heweliusza, Powstańców Śląskich, 1 Maja, Tadeusza Kościuszki, Jesionowa, Wolności, Kolejowa, Dworcowa;

- Przezchlebie, który zajmuje powierzchnię **2,00 km^2 (1,37% powierzchni ogółem Gminy) i jest zamieszkany przez 130 mieszkańców (0,85% ludności ogółem Gminy)** wyznaczony w pobliżu dawnego zwałowiska odpadów powęglowych, oddalony około 3km od centrum miejscowości;

- Zbrosławice - Ptakowice, który zajmuje powierzchnię **1,33 km^2 (0,91% powierzchni ogółem Gminy) i jest zamieszkany przez 1017 mieszkańców (6,66% ludności ogółem Gminy)** wyznaczony w centralnej części Gminy Zbrosławice, w sołectwach Zbrosławice i Ptakowice, w obrębie rzeki Drama, wzdłuż głównych dróg powiatowych Gminy – ul. Wolności w Zbrosławicach oraz ul. Reptowska i ul. Wyzwolenia w Ptakowicach;

- Wieszowa, który zajmuje powierzchnię **0,02 km^2 (0,01% powierzchni ogółem Gminy) i jest zamieszkany przez 302 mieszkańców (1,98% ludności ogółem Gminy)** wyznaczony w centralnej części Gminy Zbrosławice, w sołectwie Wieszowa, wzdłuż głównej drogi powiatowej – ul. Mickiewicza oraz DK94 ul. Bytomska;

- Zawada, który zajmuje powierzchnię **0,65 km^2 (0,44% powierzchni ogółem Gminy) i jest zamieszkany przez 316 mieszkańców (2,07% ludności ogółem Gminy)** wyznaczony w rejonie ulic: Bytomska, Polna, Miodowa, Łąkowa, Wiejska;

- Ziemięcice, który zajmuje powierzchnię **0,52 km^2 (0,36% powierzchni ogółem Gminy) i jest zamieszkany przez 386 mieszkańców (2,53% ludności ogółem Gminy)** wyznaczony w rejonie ulic: Gajówka, Kościelna, Mikulczycka, Szkolna, Wiosenna;

Całość obszaru rewitalizacji stanowi łącznie powierzchnię **8,17 km^2 (5,58% powierzchni ogółem Gminy) oraz jest łącznie zamieszkiwany przez 3917 mieszkańców (25,66% ludności ogółem Gminy),** a co za tym idzie nie przekracza limitów określonych w art. 10 ust. 2 ustawy o rewitalizacji.

Co do zasady ostateczny kształt obszarów na których Gmina Zbrosławice zamierza prowadzić rewitalizację jest uzasadniony istotnym znaczeniem dla rozwoju lokalnego Gminy i bierze

pod uwagę wyniki konsultacji społecznych prowadzonych w dniach od 18 lipca do 16 sierpnia 2022 roku oraz w dniach od 25 października do dnia 23 listopada 2022 roku. Wyznaczony obszar rewitalizacji został przyjęty uchwałą Nr XLIX/452/2022 Rady Gminy Zbrosławice z dnia 31 sierpnia 2022 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Zbrosławice oraz uchwałą Nr LII/480/2022 Rady Gminy Zbrosławice z dnia 30 listopada 2022 r. w sprawie zmiany uchwały Nr XLIX/452/2022 Rady Gminy Zbrosławice z dnia 31 sierpnia 2022r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Zbrosławice.

6. Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji

Na potrzeby wskazania obszaru rewitalizowanego przeprowadzono pogłębione badania obszaru zdegradowanego. W toku pozyskiwania koniecznych informacji wykorzystano narzędzia:

- wywiadów z pracownikami społecznymi, animatorami kultury, osobami odpowiedzialnymi z ramienia Urzędu Gminy za współpracę z organizacjami pozarządowymi, a także z przedstawicielami społeczeństwa,
- badań przestrzeni np. spis z natury obszarów o niskich walorach estetycznych, stanu infrastruktury,
- wywiadów z zarządcami na temat stanu i braków rozwiązań funkcjonalnych w obiektach.

Na etapie prowadzonej delimitacji uwzględniono także adekwatne i dostępne dane statystyczne jak i wyniki przeprowadzonych analiz oparte na przeprowadzonych, konsultacjach i warsztatach strategicznych.

Obszar do rewitalizacji został wybrany na podstawie przeprowadzonej diagnozy, w tym analizy wskaźnikowej i jakościowej w sferze społecznej, przestrzenno-funkcjonalnej/technicznej oraz gospodarczej i środowiskowej. Uwzględniając powyższe kryteria delimitacji wyodrębniono obszar rewitalizacji, który charakteryzuje się degradacją tkanki społecznej, infrastrukturalnej czy przestrzennej oraz niedostatecznym rozwinięciem potencjału gospodarczego i społecznego.

6.1 Podobszar rewitalizacji Czekanów

Wyznaczony podobszar rewitalizacji zajmuje powierzchnię 0,46 km^2 (0,31% powierzchni ogółem Gminy) i jest zamieszkany przez 274 mieszkańców (1,79% ludności ogółem Gminy), został wyznaczony w rejonie ulic: Gliwicka, Kolejowa, PKP, Rajska, Sadowa, Stawowa, Szkolna.

Sfera społeczna

Na pogłębioną analizę sfery społecznej składa się przede wszystkim analiza problemu bezrobocia, ubóstwa, nadużywania alkoholu, przestępczości mieszkańców tego obszaru, a także niskiego poziomu edukacji i uczestnictwa w życiu publicznym.

Na przedmiotowym podobszarze występuje istotny problem bezrobocia. Jako główne przyczyny bezrobocia na przedmiotowym podobszarze należy uznać zmiany strukturalne w rolnictwie, a także procesy transformacji i restrukturyzacji. Brak alternatywnych miejsc

pracy dla osób poddanych tym procesom oraz brak zgodności umiejętności i kwalifikacji mieszkańców z nowymi wymaganiami rynku pracy, a także postępująca mechanizacja i automatyzacja w rolnictwie, doprowadziły do zmniejszenia zapotrzebowania na siłę roboczą. Dodatkowo duże rozdrobnienie rolnictwa utrudnia efektywne prowadzenie działalności gospodarczej i generuje bezrobocie. Na terenach wiejskich brakuje alternatywnych źródeł zatrudnienia, które mogłyby zrekompensować utratę miejsc pracy w rolnictwie. Słabo rozwinięty sektor zaawansowanych usług i brak inwestycji w nowe gałęzie przemysłu utrudniają znalezienie pracy osobom zwalnianym z rolnictwa lub okolicznego przemysłu. Ponadto wysokie koszty pracy, w tym obciążenia podatkowe i składki ZUS, stanowią barierę dla pracodawców, zwłaszcza w sektorach o niższej rentowności, co przekłada się na mniejsze zapotrzebowanie na pracowników. Ponadto duża część bezrobotnych nie posiada odpowiednich kwalifikacji do podjęcia pracy w innych sektorach lub w istniejących zakładach pracy. Konieczne jest podnoszenie kwalifikacji i przekwalifikowanie, aby sprostać wymaganiom rynku pracy. Na tym podobszarze występuje także ukryte bezrobocie i praca w szarej strefie, a specyficzny wiejski rynek pracy, charakteryzuje się znaczną sezonowością oraz mniejszą liczbą miejsc pracy w porównaniu z miastami i większym uzależnieniem od sektora rolniczego. W tym kontekście należy zwrócić uwagę na fakt, że bezrobocie jest większe wśród kobiet niż mężczyzn. Koniecznym więc jest także prowadzenie działań zmierzających do poprawy sytuacji kobiet, które w większości sprawują opiekę nad osobami potrzebującymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu. To właśnie często konieczność sprawowania opieki nad dziećmi przekłada się na problem bezrobocia czy ograniczonego poszukiwania pracy. Do osób szczególnie dotkniętych problemem bezrobocia rejestrowanego i ukrytego należą także młodzi ludzie, osoby starsze oraz osoby, których kwalifikacje nie odpowiadają aktualnym wymaganiom rynku pracy.

Ponadto istotnym problemem na tym podobszarze jest także ubóstwo. Przyczyny ubóstwa na przedmiotowym podobszarze, podobnie jak na pozostałych podobszarach wynikają z kombinacji wielu czynników, w tym zmian strukturalnych w rolnictwie, czy procesów transformacji i restrukturyzacji. Zmiany strukturalne doprowadziły do utraty miejsc pracy i bezrobocia. Z kolei niskie kwalifikacje zawodowe utrudniają znalezienie pracy i ograniczają mobilność społeczną, wymagając od mieszkańców przekwalifikowania się do innych zawodów. W przypadku niskich kwalifikacji nawet znalezienia miejsca pracy, prowadzi do znaczącej utraty dochodów i konieczności szukania alternatywnych źródeł utrzymania, o co

jest trudno przy niskim poziomie wyedukowania, kompetencji i kwalifikacji. Ponadto brak środków finansowych stanowi barierę w podjęciu własnej działalności gospodarczej i samozatrudnienia. To z kolei generuje brak wystarczających środków na zaspokojenie podstawowych potrzeb, takich jak żywność, schronienie, opieka zdrowotna czy edukacja i jest kluczowym nośnikiem ubóstwa. Ponadto w dobie zaistniałego kryzysu energetycznego zauważalne jest ubóstwo energetycznego wśród mieszkańców, które szczególnie dotyka osoby mniej zamożne, w tym starsze, rodziny wielodzietne oraz rodziców samotnie wychowujących dzieci, gdzie w większości są to kobiety, które często sprawują opiekę nad osobami potrzebującymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu. To właśnie konieczność sprawowania opieki nad dziećmi, w dużym stopniu przekłada się na problem braku środków finansowych i ubóstwa. Ubóstwo, które dotyka w większym stopniu kobiet (feminizacja biedy), może sprawić, że nie będzie ich stać na poniesienie kosztów energii, tym bardziej, że w gospodarstwach prowadzonych samodzielnie przez kobiety, częściej kupuje się opał w mniejszych ilościach (zamiast „hurtowo"), co znacząco podnosi koszty. Do osób szczególnie dotkniętych problemem ubóstwa należą także osoby o niskich dochodach, bezrobotni, rodziny wielodzietne, osoby starsze, osoby z ograniczoną zdolnością do pracy. W tym ujęciu bezrobocie, niskie zarobki, braki edukacyjne czy kwestie zdrowotne i społeczne to istotne składowe ubóstwa. Czynniki te często nakładają się na siebie, tworząc błędne koło ubóstwa, z którego trudno się wyrwać, prowadząc do marginalizacji i potęgują poczucie braku wpływu na własne życie.

Na przedmiotowym podobszarze można także zauważyć obecność problemów dotyczących alkoholizmu. Przyczynami alkoholizmu są czynniki społeczne, ekonomiczne i psychologiczne, w tym presja społeczna, bezrobocie, brak perspektyw życiowych, stres czy problematyka zdrowia psychicznego. Często są to osoby w wieku produkcyjnym, bezrobotni, osoby doświadczające trudności życiowych i narażone na wykluczenie społeczne. Generatorem tego zjawiska często jest bezrobocie, które wiąże się z ucieczką w nadużywanie alkoholu oraz powoduje zachowania przemocowe.

Ponadto jednym z problemów społecznych, który wpływa negatywnie na sytuację podobszaru jest także poziom przestępczości i związanego z tym bezpieczeństwa publicznego. Przyczyny tego problemu są wielowymiarowe i obejmują czynniki społeczne, ekonomiczne i psychologiczne. Mogą nimi być m.in. brak perspektyw zawodowych, marginalizacja społeczna, nadużywanie alkoholu, brak kontroli rodzicielskiej. Grupa szczególnie podatna na

chuligaństwo, wandalizm i przestępczość obejmuje często młodych ludzi z niskim statusem społeczno-ekonomicznym, o ograniczonym dostępie do usług społecznych. Ważne jest także bezpieczeństwo osób starszych, które coraz częściej padają ofiarami przestępstw, w tym przede wszystkim oszustw i kradzieży. Ponadto jako przyczyny przemocy można wymienić patologie rodzinne, brak świadomości na temat przemocy, trudności finansowe, niedostateczny poziom empatii. Generatorem tego zjawiska często jest ubóstwo, które powoduje zachowania przemocowe, a także wiąże się z ucieczką w nadużywanie alkoholu. Do osób szczególnie narażonych na przemoc należą ofiary, w tym kobiety, dzieci i osoby starsze. Inną ważną kwestią obrazującą sytuację tego podobszaru rewitalizacji jest rosnący poziom zadłużenia jego mieszkańców. Sytuacja prowadzi do zwiększającego się zagrożenia brakiem dostępu do podstawowych mediów dla mieszkańców tego podobszaru oraz zwiększającego się zagrożenia utraty zajmowanego lokum. Ponadto zadłużenie jest jednym z istotnych problemów wpływających na poziom ubóstwa mieszańców podobszaru.

Ponadto ważną kwestią obrazującą sytuację tego podobszaru rewitalizacji jest niezadowalający poziom edukacji. W obszarze edukacji identyfikuje się możliwość występowania barier rozwojowych i dyskryminacji ze względu na miejsce zamieszkania. Z tego powodu ważne są inicjatywy edukacyjne o charakterze lokalnym kierujące działania na osoby zamieszkujące podobszar rewitalizacji.

Ważną kwestią obrazującą sytuację tego podobszaru rewitalizacji jest także poziom uczestnictwa w życiu publicznym. Z analizowanych danych wynika, że na przedmiotowym obszarze frekwencja w ostatnich wyborach samorządowych była nisza niż średnia frekwencja w Gminie Zbrosławice. Można zatem wnioskować, że poziom zaangażowania w życie publiczne jest w tym miejscu najmniejszy.

Ponadto w ramach pogłębionych wywiadów potwierdzono, że jednym z istotniejszych problemów z jakim borykają się mieszkańcy tych obszarów, jest alkoholizm i bezrobocie. Problem ten niesie ze sobą często konieczność korzystania z pomocy społecznej ze względu na ubóstwo, Z tymi problemami wiąże się często problem przestępczości i bezpieczeństwa. Na wyznaczonym podobszarze (występują swoiste enklawy osób wykluczonych społecznie i zawodowo). Trudno wskazać jeden konkretny powód bezrobocia, jednak przeważa tzw. dziedziczenie bezrobocia, gdyż są to rodziny od lat korzystające z pomocy GOPS. Niejednokrotnie źródłem ich utrzymania jest pomoc społeczna. Są to osoby o niskich kwalifikacjach zawodowych bądź w ogóle bez wykształcenia. Innym powodem braku szukania

zatrudnienia jest tzw. szara strefa, która jest bardzo popularna, gdyż trudno udowodnić osiągane dochody. Zdarza się, że występuje upośledzenie umysłowe w stopniu lekkim, co wynika z choroby alkoholowej u dzieci. Powszechnym zjawiskiem jest nadużywanie alkoholu. Na bezrobocie wpływa też problem opieki nad małymi dziećmi i brak możliwości zapewnienia instytucjonalnej opieki np. w żłobku czy przedszkolu, gdyż ze względu na brak miejsc osoby chcące poszukiwać pracy nie mogą umieścić dziecka w przedszkolu. Sytuacja jest o tyle trudna, że osoby mieszkające na tym terenie są w dużym stopniu wykluczone i napiętnowane miejscem zamieszkania. Warto nadmienić, że są to również osoby, które nie korzystają z pomocy GOPS ze względu na posiadane dochody z pracy „na czarno", bądź osoby, które chcą radzić sobie same. Osoby te nie chcą aby wtrącać się w ich życie, nie rejestrują się w PUP, nie podejmują legalnej pracy, często nadużywają alkoholu. Takie osoby nie są uwzględnianie w danych statystycznych dotyczących bezrobocia i pomocy społecznej, a mają również niekorzystny wpływ na sytuację na obszarze rewitalizowanym. Na wyznaczonym obszarze objętym rewitalizacją identyfikuje się również problem z bezrobociem długotrwałym wśród kobiet, charakteryzujące się brakiem chęci do podjęcia zatrudnienia, brakiem kwalifikacji, ale również brakiem chęci do zdobycia kwalifikacji. W konsekwencji problemy z obszaru bezrobocia, przekładają się na problem wykluczenia społecznego. Sytuacja negatywnie odbija się również na poziomie edukacji oraz jakości życia dzieci w rodzinach wykluczonych społecznie, które często muszą korzystać między innymi z dożywiania. W obszarze tym, nasilają się również inne patologie społeczne, w tym przestępstwa, przemoc w rodzinie i związane z nimi częste interwencji policji. Ponadto wszystko to przekłada się bezpośrednio na niechęć do uczestnictwa w życiu publicznym i potęguje proces wyalienowania w społeczeństwie.

Na powyższym podobszarze można więc zanotować m. innymi następujące problemy:

- brak opieki nad dziećmi do 3 lat,
- zbyt mało miejsca w przedszkolach, matki chcące poszukiwać pracy nie mogą umieścić dziecka w przedszkolu, ze względu na pierwszeństwo mam pracujących,
- brak opieki nad dziećmi po godz. 16^{00},
- niskie kwalifikacje zawodowe,
- rozwinięta szara strefa,
- wykonywane prace sezonowe i dorywcze w pobliskich gospodarstwach rolnych, są tylko substytutem pracy etatowej,

- nadużywanie alkoholu,
- tworzenie enklaw biedy (stygmatyzacja, regres zawodowy i społeczny),
- brak atrakcyjnych miejsc pracy,
- oddalenie od aglomeracji miejskich i ich miejsc pracy,
- brak miejscowych form aktywności umożliwiających integrację lokalną,
- roszczeniowa społeczność i uzależnienie od pomocy społecznej,
- niski poziom zaangażowania w uczestnictwo w życiu publicznym oraz niski poziom edukacji

  i posiadanych kwalifikacji zamieszkujących obszar rewitalizacji osób i ich postępujące wykluczenie społeczne.

Ponadto wśród występujących problemów na podobszarze rewitalizacji zdiagnozowano niewystarczające kompetencje i aktywność osób z grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji oraz zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, niski poziom integracji społecznej oraz chęci współuczestnictwa i współdziałania na rzecz innych, a także opór mieszkańców w obszarze współbudowania społeczeństwa obywatelskiego. W kontekście przeprowadzonej diagnozy, można zauważyć niekorzystny trend demograficzny, w którym mimo tego, że większość mieszkańców tego obszaru znajduje się w wieku produkcyjnym, zachodzą trendy wzrostowe dla grupy poprodukcyjnej. Powyższe należy interpretować w powiązaniu z faktem, że występuje także zjawisko starzenia się społeczeństwa, przekładające się pogłębiające się poczucie wykluczenia społecznego i cyfrowego, w związku z ograniczeniem funkcji poznawczych, dotykające w szczególności grupę poprodukcyjną. Należy zwrócić uwagę, że osoby starsze to grupa charakteryzująca się licznymi problemami zdrowotnymi, są to także często osoby samotne i wymagające wsparcia. Trudność stanowi także skuteczne dotarcie z pomocą do tych osób. Po pandemii COVID widoczne jest bowiem większe zamknięcie się seniorów we własnych mieszkaniach i mniejsza aktywność integracyjna i społeczna. Konieczne jest szukanie rozwiązań, które pozwolą z jednej strony aktywizować seniorów (zarówno społecznie jak i fizycznie, pomagając w utrzymaniu jak najlepszej kondycji), a z drugiej strony pozwolą na włączenie w proces integracji międzypokoleniowej, żeby jak najdłużej mogli pozostać samodzielnymi w miejscu zamieszkania. Ponadto z jednej strony zachodzi zjawisko małej aktywności społecznej młodzieży stanowiącej grupę przedprodukcyjną, a z drugiej brak jest perspektyw rozwoju dla ludzi młodych, takich jak w dużych miastach aglomeracji śląskiej, przekładające się na zagrożenie odpływem młodych

ludzi do atrakcyjniejszych ze względów rozwojowych ośrodków miejskich. W tej sytuacji koniecznym jest podjęcie inicjatyw nastawionych na wsparcie różnych form rozwijających kompetencje społeczne, obywatelskie, świadomość i ekspresję kulturalną, przedsiębiorczość, umiejętności ogólne, wiedzę oraz zainteresowania dzieci i młodzieży, oraz inicjatywy w obszarze kształcenia przez całe życie, dla osób dorosłych, w tym służące aktywizacji w szczególności osób starszych i osób o niskich kwalifikacjach. Jak już wspomniano w obszarze edukacji identyfikuje się możliwość występowania barier rozwojowych i dyskryminacji ze względu na miejsce zamieszkania na obszarach wiejskich, zwłaszcza cechujących się trudniejszym dostępem do dobrej jakości ofert edukacji ze względu na oddalenie od dużych ośrodków edukacyjnych. Z tego powodu ważne są inicjatywy edukacyjne o charakterze lokalnym kierujące działania na osoby zamieszkujące podobszar rewitalizacji.

Ponadto nawet obserwując pozytywny trend osadniczy i dodatnie saldo migracji nie należy zapominać, o spadającym poziomie integracji społecznej mieszkańców. Korzystny trend osadniczy jest bezpośrednio związany z atrakcyjną lokalizacją na obrzeżach aglomeracji śląskiej, ale w tym wypadku należy mówić o konieczności integracji nowych członków społeczności, tak żeby zniwelować tendencję do traktowania nowego miejsca zamieszkania jedynie jako sypialni, czy wykazywania postaw roszczeniowych związanych z dysproporcjami pomiędzy miastem i wsią i tzw. „efektem rygla" czyli przyzwyczajeniami do miejskiego stylu życia. Rosnący poziom wyalienowania społeczeństwa, zauważalna mała aktywność społeczna młodzieży jest spowodowana różnymi czynnikami, po części zmianami w postawach społeczeństwa spowodowanych epidemią COVID, po części poczuciem zagrożenia bezpieczeństwa wynikającym z konfliktu zbrojnego na Ukrainie i świadomości problemów przymusowych migrantów z tego kraju, ze względu, na fakt, że gmina bezpośrednio doświadcza fali uchodźczej. Należy podkreślić, że sami migranci cierpią na zjawisko wyalienowania, doświadczają zagubienia i problemów w radzeniu sobie z doświadczeniem okrucieństwa, traumy wojennej i migracji. To wszystko przekłada się na trudności integracyjne migrantów, dlatego tak ważne jest przeciwdziałanie skutkom migracji. Natomiast w przypadku lokalnej społeczności nie bez znaczenie jest także ogólna tendencja, zmiany charakteru społeczeństwa, w kierunku społeczeństwa masowego, wyalienowanego z życia społecznego poprzez przeniesienie kontaktów międzyludzkich w rzeczywistość wirtualną, tendencja do zanikania więzi rodzinnych czy sąsiedzkich. Przyczyny słabej integracji społeczności są wieloaspektowe i obejmują czynniki strukturalne (np. różnice kulturowe, ekonomiczne),

procesy społeczne (np. brak zaufania, stereotypy, izolacja społeczna) oraz czynniki indywidualne (np. brak aktywności społecznej, konflikty interpersonalne). Osoby szczególnie narażone na słabą integrację społeczną to osoby starsze, osoby napływowe, migranci, osoby o niższym statusie społeczno-ekonomicznym, a także osoby zagrożone wykluczeniem społecznym i wykluczone. Z tego powodu konieczne jest wsparcie integracji i aktywizacji, w tym osób starszych oraz młodzieży i kreowanie działań angażujących międzypokoleniowo członków całych rodzin. Koniecznym jest także kształtowanie świadomości obywatelskiej i podjęcie działań dotyczących zachowania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego, w celu wzmocnienia integracji i poczucia tożsamości na przedmiotowym podobszarze oraz wsparcie społeczeństwa obywatelskiego i potencjału organizacji społecznych, poprzez podniesienie umiejętności społecznych oraz zacieśnianie współpracy partnerskiej. Inicjatywy podejmowane przez organizacje pozarządowe mogą wzbogacić ten podobszar, polepszyć jego kondycję i aktywizować mieszkańców.

Sfera pozaspołeczna (gospodarcza, środowiskowa, przestrzenno-funkcjonalna, techniczna)

W związku z brakiem zidentyfikowanych zjawisk kryzysowych w sferze gospodarczej dla tego podobszaru rewitalizacji odstąpiono od pogłębionej analizy na tym podobszarze. Jednakże należy zwrócić uwagę, że na uwarunkowania rozwojowe procesów gospodarczych na podobszarze rewitalizacji wpływają istotnie kwestie zewnętrzne, związane z sytuacją makroekonomiczną kraju i dotyczące ogólnego klimatu koniunktury gospodarczej. W tym kontekście kondycja firm działających na rynkach globalnych nie wydaje się zagrożona. Natomiast zgoła inna sytuacja występuje na rynku lokalnym, gdzie wysoki poziom wzrostu cen energii może być trudny do skompensowania wzrostem cen produktów, tym bardziej że siła nabywcza mieszkańców podobszaru nie jest duża. Kwestia ta ma istotne znaczenie dla procesu rewitalizacji, przyjmując założenie, że w mniejszych społecznościach na terenach wiejskich, poziom kryzysu zawsze jest bardziej dotkliwy, a wrażliwość podmiotów gospodarczych na czynniki kryzysowe znacznie większa (mniejszy rynek, mniejsza siła nabywcza konsumentów). Mimo tego, że nie zdiagnozowano sytuacji problemowej na przedmiotowym podobszarze to analiza ogólnego klimatu koniunktury nie pozostawia wątpliwości, że przedsiębiorcy dostrzegają zagrożenie i często pesymistycznie widzą perspektywy prowadzonych przez siebie firm, w związku z tym konieczne wydaje się podjęcie działań zmierzających do aktywizacji gospodarczej.

Ponadto na problemy w sferze gospodarczej istotnie przekładają się problemy zaobserwowane w sferze społecznej dotyczące bezrobocia i ubóstwa. Zmiany strukturalne w rolnictwie, a także procesy transformacji i restrukturyzacji w przemyśle związane m.in. z zakończeniem działalności przemysłu ciężkiego i wydobywczego oddziałowującego na ten podobszar, spowodowały brak alternatywnych miejsc pracy dla osób poddanych tym procesom oraz brak zgodności umiejętności i kwalifikacji mieszkańców tego obszaru z nowymi wymaganiami rynku pracy oraz doprowadziły do zmniejszenia zapotrzebowania na siłę roboczą o takich kwalifikacjach. W tej sytuacji w celu ożywienia sfery gospodarczej w związku z faktem, że duża część bezrobotnych nie posiada odpowiednich kwalifikacji do podjęcia innej pracy, konieczne jest podnoszenie kwalifikacji i przekwalifikowanie, aby sprostać wymaganiom rynku pracy. Niskie kwalifikacje zawodowe utrudniają znalezienie pracy i ograniczają mobilność społeczną, prowadząc do ubóstwa lub wymagając od mieszkańców przekwalifikowania się do innych zawodów. W przypadku niskich kwalifikacji nawet znalezienia miejsca pracy, prowadzi do znaczącej utraty dochodów, ubóstwa, spadku siły nabywczej społeczności zamieszkującej ten obszar i konieczności szukania alternatywnych źródeł utrzymania, o co jest trudno przy niskim poziomie wyedukowania, kompetencji i kwalifikacji. Ubóstwo i brak środków finansowych stanowi barierę w podjęciu własnej działalności gospodarczej i samozatrudnienia, a spadek siły nabywczej mieszkańców w dłuższej perspektywie czasu może znacznie pogorszyć sytuację branży usługowej, a w konsekwencji prowadzić do stagnacji lub zapaści w sferze gospodarczej na podobszarze rewitalizacji. Na obszarze rewitalizacji brak jest działań podnoszących kwalifikację i aktywizujących zawodowo, które przede wszystkim powinny być skierowane do osób wykluczonych społecznie i narażonych na takie wykluczenie, w związku z tym konieczne wydaje się podjęcie działań zmierzających do aktywizacji gospodarczej. Zauważalne na tym podobszarze niskie kompetencje zawodowe i przedsiębiorcze mieszkańców obejmują zarówno czynniki strukturalne (procesy transformacyjne w przemyśle i rolnictwie), społeczne (bezrobocie, ubóstwo, marginalizacja społeczna), jak i osobiste (brak motywacji do samoaktywizacji). Osoby szczególnie dotknięte problemem niskich kompetencji to osoby o niższym statusie społeczno-ekonomicznym oraz osoby zagrożone wykluczenie społecznym lub wykluczone, czyli takie które najczęściej nie wierzą w możliwość zmiany na lepsze. Potrzebują zatem wsparcia z zewnątrz, które pomoże im zaplanować i zrealizować możliwe do wykonania kroki, np. podniesienie kwalifikacji, podjęcie samozatrudnienia czy też znalezienie

pracy. Ponadto patrząc na trendy demograficzne, w tym mocno starzejące się społeczeństwo oraz zagrożenie odpływem ludzi młodych, konieczne wydaje się podjęcie działań zmierzających do aktywizacji gospodarczej tego podobszaru.

W ramach pogłębionej analizy sfery przestrzenno-funkcjonalnej zauważalny jest fakt rozległych problemów w tej sferze na podobszarze rewitalizowanym. Problemy dotyczą zarówno infrastruktury technicznej i społecznej jak i przestrzeni publicznej. W związku ze zmianą struktury demograficznej i starzenia się społeczeństwa, a także wykluczenia osób z terenów zdegradowanych, czy zmian na rynku pracy, oraz stanu zdrowia mieszkańców, konieczne są działania zapewniające włączenie społeczne. Ponadto ze względu na narastające zjawisko zwiększającego się udziału osób w wieku poprodukcyjnym w ilości mieszkańców, niską mobilnością osób zamieszkujących tereny zdegradowane, w tym osób starszych, ograniczone środki budżetowe, a także braki w infrastrukturze, w której prowadzona byłaby aktywizacja społeczna czy zawodowa, oraz wspierana byłaby spójność społeczna i działania zapewniające włączenie społeczne, działania interwencyjne są konieczne, a zdiagnozowane zjawiska kryzysowe są zauważalne i realnie ograniczają możliwość niwelacji dysfunkcji społecznych.

W sferze przestrzenno-funkcjonalnej w odniesieniu do sposobu ogrzewania, zjawiskiem kryzysowym jest brak sieci ciepłowniczych, który powoduje, że funkcjonuje tutaj wiele obiektów, w których jeżeli chodzi o rodzaj ogrzewania, zastosowano indywidualne źródła ciepła, co nie jest rozwiązaniem przyjaznym środowisku. W większości indywidualne źródła ciepła oparte są o występowanie indywidulanych kotłów opalanych węglem. Brak podłączenia do sieci ciepłowniczej lub zastosowania niskoemisyjnych, nowoczesnych źródeł ciepła powoduje zwiększoną emisję zanieczyszczeń do atmosfery. Na podobszarze występują także obszary na których, dochodzi do częstych awarii istniejącej infrastruktury sieciowej.

Analiza jakościowa przeprowadzona w formie badania przestrzeni publicznej na obszarze rewitalizacji, pozwoliła na wskazanie terenów o zauważalnych problemach przestrzennych i niskich walorach estetycznych. Na podobszarze występują miejsca, na których dochodzi do ciągłych aktów wandalizmu, dewastacji mienia publicznego, występują tzw. „dzikie wysypiska" oraz problemy z estetyką otoczenia oraz obszarowe problemy z bezpieczeństwem publicznym, w tym w szczególności tam gdzie występuje zagęszczenie osób wykluczonych społecznie czy korzystających z pomocy GOPS. Ponadto na przedmiotowym obszarze rewitalizacji, znajdują się opuszczone zabudowania byłego Państwowego Gospodarstwa Rolnego wraz przyległymi

obiektami. Na terenie obszaru rewitalizacji problemem jest częstotliwość oraz kierunki połączeń komunikacyjnych, ciążące przede wszystkim w kierunku Tarnowskich Gór i Gliwic. Stosunkowo niewiele połączeń ciąży w kierunku innych okolicznych ośrodków usługowo-przemysłowych, stanowiących potencjalne miejsce zatrudnienia np. Piekary Śląskie. Rozległy obszar Gminy powoduje wydłużenie czasu podróży oraz konieczność korzystania z kilku połączeń komunikacyjnych.

W związku z brakiem zidentyfikowanych zjawisk kryzysowych w sferze technicznej dla tego podobszaru rewitalizacji odstąpiono od pogłębionej analizy na tym podobszarze. Jednakże należy zwrócić uwagę, że nawet w przypadku indywidualnych gospodarstw domowych, większość budynków mieszkalnych kwalifikuje się do zastosowania technicznych rozwiązań energooszczędnościowych. Ponadto podobnie ja w przypadku zasobów komunalnych na innych podobszarach rewitalizacji, jeżeli chodzi o rodzaj stosowanego ogrzewania, to w większości zastosowano indywidualne źródła ciepła co nie jest rozwiązaniem przyjaznym środowisku. W większości indywidualne źródła ciepła oparte są o występowanie w całości lub częściowo indywidulanych kotłów opalanych węglem. Brak podłączenia do sieci ciepłowniczej lub zastosowania niskoemisyjnych, nowoczesnych źródeł ciepła powoduje zwiększoną emisję zanieczyszczeń do atmosfery.

W ramach pogłębionej analizy sfery środowiskowej czynnikiem decydującym o problemach środowiskowych dla podobszaru rewitalizacji, są obszary związane z ochroną klimatu i jakością powietrza, w tym w szczególności związane z jakością powietrza ze względu na emisję gazów i pyłów. Na zjawiska kryzysowe w tej sferze istotnie wpływa fakt, że obszar całej Gminy należy do tak zwanej strefy śląskiej, charakteryzującej się przede wszystkim przekraczanymi normami pyłu zawieszonego PM10 oraz benzo(a)pirenu, a jej obszar zaliczany jest także do Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI) z problemami środowiskowymi w zakresie jakości powietrza. Źródłami zanieczyszczeń powietrza na przedmiotowym podobszarze są źródła liniowe w postaci ciągów komunikacyjnych, a także emisja punktowa. Emisja komunikacyjna, wynika z ruchu pojazdów drogami przebiegającymi przez podobszar rewitalizacji, kształtując stan jakości powietrza w taki sposób, że najwyższe stężenia zanieczyszczeń w tym wypadku skupione są wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych podobszaru, z największym natężeniem ruchu pojazdów. W odniesieniu do emisji punktowej ważnym problemem w tej sferze jest zanieczyszczenie powietrza. Dużym problemem ekologicznym, ekonomicznym i społecznym są spaliny pochodzące ze źródeł niskiej emisji.

Istotną rolę odgrywają tutaj źródła emisji niskiej, związanej z eksploatacją w okresie zimowym palenisk węglowych z kotłowni wbudowanych przede wszystkim w domach mieszkalnych (palenisk domowych). Duża część mieszkańców korzysta z indywidualnych źródeł energii, co wpływa na znaczny udział emisji niskiej w ogóle zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego. Niestety w systemach indywidualnego ogrzewania dominują urządzenia o przestarzałej konstrukcji, których sprawność często nie przekracza 65%. Z przyczyn ekonomicznych rzadko korzysta się z gazu do celów grzewczych. Większość budynków korzysta z domowych kotłowni węglowych opalanych najczęściej węglem. Zanieczyszczenia emitowane są kominami o wysokości do około 10 m (tzw. niska emisja), co powoduje rozprzestrzenianie się zanieczyszczeń po najbliższej okolicy. Na przedmiotowym podobszarze koniecznym jest zastosowanie rozwiązań zwiększających efektywność energetyczną, a także ekologicznych źródeł ciepła, wytwarzania bioenergii oraz zastosowanie odnawialnych źródeł energii. Realizacja takich działań pozwoli na zmniejszenie energochłonności, a zastosowanie odnawialnych źródeł energii będzie mieć wpływ na poprawę jakości życia oraz ochronę zdrowia mieszkańców tego podobszaru. Pozwoli to zapobiec narastającemu zanieczyszczeniu środowiska i pozytywnie wpłynie na zmiany klimatyczne. Z uwagi na zachodzące zmiany klimatu, mieszkańcom coraz częściej doskwierają długotrwałe okresy wysokich temperatur i suszy, ale także deszcze nawalne i powodzie błyskawiczne. W związku z tym koniecznym jest także przeciwdziałanie i adaptacja do przedmiotowych zmian klimatycznych, w tym poprzez ograniczenie potencjalnych skutków upałów i suszy czy deszczów nawalnych oraz racjonalne gospodarowanie wodą, a także wspomniane już wyżej wsparcie zastosowania Odnawialnych Źródeł Energii i podnoszenie efektywności energetycznej na powyższym obszarze, w celu redukcji emisji gazów cieplarnianych i dywersyfikacji źródeł wytwarzania energii. Jest to ważne tym bardziej, że niedostateczna jest świadomość ekologiczna i klimatyczna mieszkańców, tego podobszaru, równoznaczna z koniecznością podjęcia całościowych działań z zakresu zastosowania Odnawialnych Źródeł Energii, ochrony powietrza i przeciwdziałania smogowi oraz przeciwdziałania zachodzącym zmianom klimatycznym. Z tego wynika konieczność prowadzenia działań adaptacyjnych do zmian klimatu w celu poprawy warunków i jakości życia mieszkańców tego podobszaru. Usuwanie i przeciwdziałanie zagrożeniom związanym ze zmianami klimatycznymi wpłynie pozytywnie na zdrowie i długość życia mieszkańców podobszaru co jest szczególnie ważne w kontekście starzejącego się społeczeństwa. Tym samym będzie także pośrednio ograniczać zjawisko wykluczenia społecznego na tym

podobszarze i związanego z nim ubóstwa, ponieważ zwiększenie poziomu produkcji energii ze źródeł odnawialnych w dobie zaistniałego kryzysu energetycznego ma celu m.in. ochronę przed pogłębianiem ubóstwa energetycznego wśród odbiorców końcowych na tym podobszarze. Wykorzystanie energii słonecznej, która jako zasób nie ma ceny (jest „darmowa") przy niewielkich kosztach eksploatacji urządzeń skutkuje oszczędnościami finansowymi w porównaniu z dotychczas istniejącym pełnym pokryciem potrzeb z konwencjonalnych źródeł energii. Ponadto zmniejszenie zapotrzebowania na energię wytwarzaną z tradycyjnego źródła, generującą zanieczyszczenie powietrza, oraz ograniczenia emisji zanieczyszczeń będzie prowadziło do łagodzenie zmian klimatu i adaptacji do zmian klimatu, przez ograniczenie niekorzystnych skutków obecnych i oczekiwanych przyszłych warunków klimatycznych wywieranych na daną działalność lub na ludzi, przyrodę czy aktywa, poprzez ograniczenie gazów cieplarnianych dzięki zastosowaniu Odnawialnych Źródeł Energii.

Potrzeby w zakresie społecznym, gospodarczym, środowiskowym oraz przestrzenno-funkcjonalnym i technicznym podobszaru rewitalizacji Przeprowadzona analiza pozwala na wskazanie kluczowych dziedzin problemowych, które zostały określone po przebadaniu zachodzących zjawisk kryzysowych na przedmiotowym podobszarze rewitalizacji. Kluczowe problemy zidentyfikowane w ramach przeprowadzone diagnozy to:

- postępująca marginalizacja i wykluczenie społeczne, w tym zachodzące procesy starzenia społeczeństwa, a także jego wyalienowania, braku integracji i tożsamości,
- niski poziom edukacyjny oraz niski poziom aktywności społecznej i zawodowej,
- wymagająca interwencji infrastruktura techniczna,
- znaczące braki w infrastrukturze społecznej,
- obszary o dysfunkcjach przestrzennych i niskich walorach estetycznych,
- problemy środowiskowe związane z emisją pyłów i zanieczyszczeń oraz zagrożeniami klimatycznymi, negatywnie wpływające na ochronę środowiska naturalnego, w tym dziedzictwa przyrodniczego.

Identyfikacja specyficznych uwarunkowań oraz lokalnych potencjałów podobszaru rewitalizacji

Należy stwierdzić, że analizowany obszar rewitalizacji wyróżnia się następującymi cechami:

- spadek liczby osób korzystających z świadczeń z pomocy społecznej,

- dodatnie saldo migracji jako pozytywny trend migracyjny,
- obecność aktywnych liderów lokalnych, którzy przy odpowiednim wsparciu mogą kreować działania angażujące mieszkańców w rozwój lokalny czy zachowanie tożsamości i dziedzictwa,
- mała gęstość zaludnienia oraz zasoby wolnych przestrzeni publicznych, które są słabo zagospodarowane i mogą być wykorzystane do wzmocnienia funkcji społecznych,
- struktura ludności z przewagą kobiet nad mężczyznami, którą należy postrzegać w połączeniu z faktem, że większość osób pracujących stanowią także kobiety, a bezrobocie jest większe wśród kobiet niż mężczyzn,
- większość mieszkańców znajduje się w wieku produkcyjnym, zachodzi trend malejący dla grupy przedprodukcyjnej i trend wzrastający dla grupy poprodukcyjnej,
- większość pracujących pracuje w sektorze przemysłu i budownictwa ale w niedługim czasie może dojść do zrównania zatrudnienia w powyższym sektorze i w sektorze usługowym,
- przebiegająca w pobliżu rozwinięta infrastruktura dróg krajowych, bliskość międzynarodowego portu lotniczego i miast konurbacji górnośląskiej, zwiększająca się atrakcyjność inwestycyjna,
- wymagająca rozwoju sfera przestrzenno-funkcjonalna.

6.2 Podobszar rewitalizacji Laryszów

Wyznaczony podobszar rewitalizacji, zajmuje powierzchnię 0,59 km^2 (0,40% powierzchni ogółem Gminy) i jest zamieszkany przez 384 mieszkańców (2,52% ludności ogółem Gminy), został wyznaczony w rejonie ulic: Bohaterów Westerplatte, Wolności, Bocznej, Srebrnej, Gruntowej, Jemiołowej, Brackiej i Pyskowickiej.

Sfera społeczna

Na pogłębioną analizę sfery społecznej składa się przede wszystkim analiza problemu nadużywania alkoholu, a także niskiego poziomu edukacji, niskiego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym oraz niskiego poziomu kapitału społecznego.

Na przedmiotowym podobszarze można zauważyć obecność problemów dotyczących alkoholizmu. Przyczynami alkoholizmu są czynniki społeczne, ekonomiczne i psychologiczne, w tym presja społeczna, bezrobocie, brak perspektyw życiowych, stres czy problematyka zdrowia psychicznego. Często są to osoby w wieku produkcyjnym, bezrobotni, osoby doświadczające trudności życiowych i narażone na wykluczenie społeczne. Generatorem tego

zjawiska często jest bezrobocie, które wiąże się z ucieczką w nadużywanie alkoholu oraz powoduje zachowania przemocowe.

Ponadto ważną kwestią obrazującą sytuację tego podobszaru rewitalizacji jest niezadowalający poziom edukacji. W obszarze edukacji identyfikuje się możliwość występowania barier rozwojowych i dyskryminacji ze względu na miejsce zamieszkania. Z tego powodu ważne są inicjatywy edukacyjne o charakterze lokalnym kierujące działania na osoby zamieszkujące podobszar rewitalizacji.

Kolejną ważną kwestią obrazującą sytuację podobszaru rewitalizacji jest potencjał kapitału społecznego. Jednym z bardziej istotnych problemów tego podobszaru jest niskie zaangażowanie społeczne mieszkańców i niechęć do podejmowania inicjatyw lokalnych. Działalność organizacji na tym podobszarze opiera się przede wszystkim na aktywnych liderach, którzy tak samo jak reszta społeczeństwa podlega procesom demograficznym, w związku z czym brakuje nowych liderów i osób zaangażowanych w aktywną działalności i budowanie kapitału społecznego organizacji pozarządowych, w tym młodych aktywistów społecznych. Na podobszarze rewitalizacji wyzwaniem jest pełne wykorzystanie potencjału płynącego z zasobów kapitału społecznego i organizacyjnego jego mieszkańców.

Ważną kwestią obrazującą sytuację tego podobszaru rewitalizacji jest także poziom uczestnictwa w życiu publicznym oraz kulturalnym. Z analizowanych danych wynika, że na przedmiotowym obszarze frekwencja w ostatnich wyborach samorządowych była nisza niż średnia frekwencja w Gminie Zbrosławice. Można zatem wnioskować, że poziom zaangażowania w życie publiczne jest w tym miejscu najmniejszy. Ponadto w kontekście uczestnictwa w życiu kulturalnym, na przedmiotowym podobszarze, należy zwrócić uwagę, że problem niskiego uczestnictwa w życiu kulturalnym ściśle związany jest z faktem, zaistniałych problemów społecznych, w tym alkoholizmu, który przyczynia się do minimalizacji zaspokajania potrzeb społecznych, w tym kulturalnych. Osoby nisko sytuowane i będące nałogowcami skupiają się na potrzebach do których potrzeby kulturalne nie należą. Często skupiając się na nałogach, zamykają się na kontakty społeczne, w tym uczestnictwo w życiu kulturalnym.

Ponadto w ramach pogłębionych wywiadów potwierdzono, że jednym z istotniejszych problemów z jakim borykają się mieszkańcy tych obszarów, jest alkoholizm. Na wyznaczonym obszarze występują swoiste enklawy osób wykluczonych społecznie i zawodowo. Są to osoby o niskich kwalifikacjach zawodowych bądź w ogóle bez wykształcenia.

Zdarza się, że występuje upośledzenie umysłowe w stopniu lekkim, co wynika z choroby alkoholowej u dzieci. Powszechnym zjawiskiem jest nadużywanie alkoholu. Sytuacja jest o tyle trudna, że osoby mieszkające na tym terenie są w dużym stopniu wykluczone i napiętnowane miejscem zamieszkania. Warto nadmienić, że są to również osoby, które nie korzystają z pomocy GOPS ze względu na posiadane dochody z pracy „na czarno", bądź osoby, które chcą radzić sobie same. Osoby te nie chcą aby wtrącać się w ich życie, nie rejestrują się w PUP, nie podejmują legalnej pracy, często nadużywają alkoholu. Sytuacja negatywnie odbija się również na poziomie edukacji oraz jakości życia dzieci w rodzinach wykluczonych społecznie, które często muszą korzystać między innymi z dożywiania. Ponadto wszystko to przekłada się bezpośrednio na niechęć do uczestnictwa w życiu publicznym i potęguje proces wyalienowania w społeczeństwie.

Na powyższym podobszarze można zanotować m. innymi następujące problemy:

- niskie kwalifikacje zawodowe,
- nadużywanie alkoholu,
- tworzenie enklaw biedy (stygmatyzacja, regres zawodowy i społeczny),
- oddalenie od aglomeracji miejskich i ich miejsc pracy,
- brak miejscowych form aktywności umożliwiających integrację lokalną,
- roszczeniowa społeczność i uzależnienie od pomocy społecznej
- niski poziom zaangażowania w uczestnictwo w życiu publicznym, kulturalnym oraz niski poziom edukacji i posiadanych kwalifikacji zamieszkujących obszar rewitalizacji osób,
- niski poziom kapitału społecznego.

Ponadto wśród występujących problemów na podobszarze rewitalizacji zdiagnozowano niewystarczające kompetencje i aktywność osób z grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym, niski poziom integracji społecznej oraz chęci współuczestnictwa i współdziałania na rzecz innych, a także opór mieszkańców w obszarze współbudowania społeczeństwa obywatelskiego. W kontekście przeprowadzonej diagnozy, można zauważyć niekorzystny trend demograficzny, w którym mimo tego, że większość mieszkańców tego obszaru znajduje się w wieku produkcyjnym, zachodzą trendy wzrostowe dla grupy poprodukcyjnej. Powyższe należy interpretować w powiązaniu z faktem, że występuje także zjawisko starzenia się społeczeństwa, przekładające się pogłębiające się poczucie wykluczenia społecznego i cyfrowego, w związku

z ograniczeniem funkcji poznawczych, dotykające w szczególności grupę poprodukcyjną. Należy zwrócić uwagę, że osoby starsze to grupa charakteryzująca się licznymi problemami zdrowotnymi, są to także często osoby samotne i wymagające wsparcia. Trudność stanowi także skuteczne dotarcie z pomocą do tych osób. Po pandemii COVID widoczne jest bowiem większe zamknięcie się seniorów we własnych mieszkaniach i mniejsza aktywność integracyjna i społeczna. Konieczne jest szukanie rozwiązań, które pozwolą z jednej strony aktywizować seniorów (zarówno społecznie jak i fizycznie, pomagając w utrzymaniu jak najlepszej kondycji), a z drugiej strony pozwolą na włączenie w proces integracji międzypokoleniowej, żeby jak najdłużej mogli pozostać samodzielnymi w miejscu zamieszkania. Ponadto z jednej strony zachodzi zjawisko małej aktywności społecznej młodzieży stanowiącej grupę przedprodukcyjną, a z drugiej brak jest perspektyw rozwoju dla ludzi młodych, takich jak w dużych miastach aglomeracji śląskiej, przekładające się na zagrożenie odpływem młodych ludzi do atrakcyjniejszych ze względów rozwojowych ośrodków miejskich. W tej sytuacji koniecznym jest podjęcie inicjatyw nastawionych na wsparcie różnych form rozwijających kompetencje społeczne, obywatelskie, świadomość i ekspresję kulturalną, przedsiębiorczość, umiejętności ogólne, wiedzę oraz zainteresowania dzieci i młodzieży, oraz inicjatywy w obszarze kształcenia przez całe życie, dla osób dorosłych, w tym służące aktywizacji w szczególności osób starszych i osób o niskich kwalifikacjach. Jak już wspomniano w obszarze edukacji identyfikuje się możliwość występowania barier rozwojowych i dyskryminacji ze względu na miejsce zamieszkania na obszarach wiejskich, zwłaszcza cechujących się trudniejszym dostępem do dobrej jakości ofert edukacji ze względu na oddalenie od dużych ośrodków edukacyjnych. Z tego powodu ważne są inicjatywy edukacyjne o charakterze lokalnym kierujące działania na osoby zamieszkujące podobszar rewitalizacji.

Ponadto nawet obserwując pozytywny trend osadniczy i dodatnie saldo migracji nie należy zapominać, o spadającym poziomie integracji społecznej mieszkańców. Korzystny trend osadniczy jest bezpośrednio związany z atrakcyjną lokalizacją na obrzeżach aglomeracji śląskiej, ale w tym wypadku należy mówić o konieczności integracji nowych członków społeczności, tak żeby zniwelować tendencję do traktowania nowego miejsca zamieszkania jedynie jako sypialni, czy wykazywania postaw roszczeniowych związanych z dysproporcjami pomiędzy miastem i wsią i tzw. „efektem rygla" czyli przyzwyczajeniami do miejskiego stylu życia. Rosnący poziom wyalienowania społeczeństwa, zauważalna mała aktywność społeczna młodzieży jest spowodowana różnymi czynnikami, po części zmianami w postawach

społeczeństwa spowodowanych epidemią COVID, po części poczuciem zagrożenia bezpieczeństwa wynikającym z konfliktu zbrojnego na Ukrainie i świadomości problemów przymusowych migrantów z tego kraju, ze względu, na fakt, że gmina bezpośrednio doświadcza fali uchodźczej. Należy podkreślić, że sami migranci cierpią na zjawisko wyalienowania, doświadczają zagubienia i problemów w radzeniu sobie z doświadczeniem okrucieństwa, traumy wojennej i migracji. To wszystko przekłada się na trudności integracyjne migrantów, dlatego tak ważne jest przeciwdziałanie skutkom migracji. Natomiast w przypadku lokalnej społeczności nie bez znaczenie jest także ogólna tendencja, zmiany charakteru społeczeństwa, w kierunku społeczeństwa masowego, wyalienowanego z życia społecznego poprzez przeniesienie kontaktów międzyludzkich w rzeczywistość wirtualną, tendencja do zanikania więzi rodzinnych czy sąsiedzkich. Przyczyny słabej integracji społeczności są wieloaspektowe i obejmują czynniki strukturalne (np. różnice kulturowe, ekonomiczne), procesy społeczne (np. brak zaufania, stereotypy, izolacja społeczna) oraz czynniki indywidualne (np. brak aktywności społecznej, konflikty interpersonalne). Osoby szczególnie narażone na słabą integrację społeczną to osoby starsze, osoby napływowe, migranci, osoby o niższym statusie społeczno-ekonomicznym, a także osoby zagrożone wykluczeniem społecznym i wykluczone. Z tego powodu konieczne jest wsparcie integracji i aktywizacji, w tym osób starszych oraz młodzieży i kreowanie działań angażujących międzypokoleniowo członków całych rodzin. Koniecznym jest także kształtowanie świadomości obywatelskiej i podjęcie działań dotyczących zachowania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego, w celu wzmocnienia integracji i poczucia tożsamości na przedmiotowym podobszarze oraz wsparcie społeczeństwa obywatelskiego i potencjału organizacji społecznych, poprzez podniesienie umiejętności społecznych oraz zacieśnianie współpracy partnerskiej. Inicjatywy podejmowane przez organizacje pozarządowe mogą wzbogacić ten podobszar, polepszyć jego kondycję i aktywizować mieszkańców.

Sfera pozaspołeczna (gospodarcza, środowiskowa, przestrzenno-funkcjonalna, techniczna)

W ramach pogłębionej analizy sfery gospodarczej można stwierdzić, że kondycję w sferze gospodarczej realnie ocenić jest niezwykle trudno. Nie ma wielu ogólnodostępnych danych, a te które są dostępne (w szczególności dotyczące zarejestrowania działalności, zawieszenia działalności czy wykreślenia z rejestru) nie do końca oddają realia rzeczywistości gospodarczej, w tym wskazania rzeczywistego obszaru na którym prowadzona jest działalność gospodarcza.

Ponadto często te dane, są odzwierciedleniem sezonowości działań określonych branż czy prób optymalizacji podatkowej. Jednakże w ramach pogłębionej analizy sfery gospodarczej w oparciu o dostępne dane, można stwierdzić, że podmioty gospodarcze na tym podobszarze wykazują się małą aktywnością jeżeli chodzi o prowadzenie działalności gospodarczej, a ilość zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na tym podobszarze jest zdecydowanie niższa niż średnia ilość podmiotów na terenie Gminy przypadających na mieszkańca. Zauważalna jest niedostateczna aktywność przedsiębiorcza mieszkańców tego podobszaru rewitalizacji. Sytuacja po części wynika z braku systemu zachęt czy znaczącego wsparcia subwencyjnego i merytorycznego dla małych i średnich przedsiębiorstw, wysokich kosztów prowadzenia działalności, niestabilności przepisów prawa, które dotyczą przedsiębiorców, oraz odpowiedniej wiedzy i kwalifikacji do prowadzenia działalności gospodarczej. Brak jest także odpowiedniego forum współpracy i warunków do lokalnej kooperacji. Ponadto próg bariery finansowej związanej z kosztami działalności jest szczególnie znaczący dla osób podejmujących działalność gospodarczą, czy dla osób będących na początkowym etapie rozwijania działalności. Jest to odbiciem ogólnie zachodzących trendów, które stanowią istotną barierę w rozwoju lokalnej przedsiębiorczości. Ograniczony dostęp do kapitału, brak edukacji przedsiębiorczej, obciążenia administracyjne, ryzyko finansowe, lokalizacja na terenach wiejskich i brak dostępu do rynków, trudności w uzyskaniu wsparcia finansowego to w szczególności bariery dla potencjalnych młodych przedsiębiorców, dla osób z niskim kapitałem początkowym, kobiety i osób z mniejszym doświadczeniem biznesowym, a także dla innych mieszkańców podobszaru, dla których, podjęcie działalności gospodarczej, w szczególności w formie samozatrudnienia, mogłoby stanowić formę aktywizacji i przeciwdziałania wykluczeniu.

Ponadto na problemy w sferze gospodarczej istotnie przekładają się problemy zaobserwowane w sferze społecznej. Zmiany strukturalne w rolnictwie, a także procesy transformacji i restrukturyzacji w przemyśle, spowodowały brak alternatywnych miejsc pracy dla osób poddanych tym procesom oraz brak zgodności umiejętności i kwalifikacji mieszkańców tego obszaru z nowymi wymaganiami rynku pracy oraz doprowadziły do zmniejszenia zapotrzebowania na siłę roboczą o takich kwalifikacjach. W tej sytuacji w celu ożywienia sfery gospodarczej w związku z faktem, że duża część osób bezrobotnych nie posiada odpowiednich kwalifikacji do podjęcia innej pracy, konieczne jest podnoszenie kwalifikacji i przekwalifikowanie, aby sprostać wymaganiom rynku pracy. Niskie kwalifikacje

zawodowe utrudniają znalezienie pracy i ograniczają mobilność społeczną, wymagając od mieszkańców przekwalifikowania się do innych zawodów. W przypadku niskich kwalifikacji nawet znalezienia miejsca pracy, prowadzi do znaczącej utraty dochodów, spadku siły nabywczej społeczności zamieszkującej ten obszar i konieczności szukania alternatywnych źródeł utrzymania, o co jest trudno przy niskim poziomie kompetencji i kwalifikacji. Brak środków finansowych stanowi barierę w podjęciu własnej działalności gospodarczej i samozatrudnienia, a spadek siły nabywczej mieszkańców w dłuższej perspektywie czasu może znacznie pogorszyć sytuację branży usługowej, a w konsekwencji prowadzić do stagnacji lub zapaści w sferze gospodarczej na podobszarze rewitalizacji. Na obszarze rewitalizacji brak jest działań podnoszących kwalifikację i aktywizujących zawodowo, które przede wszystkim powinny być skierowane do osób wykluczonych społecznie i narażonych na takie wykluczenie, w związku z tym konieczne wydaje się podjęcie działań zmierzających do aktywizacji gospodarczej. Zauważalne na tym podobszarze niskie kompetencje zawodowe i przedsiębiorcze mieszkańców obejmują zarówno czynniki strukturalne (procesy transformacyjne w przemyśle i rolnictwie), społeczne (marginalizacja społeczna), jak i osobiste (brak motywacji do samoaktywizacji). Osoby szczególnie dotknięte problemem niskich kompetencji to osoby o niższym statusie społeczno-ekonomicznym oraz osoby zagrożone wykluczenie społecznym lub wykluczone, czyli takie które najczęściej nie wierzą w możliwość zmiany na lepsze. Potrzebują zatem wsparcia z zewnątrz, które pomoże im zaplanować i zrealizować możliwe do wykonania kroki, np. podniesienie kwalifikacji, podjęcie samozatrudnienia czy też znalezienie pracy. Ponadto patrząc na trendy demograficzne, w tym mocno starzejące się społeczeństwo oraz zagrożenie odpływem ludzi młodych, konieczne wydaje się podjęcie działań zmierzających do aktywizacji gospodarczej tego podobszaru.

W ramach pogłębionej analizy sfery przestrzenno-funkcjonalnej zauważalny jest fakt rozległych problemów w tej sferze na podobszarze rewitalizowanym. Problemy dotyczą zarówno infrastruktury technicznej i społecznej jak i przestrzeni publicznej. W związku ze zmianą struktury demograficznej i starzenia się społeczeństwa, a także wykluczenia osób z terenów zdegradowanych, czy zmian na rynku pracy, oraz stanu zdrowia mieszkańców, konieczne są działania zapewniające włączenie społeczne. Ponadto ze względu na narastające zjawisko zwiększającego się udziału osób w wieku poprodukcyjnym w ilości mieszkańców, niską mobilnością osób zamieszkujących tereny zdegradowane, w tym osób starszych, ograniczone środki budżetowe oraz niewykorzystany potencjał organizacji pozarządowych,

a także braki w infrastrukturze, w której prowadzona byłaby aktywizacja społeczna czy zawodowa, oraz wspierana byłaby spójność społeczna i działania zapewniające włączenie społeczne, działania interwencyjne są konieczne, a zdiagnozowane zjawiska kryzysowe są zauważalne i realnie ograniczają możliwość niwelacji dysfunkcji społecznych.

W sferze przestrzenno-funkcjonalnej w odniesieniu do sposobu ogrzewania, zjawiskiem kryzysowym jest brak sieci ciepłowniczych, który powoduje, że funkcjonuje tutaj wiele obiektów, w których jeżeli chodzi o rodzaj ogrzewania, zastosowano indywidualne źródła ciepła, co nie jest rozwiązaniem przyjaznym środowisku. W większości indywidualne źródła ciepła oparte są o występowanie indywidulanych kotłów opalanych węglem. Brak podłączenia do sieci ciepłowniczej lub zastosowania niskoemisyjnych, nowoczesnych źródeł ciepła powoduje zwiększoną emisję zanieczyszczeń do atmosfery. Ponadto występuje także zjawisko kryzysowe w sferze przestrzenno-funkcjonalnej w odniesieniu do dostępu do systemu kanalizacyjnego oraz sieci gazowniczej na podobszarze rewitalizacji. Występują także obszary na których, dochodzi do częstych awarii istniejącej infrastruktury sieciowej.

Analiza jakościowa przeprowadzona w formie badania przestrzeni publicznej na obszarze rewitalizacji, pozwoliła na wskazanie terenów o zauważalnych problemach przestrzennych i niskich walorach estetycznych. Na podobszarze występują miejsca, na których dochodzi do ciągłych aktów wandalizmu, dewastacji mienia publicznego, występują tzw. „dzikie wysypiska" oraz problemy z estetyką otoczenia oraz obszarowe problemy z bezpieczeństwem publicznym, w tym w szczególności tam gdzie występuje zagęszczenie osób wykluczonych społecznie czy korzystających z pomocy GOPS. Na terenie obszaru rewitalizacji problemem jest częstotliwość oraz kierunki połączeń komunikacyjnych, ciążące przede wszystkim w kierunku Tarnowskich Gór i Gliwic. Stosunkowo niewiele połączeń ciąży w kierunku innych okolicznych ośrodków usługowo-przemysłowych, stanowiących potencjalne miejsce zatrudnienia np. Piekary Śląskie. Rozległy obszar Gminy powoduje wydłużenie czasu podróży oraz konieczność korzystania z kilku połączeń komunikacyjnych.

W ramach pogłębionej analizy sfery technicznej analizie poddano stan techniczny obiektów budowlanych – mieszkaniowych w zasobach gminnych. W tym zakresie sytuacja kryzysowa to problem dotyczący kwestii środowiskowych oraz rozwiązań technicznych energooszczędnościowych. Większość budynków kwalifikuje się do zastosowania technicznych rozwiązań energooszczędnościowych. Ponadto jeżeli chodzi o rodzaj stosowanego ogrzewania, to na podobszarze rewitalizacji w większości zastosowano

indywidualne źródła ciepła (osobne dla każdego z mieszkań) co nie jest rozwiązaniem przyjaznym środowisku. W większości indywidualne źródła ciepła oparte są o występowanie w całości lub częściowo indywidulanych kotłów opalanych węglem. Brak podłączenia do sieci ciepłowniczej lub zastosowania niskoemisyjnych, nowoczesnych źródeł ciepła powoduje zwiększoną emisję zanieczyszczeń do atmosfery. Ponadto na podobszarze rewitalizacji brakuje podłączenia zasobów komunalnych do sieci kanalizacyjnej, co jest istotnym problemem ze względu na ochronę środowiska, ponieważ ścieki są gromadzone w bezodpływowych, nieszczelnych szambach i zbiornikach, powodując zanieczyszczenie wód gruntowych i powierzchniowych.

W ramach pogłębionej analizy sfery środowiskowej czynnikiem decydującym o problemach środowiskowych dla podobszaru rewitalizacji, są obszary związane z ochroną klimatu i jakością powietrza, w tym w szczególności związane z jakością powietrza ze względu na emisję gazów i pyłów. Na zjawiska kryzysowe w tej sferze istotnie wpływa fakt, że obszar całej Gminy należy do tak zwanej strefy śląskiej, charakteryzującej się przede wszystkim przekraczanymi normami pyłu zawieszonego PM10 oraz benzo(a)pirenu, a jej obszar zaliczany jest także do Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI) z problemami środowiskowymi w zakresie jakości powietrza. Źródłami zanieczyszczeń powietrza na przedmiotowym podobszarze są źródła liniowe w postaci ciągów komunikacyjnych, a także emisja punktowa. Emisja komunikacyjna, wynika z ruchu pojazdów drogami przebiegającymi przez podobszar rewitalizacji, kształtując stan jakości powietrza w taki sposób, że najwyższe stężenia zanieczyszczeń w tym wypadku skupione są wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych podobszaru, z największym natężeniem ruchu pojazdów. W odniesieniu do emisji punktowej ważnym problemem w tej sferze jest zanieczyszczenie powietrza. Dużym problemem ekologicznym, ekonomicznym i społecznym są spaliny pochodzące ze źródeł niskiej emisji. Istotną rolę odgrywają tutaj źródła emisji niskiej, związanej z eksploatacją w okresie zimowym palenisk węglowych z kotłowni wbudowanych przede wszystkim w domach mieszkalnych (palenisk domowych). Duża część mieszkańców korzysta z indywidualnych źródeł energii, co wpływa na znaczny udział emisji niskiej w ogóle zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego. Niestety w systemach indywidualnego ogrzewania dominują urządzenia o przestarzałej konstrukcji, których sprawność często nie przekracza 65%. Z przyczyn ekonomicznych rzadko korzysta się z gazu do celów grzewczych. Większość budynków korzysta z domowych kotłowni węglowych opalanych najczęściej węglem. Zanieczyszczenia emitowane są kominami

o wysokości do około 10 m (tzw. niska emisja), co powoduje rozprzestrzenianie się zanieczyszczeń po najbliższej okolicy. Na przedmiotowym podobszarze koniecznym jest zastosowanie rozwiązań zwiększających efektywność energetyczną, a także ekologicznych źródeł ciepła, wytwarzania bioenergii oraz zastosowanie odnawialnych źródeł energii. Realizacja takich działań pozwoli na zmniejszenie energochłonności, a zastosowanie odnawialnych źródeł energii będzie mieć wpływ na poprawę jakości życia oraz ochronę zdrowia mieszkańców tego podobszaru. Pozwoli to zapobiec narastającemu zanieczyszczeniu środowiska i pozytywnie wpłynie na zmiany klimatyczne. Z uwagi na zachodzące zmiany klimatu, mieszkańcom coraz częściej doskwierają długotrwałe okresy wysokich temperatur i suszy, ale także deszcze nawalne i powodzie błyskawiczne. W związku z tym koniecznym jest także przeciwdziałanie i adaptacja do przedmiotowych zmian klimatycznych, w tym poprzez ograniczenie potencjalnych skutków upałów i suszy czy deszczów nawalnych oraz racjonalne gospodarowanie wodą, a także wspomniane już wyżej wsparcie zastosowania Odnawialnych Źródeł Energii i podnoszenie efektywności energetycznej na powyższym obszarze, w celu redukcji emisji gazów cieplarnianych i dywersyfikacji źródeł wytwarzania energii. Jest to ważne tym bardziej, że niedostateczna jest świadomość ekologiczna i klimatyczna mieszkańców, tego podobszaru, równoznaczna z koniecznością podjęcia całościowych działań z zakresu zastosowania Odnawialnych Źródeł Energii, ochrony powietrza i przeciwdziałania smogowi oraz przeciwdziałania zachodzącym zmianom klimatycznym. Z tego wynika konieczność prowadzenia działań adaptacyjnych do zmian klimatu w celu poprawy warunków i jakości życia mieszkańców tego podobszaru. Usuwanie i przeciwdziałanie zagrożeniom związanym ze zmianami klimatycznymi wpłynie pozytywnie na zdrowie i długość życia mieszkańców podobszaru co jest szczególnie ważne w kontekście starzejącego się społeczeństwa. Tym samym będzie także pośrednio ograniczać zjawisko wykluczenia społecznego na tym podobszarze, ponieważ zwiększenie poziomu produkcji energii ze źródeł odnawialnych w dobie zaistniałego kryzysu energetycznego ma celu m.in. ochronę przed zagrożeniem ubóstwa energetycznego wśród odbiorców końcowych na tym podobszarze. Wykorzystanie energii słonecznej, która jako zasób nie ma ceny (jest „darmowa”) przy niewielkich kosztach eksploatacji urządzeń skutkuje oszczędnościami finansowymi w porównaniu z dotychczas istniejącym pełnym pokryciem potrzeb z konwencjonalnych źródeł energii. Ponadto zmniejszenie zapotrzebowania na energię wytwarzaną z tradycyjnego źródła, generującą zanieczyszczenie powietrza, oraz ograniczenia emisji zanieczyszczeń będzie prowadziło do

łagodzenie zmian klimatu i adaptacji do zmian klimatu, przez ograniczenie niekorzystnych skutków obecnych i oczekiwanych przyszłych warunków klimatycznych wywieranych na daną działalność lub na ludzi, przyrodę czy aktywa, poprzez ograniczenie gazów cieplarnianych dzięki zastosowaniu Odnawialnych Źródeł Energii.

Potrzeby w zakresie społecznym, gospodarczym, środowiskowym oraz przestrzenno-funkcjonalnym i technicznym podobszaru rewitalizacji Przeprowadzona analiza pozwala na wskazanie kluczowych dziedzin problemowych, które zostały określone po przebadaniu zachodzących zjawisk kryzysowych na przedmiotowym podobszarze rewitalizacji. Kluczowe problemy zidentyfikowane w ramach przeprowadzone diagnozy to:

- postępująca marginalizacja i wykluczenie społeczne, w tym zachodzące procesy starzenia społeczeństwa, a także jego wyalienowania, braku integracji i tożsamości,
- niski poziom edukacyjny oraz niski poziom aktywności społecznej i zawodowej, a także wykorzystania kapitału społecznego,
- niewykorzystany potencjał gospodarczy i inwestycyjny,
- wymagająca interwencji infrastruktura techniczna,
- znaczące braki w infrastrukturze społecznej,
- obszary o dysfunkcjach przestrzennych i niskich walorach estetycznych,
- problemy środowiskowe związane z emisją pyłów i zanieczyszczeń oraz zagrożeniami klimatycznymi, negatywnie wpływające na ochronę środowiska naturalnego, w tym dziedzictwa przyrodniczego.

Identyfikacja specyficznych uwarunkowań oraz lokalnych potencjałów podobszaru rewitalizacji

Należy stwierdzić, że analizowany obszar rewitalizacji wyróżnia się następującymi cechami:

- spadek liczby osób korzystających z świadczeń z pomocy społecznej,
- dodatnie saldo migracji jako pozytywny trend migracyjny,
- mała gęstość zaludnienia oraz zasoby wolnych przestrzeni publicznych, które są słabo zagospodarowane i mogą być wykorzystane do wzmocnienia funkcji społecznych,
- struktura ludności z przewagą kobiet nad mężczyznami, którą należy postrzegać w połączeniu z faktem, że większość osób pracujących stanowią także kobiety, a bezrobocie jest większe wśród kobiet niż mężczyzn,

- większość mieszkańców znajduje się w wieku produkcyjnym, zachodzi trend malejący dla grupy przedprodukcyjnej i trend wzrastający dla grupy poprodukcyjnej,
- większość pracujących pracuje w sektorze przemysłu i budownictwa ale w niedługim czasie może dojść do zrównania zatrudnienia w powyższym sektorze i w sektorze usługowym,
- przebiegająca w pobliżu rozwinięta infrastruktura dróg krajowych, bliskość międzynarodowego portu lotniczego i miast konurbacji górnośląskiej, zwiększająca się atrakcyjność inwestycyjna,
- wymagająca rozwoju sfera przestrzenno-funkcjonalna.

6.3 Podobszar rewitalizacji Miedary

Wyznaczony podobszar rewitalizacji zajmuje powierzchnię 2,60 km^2 (1,78% powierzchni ogółem Gminy) i jest zamieszkany przez 1108 mieszkańców (7,26% ludności ogółem Gminy), został wyznaczony w rejonie ulic: Kasztanowa, Zamkowa, Leśna, Tarnogórska, Wesoła, Mokra, Górnicza, Boczna, Główna, Keplera, Jana Heweliusza, Powstańców Śląskich, 1 Maja, Tadeusza Kościuszki, Jesionowa, Wolności, Kolejowa, Dworcowa.

Sfera społeczna

Na pogłębioną analizę sfery społecznej składa się przede wszystkim analiza problemu bezrobocia, ubóstwa, bezradności, wykluczenia społecznego ze względu na niepełnosprawność, nadużywania alkoholu, przestępczości i wysokiego zadłużenia mieszkańców tego obszaru, a także niskiego poziomu edukacji i uczestnictwa w życiu publicznym.

Na przedmiotowym podobszarze występuje istotny problem bezrobocia. Jako główne przyczyny bezrobocia na przedmiotowym podobszarze należy uznać zmiany strukturalne w rolnictwie, a także procesy transformacji i restrukturyzacji. Brak alternatywnych miejsc pracy dla osób poddanych tym procesom oraz brak zgodności umiejętności i kwalifikacji mieszkańców z nowymi wymaganiami rynku pracy, a także postępująca mechanizacja i automatyzacja w rolnictwie, doprowadziły do zmniejszenia zapotrzebowania na siłę roboczą. Dodatkowo duże rozdrobnienie rolnictwa utrudnia efektywne prowadzenie działalności gospodarczej i generuje bezrobocie. Na terenach wiejskich brakuje alternatywnych źródeł zatrudnienia, które mogłyby zrekompensować utratę miejsc pracy w rolnictwie. Słabo rozwinięty sektor zaawansowanych usług i brak inwestycji w nowe gałęzie przemysłu

utrudniają znalezienie pracy osobom zwalnianym z rolnictwa lub okolicznego przemysłu. Ponadto wysokie koszty pracy, w tym obciążenia podatkowe i składki ZUS, stanowią barierę dla pracodawców, zwłaszcza w sektorach o niższej rentowności, co przekłada się na mniejsze zapotrzebowanie na pracowników. Ponadto duża część bezrobotnych nie posiada odpowiednich kwalifikacji do podjęcia pracy w innych sektorach lub w istniejących zakładach pracy. Konieczne jest podnoszenie kwalifikacji i przekwalifikowanie, aby sprostać wymaganiom rynku pracy. Na tym podobszarze występuje także ukryte bezrobocie i praca w szarej strefie, a specyficzny wiejski rynek pracy, charakteryzuje się znaczną sezonowością oraz mniejszą liczbą miejsc pracy w porównaniu z miastami i większym uzależnieniem od sektora rolniczego. W tym kontekście należy zwrócić uwagę na fakt, że bezrobocie jest większe wśród kobiet niż mężczyzn. Koniecznym więc jest także prowadzenie działań zmierzających do poprawy sytuacji kobiet, które w większości sprawują opiekę nad osobami potrzebującymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu i osobami niepełnosprawnymi oraz działania mające na celu budowanie świadomości środowiskowej w kontekście zdiagnozowanych potrzeb osób z niepełnosprawnościami. To właśnie często niepełnosprawność lub konieczność opieki nad niepełnosprawnym członkiem rodziny, czy konieczność sprawowania opieki nad dziećmi przekłada się na problem bezrobocia czy ograniczonego poszukiwania pracy. Do osób szczególnie dotkniętych problemem bezrobocia rejestrowanego i ukrytego należą także młodzi ludzie, osoby starsze oraz osoby, których kwalifikacje nie odpowiadają aktualnym wymaganiom rynku pracy.

Ponadto istotnym problemem na tym podobszarze jest także ubóstwo. Przyczyny ubóstwa na przedmiotowym podobszarze, podobnie jak na pozostałych podobszarach wynikają z kombinacji wielu czynników, w tym zmian strukturalnych w rolnictwie, czy procesów transformacji i restrukturyzacji. Zmiany strukturalne doprowadziły do utraty miejsc pracy i bezrobocia. Z kolei niskie kwalifikacje zawodowe utrudniają znalezienie pracy i ograniczają mobilność społeczną, wymagając od mieszkańców przekwalifikowania się do innych zawodów. W przypadku niskich kwalifikacji nawet znalezienia miejsca pracy, prowadzi do znaczącej utraty dochodów i konieczności szukania alternatywnych źródeł utrzymania, o co jest trudno przy niskim poziomie wyedukowania, kompetencji i kwalifikacji. Ponadto brak środków finansowych stanowi barierę w podjęciu własnej działalności gospodarczej i samozatrudnienia. To z kolei generuje brak wystarczających środków na zaspokojenie podstawowych potrzeb, takich jak żywność, schronienie, opieka zdrowotna czy edukacja i jest

kluczowym nośnikiem ubóstwa. Ponadto w dobie zaistniałego kryzysu energetycznego zauważalne jest ubóstwo energetycznego wśród mieszkańców, które szczególnie dotyka osoby mniej zamożne, w tym starsze, rodziny wielodzietne oraz rodziców samotnie wychowujących dzieci, gdzie w większości są to kobiety, które często sprawują opiekę nad osobami potrzebującymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu i osobami niepełnosprawnymi. To właśnie niepełnosprawność oraz długotrwała choroba powodująca konieczność opieki nad niepełnosprawnym członkiem rodziny, czy też konieczność sprawowania opieki nad dziećmi, w dużym stopniu przekłada się na problem braku środków finansowych i ubóstwa. Ubóstwo, które dotyka w większym stopniu kobiet (feminizacja biedy), może sprawić, że nie będzie ich stać na poniesienie kosztów energii, tym bardziej, że w gospodarstwach prowadzonych samodzielnie przez kobiety, częściej kupuje się opał w mniejszych ilościach (zamiast „hurtowo"), co znacząco podnosi koszty. Do osób szczególnie dotkniętych problemem ubóstwa należą także osoby o niskich dochodach, bezrobotni, rodziny wielodzietne, osoby starsze, osoby z ograniczoną zdolnością do pracy. W tym ujęciu bezrobocie, niskie zarobki, braki edukacyjne czy kwestie zdrowotne i społeczne to istotne składowe ubóstwa. Czynniki te często nakładają się na siebie, tworząc błędne koło ubóstwa, z którego trudno się wyrwać, prowadząc do marginalizacji i potęgują poczucie braku wpływu na własne życie.

Kolejnym zauważalnym na tym podobszarze negatywnym zjawiskiem jest problemem bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Bezradność w tym przypadku jest ściśle powiązana ze zjawiskiem ubóstwa i bezrobocia, które prowadzi do występowanie konfliktów wewnątrzrodzinnych, które skutkują problemami wychowawczymi. Brak stabilizacji finansowej burzy relacje pomiędzy pokoleniami. Rodzice, nie mogąc sprostać oczekiwaniom konsumpcyjnym dzieci, doświadczając poczucia winy i bezradności. Z kolei w dzieciach bezskuteczność i bezradność rodziców budzi poczucie żalu. Najpoważniejszą konsekwencją dla najmłodszych członków rodziny jest zachwianie lub nawet utrata poczucia bezpieczeństwa oraz coraz większe wyalienowanie i problemy wychowawcze.

Problemem jest także wykluczenie społeczne ze względu na niepełnosprawność. Przyczynami niepełnosprawności są między innymi czynniki genetyczne, choroby przewlekłe czy wypadki. Ponadto także osoby starsze to grupa często charakteryzująca się orzeczeniem o niepełnosprawności. Problemem niepełnosprawności dotknięte są osoby z różnymi

rodzajami niepełnosprawności, w tym fizycznej, intelektualnej, sensorycznej, a problemem niepełnosprawności są też obciążone ich rodziny i opiekunowie.

Na przedmiotowym podobszarze można także zauważyć obecność problemów dotyczących alkoholizmu. Przyczynami alkoholizmu są czynniki społeczne, ekonomiczne i psychologiczne, w tym presja społeczna, bezrobocie, brak perspektyw życiowych, stres czy problematyka zdrowia psychicznego. Często są to osoby w wieku produkcyjnym, bezrobotni, osoby doświadczające trudności życiowych i narażone na wykluczenie społeczne. Generatorem tego zjawiska często jest bezrobocie, które wiąże się z ucieczką w nadużywanie alkoholu oraz powoduje zachowania przemocowe.

Ponadto jednym z problemów społecznych, który wpływa negatywnie na sytuację podobszaru jest także poziom przestępczości i związanego z tym bezpieczeństwa publicznego. Przyczyny tego problemu są wielowymiarowe i obejmują czynniki społeczne, ekonomiczne i psychologiczne. Mogą nimi być m.in. brak perspektyw zawodowych, marginalizacja społeczna, nadużywanie alkoholu, brak kontroli rodzicielskiej. Grupa szczególnie podatna na chuligaństwo, wandalizm i przestępczość obejmuje często młodych ludzi z niskim statusem społeczno-ekonomicznym, o ograniczonym dostępie do usług społecznych. Ważne jest także bezpieczeństwo osób starszych, które coraz częściej padają ofiarami przestępstw, w tym przede wszystkim oszustw i kradzieży. Ponadto jako przyczyny przemocy można wymienić patologie rodzinne, brak świadomości na temat przemocy, trudności finansowe, niedostateczny poziom empatii. Generatorem tego zjawiska często jest ubóstwo, które powoduje zachowania przemocowe, a także wiąże się z ucieczką w nadużywanie alkoholu. Do osób szczególnie narażonych na przemoc należą ofiary, w tym kobiety, dzieci i osoby starsze. Inną ważną kwestią obrazującą sytuację tego podobszaru rewitalizacji jest rosnący poziom zadłużenia jego mieszkańców. Sytuacja prowadzi do zwiększającego się zagrożenia brakiem dostępu do podstawowych mediów dla mieszkańców tego podobszaru oraz zwiększającego się zagrożenia utraty zajmowanego lokum. Ponadto zadłużenie jest jednym z istotnych problemów wpływających na poziom ubóstwa i bezradności mieszańców podobszaru.

Ponadto ważną kwestią obrazującą sytuację tego podobszaru rewitalizacji jest niezadowalający poziom edukacji. W obszarze edukacji identyfikuje się możliwość występowania barier rozwojowych i dyskryminacji ze względu na miejsce zamieszkania. Z tego powodu ważne są inicjatywy edukacyjne o charakterze lokalnym kierujące działania na osoby zamieszkujące podobszar rewitalizacji.

Ważną kwestią obrazującą sytuację tego podobszaru rewitalizacji jest także poziom uczestnictwa w życiu publicznym. Z analizowanych danych wynika, że na przedmiotowym obszarze frekwencja w ostatnich wyborach samorządowych była nisza niż średnia frekwencja w Gminie Zbrosławice. Można zatem wnioskować, że poziom zaangażowania w życie publiczne jest w tym miejscu najmniejszy.

Ponadto w ramach pogłębionych wywiadów potwierdzono, że jednym z istotniejszych problemów z jakim borykają się mieszkańcy tych obszarów, jest alkoholizm i bezrobocie. Problem ten niesie ze sobą często konieczność korzystania z pomocy społecznej ze względu na ubóstwo, czy bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Z tymi problemami wiąże się często problem przestępczości i bezpieczeństwa oraz wysokiego zadłużenia mieszkańców tego obszaru. Problemem jest także wykluczenie społeczne, w tym ze względu na niepełnosprawność. Na wyznaczonym obszarze występują swoiste enklawy osób wykluczonych społecznie i zawodowo. Trudno wskazać jeden konkretny powód bezrobocia, jednak przeważa tzw. dziedziczenie bezradności i bezrobocia, gdyż są to rodziny od lat korzystające z pomocy GOPS. Niejednokrotnie źródłem ich utrzymania jest pomoc społeczna. Są to osoby o niskich kwalifikacjach zawodowych bądź w ogóle bez wykształcenia. Innym powodem braku szukania zatrudnienia jest tzw. szara strefa, która jest bardzo popularna, gdyż trudno udowodnić osiągane dochody. Zdarza się, że występuje upośledzenie umysłowe w stopniu lekkim, co wynika z choroby alkoholowej u dzieci. Powszechnym zjawiskiem jest nadużywanie alkoholu. Na bezrobocie wpływa też problem opieki nad małymi dziećmi i brak możliwości zapewnienia instytucjonalnej opieki np. w żłobku czy przedszkolu, gdyż ze względu na brak miejsc osoby chcące poszukiwać pracy nie mogą umieścić dziecka w przedszkolu. Sytuacja jest o tyle trudna, że osoby mieszkające na tym terenie są w dużym stopniu wykluczone i napiętnowane miejscem zamieszkania. Warto nadmienić, że są to również osoby, które nie korzystają z pomocy GOPS ze względu na posiadane dochody z pracy „na czarno", bądź osoby, które chcą radzić sobie same. Osoby te nie chcą aby wtrącać się w ich życie, nie rejestrują się w PUP, nie podejmują legalnej pracy, często nadużywają alkoholu. Takie osoby nie są uwzględnianie w danych statystycznych dotyczących bezrobocia i pomocy społecznej, a mają również niekorzystny wpływ na sytuację na obszarze rewitalizowanym. Na wyznaczonym obszarze objętym rewitalizacją identyfikuje się również problem z bezrobociem długotrwałym wśród kobiet, charakteryzujące się brakiem chęci do podjęcia zatrudnienia, brakiem kwalifikacji, ale również brakiem chęci do zdobycia kwalifikacji. W konsekwencji problemy z

obszaru bezrobocia, przekładają się na problem wykluczenia społecznego. Wynika ono z ubóstwa, bezrobocia, niepełnosprawności czy bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych. Sytuacja negatywnie odbija się również na poziomie edukacji oraz jakości życia dzieci w rodzinach wykluczonych społecznie, które często muszą korzystać między innymi z dożywiania. W obszarze tym, nasilają się również inne patologie społeczne, w tym przestępstwa, przemoc w rodzinie i związane z nimi częste interwencji policji, a także rośnie poziom zadłużenia mieszkańców. Ponadto wszystko to przekłada się bezpośrednio na niechęć do uczestnictwa w życiu publicznym i potęguje proces wyalienowania w społeczeństwie.

Na powyższym obszarze można więc zanotować m. innymi następujące problemy:

- brak opieki nad dziećmi do 3 lat,
- zbyt mało miejsca w przedszkolach, matki chcące poszukiwać pracy nie mogą umieścić dziecka w przedszkolu, ze względu na pierwszeństwo mam pracujących,
- brak opieki nad dziećmi po godz. 16^{00},
- niskie kwalifikacje zawodowe,
- rozwinięta szara strefa,
- wyuczona i dziedziczna bierność i bezradność życiowa,
- wykonywane prace sezonowe i dorywcze w pobliskich gospodarstwach rolnych, są tylko substytutem pracy etatowej,
- nadużywanie alkoholu,
- tworzenie enklaw biedy (stygmatyzacja, regres zawodowy i społeczny),
- brak atrakcyjnych miejsc pracy,
- oddalenie od aglomeracji miejskich i ich miejsc pracy,
- brak miejscowych form aktywności umożliwiających integrację lokalną,
- roszczeniowa społeczność i uzależnienie od pomocy społecznej,
- niski poziom zaangażowania w uczestnictwo w życiu publicznym oraz niski poziom edukacji i posiadanych kwalifikacji zamieszkujących obszar rewitalizacji osób i ich postępujące wykluczenie społeczne.

Ponadto wśród występujących problemów na podobszarze rewitalizacji zdiagnozowano niewystarczające kompetencje i aktywność osób z grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji oraz zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, niski poziom integracji społecznej oraz chęci współuczestnictwa i współdziałania na rzecz innych, a także opór mieszkańców w obszarze współbudowania społeczeństwa obywatelskiego. W kontekście

przeprowadzonej diagnozy, można zauważyć niekorzystny trend demograficzny, w którym mimo tego, że większość mieszkańców tego obszaru znajduje się w wieku produkcyjnym, zachodzą trendy wzrostowe dla grupy poprodukcyjnej. Powyższe należy interpretować w powiązaniu z faktem, że występuje także zjawisko starzenia się społeczeństwa, przekładające się pogłębiające się poczucie wykluczenia społecznego i cyfrowego, w związku z ograniczeniem funkcji poznawczych, dotykające w szczególności grupę poprodukcyjną. Należy zwrócić uwagę, że osoby starsze to grupa charakteryzująca się licznymi problemami zdrowotnymi oraz często orzeczeniami o niepełnosprawności, są to także często osoby samotne i wymagające wsparcia. Trudność stanowi także skuteczne dotarcie z pomocą do tych osób. Po pandemii COVID widoczne jest bowiem większe zamknięcie się seniorów we własnych mieszkaniach i mniejsza aktywność integracyjna i społeczna. Konieczne jest szukanie rozwiązań, które pozwolą z jednej strony aktywizować seniorów (zarówno społecznie jak i fizycznie, pomagając w utrzymaniu jak najlepszej kondycji), a z drugiej strony pozwolą na włączenie w proces integracji międzypokoleniowej, żeby jak najdłużej mogli pozostać samodzielnymi w miejscu zamieszkania. Ponadto z jednej strony zachodzi zjawisko małej aktywności społecznej młodzieży stanowiącej grupę przedprodukcyjną, a z drugiej brak jest perspektyw rozwoju dla ludzi młodych, takich jak w dużych miastach aglomeracji śląskiej, przekładające się na zagrożenie odpływem młodych ludzi do atrakcyjniejszych ze względów rozwojowych ośrodków miejskich. W tej sytuacji koniecznym jest podjęcie inicjatyw nastawionych na wsparcie różnych form rozwijających kompetencje społeczne, obywatelskie, świadomość i ekspresję kulturalną, przedsiębiorczość, umiejętności ogólne, wiedzę oraz zainteresowania dzieci i młodzieży, oraz inicjatywy w obszarze kształcenia przez całe życie, dla osób dorosłych, w tym służące aktywizacji w szczególności osób starszych, osób o niskich kwalifikacjach, osób z niepełnosprawnościami. W obszarze edukacji identyfikuje się możliwość występowania barier rozwojowych i dyskryminacji ze względu na miejsce zamieszkania na obszarach wiejskich, zwłaszcza cechujących się trudniejszym dostępem do dobrej jakości ofert edukacji ze względu na oddalenie od dużych ośrodków edukacyjnych. Z tego powodu ważne są inicjatywy edukacyjne o charakterze lokalnym kierujące działania na osoby zamieszkujące podobszar rewitalizacji.

Ponadto nawet obserwując pozytywny trend osadniczy i dodatnie saldo migracji nie należy zapominać, o spadającym poziomie integracji społecznej mieszkańców. Korzystny trend osadniczy jest bezpośrednio związany z atrakcyjną lokalizacją na obrzeżach aglomeracji

śląskiej, ale w tym wypadku należy mówić o konieczności integracji nowych członków społeczności, tak żeby zniwelować tendencję do traktowania nowego miejsca zamieszkania jedynie jako sypialni, czy wykazywania postaw roszczeniowych związanych z dysproporcjami pomiędzy miastem i wsią i tzw. „efektem rygla" czyli przyzwyczajeniami do miejskiego stylu życia. Rosnący poziom wyalienowania społeczeństwa, zauważalna mała aktywność społeczna młodzieży jest spowodowana różnymi czynnikami, po części zmianami w postawach społeczeństwa spowodowanych epidemią COVID, po części poczuciem zagrożenia bezpieczeństwa wynikającym z konfliktu zbrojnego na Ukrainie i świadomości problemów przymusowych migrantów z tego kraju, ze względu, na fakt, że gmina bezpośrednio doświadcza fali uchodźczej. Należy podkreślić, że sami migranci ciepią na zjawisko wyalienowania, doświadczają zagubienia i problemów w radzeniu sobie z doświadczeniem okrucieństwa, traumy wojennej i migracji. To wszystko przekłada się na trudności integracyjne migrantów, dlatego tak ważne jest przeciwdziałanie skutkom migracji. Natomiast w przypadku lokalnej społeczności nie bez znaczenie jest także ogólna tendencja, zmiany charakteru społeczeństwa, w kierunku społeczeństwa masowego, wyalienowanego z życia społecznego poprzez przeniesienie kontaktów międzyludzkich w rzeczywistość wirtualną, tendencja do zanikania więzi rodzinnych czy sąsiedzkich. Przyczyny słabej integracji społeczności są wieloaspektowe i obejmują czynniki strukturalne (np. różnice kulturowe, ekonomiczne), procesy społeczne (np. brak zaufania, stereotypy, izolacja społeczna) oraz czynniki indywidualne (np. brak aktywności społecznej, konflikty interpersonalne). Osoby szczególnie narażone na słabą integrację społeczną to osoby starsze, osoby napływowe, migranci, osoby o niższym statusie społeczno-ekonomicznym, a także osoby zagrożone wykluczeniem społecznym i wykluczone. Z tego powodu konieczne jest wsparcie integracji i aktywizacji, w tym osób starszych oraz młodzieży i kreowanie działań angażujących międzypokoleniowo członków całych rodzin. Koniecznym jest także kształtowanie świadomości obywatelskiej i podjęcie działań dotyczących zachowania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego, w celu wzmocnienia integracji i poczucia tożsamości na przedmiotowym podobszarze oraz wsparcie społeczeństwa obywatelskiego i potencjału organizacji społecznych, poprzez podniesienie umiejętności społecznych oraz zacieśnianie współpracy partnerskiej. Inicjatywy podejmowane przez organizacje pozarządowe mogą wzbogacić ten podobszar, polepszyć jego kondycję i aktywizować mieszkańców.

Sfera pozaspołeczna (gospodarcza, środowiskowa, przestrzenno-funkcjonalna, techniczna)

W związku z brakiem zidentyfikowanych zjawisk kryzysowych w sferze gospodarczej dla tego podobszaru rewitalizacji odstąpiono od pogłębionej analizy na tym podobszarze. Jednakże należy zwrócić uwagę, że na uwarunkowania rozwojowe procesów gospodarczych na podobszarze rewitalizacji wpływają istotnie kwestie zewnętrzne, związane z sytuacją makroekonomiczną kraju i dotyczące ogólnego klimatu koniunktury gospodarczej. W tym kontekście kondycja firm działających na rynkach globalnych nie wydaje się zagrożona. Natomiast zgoła inna sytuacja występuje na rynku lokalnym, gdzie wysoki poziom wzrostu cen energii może być trudny do skompensowania wzrostem cen produktów, tym bardziej że siła nabywcza mieszkańców podobszaru nie jest duża. Kwestia ta ma istotne znaczenie dla procesu rewitalizacji, przyjmując założenie, że w mniejszych społecznościach na terenach wiejskich, poziom kryzysu zawsze jest bardziej dotkliwy, a wrażliwość podmiotów gospodarczych na czynniki kryzysowe znacznie większa (mniejszy rynek, mniejsza siła nabywcza konsumentów). Mimo tego, że nie zdiagnozowano sytuacji problemowej na przedmiotowym podobszarze to analiza ogólnego klimatu koniunktury nie pozostawia wątpliwości, że przedsiębiorcy dostrzegają zagrożenie i często pesymistycznie widzą perspektywy prowadzonych przez siebie firm, w związku z tym konieczne wydaje się podjęcie działań zmierzających do aktywizacji gospodarczej.

Ponadto na problemy w sferze gospodarczej istotnie przekładają się problemy zaobserwowane w sferze społecznej dotyczące bezrobocia i ubóstwa. Zmiany strukturalne w rolnictwie, a także procesy transformacji i restrukturyzacji w przemyśle związane m.in. z zakończeniem działalności przemysłu ciężkiego i wydobywczego oddziałowującego na ten podobszar, spowodowały brak alternatywnych miejsc pracy dla osób poddanych tym procesom oraz brak zgodności umiejętności i kwalifikacji mieszkańców tego obszaru z nowymi wymaganiami rynku pracy oraz doprowadziły do zmniejszenia zapotrzebowania na siłę roboczą o takich kwalifikacjach. W tej sytuacji w celu ożywienia sfery gospodarczej w związku z faktem, że duża część bezrobotnych nie posiada odpowiednich kwalifikacji do podjęcia innej pracy, konieczne jest podnoszenie kwalifikacji i przekwalifikowanie, aby sprostać wymaganiom rynku pracy. Niskie kwalifikacje zawodowe utrudniają znalezienie pracy i ograniczają mobilność społeczną, prowadząc do ubóstwa lub wymagając od mieszkańców przekwalifikowania się do innych zawodów. W przypadku niskich kwalifikacji nawet znalezienia miejsca pracy, prowadzi do znaczącej utraty dochodów, ubóstwa, spadku siły

nabywczej społeczności zamieszkującej ten obszar i konieczności szukania alternatywnych źródeł utrzymania, o co jest trudno przy niskim poziomie wyedukowania, kompetencji i kwalifikacji. Ubóstwo i brak środków finansowych stanowi barierę w podjęciu własnej działalności gospodarczej i samozatrudnienia, a spadek siły nabywczej mieszkańców w dłuższej perspektywie czasu może znacznie pogorszyć sytuację branży usługowej, a w konsekwencji prowadzić do stagnacji lub zapaści w sferze gospodarczej na podobszarze rewitalizacji. Na obszarze rewitalizacji brak jest działań podnoszących kwalifikację i aktywizujących zawodowo, które przede wszystkim powinny być skierowane do osób wykluczonych społecznie i narażonych na takie wykluczenie, w związku z tym konieczne wydaje się podjęcie działań zmierzających do aktywizacji gospodarczej. Zauważalne na tym podobszarze niskie kompetencje zawodowe i przedsiębiorcze mieszkańców obejmują zarówno czynniki strukturalne (procesy transformacyjne w przemyśle i rolnictwie), społeczne (bezrobocie, ubóstwo, marginalizacja społeczna), jak i osobiste (brak motywacji do samoaktywizacji). Osoby szczególnie dotknięte problemem niskich kompetencji to osoby o niższym statusie społeczno-ekonomicznym oraz osoby zagrożone wykluczenie społecznym lub wykluczone, czyli takie które najczęściej nie wierzą w możliwość zmiany na lepsze. Potrzebują zatem wsparcia z zewnątrz, które pomoże im zaplanować i zrealizować możliwe do wykonania kroki, np. podniesienie kwalifikacji, podjęcie samozatrudnienia czy też znalezienie pracy. Ponadto patrząc na trendy demograficzne, w tym mocno starzejące się społeczeństwo oraz zagrożenie odpływem ludzi młodych, konieczne wydaje się podjęcie działań zmierzających do aktywizacji gospodarczej tego podobszaru.

W ramach pogłębionej analizy sfery przestrzenno-funkcjonalnej zauważalny jest fakt rozległych problemów w tej sferze na podobszarze rewitalizowanym. Problemy dotyczą zarówno infrastruktury technicznej i społecznej jak i przestrzeni publicznej. W związku ze zmianą struktury demograficznej i starzenia się społeczeństwa, a także wykluczenia osób z terenów zdegradowanych, czy zmian na rynku pracy, oraz stanu zdrowia mieszkańców, konieczne są działania zapewniające włączenie społeczne. Ponadto ze względu na narastające zjawisko zwiększającego się udziału osób w wieku poprodukcyjnym w ilości mieszkańców, niską mobilnością osób zamieszkujących tereny zdegradowane, w tym osób starszych i niepełnosprawnych, ograniczone środki, a także braki w infrastrukturze, w której prowadzona byłaby aktywizacja społeczna czy zawodowa, oraz wspierana byłaby spójność społeczna i działania zapewniające włączenie społeczne, działania interwencyjne są konieczne,

a zdiagnozowane zjawiska kryzysowe są zauważalne i realnie ograniczają możliwość niwelacji dysfunkcji społecznych.

W sferze przestrzenno-funkcjonalnej w odniesieniu do sposobu ogrzewania, zjawiskiem kryzysowym jest brak sieci ciepłowniczych, który powoduje, że funkcjonuje tutaj wiele obiektów, w których jeżeli chodzi o rodzaj ogrzewania, zastosowano indywidualne źródła ciepła, co nie jest rozwiązaniem przyjaznym środowisku. W większości indywidualne źródła ciepła oparte są o występowanie indywidulanych kotłów opalanych węglem. Brak podłączenia do sieci ciepłowniczej lub zastosowania niskoemisyjnych, nowoczesnych źródeł ciepła powoduje zwiększoną emisję zanieczyszczeń do atmosfery. Ponadto występuje także zjawisko kryzysowe w sferze przestrzenno-funkcjonalnej w odniesieniu do dostępu do systemu kanalizacyjnego oraz sieci gazowniczej na podobszarze rewitalizacji. Występują także obszary na których, dochodzi do częstych awarii istniejącej infrastruktury sieciowej.

Analiza jakościowa przeprowadzona w formie badania przestrzeni publicznej na obszarze rewitalizacji, pozwoliła na wskazanie terenów o zauważalnych problemach przestrzennych i niskich walorach estetycznych. Na podobszarze występują miejsca, na których dochodzi do ciągłych aktów wandalizmu, dewastacji mienia publicznego, występują tzw. „dzikie wysypiska" oraz problemy z estetyką otoczenia oraz obszarowe problemy z bezpieczeństwem publicznym, w tym w szczególności tam gdzie występuje zagęszczenie osób wykluczonych społecznie czy korzystających z pomocy GOPS. Ponadto na przedmiotowym obszarze rewitalizacji, znajduje się pałac w którym kiedyś mieścił się Dom Pomocy Społecznej. Jednak ze względu na zły stan techniczny, obiekt został wyłączony z użytkowania przez nadzór budowalny i w chwili obecnej stoi opuszczony. Na terenie obszaru rewitalizacji problemem jest częstotliwość oraz kierunki połączeń komunikacyjnych, ciążące przede wszystkim w kierunku Tarnowskich Gór i Gliwic. Stosunkowo niewiele połączeń ciąży w kierunku innych okolicznych ośrodków usługowo-przemysłowych, stanowiących potencjalne miejsce zatrudnienia np. Piekary Śląskie. Rozległy obszar Gminy powoduje wydłużenie czasu podróży oraz konieczność korzystania z kilku połączeń komunikacyjnych.

W ramach pogłębionej analizy sfery technicznej analizie poddano stan techniczny obiektów budowlanych – mieszkaniowych w zasobach gminnych. W tym zakresie sytuacja kryzysowa to problem dotyczący kwestii środowiskowych oraz rozwiązań technicznych energooszczędnościowych. Większość budynków kwalifikuje się do zastosowania technicznych rozwiązań energooszczędnościowych. Ponadto jeżeli chodzi o rodzaj

stosowanego ogrzewania, to na podobszarze rewitalizacji w większości zastosowano indywidualne źródła ciepła (osobne dla każdego z mieszkań) co nie jest rozwiązaniem przyjaznym środowisku. W większości indywidualne źródła ciepła oparte są o występowanie w całości lub częściowo indywidulanych kotłów opalanych węglem. Brak podłączenia do sieci ciepłowniczej lub zastosowania niskoemisyjnych, nowoczesnych źródeł ciepła powoduje zwiększoną emisję zanieczyszczeń do atmosfery. Ponadto na podobszarze rewitalizacji brakuje podłączenia zasobów komunalnych do sieci kanalizacyjnej, co jest istotnym problemem ze względu na ochronę środowiska, ponieważ ścieki są gromadzone w bezodpływowych, nieszczelnych szambach i zbiornikach, powodując zanieczyszczenie wód gruntowych i powierzchniowych.

W ramach pogłębionej analizy sfery środowiskowej czynnikiem decydującym o problemach środowiskowych dla podobszaru rewitalizacji, są obszary związane z ochroną klimatu i jakością powietrza, w tym w szczególności związane z jakością powietrza ze względu na emisję gazów i pyłów. Na zjawiska kryzysowe w tej sferze istotnie wpływa fakt, że obszar całej Gminy należy do tak zwanej strefy śląskiej, charakteryzującej się przede wszystkim przekraczanymi normami pyłu zawieszonego PM10 oraz benzo(a)pirenu, a jej obszar zaliczany jest także do Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI) z problemami środowiskowymi w zakresie jakości powietrza. Źródłami zanieczyszczeń powietrza na przedmiotowym podobszarze są źródła liniowe w postaci ciągów komunikacyjnych, a także emisja punktowa. Emisja komunikacyjna, wynika z ruchu pojazdów drogami przebiegającymi przez podobszar rewitalizacji, kształtując stan jakości powietrza w taki sposób, że najwyższe stężenia zanieczyszczeń w tym wypadku skupione są wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych podobszaru, z największym natężeniem ruchu pojazdów. W odniesieniu do emisji punktowej ważnym problemem w tej sferze jest zanieczyszczenie powietrza. Dużym problemem ekologicznym, ekonomicznym i społecznym są spaliny pochodzące ze źródeł niskiej emisji. Istotną rolę odgrywają tutaj źródła emisji niskiej, związanej z eksploatacją w okresie zimowym palenisk węglowych z kotłowni wbudowanych przede wszystkim w domach mieszkalnych (palenisk domowych). Duża część mieszkańców korzysta z indywidualnych źródeł energii, co wpływa na znaczny udział emisji niskiej w ogóle zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego. Niestety w systemach indywidualnego ogrzewania dominują urządzenia o przestarzałej konstrukcji, których sprawność często nie przekracza 65%. Z przyczyn ekonomicznych rzadko korzysta się z gazu do celów grzewczych. Większość budynków korzysta z domowych kotłowni

węglowych opalanych najczęściej węglem. Zanieczyszczenia emitowane są kominami o wysokości do około 10 m (tzw. niska emisja), co powoduje rozprzestrzenianie się zanieczyszczeń po najbliższej okolicy. Na przedmiotowym podobszarze koniecznym jest zastosowanie rozwiązań zwiększających efektywność energetyczną, a także ekologicznych źródeł ciepła, wytwarzania bioenergii oraz zastosowanie odnawialnych źródeł energii. Realizacja takich działań pozwoli na zmniejszenie energochłonności, a zastosowanie odnawialnych źródeł energii będzie mieć wpływ na poprawę jakości życia oraz ochronę zdrowia mieszkańców tego podobszaru. Pozwoli to zapobiec narastającemu zanieczyszczeniu środowiska i pozytywnie wpłynie na zmiany klimatyczne. Z uwagi na zachodzące zmiany klimatu, mieszkańcom coraz częściej doskwierają długotrwałe okresy wysokich temperatur i suszy, ale także deszcze nawalne i powodzie błyskawiczne. W związku z tym koniecznym jest także przeciwdziałanie i adaptacja do przedmiotowych zmian klimatycznych, w tym poprzez ograniczenie potencjalnych skutków upałów i suszy czy deszczów nawalnych oraz racjonalne gospodarowanie wodą, a także wspomniane już wyżej wsparcie zastosowania Odnawialnych Źródeł Energii i podnoszenie efektywności energetycznej na powyższym obszarze, w celu redukcji emisji gazów cieplarnianych i dywersyfikacji źródeł wytwarzania energii. Jest to ważne tym bardziej, że niedostateczna jest świadomość ekologiczna i klimatyczna mieszkańców, tego podobszaru, równoznaczna z koniecznością podjęcia całościowych działań z zakresu zastosowania Odnawialnych Źródeł Energii, ochrony powietrza i przeciwdziałania smogowi oraz przeciwdziałania zachodzącym zmianom klimatycznym. Z tego wynika konieczność prowadzenia działań adaptacyjnych do zmian klimatu w celu poprawy warunków i jakości życia mieszkańców tego podobszaru. Usuwanie i przeciwdziałanie zagrożeniom związanym ze zmianami klimatycznymi wpłynie pozytywnie na zdrowie i długość życia mieszkańców podobszaru co jest szczególnie ważne w kontekście starzejącego się społeczeństwa. Tym samym będzie także pośrednio ograniczać zjawisko wykluczenia społecznego na tym podobszarze i związanego z nim ubóstwa, ponieważ zwiększenie poziomu produkcji energii ze źródeł odnawialnych w dobie zaistniałego kryzysu energetycznego ma celu m.in. ochronę przed pogłębianiem ubóstwa energetycznego wśród odbiorców końcowych na tym podobszarze. Wykorzystanie energii słonecznej, która jako zasób nie ma ceny (jest „darmowa") przy niewielkich kosztach eksploatacji urządzeń skutkuje oszczędnościami finansowymi w porównaniu z dotychczas istniejącym pełnym pokryciem potrzeb z konwencjonalnych źródeł energii. Ponadto zmniejszenie zapotrzebowania na energię

wytwarzaną z tradycyjnego źródła, generującą zanieczyszczenie powietrza, oraz ograniczenia emisji zanieczyszczeń będzie prowadziło do łagodzenie zmian klimatu i adaptacji do zmian klimatu, przez ograniczenie niekorzystnych skutków obecnych i oczekiwanych przyszłych warunków klimatycznych wywieranych na daną działalność lub na ludzi, przyrodę czy aktywa, poprzez ograniczenie gazów cieplarnianych dzięki zastosowaniu Odnawialnych Źródeł Energii.

Potrzeby w zakresie społecznym, gospodarczym, środowiskowym oraz przestrzenno-funkcjonalnym i technicznym podobszaru rewitalizacji Przeprowadzona analiza pozwala na wskazanie kluczowych dziedzin problemowych, które zostały określone po przebadaniu zachodzących zjawisk kryzysowych na przedmiotowym podobszarze rewitalizacji. Kluczowe problemy zidentyfikowane w ramach przeprowadzone diagnozy to:

- postępująca marginalizacja i wykluczenie społeczne, w tym zachodzące procesy starzenia społeczeństwa, a także jego wyalienowania, braku integracji i tożsamości,
- niski poziom edukacyjny oraz niski poziom aktywności społecznej i zawodowej,
- wymagająca interwencji infrastruktura techniczna,
- znaczące braki w infrastrukturze społecznej,
- obszary o dysfunkcjach przestrzennych i niskich walorach estetycznych,
- problemy środowiskowe związane z emisją pyłów i zanieczyszczeń oraz zagrożeniami klimatycznymi, negatywnie wpływające na ochronę środowiska naturalnego, w tym dziedzictwa przyrodniczego.

Identyfikacja specyficznych uwarunkowań oraz lokalnych potencjałów podobszaru rewitalizacji

Należy stwierdzić, że analizowany obszar rewitalizacji wyróżnia się następującymi cechami:

- spadek liczby osób korzystających z świadczeń z pomocy społecznej,
- dodatnie saldo migracji jako pozytywny trend migracyjny,
- obecność aktywnych liderów lokalnych, którzy przy odpowiednim wsparciu mogą kreować działania angażujące mieszkańców w rozwój lokalny czy zachowanie tożsamości i dziedzictwa,
- mała gęstość zaludnienia oraz zasoby wolnych przestrzeni publicznych, które są słabo zagospodarowane i mogą być wykorzystane do wzmocnienia funkcji społecznych,
- struktura ludności z przewagą kobiet nad mężczyznami, którą należy postrzegać w połączeniu z faktem, że większość osób pracujących stanowią także kobiety, a bezrobocie jest większe

wśród kobiet niż mężczyzn,

- większość mieszkańców znajduje się w wieku produkcyjnym, zachodzi trend malejący dla grupy przedprodukcyjnej i trend wzrastający dla grupy poprodukcyjnej,
- większość pracujących pracuje w sektorze przemysłu i budownictwa ale w niedługim czasie może dojść do zrównania zatrudnienia w powyższym sektorze i w sektorze usługowym,
- przebiegająca w pobliżu rozwinięta infrastruktura dróg krajowych, bliskość międzynarodowego portu lotniczego i miast konurbacji górnośląskiej, zwiększająca się atrakcyjność inwestycyjna,
- wymagająca rozwoju sfera przestrzenno-funkcjonalna.

6.4 Podobszar rewitalizacji Przezchlebie

Wyznaczony podobszar rewitalizacji zajmuje powierzchnię 2,00 km^2 (1,37% powierzchni ogółem Gminy) i jest zamieszkany przez 130 mieszkańców (0,85% ludności ogółem Gminy), został wyznaczony w pobliżu dawnego zwałowiska odpadów powęglowych, oddalony około 3 km od centrum miejscowości.

Sfera społeczna

Na pogłębioną analizę sfery społecznej składa się przede wszystkim analiza problemu bezrobocia, ubóstwa, bezradności, wykluczenia społecznego ze względu na niepełnosprawność, nadużywania alkoholu, przestępczości i wysokiego zadłużenia mieszkańców tego obszaru.

Na przedmiotowym podobszarze występuje istotny problem bezrobocia. Jako główne przyczyny bezrobocia na przedmiotowym podobszarze należy uznać zmiany strukturalne w rolnictwie, a także procesy transformacji i restrukturyzacji. Brak alternatywnych miejsc pracy dla osób poddanych tym procesom oraz brak zgodności umiejętności i kwalifikacji mieszkańców z nowymi wymaganiami rynku pracy, a także postępująca mechanizacja i automatyzacja w rolnictwie, doprowadziły do zmniejszenia zapotrzebowania na siłę roboczą. Dodatkowo duże rozdrobnienie rolnictwa utrudnia efektywne prowadzenie działalności gospodarczej i generuje bezrobocie. Na terenach wiejskich brakuje alternatywnych źródeł zatrudnienia, które mogłyby zrekompensować utratę miejsc pracy w rolnictwie. Słabo rozwinięty sektor zaawansowanych usług i brak inwestycji w nowe gałęzie przemysłu utrudniają znalezienie pracy osobom zwalnianym z rolnictwa lub okolicznego przemysłu.

Ponadto wysokie koszty pracy, w tym obciążenia podatkowe i składki ZUS, stanowią barierę dla pracodawców, zwłaszcza w sektorach o niższej rentowności, co przekłada się na mniejsze zapotrzebowanie na pracowników. Ponadto duża część bezrobotnych nie posiada odpowiednich kwalifikacji do podjęcia pracy w innych sektorach lub w istniejących zakładach pracy. Konieczne jest podnoszenie kwalifikacji i przekwalifikowanie, aby sprostać wymaganiom rynku pracy. Na tym podobszarze występuje także ukryte bezrobocie i praca w szarej strefie, a specyficzny wiejski rynek pracy, charakteryzuje się znaczną sezonowością oraz mniejszą liczbą miejsc pracy w porównaniu z miastami i większym uzależnieniem od sektora rolniczego. W tym kontekście należy zwrócić uwagę na fakt, że bezrobocie jest większe wśród kobiet niż mężczyzn. Koniecznym więc jest także prowadzenie działań zmierzających do poprawy sytuacji kobiet, które w większości sprawują opiekę nad osobami potrzebującymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu i osobami niepełnosprawnymi oraz działania mające na celu budowanie świadomości środowiskowej w kontekście zdiagnozowanych potrzeb osób z niepełnosprawnościami. To właśnie często niepełnosprawność lub konieczność opieki nad niepełnosprawnym członkiem rodziny, czy konieczność sprawowania opieki nad dziećmi przekłada się na problem bezrobocia czy ograniczonego poszukiwania pracy. Do osób szczególnie dotkniętych problemem bezrobocia rejestrowanego i ukrytego należą także młodzi ludzie, osoby starsze oraz osoby, których kwalifikacje nie odpowiadają aktualnym wymaganiom rynku pracy.

Ponadto istotnym problemem na tym podobszarze jest także ubóstwo. Przyczyny ubóstwa na przedmiotowym podobszarze, podobnie jak na pozostałych podobszarach wynikają z kombinacji wielu czynników, w tym zmian strukturalnych w rolnictwie, czy procesów transformacji i restrukturyzacji. Zmiany strukturalne doprowadziły do utraty miejsc pracy i bezrobocia. Z kolei niskie kwalifikacje zawodowe utrudniają znalezienie pracy i ograniczają mobilność społeczną, wymagając od mieszkańców przekwalifikowania się do innych zawodów. W przypadku niskich kwalifikacji nawet znalezienia miejsca pracy, prowadzi do znaczącej utraty dochodów i konieczności szukania alternatywnych źródeł utrzymania, o co jest trudno przy niskim poziomie kompetencji i kwalifikacji. Ponadto brak środków finansowych stanowi barierę w podjęciu własnej działalności gospodarczej i samozatrudnienia. To z kolei generuje brak wystarczających środków na zaspokojenie podstawowych potrzeb, takich jak żywność, schronienie, opieka zdrowotna jest kluczowym nośnikiem ubóstwa. Ponadto w dobie zaistniałego kryzysu energetycznego zauważalne jest

ubóstwo energetycznego wśród mieszkańców, które szczególnie dotyka osoby mniej zamożne, w tym starsze, rodziny wielodzietne oraz rodziców samotnie wychowujących dzieci, gdzie w większości są to kobiety, które często sprawują opiekę nad osobami potrzebującymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu i osobami niepełnosprawnymi. To właśnie niepełnosprawność oraz długotrwała choroba powodująca konieczność opieki nad niepełnosprawnym członkiem rodziny, czy też konieczność sprawowania opieki nad dziećmi, w dużym stopniu przekłada się na problem braku środków finansowych i ubóstwa. Ubóstwo, które dotyka w większym stopniu kobiet (feminizacja biedy), może sprawić, że nie będzie ich stać na poniesienie kosztów energii, tym bardziej, że w gospodarstwach prowadzonych samodzielnie przez kobiety, częściej kupuje się opał w mniejszych ilościach (zamiast „hurtowo"), co znacząco podnosi koszty. Do osób szczególnie dotkniętych problemem ubóstwa należą także osoby o niskich dochodach, bezrobotni, rodziny wielodzietne, osoby starsze, osoby z ograniczoną zdolnością do pracy. W tym ujęciu bezrobocie, niskie zarobki, czy kwestie zdrowotne i społeczne to istotne składowe ubóstwa. Czynniki te często nakładają się na siebie, tworząc błędne koło ubóstwa, z którego trudno się wyrwać, prowadząc do marginalizacji i potęgują poczucie braku wpływu na własne życie.

Kolejnym zauważalnym na tym podobszarze negatywnym zjawiskiem jest problemem bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Bezradność w tym przypadku jest ściśle powiązana ze zjawiskiem ubóstwa i bezrobocia, które prowadzi do występowanie konfliktów wewnątrzrodzinnych, które skutkują problemami wychowawczymi. Brak stabilizacji finansowej burzy relacje pomiędzy pokoleniami. Rodzice, nie mogąc sprostać oczekiwaniom konsumpcyjnym dzieci, doświadczając poczucia winy i bezradności. Z kolei w dzieciach bezskuteczność i bezradność rodziców budzi poczucie żalu. Najpoważniejszą konsekwencją dla najmłodszych członków rodziny jest zachwianie lub nawet utrata poczucia bezpieczeństwa oraz coraz większe wyalienowanie i problemy wychowawcze.

Problemem jest także wykluczenie społeczne ze względu na niepełnosprawność. Przyczynami niepełnosprawności są między innymi czynniki genetyczne, choroby przewlekłe czy wypadki. Ponadto także osoby starsze to grupa często charakteryzująca się orzeczeniem o niepełnosprawności. Problemem niepełnosprawności dotknięte są osoby z różnymi rodzajami niepełnosprawności, w tym fizycznej, intelektualnej, sensorycznej, a problemem niepełnosprawności są też obciążone ich rodziny i opiekunowie.

Na przedmiotowym podobszarze można także zauważyć obecność problemów dotyczących alkoholizmu. Przyczynami alkoholizmu są czynniki społeczne, ekonomiczne i psychologiczne, w tym presja społeczna, bezrobocie, brak perspektyw życiowych, stres czy problematyka zdrowia psychicznego. Często są to osoby w wieku produkcyjnym, bezrobotni, osoby doświadczające trudności życiowych i narażone na wykluczenie społeczne. Generatorem tego zjawiska często jest bezrobocie, które wiąże się z ucieczką w nadużywanie alkoholu oraz powoduje zachowania przemocowe.

Ponadto jednym z problemów społecznych, który wpływa negatywnie na sytuację podobszaru jest także poziom przestępczości i związanego z tym bezpieczeństwa publicznego. Przyczyny tego problemu są wielowymiarowe i obejmują czynniki społeczne, ekonomiczne i psychologiczne. Mogą nimi być m.in. brak perspektyw zawodowych, marginalizacja społeczna, nadużywanie alkoholu, brak kontroli rodzicielskiej. Grupa szczególnie podatna na chuligaństwo, wandalizm i przestępczość obejmuje często młodych ludzi z niskim statusem społeczno-ekonomicznym, o ograniczonym dostępie do usług społecznych. Ważne jest także bezpieczeństwo osób starszych, które coraz częściej padają ofiarami przestępstw, w tym przede wszystkim oszustw i kradzieży. Ponadto jako przyczyny przemocy można wymienić patologie rodzinne, brak świadomości na temat przemocy, trudności finansowe, niedostateczny poziom empatii. Generatorem tego zjawiska często jest ubóstwo, które powoduje zachowania przemocowe, a także wiąże się z ucieczką w nadużywanie alkoholu. Do osób szczególnie narażonych na przemoc należą ofiary, w tym kobiety, dzieci i osoby starsze. Inną ważną kwestią obrazującą sytuację tego podobszaru rewitalizacji jest rosnący poziom zadłużenia jego mieszkańców. Sytuacja prowadzi do zwiększającego się zagrożenia brakiem dostępu do podstawowych mediów dla mieszkańców tego podobszaru oraz zwiększającego się zagrożenia utraty zajmowanego lokum. Ponadto zadłużenie jest jednym z istotnych problemów wpływających na poziom ubóstwa i bezradności mieszańców podobszaru.

Ponadto w ramach pogłębionych wywiadów potwierdzono, że jednym z istotniejszych problemów z jakim borykają się mieszkańcy tych obszarów, jest alkoholizm i bezrobocie. Problem ten niesie ze sobą często konieczność korzystania z pomocy społecznej ze względu na ubóstwo, czy bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Z tymi problemami wiąże się często problem przestępczości i bezpieczeństwa oraz wysokiego zadłużenia mieszkańców tego obszaru. Problemem jest także wykluczenie społeczne, w tym ze względu na niepełnosprawność. Na wyznaczonym obszarze występują swoiste enklawy osób

wykluczonych społecznie i zawodowo. Trudno wskazać jeden konkretny powód bezrobocia, jednak przeważa tzw. dziedziczenie bezradności i bezrobocia, gdyż są to rodziny od lat korzystające z pomocy GOPS. Niejednokrotnie źródłem ich utrzymania jest pomoc społeczna. Są to osoby o niskich kwalifikacjach zawodowych bądź w ogóle bez wykształcenia. Innym powodem braku szukania zatrudnienia jest tzw. szara strefa, która jest bardzo popularna, gdyż trudno udowodnić osiągane dochody. Zdarza się, że występuje upośledzenie umysłowe w stopniu lekkim, co wynika z choroby alkoholowej u dzieci. Powszechnym zjawiskiem jest nadużywanie alkoholu. Na bezrobocie wpływa też problem opieki nad małymi dziećmi i brak możliwości zapewnienia instytucjonalnej opieki np. w żłobku czy przedszkolu, gdyż ze względu na brak miejsc osoby chcące poszukiwać pracy nie mogą umieścić dziecka w przedszkolu. Sytuacja jest o tyle trudna, że osoby mieszkające na tym terenie są w dużym stopniu wykluczone i napiętnowane miejscem zamieszkania. Warto nadmienić, że są to również osoby, które nie korzystają z pomocy GOPS ze względu na posiadane dochody z pracy „na czarno", bądź osoby, które chcą radzić sobie same. Osoby te nie chcą aby wtrącać się w ich życie, nie rejestrują się w PUP, nie podejmują legalnej pracy, często nadużywają alkoholu. Takie osoby nie są uwzględnianie w danych statystycznych dotyczących bezrobocia i pomocy społecznej, a mają również niekorzystny wpływ na sytuację na obszarze rewitalizowanym. Na wyznaczonym obszarze objętym rewitalizacją identyfikuje się również problem z bezrobociem długotrwałym wśród kobiet, charakteryzujące się brakiem chęci do podjęcia zatrudnienia, brakiem kwalifikacji, ale również brakiem chęci do zdobycia kwalifikacji. W konsekwencji problemy z obszaru bezrobocia, przekładają się na problem wykluczenia społecznego. Wynika ono z ubóstwa, bezrobocia, niepełnosprawności czy bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych. W obszarze tym, nasilają się również inne patologie społeczne, w tym przestępstwa, przemoc w rodzinie i związane z nimi częste interwencji policji, a także rośnie poziom zadłużenia mieszkańców.

Na powyższym obszarze można więc zanotować m. innymi następujące problemy:

- brak opieki nad dziećmi do 3 lat,
- zbyt mało miejsca w przedszkolach, matki chcące poszukiwać pracy nie mogą umieścić dziecka w przedszkolu, ze względu na pierwszeństwo mam pracujących,
- brak opieki nad dziećmi po godz. 16^{00},
- niskie kwalifikacje zawodowe,
- rozwinięta szara strefa,

- wyuczona i dziedziczna bierność i bezradność życiowa,
- wykonywane prace sezonowe i dorywcze w pobliskich gospodarstwach rolnych, są tylko substytutem pracy etatowej,
- nadużywanie alkoholu,
- tworzenie enklaw biedy (stygmatyzacja, regres zawodowy i społeczny),
- brak atrakcyjnych miejsc pracy,
- oddalenie od aglomeracji miejskich i ich miejsc pracy,
- brak miejscowych form aktywności umożliwiających integrację lokalną,
- roszczeniowa społeczność i uzależnienie od pomocy społecznej,
- niski poziom kwalifikacji zamieszkujących obszar rewitalizacji osób i ich postępujące wykluczenie społeczne.

Ponadto wśród występujących problemów na podobszarze rewitalizacji zdiagnozowano niewystarczające kompetencje i aktywność osób z grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji oraz zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, niski poziom integracji społecznej oraz chęci współuczestnictwa i współdziałania na rzecz innych, a także opór mieszkańców w obszarze współbudowania społeczeństwa obywatelskiego. W kontekście przeprowadzonej diagnozy, można zauważyć niekorzystny trend demograficzny, w którym mimo tego, że większość mieszkańców tego obszaru znajduje się w wieku produkcyjnym, zachodzą trendy wzrostowe dla grupy poprodukcyjnej. Powyższe należy interpretować w powiązaniu z faktem, że występuje także zjawisko starzenia się społeczeństwa, przekładające się pogłębiające się poczucie wykluczenia społecznego i cyfrowego, w związku z ograniczeniem funkcji poznawczych, dotykające w szczególności grupę poprodukcyjną. Należy zwrócić uwagę, że osoby starsze to grupa charakteryzująca się licznymi problemami zdrowotnymi oraz często orzeczeniami o niepełnosprawności, są to także często osoby samotne i wymagające wsparcia. Trudność stanowi także skuteczne dotarcie z pomocą do tych osób. Po pandemii COVID widoczne jest bowiem większe zamknięcie się seniorów we własnych mieszkaniach i mniejsza aktywność integracyjna i społeczna. Konieczne jest szukanie rozwiązań, które pozwolą z jednej strony aktywizować seniorów (zarówno społecznie jak i fizycznie, pomagając w utrzymaniu jak najlepszej kondycji), a z drugiej strony pozwolą na włączenie w proces integracji międzypokoleniowej, żeby jak najdłużej mogli pozostać samodzielnymi w miejscu zamieszkania. Ponadto z jednej strony zachodzi zjawisko małej aktywności społecznej młodzieży stanowiącej grupę przedprodukcyjną, a z drugiej brak jest

perspektyw rozwoju dla ludzi młodych, takich jak w dużych miastach aglomeracji śląskiej, przekładające się na zagrożenie odpływem młodych ludzi do atrakcyjniejszych ze względów rozwojowych ośrodków miejskich. W tej sytuacji koniecznym jest podjęcie inicjatyw nastawionych na wsparcie różnych form rozwijających kompetencje społeczne, obywatelskie, świadomość i ekspresję kulturalną, przedsiębiorczość, umiejętności ogólne, wiedzę oraz zainteresowania dzieci i młodzieży, oraz inicjatywy w obszarze kształcenia przez całe życie, dla osób dorosłych, w tym służące aktywizacji w szczególności osób starszych, osób o niskich kwalifikacjach, osób z niepełnosprawnościami.

Ponadto nawet obserwując pozytywny trend osadniczy i dodatnie saldo migracji nie należy zapominać, o spadającym poziomie integracji społecznej mieszkańców. Korzystny trend osadniczy jest bezpośrednio związany z atrakcyjną lokalizacją na obrzeżach aglomeracji śląskiej, ale w tym wypadku należy mówić o konieczności integracji nowych członków społeczności, tak żeby zniwelować tendencję do traktowania nowego miejsca zamieszkania jedynie jako sypialni, czy wykazywania postaw roszczeniowych związanych z dysproporcjami pomiędzy miastem i wsią i tzw. „efektem rygla" czyli przyzwyczajeniami do miejskiego stylu życia. Rosnący poziom wyalienowania społeczeństwa, zauważalna mała aktywność społeczna młodzieży jest spowodowana różnymi czynnikami, po części zmianami w postawach społeczeństwa spowodowanych epidemią COVID, po części poczuciem zagrożenia bezpieczeństwa wynikającym z konfliktu zbrojnego na Ukrainie i świadomości problemów przymusowych migrantów z tego kraju, ze względu, na fakt, że gmina bezpośrednio doświadcza fali uchodźczej. Należy podkreślić, że sami migranci ciepią na zjawisko wyalienowania, doświadczają zagubienia i problemów w radzeniu sobie z doświadczeniem okrucieństwa, traumy wojennej i migracji. To wszystko przekłada się na trudności integracyjne migrantów, dlatego tak ważne jest przeciwdziałanie skutkom migracji. Natomiast w przypadku lokalnej społeczności nie bez znaczenie jest także ogólna tendencja, zmiany charakteru społeczeństwa, w kierunku społeczeństwa masowego, wyalienowanego z życia społecznego poprzez przeniesienie kontaktów międzyludzkich w rzeczywistość wirtualną, tendencja do zanikania więzi rodzinnych czy sąsiedzkich. Przyczyny słabej integracji społeczności są wieloaspektowe i obejmują czynniki strukturalne (np. różnice kulturowe, ekonomiczne), procesy społeczne (np. brak zaufania, stereotypy, izolacja społeczna) oraz czynniki indywidualne (np. brak aktywności społecznej, konflikty interpersonalne). Osoby szczególnie narażone na słabą integrację społeczną to osoby starsze, osoby napływowe, migranci, osoby

o niższym statusie społeczno-ekonomicznym, a także osoby zagrożone wykluczeniem społecznym i wykluczone. Z tego powodu konieczne jest wsparcie integracji i aktywizacji, w tym osób starszych oraz młodzieży i kreowanie działań angażujących międzypokoleniowo członków całych rodzin. Koniecznym jest także kształtowanie świadomości obywatelskiej i podjęcie działań dotyczących zachowania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego, w celu wzmocnienia integracji i poczucia tożsamości na przedmiotowym podobszarze oraz wsparcie społeczeństwa obywatelskiego i potencjału organizacji społecznych, poprzez podniesienie umiejętności społecznych oraz zacieśnianie współpracy partnerskiej. Inicjatywy podejmowane przez organizacje pozarządowe mogą wzbogacić ten podobszar, polepszyć jego kondycję i aktywizować mieszkańców.

Sfera pozaspołeczna (gospodarcza, środowiskowa, przestrzenno-funkcjonalna, techniczna)

W związku z brakiem zidentyfikowanych zjawisk kryzysowych w sferze gospodarczej dla tego podobszaru rewitalizacji odstąpiono od pogłębionej analizy na tym podobszarze. Jednakże należy zwrócić uwagę, że na uwarunkowania rozwojowe procesów gospodarczych na podobszarze rewitalizacji wpływają istotnie kwestie zewnętrzne, związane z sytuacją makroekonomiczną kraju i dotyczące ogólnego klimatu koniunktury gospodarczej. W tym kontekście kondycja firm działających na rynkach globalnych nie wydaje się zagrożona. Natomiast zgoła inna sytuacja występuje na rynku lokalnym, gdzie wysoki poziom wzrostu cen energii może być trudny do skompensowania wzrostem cen produktów, tym bardziej że siła nabywcza mieszkańców podobszaru nie jest duża. Kwestia ta ma istotne znaczenie dla procesu rewitalizacji, przyjmując założenie, że w mniejszych społecznościach na terenach wiejskich, poziom kryzysu zawsze jest bardziej dotkliwy, a wrażliwość podmiotów gospodarczych na czynniki kryzysowe znacznie większa (mniejszy rynek, mniejsza siła nabywcza konsumentów). Mimo tego, że nie zdiagnozowano sytuacji problemowej na przedmiotowym podobszarze to analiza ogólnego klimatu koniunktury nie pozostawia wątpliwości, że przedsiębiorcy dostrzegają zagrożenie i często pesymistycznie widzą perspektywy prowadzonych przez siebie firm, w związku z tym konieczne wydaje się podjęcie działań zmierzających do aktywizacji gospodarczej.

Ponadto na problemy w sferze gospodarczej istotnie przekładają się problemy zaobserwowane w sferze społecznej dotyczące bezrobocia i ubóstwa. Zmiany strukturalne w rolnictwie, a także procesy transformacji i restrukturyzacji w przemyśle związane m.in.

z zakończeniem działalności przemysłu ciężkiego i wydobywczego oddziałowującego na ten podobszar, spowodowały brak alternatywnych miejsc pracy dla osób poddanych tym procesom oraz brak zgodności umiejętności i kwalifikacji mieszkańców tego obszaru z nowymi wymaganiami rynku pracy oraz doprowadziły do zmniejszenia zapotrzebowania na siłę roboczą o takich kwalifikacjach. W tej sytuacji w celu ożywienia sfery gospodarczej w związku z faktem, że duża część bezrobotnych nie posiada odpowiednich kwalifikacji do podjęcia innej pracy, konieczne jest podnoszenie kwalifikacji i przekwalifikowanie, aby sprostać wymaganiom rynku pracy. Niskie kwalifikacje zawodowe utrudniają znalezienie pracy i ograniczają mobilność społeczną, prowadząc do ubóstwa lub wymagając od mieszkańców przekwalifikowania się do innych zawodów. W przypadku niskich kwalifikacji nawet znalezienia miejsca pracy, prowadzi do znaczącej utraty dochodów, ubóstwa, spadku siły nabywczej społeczności zamieszkującej ten obszar i konieczności szukania alternatywnych źródeł utrzymania, o co jest trudno przy niskim poziomie wyedukowania, kompetencji i kwalifikacji. Ubóstwo i brak środków finansowych stanowi barierę w podjęciu własnej działalności gospodarczej i samozatrudnienia, a spadek siły nabywczej mieszkańców w dłuższej perspektywie czasu może znacznie pogorszyć sytuację branży usługowej, a w konsekwencji prowadzić do stagnacji lub zapaści w sferze gospodarczej na podobszarze rewitalizacji. Na obszarze rewitalizacji brak jest działań podnoszących kwalifikację i aktywizujących zawodowo, które przede wszystkim powinny być skierowane do osób wykluczonych społecznie i narażonych na takie wykluczenie, w związku z tym konieczne wydaje się podjęcie działań zmierzających do aktywizacji gospodarczej. Zauważalne na tym podobszarze niskie kompetencje zawodowe i przedsiębiorcze mieszkańców obejmują zarówno czynniki strukturalne (procesy transformacyjne w przemyśle i rolnictwie), społeczne (bezrobocie, ubóstwo, marginalizacja społeczna), jak i osobiste (brak motywacji do samoaktywizacji). Osoby szczególnie dotknięte problemem niskich kompetencji to osoby o niższym statusie społeczno-ekonomicznym oraz osoby zagrożone wykluczenie społecznym lub wykluczone, czyli takie które najczęściej nie wierzą w możliwość zmiany na lepsze. Potrzebują zatem wsparcia z zewnątrz, które pomoże im zaplanować i zrealizować możliwe do wykonania kroki, np. podniesienie kwalifikacji, podjęcie samozatrudnienia czy też znalezienie pracy. Ponadto patrząc na trendy demograficzne, w tym mocno starzejące się społeczeństwo oraz zagrożenie odpływem ludzi młodych, konieczne wydaje się podjęcie działań zmierzających do aktywizacji gospodarczej tego podobszaru.

W ramach pogłębionej analizy sfery przestrzenno-funkcjonalnej zauważalny jest fakt rozległych problemów w tej sferze na podobszarze rewitalizowanym. Problemy dotyczą zarówno infrastruktury technicznej i społecznej jak i przestrzeni publicznej. W związku ze zmianą struktury demograficznej i starzenia się społeczeństwa, a także wykluczenia osób z terenów zdegradowanych, czy zmian na rynku pracy, oraz stanu zdrowia mieszkańców, konieczne są działania zapewniające włączenie społeczne. Ponadto ze względu na narastające zjawisko zwiększającego się udziału osób w wieku poprodukcyjnym w ilości mieszkańców, niską mobilnością osób zamieszkujących tereny zdegradowane, w tym osób starszych i niepełnosprawnych, ograniczone środki, a także braki w infrastrukturze, w której prowadzona byłaby aktywizacja społeczna czy zawodowa, oraz wspierana byłaby spójność społeczna i działania zapewniające włączenie społeczne, działania interwencyjne są konieczne, a zdiagnozowane zjawiska kryzysowe są zauważalne i realnie ograniczają możliwość niwelacji dysfunkcji społecznych.

W sferze przestrzenno-funkcjonalnej w odniesieniu do sposobu ogrzewania, zjawiskiem kryzysowym jest brak sieci ciepłowniczych, który powoduje, że funkcjonuje tutaj wiele obiektów, w których jeżeli chodzi o rodzaj ogrzewania, zastosowano indywidualne źródła ciepła, co nie jest rozwiązaniem przyjaznym środowisku. W większości indywidualne źródła ciepła oparte są o występowanie indywidulanych kotłów opalanych węglem. Brak podłączenia do sieci ciepłowniczej lub zastosowania niskoemisyjnych, nowoczesnych źródeł ciepła powoduje zwiększoną emisję zanieczyszczeń do atmosfery. Ponadto występują obszary na których, dochodzi do częstych awarii istniejącej infrastruktury sieciowej.

Analiza jakościowa przeprowadzona w formie badania przestrzeni publicznej na obszarze rewitalizacji, pozwoliła na wskazanie terenów o zauważalnych problemach przestrzennych i niskich walorach estetycznych. Na podobszarze występują miejsca, na których dochodzi do ciągłych aktów wandalizmu, dewastacji mienia publicznego, występują tzw. „dzikie wysypiska" oraz problemy z estetyką otoczenia oraz obszarowe problemy z bezpieczeństwem publicznym, w tym w szczególności tam gdzie występuje zagęszczenie osób wykluczonych społecznie czy korzystających z pomocy GOPS. W przypadku gminnej infrastruktury społecznej zwraca uwagę stan świetlicy w Przezchlebiu i fakt, że znajduje się ona w baraku, który funkcjonalnie nie jest dostosowany do pełnienia takiej funkcji. Ponadto przedmiotowy obszarze rewitalizacji, obejmuje teren dawnego zwałowiska odpadów powęglowych i pohutniczych, zajmującego obszar ok. 140,00 ha. Obszarem rewitalizacji objęta jest bezpośrednio przylegająca do

terenów pokopalnianych sfera publiczna, są to budynki komunalne i socjalne wraz z przestrzenią publiczną. Teren charakteryzuje się niską wartością estetyczną, w okolicy budynków mieszkalnych przy ul. Dworcowej pozbawiony jest utwardzonych miejsc parkingowych oraz dróg lokalnych. Budynki mieszkalne uległy zniszczeniu z uwagi na szkody górnicze. Na terenie tym dochodzi także do aktów wandalizmu i są problemy z utrzymaniem bezpieczeństwa. Ponadto na terenie obszaru rewitalizacji problemem jest częstotliwość oraz kierunki połączeń komunikacyjnych, ciążące przede wszystkim w kierunku Tarnowskich Gór i Gliwic. Stosunkowo niewiele połączeń ciąży w kierunku innych okolicznych ośrodków usługowo-przemysłowych, stanowiących potencjalne miejsce zatrudnienia np. Piekary Śląskie. Rozległy obszar Gminy powoduje wydłużenie czasu podróży oraz konieczność korzystania z kilku połączeń komunikacyjnych.

W ramach pogłębionej analizy sfery technicznej analizie poddano stan techniczny obiektów budowlanych – mieszkaniowych w zasobach gminnych. W tym zakresie sytuacja kryzysowa to problem dotyczący kwestii środowiskowych oraz rozwiązań technicznych energooszczędnościowych. Większość budynków kwalifikuje się do zastosowania technicznych rozwiązań energooszczędnościowych. Ponadto jeżeli chodzi o rodzaj stosowanego ogrzewania, to na podobszarze rewitalizacji w większości zastosowano indywidualne źródła ciepła (osobne dla każdego z mieszkań) co nie jest rozwiązaniem przyjaznym środowisku. W większości indywidualne źródła ciepła oparte są o występowanie w całości lub częściowo indywidulanych kotłów opalanych węglem. Brak podłączenia do sieci ciepłowniczej lub zastosowania niskoemisyjnych, nowoczesnych źródeł ciepła powoduje zwiększoną emisję zanieczyszczeń do atmosfery.

W ramach pogłębionej analizy sfery środowiskowej czynnikiem decydującym o problemach środowiskowych dla podobszaru rewitalizacji, są obszary związane z ochroną klimatu i jakością powietrza, w tym w szczególności związane z jakością powietrza ze względu na emisję gazów i pyłów, a także związane z gospodarką odpadami. Podobszar rewitalizacji obejmuje m, innymi teren dawnego zwałowiska odpadów powęglowych i pohutniczych, zajmującego obszar ok. 140,00 ha (Hałda Przezchlebie). Jest to teren dawnego Centralnego Zwałowiska Odpadów Powęglowych, zajmującego obszar około 140 ha. Centralne Zwałowisko Odpadów Powęglowych „Przezchlebie” powstało w latach 60-tych ubiegłego wieku. Utworzone zostało w miejscu sztucznych stawów powstałych w wyrobiskach nieczynnej kopalni piasku, która od 1955 roku była źródłem piasków podsadzkowych wykorzystywanych

w górnictwie. Odpady górnicze dowożone były z wielu kopalń, m.in. KWK Makoszowy, KWK Pstrowski, KWK Bielszowice, KWK Krupiński, KWK Zabrze, KWK Bobrek, KWK Gliwice. Składowano na nim także odpady paleniskowe z Elektrowni Rybnik. Zwałowisko Przezchlebie to jedno z większych tego typu obiektów na terenie Górnego Śląska. Brak jest szczegółowej dokumentacji opisującej dokładnie proces zwałowania oraz ilości lokowanych odpadów. Jednak szacować można, że na zwałowisku zgromadzonych jest ok. 25 mln m^3 odpadów, z czego prawdopodobnie ok. 65% stanowią odpady kopalniane, a 35% popioły elektrowniane. W obrębie zwałowiska prowadzona była eksploatacja odpadów górniczych. W jej efekcie powstały liczne wyrobiska eksploatacyjne. W eksploatowanych rejonach zwałowiska występują skarpy wyrobisk o znacznym nachyleniu otwarte na dostęp powietrza co jest bardzo niebezpiecznym stanem, a potęguje to fakt, że wg. przeprowadzonych przez ekspertów GIG i Politechniki Śląskiej ekspertyz, na hałdzie mogą jeszcze zalegać miliony ton wysokokalorycznego węgla grożącego w każdej chwili poważnym samozapłonem. To wszystko powoduje, że hałda jest źródłem olbrzymich problemów dla gminy, mieszkańców Przezchlebia i okolicznych miejscowości, których niepokoją w równym stopniu powstające w wyniku samozapłonu pożary na hałdzie, jak i ciągłe pogarszanie się stanu środowiska naturalnego i warunków ich życia.

Ponadto na zjawiska kryzysowe w tej sferze istotnie wpływa fakt, że obszar całej Gminy należy do tak zwanej strefy śląskiej, charakteryzującej się przede wszystkim przekraczanymi normami pyłu zawieszonego PM10 oraz benzo(a)pirenu, a jej obszar zaliczany jest także do Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI) z problemami środowiskowymi w zakresie jakości powietrza. Źródłami zanieczyszczeń powietrza na przedmiotowym podobszarze są źródła liniowe w postaci ciągów komunikacyjnych, a także emisja punktowa. Emisja komunikacyjna, wynika z ruchu pojazdów drogami przebiegającymi przez podobszar rewitalizacji, kształtując stan jakości powietrza w taki sposób, że najwyższe stężenia zanieczyszczeń w tym wypadku skupione są wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych podobszaru, z największym natężeniem ruchu pojazdów. W odniesieniu do emisji punktowej ważnym problemem w tej sferze jest zanieczyszczenie powietrza. Dużym problemem ekologicznym, ekonomicznym i społecznym są spaliny pochodzące ze źródeł niskiej emisji. Istotną rolę odgrywają tutaj źródła emisji niskiej, związanej z eksploatacją w okresie zimowym palenisk węglowych z kotłowni wbudowanych przede wszystkim w domach mieszkalnych (palenisk domowych). Duża część mieszkańców korzysta z indywidualnych źródeł energii, co wpływa na znaczny udział emisji

niskiej w ogóle zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego. Niestety w systemach indywidualnego ogrzewania dominują urządzenia o przestarzałej konstrukcji, których sprawność często nie przekracza 65%. Z przyczyn ekonomicznych rzadko korzysta się z gazu do celów grzewczych. Większość budynków korzysta z domowych kotłowni węglowych opalanych najczęściej węglem. Zanieczyszczenia emitowane są kominami o wysokości do około 10 m (tzw. niska emisja), co powoduje rozprzestrzenianie się zanieczyszczeń po najbliższej okolicy. Na przedmiotowym podobszarze koniecznym jest zastosowanie rozwiązań zwiększających efektywność energetyczną, a także ekologicznych źródeł ciepła, wytwarzania bioenergii oraz zastosowanie odnawialnych źródeł energii. Realizacja takich działań pozwoli na zmniejszenie energochłonności, a zastosowanie odnawialnych źródeł energii będzie mieć wpływ na poprawę jakości życia oraz ochronę zdrowia mieszkańców tego podobszaru. Pozwoli to zapobiec narastającemu zanieczyszczeniu środowiska i pozytywnie wpłynie na zmiany klimatyczne. Z uwagi na zachodzące zmiany klimatu, mieszkańcom coraz częściej doskwierają długotrwałe okresy wysokich temperatur i suszy, ale także deszcze nawalne i powodzie błyskawiczne. W związku z tym koniecznym jest także przeciwdziałanie i adaptacja do przedmiotowych zmian klimatycznych, w tym poprzez ograniczenie potencjalnych skutków upałów i suszy czy deszczów nawalnych oraz racjonalne gospodarowanie wodą, a także wspomniane już wyżej wsparcie zastosowania Odnawialnych Źródeł Energii i podnoszenie efektywności energetycznej na powyższym obszarze, w celu redukcji emisji gazów cieplarnianych i dywersyfikacji źródeł wytwarzania energii. Jest to ważne tym bardziej, że niedostateczna jest świadomość ekologiczna i klimatyczna mieszkańców, tego podobszaru, równoznaczna z koniecznością podjęcia całościowych działań z zakresu zastosowania Odnawialnych Źródeł Energii, ochrony powietrza i przeciwdziałania smogowi oraz przeciwdziałania zachodzącym zmianom klimatycznym. Z tego wynika konieczność prowadzenia działań adaptacyjnych do zmian klimatu w celu poprawy warunków i jakości życia mieszkańców tego podobszaru. Usuwanie i przeciwdziałanie zagrożeniom związanym ze zmianami klimatycznymi wpłynie pozytywnie na zdrowie i długość życia mieszkańców podobszaru co jest szczególnie ważne w kontekście starzejącego się społeczeństwa. Tym samym będzie także pośrednio ograniczać zjawisko wykluczenia społecznego na tym podobszarze i związanego z nim ubóstwa, ponieważ zwiększenie poziomu produkcji energii ze źródeł odnawialnych w dobie zaistniałego kryzysu energetycznego ma celu m.in. ochronę przed pogłębianiem ubóstwa energetycznego wśród odbiorców końcowych na tym

podobszarze. Wykorzystanie energii słonecznej, która jako zasób nie ma ceny (jest „darmowa") przy niewielkich kosztach eksploatacji urządzeń skutkuje oszczędnościami finansowymi w porównaniu z dotychczas istniejącym pełnym pokryciem potrzeb z konwencjonalnych źródeł energii. Ponadto zmniejszenie zapotrzebowania na energię wytwarzaną z tradycyjnego źródła, generującą zanieczyszczenie powietrza, oraz ograniczenia emisji zanieczyszczeń będzie prowadziło do łagodzenie zmian klimatu i adaptacji do zmian klimatu, przez ograniczenie niekorzystnych skutków obecnych i oczekiwanych przyszłych warunków klimatycznych wywieranych na daną działalność lub na ludzi, przyrodę czy aktywa, poprzez ograniczenie gazów cieplarnianych dzięki zastosowaniu Odnawialnych Źródeł Energii.

Potrzeby w zakresie społecznym, gospodarczym, środowiskowym oraz przestrzenno-funkcjonalnym i technicznym podobszaru rewitalizacji Przeprowadzona analiza pozwala na wskazanie kluczowych dziedzin problemowych, które zostały określone po przebadaniu zachodzących zjawisk kryzysowych na przedmiotowym podobszarze rewitalizacji. Kluczowe problemy zidentyfikowane w ramach przeprowadzone diagnozy to:

- postępująca marginalizacja i wykluczenie społeczne, w tym zachodzące procesy starzenia społeczeństwa, a także jego wyalienowania, braku integracji i tożsamości,
- niski poziom aktywności społecznej i zawodowej,
- wymagająca interwencji infrastruktura techniczna,
- znaczące braki w infrastrukturze społecznej,
- obszary o dysfunkcjach przestrzennych i niskich walorach estetycznych,
- problemy środowiskowe związane z emisją pyłów i zanieczyszczeń oraz zagrożeniami klimatycznymi, a także powstałymi odpadami, negatywnie wpływające na ochronę środowiska naturalnego, w tym dziedzictwa przyrodniczego.

Identyfikacja specyficznych uwarunkowań oraz lokalnych potencjałów podobszaru rewitalizacji

Należy stwierdzić, że analizowany obszar rewitalizacji wyróżnia się następującymi cechami:

- spadek liczby osób korzystających z świadczeń z pomocy społecznej,
- dodatnie saldo migracji jako pozytywny trend migracyjny,
- obecność aktywnych liderów lokalnych, którzy przy odpowiednim wsparciu mogą kreować działania angażujące mieszkańców w rozwój lokalny czy zachowanie tożsamości i dziedzictwa,

- mała gęstość zaludnienia oraz zasoby wolnych przestrzeni publicznych, które są słabo zagospodarowane i mogą być wykorzystane do wzmocnienia funkcji społecznych,
- struktura ludności z przewagą kobiet nad mężczyznami, którą należy postrzegać w połączeniu z faktem, że większość osób pracujących stanowią także kobiety, a bezrobocie jest większe wśród kobiet niż mężczyzn,
- większość mieszkańców znajduje się w wieku produkcyjnym, zachodzi trend malejący dla grupy przedprodukcyjnej i trend wzrastający dla grupy poprodukcyjnej,
- większość pracujących pracuje w sektorze przemysłu i budownictwa ale w niedługim czasie może dojść do zrównania zatrudnienia w powyższym sektorze i w sektorze usługowym,
- przebiegająca w pobliżu rozwinięta infrastruktura dróg krajowych, bliskość międzynarodowego portu lotniczego i miast konurbacji górnośląskiej, zwiększająca się atrakcyjność inwestycyjna,
- wymagająca rozwoju sfera przestrzenno-funkcjonalna.

6.5 Podobszar rewitalizacji Zbrosławice - Ptakowice

Wyznaczony podobszar rewitalizacji zajmuje powierzchnię 1,33 km^2 (0,91% powierzchni ogółem Gminy) i jest zamieszkany przez 1017 mieszkańców (6,66% ludności ogółem Gminy), został wyznaczony w centralnej części Gminy Zbrosławice, w sołectwach Zbrosławice i Ptakowice, w obrębie rzeki Drama, wzdłuż głównych dróg powiatowych Gminy – ul. Wolności w Zbrosławicach oraz ul. Reptowska i ul. Wyzwolenia w Ptakowicach.

Sfera społeczna

Na pogłębioną analizę sfery społecznej składa się przede wszystkim analiza problemu bezrobocia, ubóstwa, bezradności, wykluczenia społecznego ze względu na niepełnosprawność, nadużywania alkoholu, przestępczości i wysokiego zadłużenia mieszkańców tego obszaru, a także niskiego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym.

Na przedmiotowym podobszarze występuje istotny problem bezrobocia. Jako główne przyczyny bezrobocia na przedmiotowym podobszarze należy uznać zmiany strukturalne w rolnictwie, a także procesy transformacji i restrukturyzacji. Brak alternatywnych miejsc pracy dla osób poddanych tym procesom oraz brak zgodności umiejętności i kwalifikacji mieszkańców z nowymi wymaganiami rynku pracy, a także postępująca mechanizacja i automatyzacja w rolnictwie, doprowadziły do zmniejszenia zapotrzebowania na siłę roboczą.

Dodatkowo duże rozdrobnienie rolnictwa utrudnia efektywne prowadzenie działalności gospodarczej i generuje bezrobocie. Na terenach wiejskich brakuje alternatywnych źródeł zatrudnienia, które mogłyby zrekompensować utratę miejsc pracy w rolnictwie. Słabo rozwinięty sektor zaawansowanych usług i brak inwestycji w nowe gałęzie przemysłu utrudniają znalezienie pracy osobom zwalnianym z rolnictwa lub okolicznego przemysłu. Ponadto wysokie koszty pracy, w tym obciążenia podatkowe i składki ZUS, stanowią barierę dla pracodawców, zwłaszcza w sektorach o niższej rentowności, co przekłada się na mniejsze zapotrzebowanie na pracowników. Ponadto duża część bezrobotnych nie posiada odpowiednich kwalifikacji do podjęcia pracy w innych sektorach lub w istniejących zakładach pracy. Konieczne jest podnoszenie kwalifikacji i przekwalifikowanie, aby sprostać wymaganiom rynku pracy. Na tym podobszarze występuje także ukryte bezrobocie i praca w szarej strefie, a specyficzny wiejski rynek pracy, charakteryzuje się znaczną sezonowością oraz mniejszą liczbą miejsc pracy w porównaniu z miastami i większym uzależnieniem od sektora rolniczego. W tym kontekście należy zwrócić uwagę na fakt, że bezrobocie jest większe wśród kobiet niż mężczyzn. Koniecznym więc jest także prowadzenie działań zmierzających do poprawy sytuacji kobiet, które w większości sprawują opiekę nad osobami potrzebującymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu i osobami niepełnosprawnymi oraz działania mające na celu budowanie świadomości środowiskowej w kontekście zdiagnozowanych potrzeb osób z niepełnosprawnościami. To właśnie często niepełnosprawność lub konieczność opieki nad niepełnosprawnym członkiem rodziny, czy konieczność sprawowania opieki nad dziećmi przekłada się na problem bezrobocia czy ograniczonego poszukiwania pracy. Do osób szczególnie dotkniętych problemem bezrobocia rejestrowanego i ukrytego należą także młodzi ludzie, osoby starsze oraz osoby, których kwalifikacje nie odpowiadają aktualnym wymaganiom rynku pracy.

Ponadto istotnym problemem na tym podobszarze jest także ubóstwo. Przyczyny ubóstwa na przedmiotowym podobszarze, podobnie jak na pozostałych podobszarach wynikają z kombinacji wielu czynników, w tym zmian strukturalnych w rolnictwie, czy procesów transformacji i restrukturyzacji. Zmiany strukturalne doprowadziły do utraty miejsc pracy i bezrobocia. Z kolei niskie kwalifikacje zawodowe utrudniają znalezienie pracy i ograniczają mobilność społeczną, wymagając od mieszkańców przekwalifikowania się do innych zawodów. W przypadku niskich kwalifikacji nawet znalezienia miejsca pracy, prowadzi do znaczącej utraty dochodów i konieczności szukania alternatywnych źródeł utrzymania, o co

jest trudno przy niskim poziomie kompetencji i kwalifikacji. Ponadto brak środków finansowych stanowi barierę w podjęciu własnej działalności gospodarczej i samozatrudnienia. To z kolei generuje brak wystarczających środków na zaspokojenie podstawowych potrzeb, takich jak żywność, schronienie, opieka zdrowotna jest kluczowym nośnikiem ubóstwa. Ponadto w dobie zaistniałego kryzysu energetycznego zauważalne jest ubóstwo energetycznego wśród mieszkańców, które szczególnie dotyka osoby mniej zamożne, w tym starsze, rodziny wielodzietne oraz rodziców samotnie wychowujących dzieci, gdzie w większości są to kobiety, które często sprawują opiekę nad osobami potrzebującymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu i osobami niepełnosprawnymi. To właśnie niepełnosprawność oraz długotrwała choroba powodująca konieczność opieki nad niepełnosprawnym członkiem rodziny, czy też konieczność sprawowania opieki nad dziećmi, w dużym stopniu przekłada się na problem braku środków finansowych i ubóstwa. Ubóstwo, które dotyka w większym stopniu kobiet (feminizacja biedy), może sprawić, że nie będzie ich stać na poniesienie kosztów energii, tym bardziej, że w gospodarstwach prowadzonych samodzielnie przez kobiety, częściej kupuje się opał w mniejszych ilościach (zamiast „hurtowo"), co znacząco podnosi koszty. Do osób szczególnie dotkniętych problemem ubóstwa należą także osoby o niskich dochodach, bezrobotni, rodziny wielodzietne, osoby starsze, osoby z ograniczoną zdolnością do pracy. W tym ujęciu bezrobocie, niskie zarobki, czy kwestie zdrowotne i społeczne to istotne składowe ubóstwa. Czynniki te często nakładają się na siebie, tworząc błędne koło ubóstwa, z którego trudno się wyrwać, prowadząc do marginalizacji i potęgują poczucie braku wpływu na własne życie.

Kolejnym zauważalnym na tym podobszarze negatywnym zjawiskiem jest problemem bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Bezradność w tym przypadku jest ściśle powiązana ze zjawiskiem ubóstwa i bezrobocia, które prowadzi do występowanie konfliktów wewnątrzrodzinnych, które skutkują problemami wychowawczymi. Brak stabilizacji finansowej burzy relacje pomiędzy pokoleniami. Rodzice, nie mogąc sprostać oczekiwaniom konsumpcyjnym dzieci, doświadczając poczucia winy i bezradności. Z kolei w dzieciach bezskuteczność i bezradność rodziców budzi poczucie żalu. Najpoważniejszą konsekwencją dla najmłodszych członków rodziny jest zachwianie lub nawet utrata poczucia bezpieczeństwa oraz coraz większe wyalienowanie i problemy wychowawcze.

Problemem jest także wykluczenie społeczne ze względu na niepełnosprawność. Przyczynami niepełnosprawności są między innymi czynniki genetyczne, choroby przewlekłe czy wypadki.

Ponadto także osoby starsze to grupa często charakteryzująca się orzeczeniem o niepełnosprawności. Problemem niepełnosprawności dotknięte są osoby z różnymi rodzajami niepełnosprawności, w tym fizycznej, intelektualnej, sensorycznej, a problemem niepełnosprawności są też obciążone ich rodziny i opiekunowie.

Na przedmiotowym podobszarze można także zauważyć obecność problemów dotyczących alkoholizmu. Przyczynami alkoholizmu są czynniki społeczne, ekonomiczne i psychologiczne, w tym presja społeczna, bezrobocie, brak perspektyw życiowych, stres czy problematyka zdrowia psychicznego. Często są to osoby w wieku produkcyjnym, bezrobotni, osoby doświadczające trudności życiowych i narażone na wykluczenie społeczne. Generatorem tego zjawiska często jest bezrobocie, które wiąże się z ucieczką w nadużywanie alkoholu oraz powoduje zachowania przemocowe.

Ponadto jednym z problemów społecznych, który wpływa negatywnie na sytuację podobszaru jest także poziom przestępczości i związanego z tym bezpieczeństwa publicznego. Przyczyny tego problemu są wielowymiarowe i obejmują czynniki społeczne, ekonomiczne i psychologiczne. Mogą nimi być m.in. brak perspektyw zawodowych, marginalizacja społeczna, nadużywanie alkoholu, brak kontroli rodzicielskiej. Grupa szczególnie podatna na chuligaństwo, wandalizm i przestępczość obejmuje często młodych ludzi z niskim statusem społeczno-ekonomicznym, o ograniczonym dostępie do usług społecznych. Ważne jest także bezpieczeństwo osób starszych, które coraz częściej padają ofiarami przestępstw, w tym przede wszystkim oszustw i kradzieży. Ponadto jako przyczyny przemocy można wymienić patologie rodzinne, brak świadomości na temat przemocy, trudności finansowe, niedostateczny poziom empatii. Generatorem tego zjawiska często jest ubóstwo, które powoduje zachowania przemocowe, a także wiąże się z ucieczką w nadużywanie alkoholu. Do osób szczególnie narażonych na przemoc należą ofiary, w tym kobiety, dzieci i osoby starsze.

Inną ważną kwestią obrazującą sytuację tego podobszaru rewitalizacji jest rosnący poziom zadłużenia jego mieszkańców. Sytuacja prowadzi do zwiększającego się zagrożenia brakiem dostępu do podstawowych mediów dla mieszkańców tego podobszaru oraz zwiększającego się zagrożenia utraty zajmowanego lokum. Ponadto zadłużenie jest jednym z istotnych problemów wpływających na poziom ubóstwa i bezradności mieszańców podobszaru.

Ważną kwestią obrazującą sytuację tego podobszaru rewitalizacji jest także poziom uczestnictwa w życiu publicznym. Z analizowanych danych wynika, że na przedmiotowym obszarze frekwencja w ostatnich wyborach samorządowych była nisza niż średnia frekwencja

w Gminie Zbrosławice. Można zatem wnioskować, że poziom zaangażowania w życie publiczne jest w tym miejscu najmniejszy.

Ponadto w ramach pogłębionych wywiadów potwierdzono, że jednym z istotniejszych problemów z jakim borykają się mieszkańcy tych obszarów, jest alkoholizm i bezrobocie. Problem ten niesie ze sobą często konieczność korzystania z pomocy społecznej ze względu na ubóstwo, czy bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Z tymi problemami wiąże się często problem przestępczości i bezpieczeństwa oraz wysokiego zadłużenia mieszkańców tego obszaru. Problemem jest także wykluczenie społeczne, w tym ze względu na niepełnosprawność. Na wyznaczonym obszarze występują swoiste enklawy osób wykluczonych społecznie i zawodowo. Trudno wskazać jeden konkretny powód bezrobocia, jednak przeważa tzw. dziedziczenie bezradności i bezrobocia, gdyż są to rodziny od lat korzystające z pomocy GOPS. Niejednokrotnie źródłem ich utrzymania jest pomoc społeczna. Są to osoby o niskich kwalifikacjach zawodowych bądź w ogóle bez wykształcenia. Innym powodem braku szukania zatrudnienia jest tzw. szara strefa, która jest bardzo popularna, gdyż trudno udowodnić osiągane dochody. Zdarza się, że występuje upośledzenie umysłowe w stopniu lekkim, co wynika z choroby alkoholowej u dzieci. Powszechnym zjawiskiem jest nadużywanie alkoholu. Na bezrobocie wpływa też problem opieki nad małymi dziećmi i brak możliwości zapewnienia instytucjonalnej opieki np. w żłobku czy przedszkolu, gdyż ze względu na brak miejsc osoby chcące poszukiwać pracy nie mogą umieścić dziecka w przedszkolu. Sytuacja jest o tyle trudna, że osoby mieszkające na tym terenie są w dużym stopniu wykluczone i napiętnowane miejscem zamieszkania. Warto nadmienić, że są to również osoby, które nie korzystają z pomocy GOPS ze względu na posiadane dochody z pracy „na czarno", bądź osoby, które chcą radzić sobie same. Osoby te nie chcą aby wtrącać się w ich życie, nie rejestrują się w PUP, nie podejmują legalnej pracy, często nadużywają alkoholu. Takie osoby nie są uwzględnianie w danych statystycznych dotyczących bezrobocia i pomocy społecznej, a mają również niekorzystny wpływ na sytuację na obszarze rewitalizowanym. Na wyznaczonym obszarze objętym rewitalizacją identyfikuje się również problem z bezrobociem długotrwałym wśród kobiet, charakteryzujące się brakiem chęci do podjęcia zatrudnienia, brakiem kwalifikacji, ale również brakiem chęci do zdobycia kwalifikacji. W konsekwencji problemy z obszaru bezrobocia, przekładają się na problem wykluczenia społecznego. Wynika ono z ubóstwa, bezrobocia, niepełnosprawności czy bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych. W obszarze tym, nasilają się również inne

patologie społeczne, w tym przestępstwa, przemoc w rodzinie i związane z nimi częste interwencji policji, a także rośnie poziom zadłużenia mieszkańców. Ponadto wszystko to przekłada się bezpośrednio na niechęć do uczestnictwa w życiu publicznym i potęguje proces wyalienowania w społeczeństwie.

Na powyższym obszarze można więc zanotować m. innymi następujące problemy:

- brak opieki nad dziećmi do 3 lat,
- zbyt mało miejsca w przedszkolach, matki chcące poszukiwać pracy nie mogą umieścić dziecka w przedszkolu, ze względu na pierwszeństwo mam pracujących,
- brak opieki nad dziećmi po godz. 16^{00},
- niskie kwalifikacje zawodowe,
- rozwinięta szara strefa,
- wyuczona i dziedziczna bierność i bezradność życiowa,
- wykonywane prace sezonowe i dorywcze w pobliskich gospodarstwach rolnych, są tylko substytutem pracy etatowej,
- nadużywanie alkoholu,
- tworzenie enklaw biedy (stygmatyzacja, regres zawodowy i społeczny),
- brak atrakcyjnych miejsc pracy,
- oddalenie od aglomeracji miejskich i ich miejsc pracy,
- brak miejscowych form aktywności umożliwiających integrację lokalną,
- roszczeniowa społeczność i uzależnienie od pomocy społecznej,
- niski poziom zaangażowania w uczestnictwo w życiu publicznym oraz niski poziom posiadanych kwalifikacji zamieszkujących obszar rewitalizacji osób i ich postępujące wykluczenie społeczne.

Ponadto wśród występujących problemów na podobszarze rewitalizacji zdiagnozowano niewystarczające kompetencje i aktywność osób z grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji oraz zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, niski poziom integracji społecznej oraz chęci współuczestnictwa i współdziałania na rzecz innych, a także opór mieszkańców w obszarze współbudowania społeczeństwa obywatelskiego. W kontekście przeprowadzonej diagnozy, można zauważyć niekorzystny trend demograficzny, w którym mimo tego, że większość mieszkańców tego obszaru znajduje się w wieku produkcyjnym, zachodzą trendy wzrostowe dla grupy poprodukcyjnej. Powyższe należy interpretować w powiązaniu z faktem, że występuje także zjawisko starzenia się społeczeństwa,

przekładające się pogłębiające się poczucie wykluczenia społecznego i cyfrowego, w związku z ograniczeniem funkcji poznawczych, dotykające w szczególności grupę poprodukcyjną. Należy zwrócić uwagę, że osoby starsze to grupa charakteryzująca się licznymi problemami zdrowotnymi oraz często orzeczeniami o niepełnosprawności, są to także często osoby samotne i wymagające wsparcia. Trudność stanowi także skuteczne dotarcie z pomocą do tych osób. Po pandemii COVID widoczne jest bowiem większe zamknięcie się seniorów we własnych mieszkaniach i mniejsza aktywność integracyjna i społeczna. Konieczne jest szukanie rozwiązań, które pozwolą z jednej strony aktywizować seniorów (zarówno społecznie jak i fizycznie, pomagając w utrzymaniu jak najlepszej kondycji), a z drugiej strony pozwolą na włączenie w proces integracji międzypokoleniowej, żeby jak najdłużej mogli pozostać samodzielnymi w miejscu zamieszkania. Ponadto z jednej strony zachodzi zjawisko małej aktywności społecznej młodzieży stanowiącej grupę przedprodukcyjną, a z drugiej brak jest perspektyw rozwoju dla ludzi młodych, takich jak w dużych miastach aglomeracji śląskiej, przekładające się na zagrożenie odpływem młodych ludzi do atrakcyjniejszych ze względów rozwojowych ośrodków miejskich. W tej sytuacji koniecznym jest podjęcie inicjatyw nastawionych na wsparcie różnych form rozwijających kompetencje społeczne, obywatelskie, świadomość i ekspresję kulturalną, przedsiębiorczość, umiejętności ogólne, wiedzę oraz zainteresowania dzieci i młodzieży, oraz inicjatywy w obszarze kształcenia przez całe życie, dla osób dorosłych, w tym służące aktywizacji w szczególności osób starszych, osób o niskich kwalifikacjach, osób z niepełnosprawnościami.

Ponadto nawet obserwując pozytywny trend osadniczy i dodatnie saldo migracji nie należy zapominać, o spadającym poziomie integracji społecznej mieszkańców. Korzystny trend osadniczy jest bezpośrednio związany z atrakcyjną lokalizacją na obrzeżach aglomeracji śląskiej, ale w tym wypadku należy mówić o konieczności integracji nowych członków społeczności, tak żeby zniwelować tendencję do traktowania nowego miejsca zamieszkania jedynie jako sypialni, czy wykazywania postaw roszczeniowych związanych z dysproporcjami pomiędzy miastem i wsią i tzw. „efektem rygla" czyli przyzwyczajeniami do miejskiego stylu życia. Rosnący poziom wyalienowania społeczeństwa, zauważalna mała aktywność społeczna młodzieży jest spowodowana różnymi czynnikami, po części zmianami w postawach społeczeństwa spowodowanych epidemią COVID, po części poczuciem zagrożenia bezpieczeństwa wynikającym z konfliktu zbrojnego na Ukrainie i świadomości problemów przymusowych migrantów z tego kraju, ze względu, na fakt, że gmina bezpośrednio

doświadcza fali uchodźczej. Należy podkreślić, że sami migranci ciepią na zjawisko wyalienowania, doświadczają zagubienia i problemów w radzeniu sobie z doświadczeniem okrucieństwa, traumy wojennej i migracji. To wszystko przekłada się na trudności integracyjne migrantów, dlatego tak ważne jest przeciwdziałanie skutkom migracji. Natomiast w przypadku lokalnej społeczności nie bez znaczenie jest także ogólna tendencja, zmiany charakteru społeczeństwa, w kierunku społeczeństwa masowego, wyalienowanego z życia społecznego poprzez przeniesienie kontaktów międzyludzkich w rzeczywistość wirtualną, tendencja do zanikania więzi rodzinnych czy sąsiedzkich. Przyczyny słabej integracji społeczności są wieloaspektowe i obejmują czynniki strukturalne (np. różnice kulturowe, ekonomiczne), procesy społeczne (np. brak zaufania, stereotypy, izolacja społeczna) oraz czynniki indywidualne (np. brak aktywności społecznej, konflikty interpersonalne). Osoby szczególnie narażone na słabą integrację społeczną to osoby starsze, osoby napływowe, migranci, osoby o niższym statusie społeczno-ekonomicznym, a także osoby zagrożone wykluczeniem społecznym i wykluczone. Z tego powodu konieczne jest wsparcie integracji i aktywizacji, w tym osób starszych oraz młodzieży i kreowanie działań angażujących międzypokoleniowo członków całych rodzin. Koniecznym jest także kształtowanie świadomości obywatelskiej i podjęcie działań dotyczących zachowania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego, w celu wzmocnienia integracji i poczucia tożsamości na przedmiotowym podobszarze oraz wsparcie społeczeństwa obywatelskiego i potencjału organizacji społecznych, poprzez podniesienie umiejętności społecznych oraz zacieśnianie współpracy partnerskiej. Inicjatywy podejmowane przez organizacje pozarządowe mogą wzbogacić ten podobszar, polepszyć jego kondycję i aktywizować mieszkańców.

Sfera pozaspołeczna (gospodarcza, środowiskowa, przestrzenno-funkcjonalna, techniczna)

W ramach pogłębionej analizy sfery gospodarczej można stwierdzić, że kondycję w sferze gospodarczej realnie ocenić jest niezwykle trudno. Nie ma wielu ogólnodostępnych danych, a te które są dostępne (w szczególności dotyczące zarejestrowania działalności, zawieszenia działalności czy wykreślenia z rejestru) nie do końca oddają realia rzeczywistości gospodarczej, w tym wskazania rzeczywistego obszaru na którym prowadzona jest działalność gospodarcza. Ponadto często te dane, są odzwierciedleniem sezonowości działań określonych branż czy prób optymalizacji podatkowej. Jednakże w ramach pogłębionej analizy sfery gospodarczej w oparciu o dostępne dane, można stwierdzić, że zidentyfikowane zjawiska kryzysowe

w sferze gospodarczej dla tego podobszaru dotyczą przede wszystkim sfery gospodarczej Ptakowic. Podmioty gospodarcze na tym podobszarze wykazują się małą aktywnością jeżeli chodzi o prowadzenie działalności gospodarczej, a ilość zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na tym podobszarze jest zdecydowanie niższa niż średnia ilość podmiotów na terenie Gminy przypadających na mieszkańca. Zauważalna jest niedostateczna aktywność przedsiębiorcza mieszkańców tego podobszaru rewitalizacji. Sytuacja po części wynika z braku systemu zachęt czy znaczącego wsparcia subwencyjnego i merytorycznego dla małych i średnich przedsiębiorstw, wysokich kosztów prowadzenia działalności, niestabilności przepisów prawa, które dotyczą przedsiębiorców, oraz odpowiedniej wiedzy i kwalifikacji do prowadzenia działalności gospodarczej. Brak jest także odpowiedniego forum współpracy i warunków do lokalnej kooperacji. Ponadto próg bariery finansowej związanej z kosztami działalności jest szczególnie znaczący dla osób podejmujących działalność gospodarczą, czy dla osób będących na początkowym etapie rozwijania działalności. Jest to odbiciem ogólnie zachodzących trendów, które stanowią istotną barierę w rozwoju lokalnej przedsiębiorczości. Ograniczony dostęp do kapitału, brak edukacji przedsiębiorczej, obciążenia administracyjne, ryzyko finansowe, lokalizacja na terenach wiejskich i brak dostępu do rynków, trudności w uzyskaniu wsparcia finansowego to w szczególności bariery dla potencjalnych młodych przedsiębiorców, dla osób z niskim kapitałem początkowym, kobiety i osób z mniejszym doświadczeniem biznesowym, a także dla innych mieszkańców podobszaru, dla których, podjęcie działalności gospodarczej, w szczególności w formie samozatrudnienia, mogłoby stanowić formę aktywizacji i przeciwdziałania wykluczeniu.

Ponadto na problemy w sferze gospodarczej istotnie przekładają się problemy zaobserwowane w sferze społecznej dotyczące bezrobocia i ubóstwa. Zmiany strukturalne w rolnictwie, a także procesy transformacji i restrukturyzacji w przemyśle, spowodowały brak alternatywnych miejsc pracy dla osób poddanych tym procesom oraz brak zgodności umiejętności i kwalifikacji mieszkańców tego obszaru z nowymi wymaganiami rynku pracy oraz doprowadziły do zmniejszenia zapotrzebowania na siłę roboczą o takich kwalifikacjach. W tej sytuacji w celu ożywienia sfery gospodarczej w związku z faktem, że duża część osób bezrobotnych nie posiada odpowiednich kwalifikacji do podjęcia innej pracy, konieczne jest podnoszenie kwalifikacji i przekwalifikowanie, aby sprostać wymaganiom rynku pracy. Niskie kwalifikacje zawodowe utrudniają znalezienie pracy i ograniczają mobilność społeczną, prowadząc do ubóstwa lub wymagając od mieszkańców przekwalifikowania się do innych

zawodów. W przypadku niskich kwalifikacji nawet znalezienia miejsca pracy, prowadzi do znaczącej utraty dochodów, ubóstwa, spadku siły nabywczej społeczności zamieszkującej ten obszar i konieczności szukania alternatywnych źródeł utrzymania, o co jest trudno przy niskim poziomie kompetencji i kwalifikacji. Brak środków finansowych stanowi barierę w podjęciu własnej działalności gospodarczej i samozatrudnienia, a spadek siły nabywczej mieszkańców w dłuższej perspektywie czasu może znacznie pogorszyć sytuację branży usługowej, a w konsekwencji prowadzić do stagnacji lub zapaści w sferze gospodarczej na podobszarze rewitalizacji. Na obszarze rewitalizacji brak jest działań podnoszących kwalifikację i aktywizujących zawodowo, które przede wszystkim powinny być skierowane do osób wykluczonych społecznie i narażonych na takie wykluczenie, w związku z tym konieczne wydaje się podjęcie działań zmierzających do aktywizacji gospodarczej. Zauważalne na tym podobszarze niskie kompetencje zawodowe i przedsiębiorcze mieszkańców obejmują zarówno czynniki strukturalne (procesy transformacyjne w przemyśle i rolnictwie), społeczne (bezrobocie, ubóstwo, marginalizacja społeczna), jak i osobiste (brak motywacji do samoaktywizacji). Osoby szczególnie dotknięte problemem niskich kompetencji to osoby o niższym statusie społeczno-ekonomicznym oraz osoby zagrożone wykluczenie społecznym lub wykluczone, czyli takie które najczęściej nie wierzą w możliwość zmiany na lepsze. Potrzebują zatem wsparcia z zewnątrz, które pomoże im zaplanować i zrealizować możliwe do wykonania kroki, np. podniesienie kwalifikacji, podjęcie samozatrudnienia czy też znalezienie pracy. Ponadto patrząc na trendy demograficzne, w tym mocno starzejące się społeczeństwo oraz zagrożenie odpływem ludzi młodych, konieczne wydaje się podjęcie działań zmierzających do aktywizacji gospodarczej tego podobszaru.

W ramach pogłębionej analizy sfery przestrzenno-funkcjonalnej zauważalny jest fakt rozległych problemów w tej sferze na podobszarze rewitalizowanym. Problemy dotyczą zarówno infrastruktury technicznej i społecznej jak i przestrzeni publicznej. W związku ze zmianą struktury demograficznej i starzenia się społeczeństwa, a także wykluczenia osób z terenów zdegradowanych, czy zmian na rynku pracy, oraz stanu zdrowia mieszkańców, konieczne są działania zapewniające włączenie społeczne. Ponadto ze względu na narastające zjawisko zwiększającego się udziału osób w wieku poprodukcyjnym w ilości mieszkańców, niską mobilnością osób zamieszkujących tereny zdegradowane, w tym osób starszych i niepełnosprawnych, ograniczone środki, a także braki w infrastrukturze, w której prowadzona byłaby aktywizacja społeczna czy zawodowa, oraz wspierana byłaby spójność

społeczna i działania zapewniające włączenie społeczne, działania interwencyjne są konieczne, a zdiagnozowane zjawiska kryzysowe są zauważalne i realnie ograniczają możliwość niwelacji dysfunkcji społecznych.

W sferze przestrzenno-funkcjonalnej w odniesieniu do sposobu ogrzewania, zjawiskiem kryzysowym jest brak sieci ciepłowniczych, który powoduje, że funkcjonuje tutaj wiele obiektów, w których jeżeli chodzi o rodzaj ogrzewania, zastosowano indywidualne źródła ciepła, co nie jest rozwiązaniem przyjaznym środowisku. W większości indywidualne źródła ciepła oparte są o występowanie indywidulanych kotłów opalanych węglem. Brak podłączenia do sieci ciepłowniczej lub zastosowania niskoemisyjnych, nowoczesnych źródeł ciepła powoduje zwiększoną emisję zanieczyszczeń do atmosfery. Ponadto występuje także zjawisko kryzysowe w sferze przestrzenno-funkcjonalnej w odniesieniu do dostępu do systemu kanalizacyjnego na podobszarze rewitalizacji, a także notuje się zły stan sieci wodociągowej. Występują także obszary na których, dochodzi do częstych awarii istniejącej infrastruktury sieciowej.

Analiza jakościowa przeprowadzona w formie badania przestrzeni publicznej na obszarze rewitalizacji, pozwoliła na wskazanie terenów o zauważalnych problemach przestrzennych i niskich walorach estetycznych. Na podobszarze występują miejsca, na których dochodzi do ciągłych aktów wandalizmu, dewastacji mienia publicznego, występują tzw. „dzikie wysypiska" oraz problemy z estetyką otoczenia oraz obszarowe problemy z bezpieczeństwem publicznym, w tym w szczególności tam gdzie występuje zagęszczenie osób wykluczonych społecznie czy korzystających z pomocy GOPS. Ponadto na przedmiotowym obszarze rewitalizacji, w obrębie rzeki Drama, wzdłuż głównych dróg powiatowych Gminy – ul. Wolności w Zbrosławicach oraz Reptowska i Wyzwolenia w Ptakowicach, znajdują się liczne obszary byłych Państwowych Gospodarstw Rolnych, na których zaprzestano prowadzenia działalności rolniczej lub ograniczono zakres jego działania. W części centralnej znajduje się również zniszczony budynek starego zamku – przy ul. Zamkowej oraz budynek komunalny przy ul. Piaskowej 2. Teren w okolicy budynków mieszkalnych pozbawiony jest utwardzonych miejsc parkingowych oraz dróg lokalnych. Na tym obszarze występuje również problem z dzikimi wysypiskami, w szczególności przy Plac Miarki w Zbrosławicach oraz przy Placu Wiejskim w Ptakowicach. Na terenie obszaru rewitalizacji problemem jest częstotliwość oraz kierunki połączeń komunikacyjnych, ciążące przede wszystkim w kierunku Tarnowskich Gór i Gliwic. Stosunkowo niewiele połączeń ciąży w kierunku innych okolicznych ośrodków

usługowo-przemysłowych, stanowiących potencjalne miejsce zatrudnienia np. Piekary Śląskie. Rozległy obszar Gminy powoduje wydłużenie czasu podróży oraz konieczność korzystania z kilku połączeń komunikacyjnych.

W ramach pogłębionej analizy sfery technicznej analizie poddano stan techniczny obiektów budowlanych – mieszkaniowych w zasobach gminnych. W tym zakresie sytuacja kryzysowa to problem dotyczący kwestii środowiskowych oraz rozwiązań technicznych energooszczędnościowych. Większość budynków kwalifikuje się do zastosowania technicznych rozwiązań energooszczędnościowych. Ponadto jeżeli chodzi o rodzaj stosowanego ogrzewania, to na podobszarze rewitalizacji w większości zastosowano indywidualne źródła ciepła (osobne dla każdego z mieszkań) co nie jest rozwiązaniem przyjaznym środowisku. W większości indywidualne źródła ciepła oparte są o występowanie w całości lub częściowo indywidulanych kotłów opalanych węglem. Brak podłączenia do sieci ciepłowniczej lub zastosowania niskoemisyjnych, nowoczesnych źródeł ciepła powoduje zwiększoną emisję zanieczyszczeń do atmosfery. Ponadto na podobszarze rewitalizacji brakuje podłączenia zasobów komunalnych do sieci kanalizacyjnej, co jest istotnym problemem ze względu na ochronę środowiska, ponieważ ścieki są gromadzone w bezodpływowych, nieszczelnych szambach i zbiornikach, powodując zanieczyszczenie wód gruntowych i powierzchniowych.

W ramach pogłębionej analizy sfery środowiskowej czynnikiem decydującym o problemach środowiskowych dla podobszaru rewitalizacji, są obszary związane z ochroną klimatu i jakością powietrza, w tym w szczególności związane z jakością powietrza ze względu na emisję gazów i pyłów oraz poziom hałasu. Na podstawie badań hałasu komunikacyjnego, które wykonywał Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska stwierdzono, przekroczenia dopuszczalnego hałasu, które osiągały 2,5 dB. Na zjawiska kryzysowe w tej sferze istotnie wpływa także fakt, że obszar całej Gminy należy do tak zwanej strefy śląskiej, charakteryzującej się przede wszystkim przekraczanymi normami pyłu zawieszonego PM10 oraz benzo(a)pirenu, a jej obszar zaliczany jest także do Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI) z problemami środowiskowymi w zakresie jakości powietrza. Źródłami zanieczyszczeń powietrza na przedmiotowym podobszarze są źródła liniowe w postaci ciągów komunikacyjnych, a także emisja punktowa. Emisja komunikacyjna, wynika z ruchu pojazdów drogami przebiegającymi przez podobszar rewitalizacji, kształtując stan jakości powietrza w taki sposób, że najwyższe stężenia zanieczyszczeń w tym wypadku skupione są wzdłuż głównych ciągów

komunikacyjnych podobszaru, z największym natężeniem ruchu pojazdów. W odniesieniu do emisji punktowej ważnym problemem w tej sferze jest zanieczyszczenie powietrza. Dużym problemem ekologicznym, ekonomicznym i społecznym są spaliny pochodzące ze źródeł niskiej emisji. Istotną rolę odgrywają tutaj źródła emisji niskiej, związanej z eksploatacją w okresie zimowym palenisk węglowych z kotłowni wbudowanych przede wszystkim w domach mieszkalnych (palenisk domowych). Duża część mieszkańców korzysta z indywidualnych źródeł energii, co wpływa na znaczny udział emisji niskiej w ogóle zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego. Niestety w systemach indywidualnego ogrzewania dominują urządzenia o przestarzałej konstrukcji, których sprawność często nie przekracza 65%. Z przyczyn ekonomicznych rzadko korzysta się z gazu do celów grzewczych. Większość budynków korzysta z domowych kotłowni węglowych opalanych najczęściej węglem. Zanieczyszczenia emitowane są kominami o wysokości do około 10 m (tzw. niska emisja), co powoduje rozprzestrzenianie się zanieczyszczeń po najbliższej okolicy. Na przedmiotowym podobszarze koniecznym jest zastosowanie rozwiązań zwiększających efektywność energetyczną, a także ekologicznych źródeł ciepła, wytwarzania bioenergii oraz zastosowanie odnawialnych źródeł energii. Realizacja takich działań pozwoli na zmniejszenie energochłonności, a zastosowanie odnawialnych źródeł energii będzie mieć wpływ na poprawę jakości życia oraz ochronę zdrowia mieszkańców tego podobszaru. Pozwoli to zapobiec narastającemu zanieczyszczeniu środowiska i pozytywnie wpłynie na zmiany klimatyczne. Z uwagi na zachodzące zmiany klimatu, mieszkańcom coraz częściej doskwierają długotrwałe okresy wysokich temperatur i suszy, ale także deszcze nawalne i powodzie błyskawiczne. W związku z tym koniecznym jest także przeciwdziałanie i adaptacja do przedmiotowych zmian klimatycznych, w tym poprzez ograniczenie potencjalnych skutków upałów i suszy czy deszczów nawalnych oraz racjonalne gospodarowanie wodą, a także wspomniane już wyżej wsparcie zastosowania Odnawialnych Źródeł Energii i podnoszenie efektywności energetycznej na powyższym obszarze, w celu redukcji emisji gazów cieplarnianych i dywersyfikacji źródeł wytwarzania energii. Jest to ważne tym bardziej, że niedostateczna jest świadomość ekologiczna i klimatyczna mieszkańców, tego podobszaru, równoznaczna z koniecznością podjęcia całościowych działań z zakresu zastosowania Odnawialnych Źródeł Energii, ochrony powietrza i przeciwdziałania smogowi oraz przeciwdziałania zachodzącym zmianom klimatycznym. Z tego wynika konieczność prowadzenia działań adaptacyjnych do zmian klimatu w celu poprawy warunków i jakości życia mieszkańców tego podobszaru. Usuwanie i przeciwdziałanie zagrożeniom związanym ze

zmianami klimatycznymi wpłynie pozytywnie na zdrowie i długość życia mieszkańców podobszaru co jest szczególnie ważne w kontekście starzejącego się społeczeństwa. Tym samym będzie także pośrednio ograniczać zjawisko wykluczenia społecznego na tym podobszarze i związanego z nim ubóstwa, ponieważ zwiększenie poziomu produkcji energii ze źródeł odnawialnych w dobie zaistniałego kryzysu energetycznego ma celu m.in. ochronę przed pogłębianiem ubóstwa energetycznego wśród odbiorców końcowych na tym podobszarze. Wykorzystanie energii słonecznej, która jako zasób nie ma ceny (jest „darmowa") przy niewielkich kosztach eksploatacji urządzeń skutkuje oszczędnościami finansowymi w porównaniu z dotychczas istniejącym pełnym pokryciem potrzeb z konwencjonalnych źródeł energii. Ponadto zmniejszenie zapotrzebowania na energię wytwarzaną z tradycyjnego źródła, generującą zanieczyszczenie powietrza, oraz ograniczenia emisji zanieczyszczeń będzie prowadziło do łagodzenie zmian klimatu i adaptacji do zmian klimatu, przez ograniczenie niekorzystnych skutków obecnych i oczekiwanych przyszłych warunków klimatycznych wywieranych na daną działalność lub na ludzi, przyrodę czy aktywa, poprzez ograniczenie gazów cieplarnianych dzięki zastosowaniu Odnawialnych Źródeł Energii.

Potrzeby w zakresie społecznym, gospodarczym, środowiskowym oraz przestrzenno-funkcjonalnym i technicznym podobszaru rewitalizacji Przeprowadzona analiza pozwala na wskazanie kluczowych dziedzin problemowych, które zostały określone po przebadaniu zachodzących zjawisk kryzysowych na przedmiotowym podobszarze rewitalizacji. Kluczowe problemy zidentyfikowane w ramach przeprowadzone diagnozy to:

- postępująca marginalizacja i wykluczenie społeczne, w tym zachodzące procesy starzenia społeczeństwa, a także jego wyalienowania, braku integracji i tożsamości,
- niski poziom aktywności społecznej i zawodowej,
- niewykorzystany potencjał gospodarczy i inwestycyjny,
- wymagająca interwencji infrastruktura techniczna,
- znaczące braki w infrastrukturze społecznej,
- obszary o dysfunkcjach przestrzennych i niskich walorach estetycznych,
- problemy środowiskowe związane z emisją pyłów i zanieczyszczeń oraz zagrożeniami klimatycznymi, generowaniem hałasu, negatywnie wpływające na ochronę środowiska naturalnego, w tym dziedzictwa przyrodniczego.

Identyfikacja specyficznych uwarunkowań oraz lokalnych potencjałów podobszaru rewitalizacji

Należy stwierdzić, że analizowany obszar rewitalizacji wyróżnia się następującymi cechami:

- spadek liczby osób korzystających z świadczeń z pomocy społecznej,
- dodatnie saldo migracji jako pozytywny trend migracyjny,
- obecność aktywnych liderów lokalnych, którzy przy odpowiednim wsparciu mogą kreować działania angażujące mieszkańców w rozwój lokalny czy zachowanie tożsamości i dziedzictwa,
- mała gęstość zaludnienia oraz zasoby wolnych przestrzeni publicznych, które są słabo zagospodarowane i mogą być wykorzystane do wzmocnienia funkcji społecznych,
- struktura ludności z przewagą kobiet nad mężczyznami, którą należy postrzegać w połączeniu z faktem, że większość osób pracujących stanowią także kobiety, a bezrobocie jest większe wśród kobiet niż mężczyzn,
- większość mieszkańców znajduje się w wieku produkcyjnym, zachodzi trend malejący dla grupy przedprodukcyjnej i trend wzrastający dla grupy poprodukcyjnej,
- większość pracujących pracuje w sektorze przemysłu i budownictwa ale w niedługim czasie może dojść do zrównania zatrudnienia w powyższym sektorze i w sektorze usługowym,
- przebiegająca w pobliżu rozwinięta infrastruktura dróg krajowych, bliskość międzynarodowego portu lotniczego i miast konurbacji górnośląskiej, zwiększająca się atrakcyjność inwestycyjna,
- wymagająca rozwoju sfera przestrzenno-funkcjonalna.

6.6 Podobszar rewitalizacji Wieszowa

Wyznaczony podobszar rewitalizacji zajmuje powierzchnię 0,02 km^2 (0,01% powierzchni ogółem Gminy) i jest zamieszkany przez 302 mieszkańców (1,98% ludności ogółem Gminy), został wyznaczony w centralnej części Gminy Zbrosławice, w sołectwie Wieszowa, wzdłuż głównej drogi powiatowej – ul. Mickiewicza oraz DK94 ul. Bytomska.

Sfera społeczna

Na pogłębioną analizę sfery społecznej składa się przede wszystkim analiza problemu bezrobocia, ubóstwa, bezradności, wykluczenia społecznego ze względu na niepełnosprawność, nadużywania alkoholu, przestępczości i wysokiego zadłużenia mieszkańców tego obszaru, a także niskiego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym.

Na przedmiotowym podobszarze występuje istotny problem bezrobocia. Jako główne przyczyny bezrobocia na przedmiotowym podobszarze należy uznać zmiany strukturalne w rolnictwie, a także procesy transformacji i restrukturyzacji. Brak alternatywnych miejsc pracy dla osób poddanych tym procesom oraz brak zgodności umiejętności i kwalifikacji mieszkańców z nowymi wymaganiami rynku pracy, a także postępująca mechanizacja i automatyzacja w rolnictwie, doprowadziły do zmniejszenia zapotrzebowania na siłę roboczą. Dodatkowo duże rozdrobnienie rolnictwa utrudnia efektywne prowadzenie działalności gospodarczej i generuje bezrobocie. Na terenach wiejskich brakuje alternatywnych źródeł zatrudnienia, które mogłyby zrekompensować utratę miejsc pracy w rolnictwie. Słabo rozwinięty sektor zaawansowanych usług i brak inwestycji w nowe gałęzie przemysłu utrudniają znalezienie pracy osobom zwalnianym z rolnictwa lub okolicznego przemysłu. Ponadto wysokie koszty pracy, w tym obciążenia podatkowe i składki ZUS, stanowią barierę dla pracodawców, zwłaszcza w sektorach o niższej rentowności, co przekłada się na mniejsze zapotrzebowanie na pracowników. Ponadto duża część bezrobotnych nie posiada odpowiednich kwalifikacji do podjęcia pracy w innych sektorach lub w istniejących zakładach pracy. Konieczne jest podnoszenie kwalifikacji i przekwalifikowanie, aby sprostać wymaganiom rynku pracy. Na tym podobszarze występuje także ukryte bezrobocie i praca w szarej strefie, a specyficzny wiejski rynek pracy, charakteryzuje się znaczną sezonowością oraz mniejszą liczbą miejsc pracy w porównaniu z miastami i większym uzależnieniem od sektora rolniczego. W tym kontekście należy zwrócić uwagę na fakt, że bezrobocie jest większe wśród kobiet niż mężczyzn. Koniecznym więc jest także prowadzenie działań zmierzających do poprawy sytuacji kobiet, które w większości sprawują opiekę nad osobami potrzebującymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu i osobami niepełnosprawnymi oraz działania mające na celu budowanie świadomości środowiskowej w kontekście zdiagnozowanych potrzeb osób z niepełnosprawnościami. To właśnie często niepełnosprawność lub konieczność opieki nad niepełnosprawnym członkiem rodziny, czy konieczność sprawowania opieki nad dziećmi przekłada się na problem bezrobocia czy ograniczonego poszukiwania pracy. Do osób szczególnie dotkniętych problemem bezrobocia rejestrowanego i ukrytego należą także młodzi ludzie, osoby starsze oraz osoby, których kwalifikacje nie odpowiadają aktualnym wymaganiom rynku pracy.

Ponadto istotnym problemem na tym podobszarze jest także ubóstwo. Przyczyny ubóstwa na przedmiotowym podobszarze, podobnie jak na pozostałych podobszarach wynikają

z kombinacji wielu czynników, w tym zmian strukturalnych w rolnictwie, czy procesów transformacji i restrukturyzacji. Zmiany strukturalne doprowadziły do utraty miejsc pracy i bezrobocia. Z kolei niskie kwalifikacje zawodowe utrudniają znalezienie pracy i ograniczają mobilność społeczną, wymagając od mieszkańców przekwalifikowania się do innych zawodów. W przypadku niskich kwalifikacji nawet znalezienia miejsca pracy, prowadzi do znaczącej utraty dochodów i konieczności szukania alternatywnych źródeł utrzymania, o co jest trudno przy niskim poziomie kompetencji i kwalifikacji. Ponadto brak środków finansowych stanowi barierę w podjęciu własnej działalności gospodarczej i samozatrudnienia. To z kolei generuje brak wystarczających środków na zaspokojenie podstawowych potrzeb, takich jak żywność, schronienie, opieka zdrowotna jest kluczowym nośnikiem ubóstwa. Ponadto w dobie zaistniałego kryzysu energetycznego zauważalne jest ubóstwo energetycznego wśród mieszkańców, które szczególnie dotyka osoby mniej zamożne, w tym starsze, rodziny wielodzietne oraz rodziców samotnie wychowujących dzieci, gdzie w większości są to kobiety, które często sprawują opiekę nad osobami potrzebującymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu i osobami niepełnosprawnymi. To właśnie niepełnosprawność oraz długotrwała choroba powodująca konieczność opieki nad niepełnosprawnym członkiem rodziny, czy też konieczność sprawowania opieki nad dziećmi, w dużym stopniu przekłada się na problem braku środków finansowych i ubóstwa. Ubóstwo, które dotyka w większym stopniu kobiet (feminizacja biedy), może sprawić, że nie będzie ich stać na poniesienie kosztów energii, tym bardziej, że w gospodarstwach prowadzonych samodzielnie przez kobiety, częściej kupuje się opał w mniejszych ilościach (zamiast „hurtowo"), co znacząco podnosi koszty. Do osób szczególnie dotkniętych problemem ubóstwa należą także osoby o niskich dochodach, bezrobotni, rodziny wielodzietne, osoby starsze, osoby z ograniczoną zdolnością do pracy. W tym ujęciu bezrobocie, niskie zarobki, czy kwestie zdrowotne i społeczne to istotne składowe ubóstwa. Czynniki te często nakładają się na siebie, tworząc błędne koło ubóstwa, z którego trudno się wyrwać, prowadząc do marginalizacji i potęgują poczucie braku wpływu na własne życie.

Kolejnym zauważalnym na tym podobszarze negatywnym zjawiskiem jest problemem bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Bezradność w tym przypadku jest ściśle powiązana ze zjawiskiem ubóstwa i bezrobocia, które prowadzi do występowanie konfliktów wewnątrzrodzinnych, które skutkują problemami wychowawczymi. Brak stabilizacji finansowej burzy relacje pomiędzy pokoleniami. Rodzice, nie mogąc sprostać oczekiwaniom

konsumpcyjnym dzieci, doświadczając poczucia winy i bezradności. Z kolei w dzieciach bezskuteczność i bezradność rodziców budzi poczucie żalu. Najpoważniejszą konsekwencją dla najmłodszych członków rodziny jest zachwianie lub nawet utrata poczucia bezpieczeństwa oraz coraz większe wyalienowanie i problemy wychowawcze.

Problemem jest także wykluczenie społeczne ze względu na niepełnosprawność. Przyczynami niepełnosprawności są między innymi czynniki genetyczne, choroby przewlekłe czy wypadki. Ponadto także osoby starsze to grupa często charakteryzująca się orzeczeniem o niepełnosprawności. Problemem niepełnosprawności dotknięte są osoby z różnymi rodzajami niepełnosprawności, w tym fizycznej, intelektualnej, sensorycznej, a problemem niepełnosprawności są też obciążone ich rodziny i opiekunowie.

Na przedmiotowym podobszarze można także zauważyć obecność problemów dotyczących alkoholizmu. Przyczynami alkoholizmu są czynniki społeczne, ekonomiczne i psychologiczne, w tym presja społeczna, bezrobocie, brak perspektyw życiowych, stres czy problematyka zdrowia psychicznego. Często są to osoby w wieku produkcyjnym, bezrobotni, osoby doświadczające trudności życiowych i narażone na wykluczenie społeczne. Generatorem tego zjawiska często jest bezrobocie, które wiąże się z ucieczką w nadużywanie alkoholu oraz powoduje zachowania przemocowe.

Ponadto jednym z problemów społecznych, który wpływa negatywnie na sytuację podobszaru jest także poziom przestępczości i związanego z tym bezpieczeństwa publicznego. Przyczyny tego problemu są wielowymiarowe i obejmują czynniki społeczne, ekonomiczne i psychologiczne. Mogą nimi być m.in. brak perspektyw zawodowych, marginalizacja społeczna, nadużywanie alkoholu, brak kontroli rodzicielskiej. Grupa szczególnie podatna na chuligaństwo, wandalizm i przestępczość obejmuje często młodych ludzi z niskim statusem społeczno-ekonomicznym, o ograniczonym dostępie do usług społecznych. Ważne jest także bezpieczeństwo osób starszych, które coraz częściej padają ofiarami przestępstw, w tym przede wszystkim oszustw i kradzieży. Ponadto jako przyczyny przemocy można wymienić patologie rodzinne, brak świadomości na temat przemocy, trudności finansowe, niedostateczny poziom empatii. Generatorem tego zjawiska często jest ubóstwo, które powoduje zachowania przemocowe, a także wiąże się z ucieczką w nadużywanie alkoholu. Do osób szczególnie narażonych na przemoc należą ofiary, w tym kobiety, dzieci i osoby starsze. Inną ważną kwestią obrazującą sytuację tego podobszaru rewitalizacji jest rosnący poziom zadłużenia jego mieszkańców. Sytuacja prowadzi do zwiększającego się zagrożenia brakiem

dostępu do podstawowych mediów dla mieszkańców tego podobszaru oraz zwiększającego się zagrożenia utraty zajmowanego lokum. Ponadto zadłużenie jest jednym z istotnych problemów wpływających na poziom ubóstwa i bezradności mieszańców podobszaru.

Ważną kwestią obrazującą sytuację tego podobszaru rewitalizacji jest także poziom uczestnictwa w życiu publicznym. Z analizowanych danych wynika, że na przedmiotowym obszarze frekwencja w ostatnich wyborach samorządowych była nisza niż średnia frekwencja w Gminie Zbrosławice. Można zatem wnioskować, że poziom zaangażowania w życie publiczne jest w tym miejscu najmniejszy.

Ponadto w ramach pogłębionych wywiadów potwierdzono, że jednym z istotniejszych problemów z jakim borykają się mieszkańcy tych obszarów, jest alkoholizm i bezrobocie. Problem ten niesie ze sobą często konieczność korzystania z pomocy społecznej ze względu na ubóstwo, czy bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Z tymi problemami wiąże się często problem przestępczości i bezpieczeństwa oraz wysokiego zadłużenia mieszkańców tego obszaru. Problemem jest także wykluczenie społeczne, w tym ze względu na niepełnosprawność. Na wyznaczonym obszarze występują swoiste enklawy osób wykluczonych społecznie i zawodowo. Trudno wskazać jeden konkretny powód bezrobocia, jednak przeważa tzw. dziedziczenie bezradności i bezrobocia, gdyż są to rodziny od lat korzystające z pomocy GOPS. Niejednokrotnie źródłem ich utrzymania jest pomoc społeczna. Są to osoby o niskich kwalifikacjach zawodowych bądź w ogóle bez wykształcenia. Innym powodem braku szukania zatrudnienia jest tzw. szara strefa, która jest bardzo popularna, gdyż trudno udowodnić osiągane dochody. Zdarza się, że występuje upośledzenie umysłowe w stopniu lekkim, co wynika z choroby alkoholowej u dzieci. Powszechnym zjawiskiem jest nadużywanie alkoholu. Na bezrobocie wpływa też problem opieki nad małymi dziećmi i brak możliwości zapewnienia instytucjonalnej opieki np. w żłobku czy przedszkolu, gdyż ze względu na brak miejsc osoby chcące poszukiwać pracy nie mogą umieścić dziecka w przedszkolu. Sytuacja jest o tyle trudna, że osoby mieszkające na tym terenie są w dużym stopniu wykluczone i napiętnowane miejscem zamieszkania. Warto nadmienić, że są to również osoby, które nie korzystają z pomocy GOPS ze względu na posiadane dochody z pracy „na czarno", bądź osoby, które chcą radzić sobie same. Osoby te nie chcą aby wtrącać się w ich życie, nie rejestrują się w PUP, nie podejmują legalnej pracy, często nadużywają alkoholu. Takie osoby nie są uwzględnianie w danych statystycznych dotyczących bezrobocia i pomocy społecznej, a mają również niekorzystny wpływ na sytuację na obszarze

rewitalizowanym. Na wyznaczonym obszarze objętym rewitalizacją identyfikuje się również problem z bezrobociem długotrwałym wśród kobiet, charakteryzujące się brakiem chęci do podjęcia zatrudnienia, brakiem kwalifikacji, ale również brakiem chęci do zdobycia kwalifikacji. W konsekwencji problemy z obszaru bezrobocia, przekładają się na problem wykluczenia społecznego. Wynika ono z ubóstwa, bezrobocia, niepełnosprawności czy bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych. W obszarze tym, nasilają się również inne patologie społeczne, w tym przestępstwa, przemoc w rodzinie i związane z nimi częste interwencji policji, a także rośnie poziom zadłużenia mieszkańców. Ponadto wszystko to przekłada się bezpośrednio na niechęć do uczestnictwa w życiu publicznym i potęguje proces wyalienowania w społeczeństwie.

Na powyższym podobszarze można więc zanotować m. innymi następujące problemy:

- brak opieki nad dziećmi do 3 lat,
- zbyt mało miejsca w przedszkolach, matki chcące poszukiwać pracy nie mogą umieścić dziecka w przedszkolu, ze względu na pierwszeństwo mam pracujących,
- brak opieki nad dziećmi po godz. 16^{00},
- niskie kwalifikacje zawodowe,
- rozwinięta szara strefa,
- wyuczona i dziedziczna bierność i bezradność życiowa,
- wykonywane prace sezonowe i dorywcze w pobliskich gospodarstwach rolnych, są tylko substytutem pracy etatowej,
- nadużywanie alkoholu,
- tworzenie enklaw biedy (stygmatyzacja, regres zawodowy i społeczny),
- brak atrakcyjnych miejsc pracy,
- oddalenie od aglomeracji miejskich i ich miejsc pracy,
- brak miejscowych form aktywności umożliwiających integrację lokalną,
- roszczeniowa społeczność i uzależnienie od pomocy społecznej,
- niski poziom zaangażowania w uczestnictwo w życiu publicznym oraz niski poziom posiadanych kwalifikacji zamieszkujących obszar rewitalizacji osób i ich postępujące wykluczenie społeczne.

Ponadto wśród występujących problemów na podobszarze rewitalizacji zdiagnozowano niewystarczające kompetencje i aktywność osób z grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji oraz zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, niski poziom integracji

społecznej oraz chęci współuczestnictwa i współdziałania na rzecz innych, a także opór mieszkańców w obszarze współbudowania społeczeństwa obywatelskiego. W kontekście przeprowadzonej diagnozy, można zauważyć niekorzystny trend demograficzny, w którym mimo tego, że większość mieszkańców tego obszaru znajduje się w wieku produkcyjnym, zachodzą trendy wzrostowe dla grupy poprodukcyjnej. Powyższe należy interpretować w powiązaniu z faktem, że występuje także zjawisko starzenia się społeczeństwa, przekładające się pogłębiające się poczucie wykluczenia społecznego i cyfrowego, w związku z ograniczeniem funkcji poznawczych, dotykające w szczególności grupę poprodukcyjną. Należy zwrócić uwagę, że osoby starsze to grupa charakteryzująca się licznymi problemami zdrowotnymi oraz często orzeczeniami o niepełnosprawności, są to także często osoby samotne i wymagające wsparcia. Trudność stanowi także skuteczne dotarcie z pomocą do tych osób. Po pandemii COVID widoczne jest bowiem większe zamknięcie się seniorów we własnych mieszkaniach i mniejsza aktywność integracyjna i społeczna. Konieczne jest szukanie rozwiązań, które pozwolą z jednej strony aktywizować seniorów (zarówno społecznie jak i fizycznie, pomagając w utrzymaniu jak najlepszej kondycji), a z drugiej strony pozwolą na włączenie w proces integracji międzypokoleniowej, żeby jak najdłużej mogli pozostać samodzielnymi w miejscu zamieszkania. Ponadto z jednej strony zachodzi zjawisko małej aktywności społecznej młodzieży stanowiącej grupę przedprodukcyjną, a z drugiej brak jest perspektyw rozwoju dla ludzi młodych, takich jak w dużych miastach aglomeracji śląskiej, przekładające się na zagrożenie odpływem młodych ludzi do atrakcyjniejszych ze względów rozwojowych ośrodków miejskich. W tej sytuacji koniecznym jest podjęcie inicjatyw nastawionych na wsparcie różnych form rozwijających kompetencje społeczne, obywatelskie, świadomość i ekspresję kulturalną, przedsiębiorczość, umiejętności ogólne, wiedzę oraz zainteresowania dzieci i młodzieży, oraz inicjatywy w obszarze kształcenia przez całe życie, dla osób dorosłych, w tym służące aktywizacji w szczególności osób starszych, osób o niskich kwalifikacjach, osób z niepełnosprawnościami.

Ponadto nawet obserwując pozytywny trend osadniczy i dodatnie saldo migracji nie należy zapominać, o spadającym poziomie integracji społecznej mieszkańców. Korzystny trend osadniczy jest bezpośrednio związany z atrakcyjną lokalizacją na obrzeżach aglomeracji śląskiej, ale w tym wypadku należy mówić o konieczności integracji nowych członków społeczności, tak żeby zniwelować tendencję do traktowania nowego miejsca zamieszkania jedynie jako sypialni, czy wykazywania postaw roszczeniowych związanych z dysproporcjami

pomiędzy miastem i wsią i tzw. „efektem rygla" czyli przyzwyczajeniami do miejskiego stylu życia. Rosnący poziom wyalienowania społeczeństwa, zauważalna mała aktywność społeczna młodzieży jest spowodowana różnymi czynnikami, po części zmianami w postawach społeczeństwa spowodowanych epidemią COVID, po części poczuciem zagrożenia bezpieczeństwa wynikającym z konfliktu zbrojnego na Ukrainie i świadomości problemów przymusowych migrantów z tego kraju, ze względu, na fakt, że gmina bezpośrednio doświadcza fali uchodźczej. Należy podkreślić, że sami migranci ciepią na zjawisko wyalienowania, doświadczają zagubienia i problemów w radzeniu sobie z doświadczeniem okrucieństwa, traumy wojennej i migracji. To wszystko przekłada się na trudności integracyjne migrantów, dlatego tak ważne jest przeciwdziałanie skutkom migracji. Natomiast w przypadku lokalnej społeczności nie bez znaczenie jest także ogólna tendencja, zmiany charakteru społeczeństwa, w kierunku społeczeństwa masowego, wyalienowanego z życia społecznego poprzez przeniesienie kontaktów międzyludzkich w rzeczywistość wirtualną, tendencja do zanikania więzi rodzinnych czy sąsiedzkich. Przyczyny słabej integracji społeczności są wieloaspektowe i obejmują czynniki strukturalne (np. różnice kulturowe, ekonomiczne), procesy społeczne (np. brak zaufania, stereotypy, izolacja społeczna) oraz czynniki indywidualne (np. brak aktywności społecznej, konflikty interpersonalne). Osoby szczególnie narażone na słabą integrację społeczną to osoby starsze, osoby napływowe, migranci, osoby o niższym statusie społeczno-ekonomicznym, a także osoby zagrożone wykluczeniem społecznym i wykluczone. Z tego powodu konieczne jest wsparcie integracji i aktywizacji, w tym osób starszych oraz młodzieży i kreowanie działań angażujących międzypokoleniowo członków całych rodzin. Koniecznym jest także kształtowanie świadomości obywatelskiej i podjęcie działań dotyczących zachowania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego, w celu wzmocnienia integracji i poczucia tożsamości na przedmiotowym podobszarze oraz wsparcie społeczeństwa obywatelskiego i potencjału organizacji społecznych, poprzez podniesienie umiejętności społecznych oraz zacieśnianie współpracy partnerskiej. Inicjatywy podejmowane przez organizacje pozarządowe mogą wzbogacić ten podobszar, polepszyć jego kondycję i aktywizować mieszkańców.

Sfera pozaspołeczna (gospodarcza, środowiskowa, przestrzenno-funkcjonalna, techniczna)

W związku z brakiem zidentyfikowanych zjawisk kryzysowych w sferze gospodarczej dla tego podobszaru rewitalizacji odstąpiono od pogłębionej analizy na tym podobszarze. Jednakże

należy zwrócić uwagę, że na uwarunkowania rozwojowe procesów gospodarczych na podobszarze rewitalizacji wpływają istotnie kwestie zewnętrzne, związane z sytuacją makroekonomiczną kraju i dotyczące ogólnego klimatu koniunktury gospodarczej. W tym kontekście kondycja firm działających na rynkach globalnych nie wydaje się zagrożona. Natomiast zgoła inna sytuacja występuje na rynku lokalnym, gdzie wysoki poziom wzrostu cen energii może być trudny do skompensowania wzrostem cen produktów, tym bardziej że siła nabywcza mieszkańców podobszaru nie jest duża. Kwestia ta ma istotne znaczenie dla procesu rewitalizacji, przyjmując założenie, że w mniejszych społecznościach na terenach wiejskich, poziom kryzysu zawsze jest bardziej dotkliwy, a wrażliwość podmiotów gospodarczych na czynniki kryzysowe znacznie większa (mniejszy rynek, mniejsza siła nabywcza konsumentów). Mimo tego, że nie zdiagnozowano sytuacji problemowej na przedmiotowym podobszarze to analiza ogólnego klimatu koniunktury nie pozostawia wątpliwości, że przedsiębiorcy dostrzegają zagrożenie i często pesymistycznie widzą perspektywy prowadzonych przez siebie firm, w związku z tym konieczne wydaje się podjęcie działań zmierzających do aktywizacji gospodarczej.

Ponadto na problemy w sferze gospodarczej istotnie przekładają się problemy zaobserwowane w sferze społecznej dotyczące bezrobocia i ubóstwa. Zmiany strukturalne w rolnictwie, a także procesy transformacji i restrukturyzacji w przemyśle związane m.in. z zakończeniem działalności przemysłu ciężkiego i wydobywczego oddziałowującego na ten podobszar, spowodowały brak alternatywnych miejsc pracy dla osób poddanych tym procesom oraz brak zgodności umiejętności i kwalifikacji mieszkańców tego obszaru z nowymi wymaganiami rynku pracy oraz doprowadziły do zmniejszenia zapotrzebowania na siłę roboczą o takich kwalifikacjach. W tej sytuacji w celu ożywienia sfery gospodarczej w związku z faktem, że duża część bezrobotnych nie posiada odpowiednich kwalifikacji do podjęcia innej pracy, konieczne jest podnoszenie kwalifikacji i przekwalifikowanie, aby sprostać wymaganiom rynku pracy. Niskie kwalifikacje zawodowe utrudniają znalezienie pracy i ograniczają mobilność społeczną, prowadząc do ubóstwa lub wymagając od mieszkańców przekwalifikowania się do innych zawodów. W przypadku niskich kwalifikacji nawet znalezienia miejsca pracy, prowadzi do znaczącej utraty dochodów, ubóstwa, spadku siły nabywczej społeczności zamieszkującej ten obszar i konieczności szukania alternatywnych źródeł utrzymania, o co jest trudno przy niskim poziomie kompetencji i kwalifikacji. Ubóstwo i brak środków finansowych stanowi barierę w podjęciu własnej

działalności gospodarczej i samozatrudnienia, a spadek siły nabywczej mieszkańców w dłuższej perspektywie czasu może znacznie pogorszyć sytuację branży usługowej, a w konsekwencji prowadzić do stagnacji lub zapaści w sferze gospodarczej na podobszarze rewitalizacji. Na obszarze rewitalizacji brak jest działań podnoszących kwalifikację i aktywizujących zawodowo, które przede wszystkim powinny być skierowane do osób wykluczonych społecznie i narażonych na takie wykluczenie, w związku z tym konieczne wydaje się podjęcie działań zmierzających do aktywizacji gospodarczej. Zauważalne na tym podobszarze niskie kompetencje zawodowe i przedsiębiorcze mieszkańców obejmują zarówno czynniki strukturalne (procesy transformacyjne w przemyśle i rolnictwie), społeczne (bezrobocie, ubóstwo, marginalizacja społeczna), jak i osobiste (brak motywacji do samoaktywizacji). Osoby szczególnie dotknięte problemem niskich kompetencji to osoby o niższym statusie społeczno-ekonomicznym oraz osoby zagrożone wykluczenie społecznym lub wykluczone, czyli takie które najczęściej nie wierzą w możliwość zmiany na lepsze. Potrzebują zatem wsparcia z zewnątrz, które pomoże im zaplanować i zrealizować możliwe do wykonania kroki, np. podniesienie kwalifikacji, podjęcie samozatrudnienia czy też znalezienie pracy. Ponadto patrząc na trendy demograficzne, w tym mocno starzejące się społeczeństwo oraz zagrożenie odpływem ludzi młodych, konieczne wydaje się podjęcie działań zmierzających do aktywizacji gospodarczej tego podobszaru.

W ramach pogłębionej analizy sfery przestrzenno-funkcjonalnej zauważalny jest fakt rozległych problemów w tej sferze na podobszarze rewitalizowanym. Problemy dotyczą zarówno infrastruktury technicznej i społecznej jak i przestrzeni publicznej. W związku ze zmianą struktury demograficznej i starzenia się społeczeństwa, a także wykluczenia osób z terenów zdegradowanych, czy zmian na rynku pracy, oraz stanu zdrowia mieszkańców, konieczne są działania zapewniające włączenie społeczne. Ponadto ze względu na narastające zjawisko zwiększającego się udziału osób w wieku poprodukcyjnym w ilości mieszkańców, niską mobilnością osób zamieszkujących tereny zdegradowane, w tym osób starszych i niepełnosprawnych, ograniczone środki budżetowe, a także braki w infrastrukturze, w której prowadzona byłaby aktywizacja społeczna czy zawodowa, oraz wspierana byłaby spójność społeczna i działania zapewniające włączenie społeczne, działania interwencyjne są konieczne, a zdiagnozowane zjawiska kryzysowe są zauważalne i realnie ograniczają możliwość niwelacji dysfunkcji społecznych.

W sferze przestrzenno-funkcjonalnej w odniesieniu do sposobu ogrzewania, zjawiskiem

kryzysowym jest brak sieci ciepłowniczych, który powoduje, że funkcjonuje tutaj wiele obiektów, w których jeżeli chodzi o rodzaj ogrzewania, zastosowano indywidualne źródła ciepła, co nie jest rozwiązaniem przyjaznym środowisku. W większości indywidualne źródła ciepła oparte są o występowanie indywidulanych kotłów opalanych węglem. Brak podłączenia do sieci ciepłowniczej lub zastosowania niskoemisyjnych, nowoczesnych źródeł ciepła powoduje zwiększoną emisję zanieczyszczeń do atmosfery. Ponadto w złym stanie jest sieć wodociągowa i występują obszary na których, dochodzi do częstych awarii istniejącej infrastruktury sieciowej.

Analiza jakościowa przeprowadzona w formie badania przestrzeni publicznej na obszarze rewitalizacji, pozwoliła na wskazanie terenów o zauważalnych problemach przestrzennych i niskich walorach estetycznych. Na podobszarze występują miejsca, na których dochodzi do ciągłych aktów wandalizmu, dewastacji mienia publicznego, występują tzw. „dzikie wysypiska" oraz problemy z estetyką otoczenia oraz obszarowe problemy z bezpieczeństwem publicznym, w tym w szczególności tam gdzie występuje zagęszczenie osób wykluczonych społecznie czy korzystających z pomocy GOPS. W przypadku gminnej infrastruktury społecznej zwraca uwagę stan świetlicy w Wieszowie, gdzie konieczny jest natychmiastowy remont. Ponadto przy ul. Bytomskiej znajdują się budynki komunalne, które są w złym lub w bardzo złym stanie technicznym. Na terenie obszaru rewitalizacji problemem jest częstotliwość oraz kierunki połączeń komunikacyjnych, ciążące przede wszystkim w kierunku Tarnowskich Gór i Gliwic. Stosunkowo niewiele połączeń ciąży w kierunku innych okolicznych ośrodków usługowo-przemysłowych, stanowiących potencjalne miejsce zatrudnienia np. Piekary Śląskie. Rozległy obszar Gminy powoduje wydłużenie czasu podróży oraz konieczność korzystania z kilku połączeń komunikacyjnych.

W ramach pogłębionej analizy sfery technicznej analizie poddano stan techniczny obiektów budowlanych – mieszkaniowych w zasobach gminnych. W tym zakresie sytuacja kryzysowa to problem dotyczący kwestii środowiskowych oraz rozwiązań technicznych energooszczędnościowych. Większość budynków kwalifikuje się do zastosowania technicznych rozwiązań energooszczędnościowych. Ponadto jeżeli chodzi o rodzaj stosowanego ogrzewania, to na podobszarze rewitalizacji w większości zastosowano indywidualne źródła ciepła (osobne dla każdego z mieszkań) co nie jest rozwiązaniem przyjaznym środowisku. W większości indywidualne źródła ciepła oparte są o występowanie w całości lub częściowo indywidulanych kotłów opalanych węglem. Brak podłączenia do sieci

ciepłowniczej lub zastosowania niskoemisyjnych, nowoczesnych źródeł ciepła powoduje zwiększoną emisję zanieczyszczeń do atmosfery.

W ramach pogłębionej analizy sfery środowiskowej czynnikiem decydującym o problemach środowiskowych dla podobszaru rewitalizacji, są obszary związane z ochroną klimatu i jakością powietrza, w tym w szczególności związane z jakością powietrza ze względu na emisję gazów i pyłów oraz poziom hałasu. Na podstawie badań hałasu komunikacyjnego, które wykonywał Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska stwierdzono, przekroczenia dopuszczalnego hałasu, które osiągały od 4,5 dB do 9,6 dB. Na zjawiska kryzysowe w tej sferze istotnie wpływa także fakt, że obszar całej Gminy należy do tak zwanej strefy śląskiej, charakteryzującej się przede wszystkim przekraczanymi normami pyłu zawieszonego PM10 oraz benzo(a)pirenu, a jej obszar zaliczany jest także do Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI) z problemami środowiskowymi w zakresie jakości powietrza. Źródłami zanieczyszczeń powietrza na przedmiotowym podobszarze są źródła liniowe w postaci ciągów komunikacyjnych, a także emisja punktowa. Emisja komunikacyjna, wynika z ruchu pojazdów drogami przebiegającymi przez podobszar rewitalizacji, kształtując stan jakości powietrza w taki sposób, że najwyższe stężenia zanieczyszczeń w tym wypadku skupione są wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych podobszaru, z największym natężeniem ruchu pojazdów. W odniesieniu do emisji punktowej ważnym problemem w tej sferze jest zanieczyszczenie powietrza. Dużym problemem ekologicznym, ekonomicznym i społecznym są spaliny pochodzące ze źródeł niskiej emisji. Istotną rolę odgrywają tutaj źródła emisji niskiej, związanej z eksploatacją w okresie zimowym palenisk węglowych z kotłowni wbudowanych przede wszystkim w domach mieszkalnych (palenisk domowych). Duża część mieszkańców korzysta z indywidualnych źródeł energii, co wpływa na znaczny udział emisji niskiej w ogóle zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego. Niestety w systemach indywidualnego ogrzewania dominują urządzenia o przestarzałej konstrukcji, których sprawność często nie przekracza 65%. Z przyczyn ekonomicznych rzadko korzysta się z gazu do celów grzewczych. Większość budynków korzysta z domowych kotłowni węglowych opalanych najczęściej węglem. Zanieczyszczenia emitowane są kominami o wysokości do około 10 m (tzw. niska emisja), co powoduje rozprzestrzenianie się zanieczyszczeń po najbliższej okolicy. Na przedmiotowym podobszarze koniecznym jest zastosowanie rozwiązań zwiększających efektywność energetyczną, a także ekologicznych źródeł ciepła, wytwarzania bioenergii oraz zastosowanie odnawialnych źródeł energii. Realizacja takich działań pozwoli na zmniejszenie

energochłonności, a zastosowanie odnawialnych źródeł energii będzie mieć wpływ na poprawę jakości życia oraz ochronę zdrowia mieszkańców tego podobszaru. Pozwoli to zapobiec narastającemu zanieczyszczeniu środowiska i pozytywnie wpłynie na zmiany klimatyczne. Z uwagi na zachodzące zmiany klimatu, mieszkańcom coraz częściej doskwierają długotrwałe okresy wysokich temperatur i suszy, ale także deszcze nawalne i powodzie błyskawiczne. W związku z tym koniecznym jest także przeciwdziałanie i adaptacja do przedmiotowych zmian klimatycznych, w tym poprzez ograniczenie potencjalnych skutków upałów i suszy czy deszczów nawalnych oraz racjonalne gospodarowanie wodą, a także wspomniane już wyżej wsparcie zastosowania Odnawialnych Źródeł Energii i podnoszenie efektywności energetycznej na powyższym obszarze, w celu redukcji emisji gazów cieplarnianych i dywersyfikacji źródeł wytwarzania energii. Jest to ważne tym bardziej, że niedostateczna jest świadomość ekologiczna i klimatyczna mieszkańców, tego podobszaru, równoznaczna z koniecznością podjęcia całościowych działań z zakresu zastosowania Odnawialnych Źródeł Energii, ochrony powietrza i przeciwdziałania smogowi oraz przeciwdziałania zachodzącym zmianom klimatycznym. Z tego wynika konieczność prowadzenia działań adaptacyjnych do zmian klimatu w celu poprawy warunków i jakości życia mieszkańców tego podobszaru. Usuwanie i przeciwdziałanie zagrożeniom związanym ze zmianami klimatycznymi wpłynie pozytywnie na zdrowie i długość życia mieszkańców podobszaru co jest szczególnie ważne w kontekście starzejącego się społeczeństwa. Tym samym będzie także pośrednio ograniczać zjawisko wykluczenia społecznego na tym podobszarze i związanego z nim ubóstwa, ponieważ zwiększenie poziomu produkcji energii ze źródeł odnawialnych w dobie zaistniałego kryzysu energetycznego ma celu m.in. ochronę przed pogłębianiem ubóstwa energetycznego wśród odbiorców końcowych na tym podobszarze. Wykorzystanie energii słonecznej, która jako zasób nie ma ceny (jest „darmowa”) przy niewielkich kosztach eksploatacji urządzeń skutkuje oszczędnościami finansowymi w porównaniu z dotychczas istniejącym pełnym pokryciem potrzeb z konwencjonalnych źródeł energii. Ponadto zmniejszenie zapotrzebowania na energię wytwarzaną z tradycyjnego źródła, generującą zanieczyszczenie powietrza, oraz ograniczenia emisji zanieczyszczeń będzie prowadziło do łagodzenie zmian klimatu i adaptacji do zmian klimatu, przez ograniczenie niekorzystnych skutków obecnych i oczekiwanych przyszłych warunków klimatycznych wywieranych na daną działalność lub na ludzi, przyrodę czy aktywa, poprzez ograniczenie gazów cieplarnianych dzięki zastosowaniu Odnawialnych Źródeł Energii.

Potrzeby w zakresie społecznym, gospodarczym, środowiskowym oraz przestrzenno-funkcjonalnym i technicznym podobszaru rewitalizacji Przeprowadzona analiza pozwala na wskazanie kluczowych dziedzin problemowych, które zostały określone po przebadaniu zachodzących zjawisk kryzysowych na przedmiotowym podobszarze rewitalizacji. Kluczowe problemy zidentyfikowane w ramach przeprowadzone diagnozy to:

- postępująca marginalizacja i wykluczenie społeczne, w tym zachodzące procesy starzenia społeczeństwa, a także jego wyalienowania, braku integracji i tożsamości,
- niski poziom aktywności społecznej i zawodowej,
- wymagająca interwencji infrastruktura techniczna,
- znaczące braki w infrastrukturze społecznej,
- obszary o dysfunkcjach przestrzennych i niskich walorach estetycznych,
- problemy środowiskowe związane z emisją pyłów i zanieczyszczeń oraz zagrożeniami klimatycznymi, generowaniem hałasu, negatywnie wpływające na ochronę środowiska naturalnego, w tym dziedzictwa przyrodniczego.

Identyfikacja specyficznych uwarunkowań oraz lokalnych potencjałów podobszaru rewitalizacji

Należy stwierdzić, że analizowany obszar rewitalizacji wyróżnia się następującymi cechami:

- spadek liczby osób korzystających z świadczeń z pomocy społecznej,
- dodatnie saldo migracji jako pozytywny trend migracyjny,
- obecność aktywnych liderów lokalnych, którzy przy odpowiednim wsparciu mogą kreować działania angażujące mieszkańców w rozwój lokalny czy zachowanie tożsamości i dziedzictwa,
- mała gęstość zaludnienia oraz zasoby wolnych przestrzeni publicznych, które są słabo zagospodarowane i mogą być wykorzystane do wzmocnienia funkcji społecznych,
- struktura ludności z przewagą kobiet nad mężczyznami, którą należy postrzegać w połączeniu z faktem, że większość osób pracujących stanowią także kobiety, a bezrobocie jest większe wśród kobiet niż mężczyzn,
- większość mieszkańców znajduje się w wieku produkcyjnym, zachodzi trend malejący dla grupy przedprodukcyjnej i trend wzrastający dla grupy poprodukcyjnej,
- większość pracujących pracuje w sektorze przemysłu i budownictwa ale w niedługim czasie może dojść do zrównania zatrudnienia w powyższym sektorze i w sektorze usługowym,

- przebiegająca w pobliżu rozwinięta infrastruktura dróg krajowych, bliskość międzynarodowego portu lotniczego i miast konurbacji górnośląskiej, zwiększająca się atrakcyjność inwestycyjna,
- wymagająca rozwoju sfera przestrzenno-funkcjonalna.

6.7 Podobszar rewitalizacji Zawada

Wyznaczony podobszar rewitalizacji zajmuje powierzchnię 0,65 km^2 (0,44% powierzchni ogółem Gminy) i jest zamieszkany przez 316 mieszkańców (2,07% ludności ogółem Gminy), został wyznaczony w rejonie ulic: Bytomska, Polna, Miodowa, Łąkowa, Wiejska.

Sfera społeczna

Na pogłębioną analizę sfery społecznej składa się przede wszystkim analiza problemu bezrobocia, nadużywania alkoholu, wysokiego zadłużenia mieszkańców tego obszaru, a także niskiego poziomu edukacji i kapitału społecznego.

Na przedmiotowym podobszarze występuje istotny problem bezrobocia. Jako główne przyczyny bezrobocia na przedmiotowym podobszarze należy uznać zmiany strukturalne w rolnictwie, a także procesy transformacji i restrukturyzacji. Brak alternatywnych miejsc pracy dla osób poddanych tym procesom oraz brak zgodności umiejętności i kwalifikacji mieszkańców z nowymi wymaganiami rynku pracy, a także postępująca mechanizacja i automatyzacja w rolnictwie, doprowadziły do zmniejszenia zapotrzebowania na siłę roboczą. Dodatkowo duże rozdrobnienie rolnictwa utrudnia efektywne prowadzenie działalności gospodarczej i generuje bezrobocie. Na terenach wiejskich brakuje alternatywnych źródeł zatrudnienia, które mogłyby zrekompensować utratę miejsc pracy w rolnictwie. Słabo rozwinięty sektor zaawansowanych usług i brak inwestycji w nowe gałęzie przemysłu utrudniają znalezienie pracy osobom zwalnianym z rolnictwa lub okolicznego przemysłu. Ponadto wysokie koszty pracy, w tym obciążenia podatkowe i składki ZUS, stanowią barierę dla pracodawców, zwłaszcza w sektorach o niższej rentowności, co przekłada się na mniejsze zapotrzebowanie na pracowników. Ponadto duża część bezrobotnych nie posiada odpowiednich kwalifikacji do podjęcia pracy w innych sektorach lub w istniejących zakładach pracy. Konieczne jest podnoszenie kwalifikacji i przekwalifikowanie, aby sprostać wymaganiom rynku pracy. Na tym podobszarze występuje także ukryte bezrobocie i praca w szarej strefie, a specyficzny wiejski rynek pracy, charakteryzuje się znaczną sezonowością

oraz mniejszą liczbą miejsc pracy w porównaniu z miastami i większym uzależnieniem od sektora rolniczego. W tym kontekście należy zwrócić uwagę na fakt, że bezrobocie jest większe wśród kobiet niż mężczyzn. Koniecznym więc jest także prowadzenie działań zmierzających do poprawy sytuacji kobiet, które w większości sprawują opiekę nad osobami potrzebującymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu. Do osób szczególnie dotkniętych problemem bezrobocia rejestrowanego i ukrytego należą także młodzi ludzie, osoby starsze oraz osoby, których kwalifikacje nie odpowiadają aktualnym wymaganiom rynku pracy.

Na przedmiotowym podobszarze można także zauważyć obecność problemów dotyczących alkoholizmu. Przyczynami alkoholizmu są czynniki społeczne, ekonomiczne i psychologiczne, w tym presja społeczna, bezrobocie, brak perspektyw życiowych, stres czy problematyka zdrowia psychicznego. Często są to osoby w wieku produkcyjnym, bezrobotni, osoby doświadczające trudności życiowych i narażone na wykluczenie społeczne. Generatorem tego zjawiska często jest bezrobocie, które wiąże się z ucieczką w nadużywanie alkoholu oraz powoduje zachowania przemocowe.

Inną ważną kwestią obrazującą sytuację tego podobszaru rewitalizacji jest rosnący poziom zadłużenia jego mieszkańców. Sytuacja prowadzi do zwiększającego się zagrożenia brakiem dostępu do podstawowych mediów dla mieszkańców tego podobszaru oraz zwiększającego się zagrożenia utraty zajmowanego lokum.

Ponadto ważną kwestią obrazującą sytuację tego podobszaru rewitalizacji jest niezadowalający poziom edukacji. W obszarze edukacji identyfikuje się możliwość występowania barier rozwojowych i dyskryminacji ze względu na miejsce zamieszkania. Z tego powodu ważne są inicjatywy edukacyjne o charakterze lokalnym kierujące działania na osoby zamieszkujące podobszar rewitalizacji.

Kolejną ważną kwestią obrazującą sytuację podobszaru rewitalizacji jest potencjał kapitału społecznego. Jednym z bardziej istotnych problemów tego podobszaru jest niskie zaangażowanie społeczne mieszkańców i niechęć do podejmowania inicjatyw lokalnych. Działalność organizacji na tym podobszarze opiera się przede wszystkim na aktywnych liderach, którzy tak samo jak reszta społeczeństwa podlega procesom demograficznym, w związku z czym brakuje nowych liderów i osób zaangażowanych w aktywną działalności i budowanie kapitału społecznego organizacji pozarządowych, w tym młodych aktywistów społecznych. Na podobszarze rewitalizacji wyzwaniem jest pełne wykorzystanie potencjału płynącego z zasobów kapitału społecznego i organizacyjnego jego mieszkańców.

Ponadto w ramach pogłębionych wywiadów potwierdzono, że jednym z istotniejszych problemów z jakim borykają się mieszkańcy tych obszarów, jest alkoholizm i bezrobocie. Z tymi problemami wiąże się często problem wysokiego zadłużenia mieszkańców tego obszaru. Na wyznaczonym obszarze występują swoiste enklawy osób wykluczonych społecznie i zawodowo. Trudno wskazać jeden konkretny powód bezrobocia, jednak przeważa tzw. dziedziczenie bezrobocia, gdyż są to rodziny od lat korzystające z pomocy GOPS. Niejednokrotnie źródłem ich utrzymania jest pomoc społeczna. Są to osoby o niskich kwalifikacjach zawodowych bądź w ogóle bez wykształcenia. Innym powodem braku szukania zatrudnienia jest tzw. szara strefa, która jest bardzo popularna, gdyż trudno udowodnić osiągane dochody. Zdarza się, że występuje upośledzenie umysłowe w stopniu lekkim, co wynika z choroby alkoholowej u dzieci. Powszechnym zjawiskiem jest nadużywanie alkoholu. Na bezrobocie wpływa też problem opieki nad małymi dziećmi i brak możliwości zapewnienia instytucjonalnej opieki np. w żłobku czy przedszkolu, gdyż ze względu na brak miejsc osoby chcące poszukiwać pracy nie mogą umieścić dziecka w przedszkolu. Sytuacja jest o tyle trudna, że osoby mieszkające na tym terenie są w dużym stopniu wykluczone i napiętnowane miejscem zamieszkania. Warto nadmienić, że są to również osoby, które nie korzystają z pomocy GOPS ze względu na posiadane dochody z pracy „na czarno", bądź osoby, które chcą radzić sobie same. Osoby te nie chcą aby wtrącać się w ich życie, nie rejestrują się w PUP, nie podejmują legalnej pracy, często nadużywają alkoholu. Takie osoby nie są uwzględnianie w danych statystycznych dotyczących bezrobocia i pomocy społecznej, a mają również niekorzystny wpływ na sytuację na obszarze rewitalizowanym. Na wyznaczonym obszarze objętym rewitalizacją identyfikuje się również problem z bezrobociem długotrwałym wśród kobiet, charakteryzujące się brakiem chęci do podjęcia zatrudnienia, brakiem kwalifikacji, ale również brakiem chęci do zdobycia kwalifikacji. W konsekwencji problemy z obszaru bezrobocia, przekładają się na problem wykluczenia społecznego. Sytuacja negatywnie odbija się również na poziomie edukacji oraz jakości życia dzieci w rodzinach wykluczonych społecznie, które często muszą korzystać między innymi z dożywiania. W obszarze tym, nasilają się również inne patologie społeczne, a także rośnie poziom zadłużenia mieszkańców. Ponadto wszystko to przekłada się bezpośrednio na niski poziom kapitału społecznego i potęguje proces wyalienowania w społeczeństwie.

Na powyższym podobszarze można więc zanotować m. innymi następujące problemy:

- brak opieki nad dziećmi do 3 lat,

- zbyt mało miejsca w przedszkolach, matki chcące poszukiwać pracy nie mogą umieścić dziecka w przedszkolu, ze względu na pierwszeństwo mam pracujących,
- brak opieki nad dziećmi po godz. 16^{00},
- niskie kwalifikacje zawodowe,
- rozwinięta szara strefa,
- wykonywane prace sezonowe i dorywcze w pobliskich gospodarstwach rolnych, są tylko substytutem pracy etatowej,
- nadużywanie alkoholu,
- tworzenie enklaw biedy (stygmatyzacja, regres zawodowy i społeczny),
- brak atrakcyjnych miejsc pracy,
- oddalenie od aglomeracji miejskich i ich miejsc pracy,
- brak miejscowych form aktywności umożliwiających integrację lokalną,
- roszczeniowa społeczność i uzależnienie od pomocy społecznej,
- niski poziom edukacji i posiadanych kwalifikacji zamieszkujących obszar rewitalizacji osób i ich postępujące wykluczenie społeczne,
- niski poziom kapitału społecznego.

Ponadto wśród występujących problemów na podobszarze rewitalizacji zdiagnozowano niewystarczające kompetencje i aktywność osób z grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym, niski poziom integracji społecznej oraz chęci współuczestnictwa i współdziałania na rzecz innych, a także opór mieszkańców w obszarze współbudowania społeczeństwa obywatelskiego. W kontekście przeprowadzonej diagnozy, można zauważyć niekorzystny trend demograficzny, w którym mimo tego, że większość mieszkańców tego obszaru znajduje się w wieku produkcyjnym, zachodzą trendy wzrostowe dla grupy poprodukcyjnej. Powyższe należy interpretować w powiązaniu z faktem, że występuje także zjawisko starzenia się społeczeństwa, przekładające się pogłębiające się poczucie wykluczenia społecznego i cyfrowego, w związku z ograniczeniem funkcji poznawczych, dotykające w szczególności grupę poprodukcyjną. Należy zwrócić uwagę, że osoby starsze to grupa charakteryzująca się licznymi problemami zdrowotnymi, są to także często osoby samotne i wymagające wsparcia. Trudność stanowi także skuteczne dotarcie z pomocą do tych osób. Po pandemii COVID widoczne jest bowiem większe zamknięcie się seniorów we własnych mieszkaniach i mniejsza aktywność integracyjna i społeczna. Konieczne jest szukanie rozwiązań, które pozwolą z jednej strony aktywizować

seniorów (zarówno społecznie jak i fizycznie, pomagając w utrzymaniu jak najlepszej kondycji), a z drugiej strony pozwolą na włączenie w proces integracji międzypokoleniowej, żeby jak najdłużej mogli pozostać samodzielnymi w miejscu zamieszkania. Ponadto z jednej strony zachodzi zjawisko małej aktywności społecznej młodzieży stanowiącej grupę przedprodukcyjną, a z drugiej brak jest perspektyw rozwoju dla ludzi młodych, takich jak w dużych miastach aglomeracji śląskiej, przekładające się na zagrożenie odpływem młodych ludzi do atrakcyjniejszych ze względów rozwojowych ośrodków miejskich. W tej sytuacji koniecznym jest podjęcie inicjatyw nastawionych na wsparcie różnych form rozwijających kompetencje społeczne, obywatelskie, świadomość i ekspresję kulturalną, przedsiębiorczość, umiejętności ogólne, wiedzę oraz zainteresowania dzieci i młodzieży, oraz inicjatywy w obszarze kształcenia przez całe życie, dla osób dorosłych, w tym służące aktywizacji w szczególności osób starszych i osób o niskich kwalifikacjach. Jak już wspomniano w obszarze edukacji identyfikuje się możliwość występowania barier rozwojowych i dyskryminacji ze względu na miejsce zamieszkania na obszarach wiejskich, zwłaszcza cechujących się trudniejszym dostępem do dobrej jakości ofert edukacji ze względu na oddalenie od dużych ośrodków edukacyjnych. Z tego powodu ważne są inicjatywy edukacyjne o charakterze lokalnym kierujące działania na osoby zamieszkujące podobszar rewitalizacji.

Ponadto nawet obserwując pozytywny trend osadniczy i dodatnie saldo migracji nie należy zapominać, o spadającym poziomie integracji społecznej mieszkańców. Korzystny trend osadniczy jest bezpośrednio związany z atrakcyjną lokalizacją na obrzeżach aglomeracji śląskiej, ale w tym wypadku należy mówić o konieczności integracji nowych członków społeczności, tak żeby zniwelować tendencję do traktowania nowego miejsca zamieszkania jedynie jako sypialni, czy wykazywania postaw roszczeniowych związanych z dysproporcjami pomiędzy miastem i wsią i tzw. „efektem rygla" czyli przyzwyczajeniami do miejskiego stylu życia. Rosnący poziom wyalienowania społeczeństwa, zauważalna mała aktywność społeczna młodzieży jest spowodowana różnymi czynnikami, po części zmianami w postawach społeczeństwa spowodowanych epidemią COVID, po części poczuciem zagrożenia bezpieczeństwa wynikającym z konfliktu zbrojnego na Ukrainie i świadomości problemów przymusowych migrantów z tego kraju, ze względu, na fakt, że gmina bezpośrednio doświadcza fali uchodźczej. Należy podkreślić, że sami migranci cierpią na zjawisko wyalienowania, doświadczają zagubienia i problemów w radzeniu sobie z doświadczeniem okrucieństwa, traumy wojennej i migracji. To wszystko przekłada się na trudności integracyjne

migrantów, dlatego tak ważne jest przeciwdziałanie skutkom migracji. Natomiast w przypadku lokalnej społeczności nie bez znaczenie jest także ogólna tendencja, zmiany charakteru społeczeństwa, w kierunku społeczeństwa masowego, wyalienowanego z życia społecznego poprzez przeniesienie kontaktów międzyludzkich w rzeczywistość wirtualną, tendencja do zanikania więzi rodzinnych czy sąsiedzkich. Przyczyny słabej integracji społeczności są wieloaspektowe i obejmują czynniki strukturalne (np. różnice kulturowe, ekonomiczne), procesy społeczne (np. brak zaufania, stereotypy, izolacja społeczna) oraz czynniki indywidualne (np. brak aktywności społecznej, konflikty interpersonalne). Osoby szczególnie narażone na słabą integrację społeczną to osoby starsze, osoby napływowe, migranci, osoby o niższym statusie społeczno-ekonomicznym, a także osoby zagrożone wykluczeniem społecznym i wykluczone. Z tego powodu konieczne jest wsparcie integracji i aktywizacji, w tym osób starszych oraz młodzieży i kreowanie działań angażujących międzypokoleniowo członków całych rodzin. Koniecznym jest także kształtowanie świadomości obywatelskiej i podjęcie działań dotyczących zachowania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego, w celu wzmocnienia integracji i poczucia tożsamości na przedmiotowym podobszarze oraz wsparcie społeczeństwa obywatelskiego i potencjału organizacji społecznych, poprzez podniesienie umiejętności społecznych oraz zacieśnianie współpracy partnerskiej. Inicjatywy podejmowane przez organizacje pozarządowe mogą wzbogacić ten podobszar, polepszyć jego kondycję i aktywizować mieszkańców.

Sfera pozaspołeczna (gospodarcza, środowiskowa, przestrzenno-funkcjonalna, techniczna)

W ramach pogłębionej analizy sfery gospodarczej można stwierdzić, że kondycję w sferze gospodarczej realnie ocenić jest niezwykle trudno. Nie ma wielu ogólnodostępnych danych, a te które są dostępne (w szczególności dotyczące zarejestrowania działalności, zawieszenia działalności czy wykreślenia z rejestru) nie do końca oddają realia rzeczywistości gospodarczej, w tym wskazania rzeczywistego obszaru na którym prowadzona jest działalność gospodarcza. Ponadto często te dane, są odzwierciedleniem sezonowości działań określonych branż czy prób optymalizacji podatkowej. Jednakże w ramach pogłębionej analizy sfery gospodarczej w oparciu o dostępne dane, można stwierdzić, że podmioty gospodarcze na tym podobszarze wykazują się małą aktywnością jeżeli chodzi o prowadzenie działalności gospodarczej, a ilość zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na tym podobszarze jest zdecydowanie niższa niż średnia ilość podmiotów na terenie Gminy przypadających na mieszkańca.

Zauważalna jest niedostateczna aktywność przedsiębiorcza mieszkańców tego podobszaru rewitalizacji. Sytuacja po części wynika z braku systemu zachęt czy znaczącego wsparcia subwencyjnego i merytorycznego dla małych i średnich przedsiębiorstw, wysokich kosztów prowadzenia działalności, niestabilności przepisów prawa, które dotyczą przedsiębiorców, oraz odpowiedniej wiedzy i kwalifikacji do prowadzenia działalności gospodarczej. Brak jest także odpowiedniego forum współpracy i warunków do lokalnej kooperacji. Ponadto próg bariery finansowej związanej z kosztami działalności jest szczególnie znaczący dla osób podejmujących działalność gospodarczą, czy dla osób będących na początkowym etapie rozwijania działalności. Jest to odbiciem ogólnie zachodzących trendów, które stanowią istotną barierę w rozwoju lokalnej przedsiębiorczości. Ograniczony dostęp do kapitału, brak edukacji przedsiębiorczej, obciążenia administracyjne, ryzyko finansowe, lokalizacja na terenach wiejskich i brak dostępu do rynków, trudności w uzyskaniu wsparcia finansowego to w szczególności bariery dla potencjalnych młodych przedsiębiorców, dla osób z niskim kapitałem początkowym, kobiety i osób z mniejszym doświadczeniem biznesowym, a także dla innych mieszkańców podobszaru, dla których, podjęcie działalności gospodarczej, w szczególności w formie samozatrudnienia, mogłoby stanowić formę aktywizacji i przeciwdziałania wykluczeniu.

Ponadto na problemy w sferze gospodarczej istotnie przekładają się problemy zaobserwowane w sferze społecznej dotyczące bezrobocia. Zmiany strukturalne w rolnictwie, a także procesy transformacji i restrukturyzacji w przemyśle, spowodowały brak alternatywnych miejsc pracy dla osób poddanych tym procesom oraz brak zgodności umiejętności i kwalifikacji mieszkańców tego obszaru z nowymi wymaganiami rynku pracy oraz doprowadziły do zmniejszenia zapotrzebowania na siłę roboczą o takich kwalifikacjach. W tej sytuacji w celu ożywienia sfery gospodarczej w związku z faktem, że duża część osób bezrobotnych nie posiada odpowiednich kwalifikacji do podjęcia innej pracy, konieczne jest podnoszenie kwalifikacji i przekwalifikowanie, aby sprostać wymaganiom rynku pracy. Niskie kwalifikacje zawodowe utrudniają znalezienie pracy i ograniczają mobilność społeczną, wymagając od mieszkańców przekwalifikowania się do innych zawodów. W przypadku niskich kwalifikacji nawet znalezienia miejsca pracy, prowadzi do znaczącej utraty dochodów, spadku siły nabywczej społeczności zamieszkującej ten obszar i konieczności szukania alternatywnych źródeł utrzymania, o co jest trudno przy niskim poziomie wyedukowania, kompetencji i kwalifikacji. Brak środków finansowych stanowi barierę w podjęciu własnej

działalności gospodarczej i samozatrudnienia, a spadek siły nabywczej mieszkańców w dłuższej perspektywie czasu może znacznie pogorszyć sytuację branży usługowej, a w konsekwencji prowadzić do stagnacji lub zapaści w sferze gospodarczej na podobszarze rewitalizacji. Na obszarze rewitalizacji brak jest działań podnoszących kwalifikację i aktywizujących zawodowo, które przede wszystkim powinny być skierowane do osób wykluczonych społecznie i narażonych na takie wykluczenie, w związku z tym konieczne wydaje się podjęcie działań zmierzających do aktywizacji gospodarczej. Zauważalne na tym podobszarze niskie kompetencje zawodowe i przedsiębiorcze mieszkańców obejmują zarówno czynniki strukturalne (procesy transformacyjne w przemyśle i rolnictwie), społeczne (bezrobocie, marginalizacja społeczna), jak i osobiste (brak motywacji do samoaktywizacji). Osoby szczególnie dotknięte problemem niskich kompetencji to osoby o niższym statusie społeczno-ekonomicznym oraz osoby zagrożone wykluczenie społecznym lub wykluczone, czyli takie które najczęściej nie wierzą w możliwość zmiany na lepsze. Potrzebują zatem wsparcia z zewnątrz, które pomoże im zaplanować i zrealizować możliwe do wykonania kroki, np. podniesienie kwalifikacji, podjęcie samozatrudnienia czy też znalezienie pracy. Ponadto patrząc na trendy demograficzne, w tym mocno starzejące się społeczeństwo oraz zagrożenie odpływem ludzi młodych, konieczne wydaje się podjęcie działań zmierzających do aktywizacji gospodarczej tego podobszaru.

W ramach pogłębionej analizy sfery przestrzenno-funkcjonalnej zauważalny jest fakt rozległych problemów w tej sferze na podobszarze rewitalizowanym. Problemy dotyczą zarówno infrastruktury technicznej i społecznej jak i przestrzeni publicznej. W związku ze zmianą struktury demograficznej i starzenia się społeczeństwa, a także wykluczenia osób z terenów zdegradowanych, czy zmian na rynku pracy, oraz stanu zdrowia mieszkańców, konieczne są działania zapewniające włączenie społeczne. Ponadto ze względu na narastające zjawisko zwiększającego się udziału osób w wieku poprodukcyjnym w ilości mieszkańców, niską mobilnością osób zamieszkujących tereny zdegradowane, w tym osób starszych, ograniczone środki budżetowe oraz niewykorzystany potencjał organizacji pozarządowych, a także braki w infrastrukturze, w której prowadzona byłaby aktywizacja społeczna czy zawodowa, oraz wspierana byłaby spójność społeczna i działania zapewniające włączenie społeczne, działania interwencyjne są konieczne, a zdiagnozowane zjawiska kryzysowe są zauważalne i realnie ograniczają możliwość niwelacji dysfunkcji społecznych.

W sferze przestrzenno-funkcjonalnej w odniesieniu do sposobu ogrzewania, zjawiskiem

kryzysowym jest brak sieci ciepłowniczych, który powoduje, że funkcjonuje tutaj wiele obiektów, w których jeżeli chodzi o rodzaj ogrzewania, zastosowano indywidualne źródła ciepła, co nie jest rozwiązaniem przyjaznym środowisku. W większości indywidualne źródła ciepła oparte są o występowanie indywidulanych kotłów opalanych węglem. Brak podłączenia do sieci ciepłowniczej lub zastosowania niskoemisyjnych, nowoczesnych źródeł ciepła powoduje zwiększoną emisję zanieczyszczeń do atmosfery. Ponadto występuje także zjawisko kryzysowe w sferze przestrzenno-funkcjonalnej w odniesieniu do dostępu do systemu kanalizacyjnego oraz sieci gazowniczej na podobszarze rewitalizacji. Ponadto w złym stanie jest sieć wodociągowa i występują obszary na których, dochodzi do częstych awarii istniejącej infrastruktury sieciowej.

Analiza jakościowa przeprowadzona w formie badania przestrzeni publicznej na obszarze rewitalizacji, pozwoliła na wskazanie terenów o zauważalnych problemach przestrzennych i niskich walorach estetycznych. Na podobszarze występują miejsca, na których dochodzi do ciągłych aktów wandalizmu, dewastacji mienia publicznego, występują tzw. „dzikie wysypiska" oraz problemy z estetyką otoczenia oraz obszarowe problemy z bezpieczeństwem publicznym, w tym w szczególności tam gdzie występuje zagęszczenie osób wykluczonych społecznie czy korzystających z pomocy GOPS. Ponadto na przedmiotowym obszarze rewitalizacji, na terenie opuszczonego, byłego Państwowego Gospodarstwa Rolnego, znajduje się zdegradowany pałac, w którym znajdują się mieszkania socjalne, gdzie dochodzi do aktów wandalizmu. Na terenie obszaru rewitalizacji problemem jest częstotliwość oraz kierunki połączeń komunikacyjnych, ciążące przede wszystkim w kierunku Tarnowskich Gór i Gliwic. Stosunkowo niewiele połączeń ciąży w kierunku innych okolicznych ośrodków usługowo-przemysłowych, stanowiących potencjalne miejsce zatrudnienia np. Piekary Śląskie. Rozległy obszar Gminy powoduje wydłużenie czasu podróży oraz konieczność korzystania z kilku połączeń komunikacyjnych.

W ramach pogłębionej analizy sfery technicznej analizie poddano stan techniczny obiektów budowlanych – mieszkaniowych w zasobach gminnych. W tym zakresie sytuacja kryzysowa to problem dotyczący kwestii środowiskowych oraz rozwiązań technicznych energooszczędnościowych. Większość budynków kwalifikuje się do zastosowania technicznych rozwiązań energooszczędnościowych. Ponadto jeżeli chodzi o rodzaj stosowanego ogrzewania, to na podobszarze rewitalizacji w większości zastosowano indywidualne źródła ciepła (osobne dla każdego z mieszkań) co nie jest rozwiązaniem

przyjaznym środowisku. W większości indywidualne źródła ciepła oparte są o występowanie w całości lub częściowo indywidulanych kotłów opalanych węglem. Brak podłączenia do sieci ciepłowniczej lub zastosowania niskoemisyjnych, nowoczesnych źródeł ciepła powoduje zwiększoną emisję zanieczyszczeń do atmosfery. Ponadto na podobszarze rewitalizacji brakuje podłączenia zasobów komunalnych do sieci kanalizacyjnej, co jest istotnym problemem ze względu na ochronę środowiska, ponieważ ścieki są gromadzone w bezodpływowych, nieszczelnych szambach i zbiornikach, powodując zanieczyszczenie wód gruntowych i powierzchniowych.

W ramach pogłębionej analizy sfery środowiskowej czynnikiem decydującym o problemach środowiskowych dla podobszaru rewitalizacji, są obszary związane z ochroną klimatu i jakością powietrza, w tym w szczególności związane z jakością powietrza ze względu na emisję gazów i pyłów. Na zjawiska kryzysowe w tej sferze istotnie wpływa fakt, że obszar całej Gminy należy do tak zwanej strefy śląskiej, charakteryzującej się przede wszystkim przekraczanymi normami pyłu zawieszonego PM10 oraz benzo(a)pirenu, a jej obszar zaliczany jest także do Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI) z problemami środowiskowymi w zakresie jakości powietrza. Źródłami zanieczyszczeń powietrza na przedmiotowym podobszarze są źródła liniowe w postaci ciągów komunikacyjnych, a także emisja punktowa. Emisja komunikacyjna, wynika z ruchu pojazdów drogami przebiegającymi przez podobszar rewitalizacji, kształtując stan jakości powietrza w taki sposób, że najwyższe stężenia zanieczyszczeń w tym wypadku skupione są wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych podobszaru, z największym natężeniem ruchu pojazdów. W odniesieniu do emisji punktowej ważnym problemem w tej sferze jest zanieczyszczenie powietrza. Dużym problemem ekologicznym, ekonomicznym i społecznym są spaliny pochodzące ze źródeł niskiej emisji. Istotną rolę odgrywają tutaj źródła emisji niskiej, związanej z eksploatacją w okresie zimowym palenisk węglowych z kotłowni wbudowanych przede wszystkim w domach mieszkalnych (palenisk domowych). Duża część mieszkańców korzysta z indywidualnych źródeł energii, co wpływa na znaczny udział emisji niskiej w ogóle zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego. Niestety w systemach indywidualnego ogrzewania dominują urządzenia o przestarzałej konstrukcji, których sprawność często nie przekracza 65%. Z przyczyn ekonomicznych rzadko korzysta się z gazu do celów grzewczych. Większość budynków korzysta z domowych kotłowni węglowych opalanych najczęściej węglem. Zanieczyszczenia emitowane są kominami o wysokości do około 10 m (tzw. niska emisja), co powoduje rozprzestrzenianie się

zanieczyszczeń po najbliższej okolicy. Na przedmiotowym podobszarze koniecznym jest zastosowanie rozwiązań zwiększających efektywność energetyczną, a także ekologicznych źródeł ciepła, wytwarzania bioenergii oraz zastosowanie odnawialnych źródeł energii. Realizacja takich działań pozwoli na zmniejszenie energochłonności, a zastosowanie odnawialnych źródeł energii będzie mieć wpływ na poprawę jakości życia oraz ochronę zdrowia mieszkańców tego podobszaru. Pozwoli to zapobiec narastającemu zanieczyszczeniu środowiska i pozytywnie wpłynie na zmiany klimatyczne. Z uwagi na zachodzące zmiany klimatu, mieszkańcom coraz częściej doskwierają długotrwałe okresy wysokich temperatur i suszy, ale także deszcze nawalne i powodzie błyskawiczne. W związku z tym koniecznym jest także przeciwdziałanie i adaptacja do przedmiotowych zmian klimatycznych, w tym poprzez ograniczenie potencjalnych skutków upałów i suszy czy deszczów nawalnych oraz racjonalne gospodarowanie wodą, a także wspomniane już wyżej wsparcie zastosowania Odnawialnych Źródeł Energii i podnoszenie efektywności energetycznej na powyższym obszarze, w celu redukcji emisji gazów cieplarnianych i dywersyfikacji źródeł wytwarzania energii. Jest to ważne tym bardziej, że niedostateczna jest świadomość ekologiczna i klimatyczna mieszkańców, tego podobszaru, równoznaczna z koniecznością podjęcia całościowych działań z zakresu zastosowania Odnawialnych Źródeł Energii, ochrony powietrza i przeciwdziałania smogowi oraz przeciwdziałania zachodzącym zmianom klimatycznym. Z tego wynika konieczność prowadzenia działań adaptacyjnych do zmian klimatu w celu poprawy warunków i jakości życia mieszkańców tego podobszaru. Usuwanie i przeciwdziałanie zagrożeniom związanym ze zmianami klimatycznymi wpłynie pozytywnie na zdrowie i długość życia mieszkańców podobszaru co jest szczególnie ważne w kontekście starzejącego się społeczeństwa. Tym samym będzie także pośrednio ograniczać zjawisko wykluczenia społecznego na tym podobszarze, ponieważ zwiększenie poziomu produkcji energii ze źródeł odnawialnych w dobie zaistniałego kryzysu energetycznego ma celu m.in. ochronę przed zagrożeniem ubóstwa energetycznego wśród odbiorców końcowych na tym podobszarze. Wykorzystanie energii słonecznej, która jako zasób nie ma ceny (jest „darmowa”) przy niewielkich kosztach eksploatacji urządzeń skutkuje oszczędnościami finansowymi w porównaniu z dotychczas istniejącym pełnym pokryciem potrzeb z konwencjonalnych źródeł energii. Ponadto zmniejszenie zapotrzebowania na energię wytwarzaną z tradycyjnego źródła, generującą zanieczyszczenie powietrza, oraz ograniczenia emisji zanieczyszczeń będzie prowadziło do łagodzenie zmian klimatu i adaptacji do zmian klimatu, przez ograniczenie niekorzystnych

skutków obecnych i oczekiwanych przyszłych warunków klimatycznych wywieranych na daną działalność lub na ludzi, przyrodę czy aktywa, poprzez ograniczenie gazów cieplarnianych dzięki zastosowaniu Odnawialnych Źródeł Energii.

Potrzeby w zakresie społecznym, gospodarczym, środowiskowym oraz przestrzenno-funkcjonalnym i technicznym podobszaru rewitalizacji Przeprowadzona analiza pozwala na wskazanie kluczowych dziedzin problemowych, które zostały określone po przebadaniu zachodzących zjawisk kryzysowych na przedmiotowym podobszarze rewitalizacji. Kluczowe problemy zidentyfikowane w ramach przeprowadzone diagnozy to:

- postępująca marginalizacja i wykluczenie społeczne, w tym zachodzące procesy starzenia społeczeństwa, a także jego wyalienowania, braku integracji i tożsamości,
- niski poziom edukacyjny oraz niski poziom aktywności społecznej i zawodowej, a także wykorzystania kapitału społecznego,
- niewykorzystany potencjał gospodarczy i inwestycyjny,
- wymagająca interwencji infrastruktura techniczna,
- znaczące braki w infrastrukturze społecznej,
- obszary o dysfunkcjach przestrzennych i niskich walorach estetycznych,
- problemy środowiskowe związane z emisją pyłów i zanieczyszczeń oraz zagrożeniami klimatycznymi, negatywnie wpływające na ochronę środowiska naturalnego, w tym dziedzictwa przyrodniczego.

Identyfikacja specyficznych uwarunkowań oraz lokalnych potencjałów podobszaru rewitalizacji

Należy stwierdzić, że analizowany obszar rewitalizacji wyróżnia się następującymi cechami:

- spadek liczby osób korzystających z świadczeń z pomocy społecznej,
- dodatnie saldo migracji jako pozytywny trend migracyjny,
- mała gęstość zaludnienia oraz zasoby wolnych przestrzeni publicznych, które są słabo zagospodarowane i mogą być wykorzystane do wzmocnienia funkcji społecznych,
- struktura ludności z przewagą kobiet nad mężczyznami, którą należy postrzegać w połączeniu z faktem, że większość osób pracujących stanowią także kobiety, a bezrobocie jest większe wśród kobiet niż mężczyzn,
- większość mieszkańców znajduje się w wieku produkcyjnym, zachodzi trend malejący dla

grupy przedprodukcyjnej i trend wzrastający dla grupy poprodukcyjnej,

- większość pracujących pracuje w sektorze przemysłu i budownictwa ale w niedługim czasie może dojść do zrównania zatrudnienia w powyższym sektorze i w sektorze usługowym,
- przebiegająca w pobliżu rozwinięta infrastruktura dróg krajowych, bliskość międzynarodowego portu lotniczego i miast konurbacji górnośląskiej, zwiększająca się atrakcyjność inwestycyjna,
- wymagająca rozwoju sfera przestrzenno-funkcjonalna.

6.8 Podobszar rewitalizacji Ziemięcice

Wyznaczony podobszar rewitalizacji zajmuje powierzchnię 0,52 km^2 (0,36% powierzchni ogółem Gminy) i jest zamieszkany przez 386 mieszkańców (2,53% ludności ogółem Gminy), został wyznaczony w rejonie ulic: Gajówka, Kościelna, Mikulczycka, Szkolna, Wiosenna.

Sfera społeczna

Na pogłębioną analizę sfery społecznej składa się przede wszystkim analiza problemu bezrobocia, ubóstwa, bezradności, wykluczenia społecznego ze względu na niepełnosprawność, nadużywania alkoholu, przestępczości i wysokiego zadłużenia mieszkańców tego obszaru.

Na przedmiotowym podobszarze występuje istotny problem bezrobocia. Jako główne przyczyny bezrobocia na przedmiotowym podobszarze należy uznać zmiany strukturalne w rolnictwie, a także procesy transformacji i restrukturyzacji. Brak alternatywnych miejsc pracy dla osób poddanych tym procesom oraz brak zgodności umiejętności i kwalifikacji mieszkańców z nowymi wymaganiami rynku pracy, a także postępująca mechanizacja i automatyzacja w rolnictwie, doprowadziły do zmniejszenia zapotrzebowania na siłę roboczą. Dodatkowo duże rozdrobnienie rolnictwa utrudnia efektywne prowadzenie działalności gospodarczej i generuje bezrobocie. Na terenach wiejskich brakuje alternatywnych źródeł zatrudnienia, które mogłyby zrekompensować utratę miejsc pracy w rolnictwie. Słabo rozwinięty sektor zaawansowanych usług i brak inwestycji w nowe gałęzie przemysłu utrudniają znalezienie pracy osobom zwalnianym z rolnictwa lub okolicznego przemysłu. Ponadto wysokie koszty pracy, w tym obciążenia podatkowe i składki ZUS, stanowią barierę dla pracodawców, zwłaszcza w sektorach o niższej rentowności, co przekłada się na mniejsze zapotrzebowanie na pracowników. Ponadto duża część bezrobotnych nie posiada

odpowiednich kwalifikacji do podjęcia pracy w innych sektorach lub w istniejących zakładach pracy. Konieczne jest podnoszenie kwalifikacji i przekwalifikowanie, aby sprostać wymaganiom rynku pracy. Na tym podobszarze występuje także ukryte bezrobocie i praca w szarej strefie, a specyficzny wiejski rynek pracy, charakteryzuje się znaczną sezonowością oraz mniejszą liczbą miejsc pracy w porównaniu z miastami i większym uzależnieniem od sektora rolniczego. W tym kontekście należy zwrócić uwagę na fakt, że bezrobocie jest większe wśród kobiet niż mężczyzn. Koniecznym więc jest także prowadzenie działań zmierzających do poprawy sytuacji kobiet, które w większości sprawują opiekę nad osobami potrzebującymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu i osobami niepełnosprawnymi oraz działania mające na celu budowanie świadomości środowiskowej w kontekście zdiagnozowanych potrzeb osób z niepełnosprawnościami. To właśnie często niepełnosprawność lub konieczność opieki nad niepełnosprawnym członkiem rodziny, czy konieczność sprawowania opieki nad dziećmi przekłada się na problem bezrobocia czy ograniczonego poszukiwania pracy. Do osób szczególnie dotkniętych problemem bezrobocia rejestrowanego i ukrytego należą także młodzi ludzie, osoby starsze oraz osoby, których kwalifikacje nie odpowiadają aktualnym wymaganiom rynku pracy.

Ponadto istotnym problemem na tym podobszarze jest także ubóstwo. Przyczyny ubóstwa na przedmiotowym podobszarze, podobnie jak na pozostałych podobszarach wynikają z kombinacji wielu czynników, w tym zmian strukturalnych w rolnictwie, czy procesów transformacji i restrukturyzacji. Zmiany strukturalne doprowadziły do utraty miejsc pracy i bezrobocia. Z kolei niskie kwalifikacje zawodowe utrudniają znalezienie pracy i ograniczają mobilność społeczną, wymagając od mieszkańców przekwalifikowania się do innych zawodów. W przypadku niskich kwalifikacji nawet znalezienia miejsca pracy, prowadzi do znaczącej utraty dochodów i konieczności szukania alternatywnych źródeł utrzymania, o co jest trudno przy niskim poziomie kompetencji i kwalifikacji. Ponadto brak środków finansowych stanowi barierę w podjęciu własnej działalności gospodarczej i samozatrudnienia. To z kolei generuje brak wystarczających środków na zaspokojenie podstawowych potrzeb, takich jak żywność, schronienie, opieka zdrowotna jest kluczowym nośnikiem ubóstwa. Ponadto w dobie zaistniałego kryzysu energetycznego zauważalne jest ubóstwo energetycznego wśród mieszkańców, które szczególnie dotyka osoby mniej zamożne, w tym starsze, rodziny wielodzietne oraz rodziców samotnie wychowujących dzieci, gdzie w większości są to kobiety, które często sprawują opiekę nad osobami potrzebującymi

wsparcia w codziennym funkcjonowaniu i osobami niepełnosprawnymi. To właśnie niepełnosprawność oraz długotrwała choroba powodująca konieczność opieki nad niepełnosprawnym członkiem rodziny, czy też konieczność sprawowania opieki nad dziećmi, w dużym stopniu przekłada się na problem braku środków finansowych i ubóstwa. Ubóstwo, które dotyka w większym stopniu kobiet (feminizacja biedy), może sprawić, że nie będzie ich stać na poniesienie kosztów energii, tym bardziej, że w gospodarstwach prowadzonych samodzielnie przez kobiety, częściej kupuje się opał w mniejszych ilościach (zamiast „hurtowo"), co znacząco podnosi koszty. Do osób szczególnie dotkniętych problemem ubóstwa należą także osoby o niskich dochodach, bezrobotni, rodziny wielodzietne, osoby starsze, osoby z ograniczoną zdolnością do pracy. W tym ujęciu bezrobocie, niskie zarobki, czy kwestie zdrowotne i społeczne to istotne składowe ubóstwa. Czynniki te często nakładają się na siebie, tworząc błędne koło ubóstwa, z którego trudno się wyrwać, prowadząc do marginalizacji i potęgują poczucie braku wpływu na własne życie.

Kolejnym zauważalnym na tym podobszarze negatywnym zjawiskiem jest problemem bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Bezradność w tym przypadku jest ściśle powiązana ze zjawiskiem ubóstwa i bezrobocia, które prowadzi do występowanie konfliktów wewnątrzrodzinnych, które skutkują problemami wychowawczymi. Brak stabilizacji finansowej burzy relacje pomiędzy pokoleniami. Rodzice, nie mogąc sprostać oczekiwaniom konsumpcyjnym dzieci, doświadczając poczucia winy i bezradności. Z kolei w dzieciach bezskuteczność i bezradność rodziców budzi poczucie żalu. Najpoważniejszą konsekwencją dla najmłodszych członków rodziny jest zachwianie lub nawet utrata poczucia bezpieczeństwa oraz coraz większe wyalienowanie i problemy wychowawcze.

Problemem jest także wykluczenie społeczne ze względu na niepełnosprawność. Przyczynami niepełnosprawności są między innymi czynniki genetyczne, choroby przewlekłe czy wypadki. Ponadto także osoby starsze to grupa często charakteryzująca się orzeczeniem o niepełnosprawności. Problemem niepełnosprawności dotknięte są osoby z różnymi rodzajami niepełnosprawności, w tym fizycznej, intelektualnej, sensorycznej, a problemem niepełnosprawności są też obciążone ich rodziny i opiekunowie.

Na przedmiotowym podobszarze można także zauważyć obecność problemów dotyczących alkoholizmu. Przyczynami alkoholizmu są czynniki społeczne, ekonomiczne i psychologiczne, w tym presja społeczna, bezrobocie, brak perspektyw życiowych, stres czy problematyka zdrowia psychicznego. Często są to osoby w wieku produkcyjnym, bezrobotni, osoby

doświadczające trudności życiowych i narażone na wykluczenie społeczne. Generatorem tego zjawiska często jest bezrobocie, które wiąże się z ucieczką w nadużywanie alkoholu oraz powoduje zachowania przemocowe.

Ponadto jednym z problemów społecznych, który wpływa negatywnie na sytuację podobszaru jest także poziom przestępczości i związanego z tym bezpieczeństwa publicznego. Przyczyny tego problemu są wielowymiarowe i obejmują czynniki społeczne, ekonomiczne i psychologiczne. Mogą nimi być m.in. brak perspektyw zawodowych, marginalizacja społeczna, nadużywanie alkoholu, brak kontroli rodzicielskiej. Grupa szczególnie podatna na chuligaństwo, wandalizm i przestępczość obejmuje często młodych ludzi z niskim statusem społeczno-ekonomicznym, o ograniczonym dostępie do usług społecznych. Ważne jest także bezpieczeństwo osób starszych, które coraz częściej padają ofiarami przestępstw, w tym przede wszystkim oszustw i kradzieży. Ponadto jako przyczyny przemocy można wymienić patologie rodzinne, brak świadomości na temat przemocy, trudności finansowe, niedostateczny poziom empatii. Generatorem tego zjawiska często jest ubóstwo, które powoduje zachowania przemocowe, a także wiąże się z ucieczką w nadużywanie alkoholu. Do osób szczególnie narażonych na przemoc należą ofiary, w tym kobiety, dzieci i osoby starsze. Inną ważną kwestią obrazującą sytuację tego podobszaru rewitalizacji jest rosnący poziom zadłużenia jego mieszkańców. Sytuacja prowadzi do zwiększającego się zagrożenia brakiem dostępu do podstawowych mediów dla mieszkańców tego podobszaru oraz zwiększającego się zagrożenia utraty zajmowanego lokum. Ponadto zadłużenie jest jednym z istotnych problemów wpływających na poziom ubóstwa i bezradności mieszańców podobszaru.

Ponadto w ramach pogłębionych wywiadów potwierdzono, że jednym z istotniejszych problemów z jakim borykają się mieszkańcy tych obszarów, jest alkoholizm i bezrobocie. Problem ten niesie ze sobą często konieczność korzystania z pomocy społecznej ze względu na ubóstwo, czy bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Z tymi problemami wiąże się często problem przestępczości i bezpieczeństwa oraz wysokiego zadłużenia mieszkańców tego obszaru. Problemem jest także wykluczenie społeczne, w tym ze względu na niepełnosprawność. Na wyznaczonym obszarze występują swoiste enklawy osób wykluczonych społecznie i zawodowo. Trudno wskazać jeden konkretny powód bezrobocia, jednak przeważa tzw. dziedziczenie bezradności i bezrobocia, gdyż są to rodziny od lat korzystające z pomocy GOPS. Niejednokrotnie źródłem ich utrzymania jest pomoc społeczna. Są to osoby o niskich kwalifikacjach zawodowych bądź w ogóle bez wykształcenia. Innym

powodem braku szukania zatrudnienia jest tzw. szara strefa, która jest bardzo popularna, gdyż trudno udowodnić osiągane dochody. Zdarza się, że występuje upośledzenie umysłowe w stopniu lekkim, co wynika z choroby alkoholowej u dzieci. Powszechnym zjawiskiem jest nadużywanie alkoholu. Na bezrobocie wpływa też problem opieki nad małymi dziećmi i brak możliwości zapewnienia instytucjonalnej opieki np. w żłobku czy przedszkolu, gdyż ze względu na brak miejsc osoby chcące poszukiwać pracy nie mogą umieścić dziecka w przedszkolu. Sytuacja jest o tyle trudna, że osoby mieszkające na tym terenie są w dużym stopniu wykluczone i napiętnowane miejscem zamieszkania. Warto nadmienić, że są to również osoby, które nie korzystają z pomocy GOPS ze względu na posiadane dochody z pracy „na czarno", bądź osoby, które chcą radzić sobie same. Osoby te nie chcą aby wtrącać się w ich życie, nie rejestrują się w PUP, nie podejmują legalnej pracy, często nadużywają alkoholu. Takie osoby nie są uwzględnianie w danych statystycznych dotyczących bezrobocia i pomocy społecznej, a mają również niekorzystny wpływ na sytuację na obszarze rewitalizowanym. Na wyznaczonym obszarze objętym rewitalizacją identyfikuje się również problem z bezrobociem długotrwałym wśród kobiet, charakteryzujące się brakiem chęci do podjęcia zatrudnienia, brakiem kwalifikacji, ale również brakiem chęci do zdobycia kwalifikacji. W konsekwencji problemy z obszaru bezrobocia, przekładają się na problem wykluczenia społecznego. Wynika ono z ubóstwa, bezrobocia, niepełnosprawności czy bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych. W obszarze tym, nasilają się również inne patologie społeczne, w tym przestępstwa, przemoc w rodzinie i związane z nimi częste interwencji policji, a także rośnie poziom zadłużenia mieszkańców.

Na powyższym podobszarze można więc zanotować m. innymi następujące problemy:

- brak opieki nad dziećmi do 3 lat,
- zbyt mało miejsca w przedszkolach, matki chcące poszukiwać pracy nie mogą umieścić dziecka w przedszkolu, ze względu na pierwszeństwo mam pracujących,
- brak opieki nad dziećmi po godz. 16^{00},
- niskie kwalifikacje zawodowe,
- rozwinięta szara strefa,
- wyuczona i dziedziczna bierność i bezradność życiowa,
- wykonywane prace sezonowe i dorywcze w pobliskich gospodarstwach rolnych, są tylko substytutem pracy etatowej,
- nadużywanie alkoholu,

- tworzenie enklaw biedy (stygmatyzacja, regres zawodowy i społeczny),
- brak atrakcyjnych miejsc pracy,
- oddalenie od aglomeracji miejskich i ich miejsc pracy,
- brak miejscowych form aktywności umożliwiających integrację lokalną,
- roszczeniowa społeczność i uzależnienie od pomocy społecznej,
- niski poziom posiadanych kwalifikacji zamieszkujących obszar rewitalizacji osób i ich postępujące wykluczenie społeczne.

Ponadto wśród występujących problemów na podobszarze rewitalizacji zdiagnozowano niewystarczające kompetencje i aktywność osób z grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji oraz zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, niski poziom integracji społecznej oraz chęci współuczestnictwa i współdziałania na rzecz innych, a także opór mieszkańców w obszarze współbudowania społeczeństwa obywatelskiego. W kontekście przeprowadzonej diagnozy, można zauważyć niekorzystny trend demograficzny, w którym mimo tego, że większość mieszkańców tego obszaru znajduje się w wieku produkcyjnym, zachodzą trendy wzrostowe dla grupy poprodukcyjnej. Powyższe należy interpretować w powiązaniu z faktem, że występuje także zjawisko starzenia się społeczeństwa, przekładające się pogłębiające się poczucie wykluczenia społecznego i cyfrowego, w związku z ograniczeniem funkcji poznawczych, dotykające w szczególności grupę poprodukcyjną. Należy zwrócić uwagę, że osoby starsze to grupa charakteryzująca się licznymi problemami zdrowotnymi oraz często orzeczeniami o niepełnosprawności, są to także często osoby samotne i wymagające wsparcia. Trudność stanowi także skuteczne dotarcie z pomocą do tych osób. Po pandemii COVID widoczne jest bowiem większe zamknięcie się seniorów we własnych mieszkaniach i mniejsza aktywność integracyjna i społeczna. Konieczne jest szukanie rozwiązań, które pozwolą z jednej strony aktywizować seniorów (zarówno społecznie jak i fizycznie, pomagając w utrzymaniu jak najlepszej kondycji), a z drugiej strony pozwolą na włączenie w proces integracji międzypokoleniowej, żeby jak najdłużej mogli pozostać samodzielnymi w miejscu zamieszkania. Ponadto z jednej strony zachodzi zjawisko małej aktywności społecznej młodzieży stanowiącej grupę przedprodukcyjną, a z drugiej brak jest perspektyw rozwoju dla ludzi młodych, takich jak w dużych miastach aglomeracji śląskiej, przekładające się na zagrożenie odpływem młodych ludzi do atrakcyjniejszych ze względów rozwojowych ośrodków miejskich. W tej sytuacji koniecznym jest podjęcie inicjatyw nastawionych na wsparcie różnych form rozwijających kompetencje społeczne, obywatelskie,

świadomość i ekspresję kulturalną, przedsiębiorczość, umiejętności ogólne, wiedzę oraz zainteresowania dzieci i młodzieży, oraz inicjatywy w obszarze kształcenia przez całe życie, dla osób dorosłych, w tym służące aktywizacji w szczególności osób starszych, osób o niskich kwalifikacjach, osób z niepełnosprawnościami.

Ponadto nawet obserwując pozytywny trend osadniczy i dodatnie saldo migracji nie należy zapominać, o spadającym poziomie integracji społecznej mieszkańców. Korzystny trend osadniczy jest bezpośrednio związany z atrakcyjną lokalizacją na obrzeżach aglomeracji śląskiej, ale w tym wypadku należy mówić o konieczności integracji nowych członków społeczności, tak żeby zniwelować tendencję do traktowania nowego miejsca zamieszkania jedynie jako sypialni, czy wykazywania postaw roszczeniowych związanych z dysproporcjami pomiędzy miastem i wsią i tzw. „efektem rygla" czyli przyzwyczajeniami do miejskiego stylu życia. Rosnący poziom wyalienowania społeczeństwa, zauważalna mała aktywność społeczna młodzieży jest spowodowana różnymi czynnikami, po części zmianami w postawach społeczeństwa spowodowanych epidemią COVID, po części poczuciem zagrożenia bezpieczeństwa wynikającym z konfliktu zbrojnego na Ukrainie i świadomości problemów przymusowych migrantów z tego kraju, ze względu, na fakt, że gmina bezpośrednio doświadcza fali uchodźczej. Należy podkreślić, że sami migranci ciepią na zjawisko wyalienowania, doświadczają zagubienia i problemów w radzeniu sobie z doświadczeniem okrucieństwa, traumy wojennej i migracji. To wszystko przekłada się na trudności integracyjne migrantów, dlatego tak ważne jest przeciwdziałanie skutkom migracji. Natomiast w przypadku lokalnej społeczności nie bez znaczenie jest także ogólna tendencja, zmiany charakteru społeczeństwa, w kierunku społeczeństwa masowego, wyalienowanego z życia społecznego poprzez przeniesienie kontaktów międzyludzkich w rzeczywistość wirtualną, tendencja do zanikania więzi rodzinnych czy sąsiedzkich. Przyczyny słabej integracji społeczności są wieloaspektowe i obejmują czynniki strukturalne (np. różnice kulturowe, ekonomiczne), procesy społeczne (np. brak zaufania, stereotypy, izolacja społeczna) oraz czynniki indywidualne (np. brak aktywności społecznej, konflikty interpersonalne). Osoby szczególnie narażone na słabą integrację społeczną to osoby starsze, osoby napływowe, migranci, osoby o niższym statusie społeczno-ekonomicznym, a także osoby zagrożone wykluczeniem społecznym i wykluczone. Z tego powodu konieczne jest wsparcie integracji i aktywizacji, w tym osób starszych oraz młodzieży i kreowanie działań angażujących międzypokoleniowo członków całych rodzin. Koniecznym jest także kształtowanie świadomości obywatelskiej

i podjęcie działań dotyczących zachowania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego, w celu wzmocnienia integracji i poczucia tożsamości na przedmiotowym podobszarze oraz wsparcie społeczeństwa obywatelskiego i potencjału organizacji społecznych, poprzez podniesienie umiejętności społecznych oraz zacieśnianie współpracy partnerskiej. Inicjatywy podejmowane przez organizacje pozarządowe mogą wzbogacić ten podobszar, polepszyć jego kondycję i aktywizować mieszkańców.

Sfera pozaspołeczna (gospodarcza, środowiskowa, przestrzenno-funkcjonalna, techniczna)

W związku z brakiem zidentyfikowanych zjawisk kryzysowych w sferze gospodarczej dla tego podobszaru rewitalizacji odstąpiono od pogłębionej analizy na tym podobszarze. Jednakże należy zwrócić uwagę, że na uwarunkowania rozwojowe procesów gospodarczych na podobszarze rewitalizacji wpływają istotnie kwestie zewnętrzne, związane z sytuacją makroekonomiczną kraju i dotyczące ogólnego klimatu koniunktury gospodarczej. W tym kontekście kondycja firm działających na rynkach globalnych nie wydaje się zagrożona. Natomiast zgoła inna sytuacja występuje na rynku lokalnym, gdzie wysoki poziom wzrostu cen energii może być trudny do skompensowania wzrostem cen produktów, tym bardziej że siła nabywcza mieszkańców podobszaru nie jest duża. Kwestia ta ma istotne znaczenie dla procesu rewitalizacji, przyjmując założenie, że w mniejszych społecznościach na terenach wiejskich, poziom kryzysu zawsze jest bardziej dotkliwy, a wrażliwość podmiotów gospodarczych na czynniki kryzysowe znacznie większa (mniejszy rynek, mniejsza siła nabywcza konsumentów). Mimo tego, że nie zdiagnozowano sytuacji problemowej na przedmiotowym podobszarze to analiza ogólnego klimatu koniunktury nie pozostawia wątpliwości, że przedsiębiorcy dostrzegają zagrożenie i często pesymistycznie widzą perspektywy prowadzonych przez siebie firm, w związku z tym konieczne wydaje się podjęcie działań zmierzających do aktywizacji gospodarczej.

Ponadto na problemy w sferze gospodarczej istotnie przekładają się problemy zaobserwowane w sferze społecznej dotyczące bezrobocia i ubóstwa. Zmiany strukturalne w rolnictwie, a także procesy transformacji i restrukturyzacji w przemyśle związane m.in. z zakończeniem działalności przemysłu ciężkiego i wydobywczego oddziałowującego na ten podobszar, spowodowały brak alternatywnych miejsc pracy dla osób poddanych tym procesom oraz brak zgodności umiejętności i kwalifikacji mieszkańców tego obszaru z nowymi wymaganiami rynku pracy oraz doprowadziły do zmniejszenia zapotrzebowania na siłę

roboczą o takich kwalifikacjach. W tej sytuacji w celu ożywienia sfery gospodarczej w związku z faktem, że duża część bezrobotnych nie posiada odpowiednich kwalifikacji do podjęcia innej pracy, konieczne jest podnoszenie kwalifikacji i przekwalifikowanie, aby sprostać wymaganiom rynku pracy. Niskie kwalifikacje zawodowe utrudniają znalezienie pracy i ograniczają mobilność społeczną, prowadząc do ubóstwa lub wymagając od mieszkańców przekwalifikowania się do innych zawodów. W przypadku niskich kwalifikacji nawet znalezienia miejsca pracy, prowadzi do znaczącej utraty dochodów, ubóstwa, spadku siły nabywczej społeczności zamieszkującej ten obszar i konieczności szukania alternatywnych źródeł utrzymania, o co jest trudno przy niskim poziomie kompetencji i kwalifikacji. Ubóstwo i brak środków finansowych stanowi barierę w podjęciu własnej działalności gospodarczej i samozatrudnienia, a spadek siły nabywczej mieszkańców w dłuższej perspektywie czasu może znacznie pogorszyć sytuację branży usługowej, a w konsekwencji prowadzić do stagnacji lub zapaści w sferze gospodarczej na podobszarze rewitalizacji. Na obszarze rewitalizacji brak jest działań podnoszących kwalifikację i aktywizujących zawodowo, które przede wszystkim powinny być skierowane do osób wykluczonych społecznie i narażonych na takie wykluczenie, w związku z tym konieczne wydaje się podjęcie działań zmierzających do aktywizacji gospodarczej. Zauważalne na tym podobszarze niskie kompetencje zawodowe i przedsiębiorcze mieszkańców obejmują zarówno czynniki strukturalne (procesy transformacyjne w przemyśle i rolnictwie), społeczne (bezrobocie, ubóstwo, marginalizacja społeczna), jak i osobiste (brak motywacji do samoaktywizacji). Osoby szczególnie dotknięte problemem niskich kompetencji to osoby o niższym statusie społeczno-ekonomicznym oraz osoby zagrożone wykluczenie społecznym lub wykluczone, czyli takie które najczęściej nie wierzą w możliwość zmiany na lepsze. Potrzebują zatem wsparcia z zewnątrz, które pomoże im zaplanować i zrealizować możliwe do wykonania kroki, np. podniesienie kwalifikacji, podjęcie samozatrudnienia czy też znalezienie pracy. Ponadto patrząc na trendy demograficzne, w tym mocno starzejące się społeczeństwo oraz zagrożenie odpływem ludzi młodych, konieczne wydaje się podjęcie działań zmierzających do aktywizacji gospodarczej tego podobszaru.

W ramach pogłębionej analizy sfery przestrzenno-funkcjonalnej zauważalny jest fakt rozległych problemów w tej sferze na podobszarze rewitalizowanym. Problemy dotyczą zarówno infrastruktury technicznej i społecznej jak i przestrzeni publicznej. W związku ze zmianą struktury demograficznej i starzenia się społeczeństwa, a także wykluczenia osób

z terenów zdegradowanych, czy zmian na rynku pracy, oraz stanu zdrowia mieszkańców, konieczne są działania zapewniające włączenie społeczne. Ponadto ze względu na narastające zjawisko zwiększającego się udziału osób w wieku poprodukcyjnym w ilości mieszkańców, niską mobilnością osób zamieszkujących tereny zdegradowane, w tym osób starszych i niepełnosprawnych, ograniczone środki budżetowe, a także braki w infrastrukturze, w której prowadzona byłaby aktywizacja społeczna czy zawodowa, oraz wspierana byłaby spójność społeczna i działania zapewniające włączenie społeczne, działania interwencyjne są konieczne, a zdiagnozowane zjawiska kryzysowe są zauważalne i realnie ograniczają możliwość niwelacji dysfunkcji społecznych.

W sferze przestrzenno-funkcjonalnej w odniesieniu do sposobu ogrzewania, zjawiskiem kryzysowym jest brak sieci ciepłowniczych, który powoduje, że funkcjonuje tutaj wiele obiektów, w których jeżeli chodzi o rodzaj ogrzewania, zastosowano indywidualne źródła ciepła, co nie jest rozwiązaniem przyjaznym środowisku. W większości indywidualne źródła ciepła oparte są o występowanie indywidulanych kotłów opalanych węglem. Brak podłączenia do sieci ciepłowniczej lub zastosowania niskoemisyjnych, nowoczesnych źródeł ciepła powoduje zwiększoną emisję zanieczyszczeń do atmosfery. Ponadto występuje także zjawisko kryzysowe w sferze przestrzenno-funkcjonalnej w odniesieniu do dostępu do systemu kanalizacyjnego. Ponadto w złym stanie jest sieć wodociągowa i występują obszary na których, dochodzi do częstych awarii istniejącej infrastruktury sieciowej.

Analiza jakościowa przeprowadzona w formie badania przestrzeni publicznej na obszarze rewitalizacji, pozwoliła na wskazanie terenów o zauważalnych problemach przestrzennych i niskich walorach estetycznych. Na podobszarze występują miejsca, na których dochodzi do ciągłych aktów wandalizmu, dewastacji mienia publicznego, występują tzw. „dzikie wysypiska" oraz problemy z estetyką otoczenia oraz obszarowe problemy z bezpieczeństwem publicznym, w tym w szczególności tam gdzie występuje zagęszczenie osób wykluczonych społecznie czy korzystających z pomocy GOPS. Ponadto na przedmiotowym obszarze rewitalizacji, znajdują się opuszczone zabudowania byłego Państwowego Gospodarstwa Rolnego wraz przyległymi obiektami. Na terenie obszaru rewitalizacji problemem jest częstotliwość oraz kierunki połączeń komunikacyjnych, ciążące przede wszystkim w kierunku Tarnowskich Gór i Gliwic. Stosunkowo niewiele połączeń ciąży w kierunku innych okolicznych ośrodków usługowo-przemysłowych, stanowiących potencjalne miejsce zatrudnienia np. Piekary Śląskie. Rozległy obszar Gminy powoduje wydłużenie czasu podróży oraz konieczność korzystania

z kilku połączeń komunikacyjnych.

W ramach pogłębionej analizy sfery technicznej analizie poddano stan techniczny obiektów budowlanych – mieszkaniowych w zasobach gminnych. W tym zakresie sytuacja kryzysowa to problem dotyczący kwestii środowiskowych oraz rozwiązań technicznych energooszczędnościowych. Większość budynków kwalifikuje się do zastosowania technicznych rozwiązań energooszczędnościowych. Ponadto jeżeli chodzi o rodzaj stosowanego ogrzewania, to na podobszarze rewitalizacji w większości zastosowano indywidualne źródła ciepła (osobne dla każdego z mieszkań) co nie jest rozwiązaniem przyjaznym środowisku. W większości indywidualne źródła ciepła oparte są o występowanie w całości lub częściowo indywidulanych kotłów opalanych węglem. Brak podłączenia do sieci ciepłowniczej lub zastosowania niskoemisyjnych, nowoczesnych źródeł ciepła powoduje zwiększoną emisję zanieczyszczeń do atmosfery. Ponadto na podobszarze rewitalizacji brakuje podłączenia zasobów komunalnych do sieci kanalizacyjnej, co jest istotnym problemem ze względu na ochronę środowiska, ponieważ ścieki są gromadzone w bezodpływowych, nieszczelnych szambach i zbiornikach, powodując zanieczyszczenie wód gruntowych i powierzchniowych.

W ramach pogłębionej analizy sfery środowiskowej czynnikiem decydującym o problemach środowiskowych dla podobszaru rewitalizacji, są obszary związane z ochroną klimatu i jakością powietrza, w tym w szczególności związane z jakością powietrza ze względu na emisję gazów i pyłów. Na zjawiska kryzysowe w tej sferze istotnie wpływa fakt, że obszar całej Gminy należy do tak zwanej strefy śląskiej, charakteryzującej się przede wszystkim przekraczanymi normami pyłu zawieszonego PM10 oraz benzo(a)pirenu, a jej obszar zaliczany jest także do Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI) z problemami środowiskowymi w zakresie jakości powietrza. Źródłami zanieczyszczeń powietrza na przedmiotowym podobszarze są źródła liniowe w postaci ciągów komunikacyjnych, a także emisja punktowa. Emisja komunikacyjna, wynika z ruchu pojazdów drogami przebiegającymi przez podobszar rewitalizacji, kształtując stan jakości powietrza w taki sposób, że najwyższe stężenia zanieczyszczeń w tym wypadku skupione są wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych podobszaru, z największym natężeniem ruchu pojazdów. W odniesieniu do emisji punktowej ważnym problemem w tej sferze jest zanieczyszczenie powietrza. Dużym problemem ekologicznym, ekonomicznym i społecznym są spaliny pochodzące ze źródeł niskiej emisji. Istotną rolę odgrywają tutaj źródła emisji niskiej, związanej z eksploatacją w okresie zimowym

palenisk węglowych z kotłowni wbudowanych przede wszystkim w domach mieszkalnych (palenisk domowych). Duża część mieszkańców korzysta z indywidualnych źródeł energii, co wpływa na znaczny udział emisji niskiej w ogóle zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego. Niestety w systemach indywidualnego ogrzewania dominują urządzenia o przestarzałej konstrukcji, których sprawność często nie przekracza 65%. Z przyczyn ekonomicznych rzadko korzysta się z gazu do celów grzewczych. Większość budynków korzysta z domowych kotłowni węglowych opalanych najczęściej węglem. Zanieczyszczenia emitowane są kominami o wysokości do około 10 m (tzw. niska emisja), co powoduje rozprzestrzenianie się zanieczyszczeń po najbliższej okolicy. Na przedmiotowym podobszarze koniecznym jest zastosowanie rozwiązań zwiększających efektywność energetyczną, a także ekologicznych źródeł ciepła, wytwarzania bioenergii oraz zastosowanie odnawialnych źródeł energii. Realizacja takich działań pozwoli na zmniejszenie energochłonności, a zastosowanie odnawialnych źródeł energii będzie mieć wpływ na poprawę jakości życia oraz ochronę zdrowia mieszkańców tego podobszaru. Pozwoli to zapobiec narastającemu zanieczyszczeniu środowiska i pozytywnie wpłynie na zmiany klimatyczne. Z uwagi na zachodzące zmiany klimatu, mieszkańcom coraz częściej doskwierają długotrwałe okresy wysokich temperatur i suszy, ale także deszcze nawalne i powodzie błyskawiczne. W związku z tym koniecznym jest także przeciwdziałanie i adaptacja do przedmiotowych zmian klimatycznych, w tym poprzez ograniczenie potencjalnych skutków upałów i suszy czy deszczów nawalnych oraz racjonalne gospodarowanie wodą, a także wspomniane już wyżej wsparcie zastosowania Odnawialnych Źródeł Energii i podnoszenie efektywności energetycznej na powyższym obszarze, w celu redukcji emisji gazów cieplarnianych i dywersyfikacji źródeł wytwarzania energii. Jest to ważne tym bardziej, że niedostateczna jest świadomość ekologiczna i klimatyczna mieszkańców, tego podobszaru, równoznaczna z koniecznością podjęcia całościowych działań z zakresu zastosowania Odnawialnych Źródeł Energii, ochrony powietrza i przeciwdziałania smogowi oraz przeciwdziałania zachodzącym zmianom klimatycznym. Z tego wynika konieczność prowadzenia działań adaptacyjnych do zmian klimatu w celu poprawy warunków i jakości życia mieszkańców tego podobszaru. Usuwanie i przeciwdziałanie zagrożeniom związanym ze zmianami klimatycznymi wpłynie pozytywnie na zdrowie i długość życia mieszkańców podobszaru co jest szczególnie ważne w kontekście starzejącego się społeczeństwa. Tym samym będzie także pośrednio ograniczać zjawisko wykluczenia społecznego na tym podobszarze i związanego z nim ubóstwa, ponieważ zwiększenie poziomu produkcji energii ze

źródeł odnawialnych w dobie zaistniałego kryzysu energetycznego ma celu m.in. ochronę przed pogłębianiem ubóstwa energetycznego wśród odbiorców końcowych na tym podobszarze. Wykorzystanie energii słonecznej, która jako zasób nie ma ceny (jest „darmowa") przy niewielkich kosztach eksploatacji urządzeń skutkuje oszczędnościami finansowymi w porównaniu z dotychczas istniejącym pełnym pokryciem potrzeb z konwencjonalnych źródeł energii. Ponadto zmniejszenie zapotrzebowania na energię wytwarzaną z tradycyjnego źródła, generującą zanieczyszczenie powietrza, oraz ograniczenia emisji zanieczyszczeń będzie prowadziło do łagodzenie zmian klimatu i adaptacji do zmian klimatu, przez ograniczenie niekorzystnych skutków obecnych i oczekiwanych przyszłych warunków klimatycznych wywieranych na daną działalność lub na ludzi, przyrodę czy aktywa, poprzez ograniczenie gazów cieplarnianych dzięki zastosowaniu Odnawialnych Źródeł Energii.

Potrzeby w zakresie społecznym, gospodarczym, środowiskowym oraz przestrzenno-funkcjonalnym i technicznym podobszaru rewitalizacji Przeprowadzona analiza pozwala na wskazanie kluczowych dziedzin problemowych, które zostały określone po przebadaniu zachodzących zjawisk kryzysowych na przedmiotowym podobszarze rewitalizacji. Kluczowe problemy zidentyfikowane w ramach przeprowadzone diagnozy to:

- postępująca marginalizacja i wykluczenie społeczne, w tym zachodzące procesy starzenia społeczeństwa, a także jego wyalienowania, braku integracji i tożsamości,
- niski poziom aktywności społecznej i zawodowej,
- wymagająca interwencji infrastruktura techniczna,
- znaczące braki w infrastrukturze społecznej,
- obszary o dysfunkcjach przestrzennych i niskich walorach estetycznych,
- problemy środowiskowe związane z emisją pyłów i zanieczyszczeń oraz zagrożeniami klimatycznymi, negatywnie wpływające na ochronę środowiska naturalnego, w tym dziedzictwa przyrodniczego.

Identyfikacja specyficznych uwarunkowań oraz lokalnych potencjałów podobszaru rewitalizacji

Należy stwierdzić, że analizowany obszar rewitalizacji wyróżnia się następującymi cechami:

- spadek liczby osób korzystających z świadczeń z pomocy społecznej,
- dodatnie saldo migracji jako pozytywny trend migracyjny,

- obecność aktywnych liderów lokalnych, którzy przy odpowiednim wsparciu mogą kreować działania angażujące mieszkańców w rozwój lokalny czy zachowanie tożsamości i dziedzictwa,
- mała gęstość zaludnienia oraz zasoby wolnych przestrzeni publicznych, które są słabo zagospodarowane i mogą być wykorzystane do wzmocnienia funkcji społecznych,
- struktura ludności z przewagą kobiet nad mężczyznami, którą należy postrzegać w połączeniu z faktem, że większość osób pracujących stanowią także kobiety, a bezrobocie jest większe wśród kobiet niż mężczyzn,
- większość mieszkańców znajduje się w wieku produkcyjnym, zachodzi trend malejący dla grupy przedprodukcyjnej i trend wzrastający dla grupy poprodukcyjnej,
- większość pracujących pracuje w sektorze przemysłu i budownictwa ale w niedługim czasie może dojść do zrównania zatrudnienia w powyższym sektorze i w sektorze usługowym,
- przebiegająca w pobliżu rozwinięta infrastruktura dróg krajowych, bliskość międzynarodowego portu lotniczego i miast konurbacji górnośląskiej, zwiększająca się atrakcyjność inwestycyjna,
- wymagająca rozwoju sfera przestrzenno-funkcjonalna.

7. Założenia Gminnego Programu Rewitalizacji

Rewitalizacja jest to długofalowy, złożony proces przemian społecznych, gospodarczych, przestrzenno-technicznych oraz środowiskowych w miejscowościach lub ich zdegradowanych częściach, mający na celu poprawę jakości życia mieszkańców, harmonizację i podniesienie estetyki przestrzeni, prowadzący do ożywienia gospodarczego oraz aktywizacji życia społecznego a także poprawy warunków funkcjonalnych i środowiskowych na tym obszarze. Jest to tym samym ogólna wizja stanu obszaru poddanego planowanym zmianom.

7.1 Wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji

W procesie powstawania Gminnego Programu Rewitalizacji, po analizie stanu wyjściowego i w celu nakreślenia perspektywy docelowej, wypracowana została wizja, jako pożądany stan, który ma zostać osiągnięty w założonym horyzoncie czasowym tj. do 2030 roku.

Należy podkreślić, że biorąc pod uwagę charakter i spójność zachodzących problemów dla wyznaczonych podobszarów rewitalizacji, a także ich wzajemne przenikanie, przyjęto założenie, że przedstawiona poniżej wizja dotyczy całego obszaru rewitalizacji i jest tożsama dla wyznaczonych na obszarze Gminy, podobszarów rewitalizacji: Czekanów, Miedary, Przezchlebie, Zbrosławice – Ptakowice, Wieszowa, Zawada, Ziemięcice.

Sformułowana wizja rewitalizacji jest następująca:

OBSZAR REWITALIZACJI (W TYM PODOBSZARY REWITALIZACJI)
TO MIEJSCE DOBRZE PROSPERUJĄCEJ SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ, FUNKCJONUJĄCEJ
W OPARCIU O ZASADY ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU PRZESTRZENNEGO
ORAZ NOWOCZESNE ROZWIĄZANIA FUNKCJONALNE I TECHNICZNE,
KONKURENCYJNEJ GOSPODARKI I WYSOKIEJ JAKOŚCI ŚRODOWISKA

7.2 Cele rewitalizacji oraz odpowiadające im kierunki działań służących eliminacji lub ograniczeniu negatywnych zjawisk

Proces formułowania celów i kierunków działań w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji opierał się o wypracowaną wizję a także pogłębioną i usystematyzowaną analizę zjawisk kryzysowych na obszarze Gminy Zbrosławice. Dokumentami źródłowymi były dane statystyczne GUS, dane statystyczne uzyskane na poziomie lokalnym, oraz konsultacji

i warsztatów diagnostycznych. W oparciu o powyższe dane wskazane zostały poniższe cele i kierunki działań. Cele Programu zostały sformułowane z wykorzystaniem „metody problemowej". Formułowanie celów opiera się o przeprowadzoną całościową diagnozę i analizę zjawisk kryzysowych, na podstawie której przeprowadzona została identyfikacja problemów. Celem Programu jest zapewnienie takiego strategicznego podejścia, które poprzez efektywne wsparcie, pozwoli na aktywizację społeczności zamieszkujących obszar zdegradowany oraz pozwoli na kompleksową rewitalizację zdegradowanego obszaru, postrzeganą w wymiarze społecznym, gospodarczym, przestrzennym, technicznym i środowiskowym. Podejmowane w ramach rewitalizacji działania mają na celu dążenie do poprawy jakości życia mieszkańców oraz ożywienia gospodarczego i społecznego danego obszaru oraz poprawy jego warunków środowiskowych i technicznych. Powyższe zapewnione zostanie poprzez kompleksowe działania rewitalizacyjne. Rewitalizacja ma charakter kompleksowy, to znaczy, że w jej ramach prowadzone będą wielowątkowe, wzajemnie uzupełniające i wzmacniające działania, mające na celu wywołanie jakościowej pozytywnej zmiany na zdefiniowanym obszarze.

Ustalone kierunki działań w ramach niniejszego Programu oparto na wykorzystaniu posiadanych zasobów i zachowaniu podstawowych zasad podejście kompleksowego:

- polepszenia jakości bazy o charakterze społecznym, kulturalnym, turystycznym i sportowo - rekreacyjnym,
- polepszenie jakości infrastruktury technicznej, zasobów komunalnych i socjalnych, oraz przestrzeni publicznej,
- zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej obszarów,
- podniesienie wiedzy i kompetencji społecznej mieszkańców, zmierzające do rozwoju gospodarczego i integracji społecznej,
- zachowanie i waloryzacja dziedzictwa kulturowego,
- polepszenie jakości środowiska naturalnego,
- wzmocnienie obszaru pod względem ekonomicznym, głównie w celu tworzenia nowych miejsc pracy i przeciwdziałanie ubóstwu,
- polepszenie zdolności organizacyjnych społeczności lokalnych i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu poprzez aktywizację grup wykluczonych i poprawę bezpieczeństwa.

Tabela 59 *Cele i kierunki*

CELE	KIERUNKI DZIAŁAŃ
C1. Podjęcie kompleksowych działań w zakresie włączenia i aktywizacji społecznej oraz podnoszenia kompetencji i umiejętności mieszkańców obszaru rewitalizowanego	K1. Realizacja działań z zakresu wzmacniania potencjału społeczno-zawodowego
	K2. Realizacja działań dotyczących wsparcia, aktywizacji i włączenia społecznego oraz podniesienia bezpieczeństwa
	K3. Realizacja działań w zakresie inicjatyw pobudzających społeczną aktywność
	K4. Działania na rzecz wzmocnienia relacji sąsiedzkich i międzypokoleniowych
C2. Podjęcie kompleksowych działań w zakresie pobudzania rozwoju społeczno-gospodarczego na obszarze rewitalizowanym	K5. Realizacja działań wspierających działalność gospodarczą
	K6. Kreowanie projektów pobudzających rozwój społeczny
	K7. Realizacja działań wspierających przeciwdziałanie bezrobociu oraz wykluczeniu
C3. Podjęcie kompleksowych działań w zakresie kreowania nowoczesnej i funkcjonalnej przestrzeni społecznej na potrzeby mieszkańców obszaru rewitalizowanego	K8. Modernizacja budynków i obiektów infrastruktury społecznej
	K9. Stworzenie atrakcyjnych przestrzeni wspólnych
	K10. Modernizacja infrastruktury na rzecz ochrony klimatu i środowiska
	K11. Nadanie nowych funkcji terenom i obiektom w oparciu o posiadane potencjały
	K12. Działania rewitalizujące i rewaloryzujące na potrzeby wsparcia, aktywizacji i włączenie społecznego mieszkańców obszarów rewitalizowanych

Źródło: *opracowanie własne*

W ramach realizacji Programu prowadzone będą działania w kierunku wyrównywania społecznych różnic, poprzez wzmocnienie aktywności społecznej i zawodowej, społeczności lokalnej wraz z fizyczną rewitalizacja wybranych budynków, obiektów i przestrzeni zlokalizowanych na delimitowanym obszarze, przez co w rezultacie ograniczone zostanie ryzyko ubóstwa i wykluczenia społecznego na tym obszarze. Rewitalizacja jest także postrzegana w wymiarze gospodarczym, przestrzennym, technicznym i środowiskowym. W niniejszym Programie zaplanowano cele w taki sposób, żeby realizowane w ramach niego przedsięwzięcia w sposób spójny i kompleksowy, z użyciem różnych metod i zaangażowaniem różnych sektorów i partnerów, niwelowały zdiagnozowane w analizie zagrożenia. Kompleksowe podejście Programu wyraża spójność w odniesieniu do terytorium, jego zasobów, sytuacji społeczno-gospodarczej i tożsamości obszaru. W wyniku partycypacyjnego

udziału społeczności lokalnej, obszar ten poddany został pogłębionej analizie i programowaniu elementów wymagających wsparcia a ustanowione kierunki rozwoju tworzą szeroko pojęty konsensus, który pozwoli korzystać z rozwoju obszaru rewitalizowanego jak najszerszej grupie mieszkańców i organizacji.

7.3 Lista planowanych podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Lista planowanych podstawowych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych zawiera zidentyfikowane w partycypacyjnym procesie podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne, bez których realizacja celów Gminnego Programu Rewitalizacji nie będzie możliwa i obszar rewitalizacji nie będzie w stanie wyjść z kryzysowej sytuacji. Projekty te zostały zidentyfikowane w toku przeprowadzonej pogłębionej i usystematyzowanej analizy zjawisk kryzysowych na obszarze Gminy Zbrosławice i poszczególnych sołectw, obejmującą m. innymi aspekty sfery społecznej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej, środowiskowej i gospodarczej wraz analizą natężenia, nawarstwiania lub utrwalania się zjawisk kryzysowych, w tym w oparciu o dane kwestionariuszowe ze zgłoszonych kart proponowanych przedsięwzięć oraz informacje pozyskane podczas warsztatów i konsultacji. Realizacja tych przedsięwzięć bezpośrednio przekłada się na określone efekty i pożądany stan obszaru rewitalizacji po realizacji Programu. Lista zawiera przedsięwzięcia realizujące wyznaczone cele rewitalizacji i wskazane kierunki działań, w większości zlokalizowane na delimitowanym obszarze rewitalizacji, ale także przedsięwzięcia realizujące wyznaczone cele rewitalizacji i wskazane kierunki działań, spoza obszaru rewitalizacji i zlokalizowane ze względu na swoją specyfikę na delimitowanym obszarze zdegradowanym.

Przedsięwzięcia rewitalizacyjne zlokalizowane ze względu na swoją specyfikę na delimitowanym obszarze zdegradowanym. to przedsięwzięcia na obszarze zdegradowanym Wieszowa tj. przedsięwzięcie „Modernizacja budynku i adaptacja terenów sportowo – rekreacyjnych na potrzeby utworzenia przestrzeni publicznej w Wieszowie” oraz przedsięwzięcie „Przeciwdziałanie marginalizacji osób wykluczonych oraz aktywizacja lokalnej społeczności w Wieszowie”, a także przedsięwzięcia na obszarze zdegradowanym Ziemięcice tj. przedsięwzięcie „EKOPARK w Ziemięcicach jako przestrzeń społeczna i edukacyjna” oraz przedsięwzięcie „Aktywizacja społeczna mająca na celu zdobycie nowych umiejętności, kompetencji i poszerzenia wiedzy i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu w Ziemięcicach”.

W niniejszym przypadku, realizacja powyższych projektów jest możliwa i uzasadniona. Uzasadnienie realizacji powyższych przedsięwzięć rewitalizacyjnych zlokalizowanych poza obszarem rewitalizacji, wynika z faktu, że przedsięwzięcia te przyczynią się do realizacji celów i kierunków Gminnego Programu Rewitalizacji, w tym w szczególności:

- przedsięwzięcie „Modernizacja budynku i adaptacja terenów sportowo – rekreacyjnych na potrzeby utworzenia przestrzeni publicznej w Wieszowie", realizuje wskazany w Gminnym Programie Rewitalizacji cel C3 „Podjęcie kompleksowych działań w zakresie kreowania nowoczesnej i funkcjonalnej przestrzeni społecznej na potrzeby mieszkańców obszaru rewitalizowanego" oraz kierunek działań K9 „Stworzenie atrakcyjnych przestrzeni wspólnych";
- przedsięwzięcie „Przeciwdziałanie marginalizacji osób wykluczonych oraz aktywizacja lokalnej społeczności w Wieszowie", realizuje wskazany w Gminnym Programie Rewitalizacji cel C1 „Podjęcie kompleksowych działań w zakresie włączenia i aktywizacji społecznej oraz podnoszenia kompetencji i umiejętności mieszkańców obszaru rewitalizowanego" oraz kierunek działań K2 „Realizacja działań dotyczących wsparcia, aktywizacji i włączenia społecznego oraz podniesienia bezpieczeństwa";
- przedsięwzięcie „EKOPARK w Ziemięcicach jako przestrzeń społeczna i edukacyjna", realizuje wskazany w Gminnym Programie Rewitalizacji cel C3 „Podjęcie kompleksowych działań w zakresie kreowania nowoczesnej i funkcjonalnej przestrzeni społecznej na potrzeby mieszkańców obszaru rewitalizowanego" oraz kierunek działań K11 „Nadanie nowych funkcji terenom i obiektom w oparciu o posiadane potencjały";
- przedsięwzięcie „Aktywizacja społeczna mająca na celu zdobycie nowych umiejętności, kompetencji i poszerzenia wiedzy i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu w Ziemięcicach", realizuje wskazany w Gminnym Programie Rewitalizacji cel C1 „Podjęcie kompleksowych działań w zakresie włączenia i aktywizacji społecznej oraz podnoszenia kompetencji i umiejętności mieszkańców obszaru rewitalizowanego" oraz kierunek działań K2 „Realizacja działań dotyczących wsparcia, aktywizacji i włączenia społecznego oraz podniesienia bezpieczeństwa";

Przedsięwzięcia te są istotnymi z punktu realizacji celów Gminnego Programu Rewitalizacji i pozytywnie wpływają na ograniczenie zjawisk kryzysowych na obszarze rewitalizacji oraz na jego rozwój, a także przeciwdziałają wykluczeniu społecznemu mieszkańców obszaru rewitalizowanego.

Wskazane powyżej przedsięwzięcia inwestycyjne, planowane do realizacji i zlokalizowane na

wyznaczonym obszarze zdegradowanym Wieszowa oraz Ziemięcice, tj. bezpośrednio obok obszaru rewitalizacji (Wieszowa) lub na obszarze zlokalizowanym w niedalekiej odległości od tego obszaru (Ziemięcice), poprzez działania dotyczące poprawienia funkcjonalności, dostępności i standardu otwartych terenów i przestrzeni, mogą stać się istotnymi miejscami aktywizacji i integracji lokalnych społeczności z podobszarów rewitalizacji Wieszowa i Ziemięcice, oraz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu osób z przedmiotowych podobszarów rewitalizacji.

Ponadto wskazane powyżej przedsięwzięcia o charakterze społecznym, planowane do realizacji i zlokalizowane na wyznaczonym obszarze zdegradowanym Wieszowa oraz Ziemięcice, będą pozytywnie wpływać na ograniczenie zjawisk kryzysowych w sferze społecznej dla podobszarów rewitalizacji Wieszowa i Ziemięcice i na rozwój tych podobszarów, a także aktywizować społecznie i przeciwdziałać marginalizacji mieszkańców niniejszych podobszarów rewitalizacji.

Reasumując przedsięwzięcia te poprzez działania dotyczące poprawienia funkcjonalności, dostępności i standardu otwartych terenów i przestrzeni, a także planowane działania społeczne, będą istotnymi miejscami aktywizacji i integracji lokalnych społeczności, oraz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu osób z podobszarów rewitalizacji Wieszowa i Ziemięcice. Powyższe wpisuje się w zasadę, że realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych poza bezpośrednim obszarem rewitalizacji może być uzasadniona, jeśli przyczynia się do aktywizacji i integracji społecznej mieszkańców podobszarów rewitalizacji, uzupełniając działania realizowane bezpośrednio na tych podobszarach. Przedmiotowe projekty realizowane poza obszarem rewitalizacji zdecydowanie uzupełniają i wzmacniają efekty działań prowadzonych bezpośrednio na podobszarach rewitalizacji, przyczyniając się do osiągnięcia przyjętych celów i kierunków rewitalizacji, co ma także pozytywny wpływ w szerszym kontekście społecznym.

Projekty rewitalizacyjne przewidziane do realizacji w ramach niniejszego Programu będą kierowane do dofinansowania zgodnie z możliwością uzyskania pomocy zewnętrznej na ich sfinansowanie, z uwzględnieniem zasady, że projekty finansowane z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego będą realizowane w ścisłym połączeniu z działaniami podejmowanymi w ramach wsparcia Europejskiego Funduszu Społecznego+, w szczególności przewidzianych w ramach programu Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027, z myślą o promowaniu równych szans rozwoju i przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu osób z obszaru poddawanego działaniom rewitalizacyjnym.

Na kolejnej stronie zaprezentowano listę planowanych podstawowych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Tabela 60 *Listy planowanych podstawowych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych*

Nazwa zadania	*Czas realizacji w latach*	*Źródła finansowania*	*Lokalizacja przedsięwzięcia*	*Podmiot realizujący*	*Szacowane wartość*
Ukształtowanie przestrzeni publicznej wokół terenu przyległego do budynku Urzędu Gminy oraz Centrum Usług Publicznych jak i rzeki Drama	2024-2025	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Środki pochodzące ze źródeł krajowych	wyznaczony obszar rewitalizacji Zbrosławice – Ptakowice, w rejonie ulic Oświęcimskiej i Zamkowej	Gmina Zbrosławice	2 000 000 PLN
Zakres zadania				*Prognozowane rezultaty*	
Stworzenie warunków do przeciwdziałania marginalizacji społecznej dzięki ukształtowaniu przestrzeni publicznej wokół terenu przyległego do budynku Urzędu Gminy oraz Centrum Usług Publicznych oraz rzeki Drama. Zagospodarowanie terenu przyległego do budynków Urzędu Gminy Zbrosławice oraz Centrum Usług Publicznych położonych przy ul. Oświęcimskiej i Zamkowej polegać będzie m. innymi na montażu sceny plenerowej, utwardzenia terenu rekreacyjnego wraz z montażem urządzeń małej architektury.				Rezultatem projektu będzie powierzchnia terenów poddanych działaniom. Osiągnięcie wskaźnika wykazane będzie na podstawie protokołu odbioru prac budowalnych.	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami				*Sposób oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji*	
Dostępność dla osób ze szczególnymi potrzebami zostanie zachowana w projekcie poprzez zastosowanie zasady ich niedyskryminacji, w tym poprzez możliwy rozwój infrastruktury dostosowanej do potrzeb osób o różnych ograniczeniach np. seniorów, niepełnosprawnych, rodziców z dziećmi, itd.				Powiązanie z celami rewitalizacji zostało określone w zbiorczej Tabeli 62 „Cele i kierunki działań rewitalizacyjnych” a sposób oceny rezultatów w odniesieniu do przedmiotowych celów, został wskazany w rozdziale 8.5 „System monitorowania i oceny Gminnego Programu Rewitalizacji”.	

Nazwa zadania	*Czas realizacji w latach*	*Źródła finansowania*	*Lokalizacja przedsięwzięcia*	*Podmiot realizujący*	*Szacowane wartość*
Aktywizacja społeczna na rewitalizowanym obszarze Zbrosławice - Ptakowice	2025-2026	Europejski Fundusz Społeczny+, Środki pochodzące ze źródeł krajowych	wyznaczony obszar rewitalizacji Zbrosławice – Ptakowice, w rejonie ulic Oświęcimskiej i Zamkowej	Gmina Zbrosławice	500 000 PLN
Zakres zadania				*Prognozowane rezultaty*	
Rozwój kapitału ludzkiego poprzez pobudzenia aktywności społecznej mieszkańców i przeciwdziałanie marginalizacji społecznej na obszarze ukształtowanej przestrzeni publicznej wokół terenu przyległego do budynku Urzędu Gminy oraz Centrum Usług Publicznych a także rzeki Drama. Planuje się całoroczną organizację wydarzeń dla osób wykluczonych oraz w okresie zimowym tworzenie lodowiska. W ramach projektu organizowane będą cykliczne imprezy służące włączeniu społecznemu, aktywizacji społecznej, spójności i integracji oraz imprezy o charakterze kulturalno-społecznym oraz sportowym. Charakter organizowanych imprez sprzyjał będzie integracji społecznej, co prowadzić będzie do zmniejszenia problemu wykluczenia społecznego oraz aktywizację społeczno-zawodową.				Rezultatem projektu będzie liczba osób korzystających z świadczonych działań oraz liczba odbywających się działań. Osiągnięcie rezultatów projektu potwierdzone będzie na podstawie kart zajęć, list obecności itp.	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami				*Sposób oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji*	
Dostępność dla osób ze szczególnymi potrzebami zostanie zachowana w projekcie poprzez zastosowanie zasady ich niedyskryminacji, w tym możliwości ich uczestnictwa w planowanych działaniach.				Powiązanie z celami rewitalizacji zostało określone w zbiorczej Tabeli 62 „Cele i kierunki działań rewitalizacyjnych” a sposób oceny rezultatów w odniesieniu do przedmiotowych celów, został wskazany w rozdziale 8.5 „System monitorowania i oceny Gminnego Programu Rewitalizacji”.	

Nazwa zadania	*Czas realizacji w latach*	*Źródła finansowania*	*Lokalizacja przedsięwzięcia*	*Podmiot realizujący*	*Szacowane wartość*
Adaptacja pomieszczeń OSP w Czekanowie na cele prowadzenia Centrum Aktywności Społecznej w Czekanowie	2024-2025	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Środki pochodzące ze źródeł krajowych	wyznaczony obszar rewitalizacji Czekanów, w rejonie ulicy Kolejowej	Gmina Zbrosławice / OSP Czekanów	500 000 PLN
Zakres zadania				*Prognozowane rezultaty*	
Projekt zakłada zaadoptowanie części pomieszczeń OSP w Czekanowie na potrzeby utworzenia CAS. Nastąpi remont poszczególnych pomieszczeń użytkowych w celu możliwości stworzenia CAS. Zmodernizowany i zaadaptowany na prowadzenie takiej działalności obiekt pozwoli na prowadzenie działań zmierzających do aktywizacji osób wykluczonych.				Rezultatem projektu będzie liczba obiektów poddanych działaniom. Osiągnięcie wskaźnika wykazane będzie na podstawie protokołu odbioru prac budowalnych.	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami				*Sposób oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji*	
Dostępność dla osób ze szczególnymi potrzebami zostanie zachowana w projekcie poprzez zastosowanie zasady ich niedyskryminacji, w tym poprzez możliwy rozwój infrastruktury dostosowanej do potrzeb osób o różnych ograniczeniach np. seniorów, niepełnosprawnych, rodziców z dziećmi, itd.				Powiązanie z celami rewitalizacji zostało określone w zbiorczej Tabeli 62 „Cele i kierunki działań rewitalizacyjnych" a sposób oceny rezultatów w odniesieniu do przedmiotowych celów, został wskazany w rozdziale 8.5 „System monitorowania i oceny Gminnego Programu Rewitalizacji",	

Nazwa zadania	*Czas realizacji w latach*	*Źródła finansowania*	*Lokalizacja przedsięwzięcia*	*Podmiot realizujący*	*Szacowane wartość*
Aktywizacja społeczna mająca na celu przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu w Czekanowie	2025-2026	Europejski Fundusz Społeczny+, Środki pochodzące ze źródeł krajowych	wyznaczony obszar rewitalizacji Czekanów, w tym w rejonie ulicy Kolejowej	Gmina Zbrosławice / OSP Czekanów	500 000 PLN
Zakres zadania				*Prognozowane rezultaty*	
Zadanie polega na utworzeniu Centrum Aktywności Społecznej, którego działalność zmierzała będzie do pobudzenia aktywności społecznej mieszkańców i przeciwdziałanie marginalizacji społecznej. W ramach zadania realizowane będą działania o charakterze aktywizacji społecznej, usługi animacyjne. Nastąpi realizacja działań aktywujących i przeciwdziałających wykluczeniu osób dotkniętych zjawiskami kryzysowymi na delimitowanym obszarze.				Rezultatem projektu będzie liczba osób korzystających z świadczonych działań oraz liczba odbywających się działań. Osiągnięcie rezultatów projektu potwierdzone będzie na podstawie kart zajęć, list obecności itp.	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami				*Sposób oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji*	
Dostępność dla osób ze szczególnymi potrzebami zostanie zachowana w projekcie poprzez zastosowanie zasady ich niedyskryminacji, w tym możliwości ich uczestnictwa w planowanych działaniach.				Powiązanie z celami rewitalizacji zostało określone w zbiorczej Tabeli 62 „Cele i kierunki działań rewitalizacyjnych” a sposób oceny rezultatów w odniesieniu do przedmiotowych celów, został wskazany w rozdziale 8.5 „System monitorowania i oceny Gminnego Programu Rewitalizacji”.	

Nazwa zadania	*Czas realizacji w latach*	*Źródła finansowania*	*Lokalizacja przedsięwzięcia*	*Podmiot realizujący*	*Szacowane wartość*
Modernizacja budynku świetlicy w Wieszowie oraz zagospodarowanie terenu wokół świetlicy na potrzeby pobudzenie aktywności społecznej mieszkańców i przeciwdziałania marginalizacji społecznej	2024-2025	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Środki pochodzące ze źródeł krajowych	wyznaczony obszar rewitalizacji Wieszowa, w rejonie ulicy Bytomskiej	Gmina Zbrosławice	4 000 000 PLN
Zakres zadania				*Prognozowane rezultaty*	
Projekt zakłada modernizację budynku świetlicy w Wieszowie oraz zagospodarowanie terenu wokół świetlicy. Przedsięwzięcie polegać będzie m. innymi na remoncie obiektu, w tym modernizacji pomieszczeń świetlicy na potrzeby pobudzenie aktywności społecznej mieszkańców i przeciwdziałania marginalizacji społecznej oraz podniesieniu efektywności energetycznej budynku. Ponadto planuje się budowę węzłów sanitarnych, tak aby umożliwić dostęp do nich osobom z różnymi dysfunkcjami i niepełnosprawnościami. Planowane jest również zagospodarowanie przestrzeni publicznej w okolicy budynku, oraz wyposażenie jej w elementy małej architektury. Modernizacja budynku i otoczenia pozwoli odpowiedzieć na potrzeby aktywnej integracji społecznej, w tym organizacji i dostępności do całorocznych wydarzeń społecznych, kulturalnych i sportowych dedykowanych dla osób defaworyzowanych z obszaru rewitalizacji .				Rezultatem projektu będzie liczba obiektów poddanych działaniom. Osiągnięcie wskaźnika wykazane będzie na podstawie protokołu odbioru prac budowalnych.	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami				*Sposób oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji*	
Dostępność dla osób ze szczególnymi potrzebami zostanie zachowana w projekcie poprzez zastosowanie zasady ich niedyskryminacji, w tym poprzez możliwy rozwój infrastruktury dostosowanej do potrzeb osób o różnych ograniczeniach np. seniorów, niepełnosprawnych, rodziców z dziećmi, itd.				Powiązanie z celami rewitalizacji zostało określone w zbiorczej Tabeli 62 „Cele i kierunki działań rewitalizacyjnych” a sposób oceny rezultatów w odniesieniu do przedmiotowych celów, został wskazany w rozdziale 8.5 „System monitorowania i oceny Gminnego Programu Rewitalizacji”.	

Nazwa zadania	*Czas realizacji w latach*	*Źródła finansowania*	*Lokalizacja przedsięwzięcia*	*Podmiot realizujący*	*Szacowane wartość*
Aktywizacja społeczna grup defaworyzowanych przez działania integracyjne w świetlicy w Wieszowie	2025-2026	Europejski Fundusz Społeczny+, Środki pochodzące ze źródeł krajowych	wyznaczony obszar rewitalizacji Wieszowa, w rejonie ulicy Bytomskiej	Gmina Zbrosławice	500 000 PLN
Zakres zadania				*Prognozowane rezultaty*	
Celem projektu jest zapobieganie marginalizacji osób wykluczonych oraz aktywizacja lokalnej społeczności z obszarów zagrożonych wykluczeniem. Realizowane w obiekcie aktywności w sferze społecznej i kulturalnej mają na celu aktywizację i włączenie grup marginalizowanych do społeczności lokalnej. Działania te dadzą możliwość wyrównywania szans osobom znajdującym się w trudnej sytuacji społecznej oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym. Wzajemne spotkania mieszkańców będą skutkować nawiązaniem poprawnych relacji pomiędzy lokalną społecznością a grupami dysfunkcyjnymi. Uzupełniające wobec głównych działań będą cykliczne imprezy edukacyjno-kulturalne a także warsztaty i działania aktywizacyjne.				Rezultatem projektu będzie liczba osób korzystających z świadczonych działań oraz liczba odbywających się działań. Osiągnięcie rezultatów projektu potwierdzone będzie na podstawie kart zajęć, list obecności itp.	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami				*Sposób oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji*	
Dostępność dla osób ze szczególnymi potrzebami zostanie zachowana w projekcie poprzez zastosowanie zasady ich niedyskryminacji, w tym możliwości ich uczestnictwa w planowanych działaniach.				Powiązanie z celami rewitalizacji zostało określone w zbiorczej Tabeli 62 „Cele i kierunki działań rewitalizacyjnych” a sposób oceny rezultatów w odniesieniu do przedmiotowych celów, został wskazany w rozdziale 8.5 „System monitorowania i oceny Gminnego Programu Rewitalizacji”.	

Nazwa zadania	*Czas realizacji w latach*	*Źródła finansowania*	*Lokalizacja przedsięwzięcia*	*Podmiot realizujący*	*Szacowane wartość*
Remont i rewaloryzacja zasobu komunalnego wraz z przestrzenią publiczną na obszarze Przezchlebia	2024-2025	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Środki pochodzące ze źródeł krajowych	wyznaczony obszar rewitalizacji Przezchlebie, w rejonie ulicy Dworcowej	Gmina Zbrosławice	5 000 000 PLN
Zakres zadania				*Prognozowane rezultaty*	
Przedmiotowy projekt opierać się będzie na remoncie zasobu komunalnego i socjalnego w rewitalizowanym obszarze Przezchlebia. Teren zasobu komunalnego oddalony jest około 3 kilometrów od centrum miejscowości, a skomunikowany jest drogą powiatową o złym stanie nawierzchni. Teren mieszkaniowy, zabudowany jest 8 budynkami, użytkowanymi jako mieszkania wielorodzinne oraz budynki gospodarcze. Założeniem projektu jest m. innymi zagospodarowanie przestrzeni publicznej w okolicy budynków mieszkalnych wraz z montażem urządzeń małej architektury. Działania wobec budynków skierowane będą w kierunku zlikwidowania usterek wynikających ze szkód górniczych (poprawa stateczności i fundamentów budynków). Prace obejmą ponadto działania zmierzające do regulacji spraw bytowych (kanalizacja, toalety) oraz termomodernizacji budynków celem poprawy jakości życia i estetyki zasobu.				Rezultatem projektu będzie liczba obiektów poddanych działaniom. Osiągnięcie wskaźnika wykazane będzie na podstawie protokołu odbioru prac budowalnych.	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami				*Sposób oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji*	
Dostępność dla osób ze szczególnymi potrzebami zostanie zachowana w projekcie poprzez zastosowanie zasady ich niedyskryminacji, w tym poprzez możliwy rozwój infrastruktury dostosowanej do potrzeb osób o różnych ograniczeniach np. seniorów, niepełnosprawnych, rodziców z dziećmi, itd.				Powiązanie z celami rewitalizacji zostało określone w zbiorczej Tabeli 62 „Cele i kierunki działań rewitalizacyjnych” a sposób oceny rezultatów w odniesieniu do przedmiotowych celów, został wskazany w rozdziale 8.5 „System monitorowania i oceny Gminnego Programu Rewitalizacji”.	

Nazwa zadania	*Czas realizacji w latach*	*Źródła finansowania*	*Lokalizacja przedsięwzięcia*	*Podmiot realizujący*	*Szacowane wartość*
Aktywizacja społeczna na rewitalizowanym obszarze Przezchlebia	2025-2026	Europejski Fundusz Społeczny+, Środki pochodzące ze źródeł krajowych	wyznaczony obszar rewitalizacji Przezchlebie, w tym w rejonie ulicy Dworcowej	Gmina Zbrosławice	500 000 PLN
Zakres zadania				*Prognozowane rezultaty*	
Przeprowadzenie działań w świetlicy w Przezchlebiu - utworzenie placówki wsparcia dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Działania nastawiona na aktywizację i włączenie społeczne. Działalność jednostki skierowana będzie do zidentyfikowanych na obszarze zdegradowanych grup dysfunkcyjnych. Planuje się także organizację zajęć społecznych, szkoleń, kursów. W ramach przedsięwzięcia planowane jest przeprowadzenie działań dotyczących sfery społecznej tj. przeprowadzenie działań aktywujących i przeciwdziałających wykluczeniu osób dotkniętych zjawiskami kryzysowymi na delimitowanym obszarze.				Rezultatem projektu będzie liczba osób korzystających z świadczonych działań oraz liczba odbywających się działań. Osiągnięcie rezultatów projektu potwierdzone będzie na podstawie kart zajęć, list obecności itp.	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami				*Sposób oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji*	
Dostępność dla osób ze szczególnymi potrzebami zostanie zachowana w projekcie poprzez zastosowanie zasady ich niedyskryminacji, w tym możliwości ich uczestnictwa w planowanych działaniach.				Powiązanie z celami rewitalizacji zostało określone w zbiorczej Tabeli 62 „Cele i kierunki działań rewitalizacyjnych” a sposób oceny rezultatów w odniesieniu do przedmiotowych celów, został wskazany w rozdziale 8.5 „System monitorowania i oceny Gminnego Programu Rewitalizacji”.	

Nazwa zadania	*Czas realizacji w latach*	*Źródła finansowania*	*Lokalizacja przedsięwzięcia*	*Podmiot realizujący*	*Szacowane wartość*
Remont i rewaloryzacja zasobu komunalnego wraz z przestrzenią publiczną na obszarze rewitalizacji Zbrosławice - Ptakowice	2024-2025	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Środki pochodzące ze źródeł krajowych	wyznaczony obszar rewitalizacji Zbrosławice – Ptakowice, w rejonie Placu Miarki	Gmina Zbrosławice	5 000 000 PLN
Zakres zadania				*Prognozowane rezultaty*	
Przedmiotowy projekt opierać się będzie na remoncie zasobu komunalnego i socjalnego w rewitalizowanym obszarze Zbrosławice - Ptakowice. Założeniem projektu jest m. innymi zagospodarowanie przestrzeni publicznej w okolicy budynków mieszkalnych wraz z montażem urządzeń małej architektury. Działania skierowane będą na regulację spraw bytowych (kanalizacja, toalety), termomodernizacji budynków celem poprawy jakości życia i estetyki zasobu oraz stanu technicznego części wspólnej.				Rezultatem projektu będzie liczba obiektów poddanych działaniom. Osiągnięcie wskaźnika wykazane będzie na podstawie protokołu odbioru prac budowalnych.	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami				*Sposób oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji*	
Dostępność dla osób ze szczególnymi potrzebami zostanie zachowana w projekcie poprzez zastosowanie zasady ich niedyskryminacji, w tym poprzez możliwy rozwój infrastruktury dostosowanej do potrzeb osób o różnych ograniczeniach np. seniorów, niepełnosprawnych, rodziców z dziećmi, itd.				Powiązanie z celami rewitalizacji zostało określone w zbiorczej Tabeli 62 „Cele i kierunki działań rewitalizacyjnych” a sposób oceny rezultatów w odniesieniu do przedmiotowych celów, został wskazany w rozdziale 8.5 „System monitorowania i oceny Gminnego Programu Rewitalizacji”.	

Nazwa zadania	*Czas realizacji w latach*	*Źródła finansowania*	*Lokalizacja przedsięwzięcia*	*Podmiot realizujący*	*Szacowane wartość*
Aktywizacja społeczna na obszarze rewitalizacji Zbrosławice - Ptakowice	2025-2026	Europejski Fundusz Społeczny+, Środki pochodzące ze źródeł krajowych	wyznaczony obszar rewitalizacji Zbrosławice – Ptakowice, w tym w rejonie Placu Miarki	Gmina Zbrosławice	500 000 PLN
Zakres zadania				*Prognozowane rezultaty*	
Przeprowadzenie działań dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Działania nastawione na aktywizację i włączenie społeczne zidentyfikowanych na obszarze zdegradowanych grup dysfunkcyjnych. Planuje się organizację zajęć społecznych, ponadto w ramach przedsięwzięcia planowane jest przeprowadzenie działań dotyczących sfery społecznej tj. przeprowadzenie działań aktywujących i przeciwdziałających wykluczeniu osób dotkniętych zjawiskami kryzysowymi na delimitowanym obszarze.				Rezultatem projektu będzie liczba osób korzystających z świadczonych działań oraz liczba odbywających się działań. Osiągnięcie rezultatów projektu potwierdzone będzie na podstawie kart zajęć, list obecności itp.	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami				*Sposób oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji*	
Dostępność dla osób ze szczególnymi potrzebami zostanie zachowana w projekcie poprzez zastosowanie zasady ich niedyskryminacji, w tym możliwości ich uczestnictwa w planowanych działaniach.				Powiązanie z celami rewitalizacji zostało określone w zbiorczej Tabeli 62 „Cele i kierunki działań rewitalizacyjnych” a sposób oceny rezultatów w odniesieniu do przedmiotowych celów, został wskazany w rozdziale 8.5 „System monitorowania i oceny Gminnego Programu Rewitalizacji”.	

Nazwa zadania	*Czas realizacji w latach*	*Źródła finansowania*	*Lokalizacja przedsięwzięcia*	*Podmiot realizujący*	*Szacowane wartość*
Remont i rewaloryzacja zasobu komunalnego wraz z przestrzenią publiczną na obszarze rewitalizacji Zawada	2024-2025	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Środki pochodzące ze źródeł krajowych	wyznaczony obszar rewitalizacji Zawada – Ptakowice, w rejonie ul. Wiejskiej	Gmina Zbrosławice	3 000 000 PLN
Zakres zadania				*Prognozowane rezultaty*	
Przedmiotowy projekt opierać się będzie na remoncie zasobu komunalnego i socjalnego w rewitalizowanym obszarze Zawada. Założeniem projektu jest m. innymi zagospodarowanie przestrzeni publicznej w okolicy budynku mieszkalnego przy ul. Wiejskiej wraz z montażem urządzeń małej architektury. Działania skierowane będą na regulację spraw bytowych, zwiększenia efektywności energetycznej oraz poprawy jakości życia i estetyki zasobu oraz stanu technicznego części wspólnej.				Rezultatem projektu będzie liczba obiektów poddanych działaniom. Osiągnięcie wskaźnika wykazane będzie na podstawie protokołu odbioru prac budowalnych.	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami				*Sposób oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji*	
Dostępność dla osób ze szczególnymi potrzebami zostanie zachowana w projekcie poprzez zastosowanie zasady ich niedyskryminacji, w tym poprzez możliwy rozwój infrastruktury dostosowanej do potrzeb osób o różnych ograniczeniach np. seniorów, niepełnosprawnych, rodziców z dziećmi, itd.				Powiązanie z celami rewitalizacji zostało określone w zbiorczej Tabeli 62 „Cele i kierunki działań rewitalizacyjnych” a sposób oceny rezultatów w odniesieniu do przedmiotowych celów, został wskazany w rozdziale 8.5 „System monitorowania i oceny Gminnego Programu Rewitalizacji”.	

Nazwa zadania	*Czas realizacji w latach*	*Źródła finansowania*	*Lokalizacja przedsięwzięcia*	*Podmiot realizujący*	*Szacowane wartość*
Aktywizacja społeczna na obszarze rewitalizacji Zawada	2025-2026	Europejski Fundusz Społeczny+, Środki pochodzące ze źródeł krajowych	wyznaczony obszar rewitalizacji Zawada, w tym w rejonie ul. Wiejskiej	Gmina Zbrosławice	500 000 PLN
Zakres zadania				*Prognozowane rezultaty*	
Przeprowadzenie działań dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Działania nastawione na aktywizację i włączenie społeczne zidentyfikowanych na obszarze zdegradowanych grup dysfunkcyjnych. Planuje się organizację zajęć społecznych, ponadto w ramach przedsięwzięcia planowane jest przeprowadzenie działań dotyczących sfery społecznej tj. przeprowadzenie działań aktywujących i przeciwdziałających wykluczeniu osób dotkniętych zjawiskami kryzysowymi na delimitowanym obszarze.				Rezultatem projektu będzie liczba osób korzystających z świadczonych działań oraz liczba odbywających się działań. Osiągnięcie rezultatów projektu potwierdzone będzie na podstawie kart zajęć, list obecności itp.	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami				*Sposób oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji*	
Dostępność dla osób ze szczególnymi potrzebami zostanie zachowana w projekcie poprzez zastosowanie zasady ich niedyskryminacji, w tym możliwości ich uczestnictwa w planowanych działaniach.				Powiązanie z celami rewitalizacji zostało określone w zbiorczej Tabeli 62 „Cele i kierunki działań rewitalizacyjnych” a sposób oceny rezultatów w odniesieniu do przedmiotowych celów, został wskazany w rozdziale 8.5 „System monitorowania i oceny Gminnego Programu Rewitalizacji”.	

Nazwa zadania	*Czas realizacji w latach*	*Źródła finansowania*	*Lokalizacja przedsięwzięcia*	*Podmiot realizujący*	*Szacowane wartość*
Modernizacja budynku i adaptacja terenów sportowo – rekreacyjnych na potrzeby utworzenia przestrzeni publicznej w Wieszowie	2024	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Środki pochodzące ze źródeł krajowych	wyznaczony obszar zdegradowany Wieszowa, w rejonie ulicy Powstańców	Gmina Zbrosławice / Klub Sportowy Naprzód Wieszowa	2 000 000 PLN
Zakres zadania				*Prognozowane rezultaty*	
Planowana jest modernizacja budynku na terenie sportowo – rekreacyjnym w Wieszowie przy ul. Powstańców, a także adaptacji tych terenów na potrzeby utworzenia funkcjonalnej przestrzeni publicznej. Planuje się m. innymi urządzenie całorocznej przestrzeni publicznej (wraz z ogrodzeniem terenu) na potrzeby aktywnej integracji społecznej, w tym organizacji całorocznych wydarzeń społecznych, kulturalnych i sportowych dedykowanych dla osób defaworyzowanych z obszaru rewitalizacji. Zapewniona w ramach przedsięwzięcia dostępność budynku i jego pomieszczeń umożliwi organizację całorocznych zajęć dla osób zagrożonych wykluczeniem. Zmodernizowany obiekt i zaadoptowane tereny pozwolą na organizację spotkań, zajęć cyklicznych ale również obsługę festynów, rozgrywek, spotkań integracyjnych organizowanych dla grup wykluczonych z terenu Wieszowy. Modernizacja budynku polegać będzie na renowacji i rozbudowie istniejącego obiektu. Wyposażenie go w salę prelekcyjną, wykonanie oświetlenia, zaplecza sanitarnego celem umożliwienia organizacji spotkań integracyjnych, warsztatów i zajęć dla grup społecznych zagrożonych wykluczeniem. Nastąpi podniesienie funkcjonalności i adaptacja istniejących przestrzeni, wyposażenie terenu w elementy małej architektury, wykonanie oświetlenia i zaplecza sanitarnego, umożliwiające organizację wydarzeń integracyjnych, warsztatów i zajęć dla grup społecznych zagrożonych wykluczeniem.				Rezultatem projektu będzie liczba obiektów i powierzchnia terenów poddanych działaniom. Osiągnięcie wskaźnika wykazane będzie na podstawie protokołu odbioru prac budowalnych	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami				*Sposób oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji*	
Dostępność dla osób ze szczególnymi potrzebami zostanie zachowana w projekcie poprzez zastosowanie zasady ich niedyskryminacji, w tym poprzez możliwy rozwój infrastruktury dostosowanej do potrzeb osób o różnych ograniczeniach np. seniorów, niepełnosprawnych, rodziców z dziećmi, itd.				Powiązanie z celami rewitalizacji zostało określone w zbiorczej Tabeli 62 „Cele i kierunki działań rewitalizacyjnych” a sposób oceny rezultatów w odniesieniu do przedmiotowych celów, został wskazany w rozdziale 8.5 „System monitorowania i oceny Gminnego Programu Rewitalizacji”.	

Nazwa zadania	Czas realizacji w latach	Źródła finansowania	Lokalizacja przedsięwzięcia	Podmiot realizujący	Szacowane wartość
Przeciwdziałanie marginalizacji osób wykluczonych oraz aktywizacja lokalnej społeczności w Wieszowie	2025	Europejski Fundusz Społeczny+, Środki pochodzące ze źródeł krajowych	wyznaczony obszar zdegradowany Wieszowa, w rejonie ulicy Powstańców	Gmina Zbrosławice / Klub Sportowy Naprzód Wieszowa	500 000 PLN
Zakres zadania				*Prognozowane rezultaty*	
W ramach zadania planuje się na realizację działań na potrzeby aktywnej integracji społecznej, w tym organizacji całorocznych wydarzeń społecznych, kulturalnych i sportowych dedykowanych dla osób defaworyzowanych z obszaru rewitalizacji. Realizowane w obiekcie aktywności w sferze społecznej, sportowej i kulturalnej mają na celu włączenie grup marginalizowanych do społeczności lokalnej. Działania te dadzą możliwość wyrównywania szans osobom znajdującym się w trudnej sytuacji społecznej oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym. Wzajemne spotkania mieszkańców będą skutkować nawiązaniem poprawnych relacji pomiędzy lokalną społecznością a grupami dysfunkcyjnymi.				Rezultatem projektu będzie liczba osób korzystających z świadczonych działań oraz liczba odbywających się działań. Osiągnięcie rezultatów projektu potwierdzone będzie na podstawie kart zajęć, list obecności itp.	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami				Sposób oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	
Dostępność dla osób ze szczególnymi potrzebami zostanie zachowana w projekcie poprzez zastosowanie zasady ich niedyskryminacji, w tym możliwości ich uczestnictwa w planowanych działaniach.				Powiązanie z celami rewitalizacji zostało określone w zbiorczej Tabeli 62 „Cele i kierunki działań rewitalizacyjnych” a sposób oceny rezultatów w odniesieniu do przedmiotowych celów, został wskazany w rozdziale 8.5 „System monitorowania i oceny Gminnego Programu Rewitalizacji”.	

Nazwa zadania	*Czas realizacji w latach*	*Źródła finansowania*	*Lokalizacja przedsięwzięcia*	*Podmiot realizujący*	*Szacowane wartość*
Modernizacja obiektów i adaptacja terenów sportowych i rekreacyjnych na potrzeby utworzenia funkcjonalnej przestrzeni publicznej w Miedarach	2025	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Środki pochodzące ze źródeł krajowych	wyznaczony obszar rewitalizacji Miedary, w rejonie ulicy Bocznej	Gmina Zbrosławice / Ludowy Klub Sportowy Orzeł Miedary	3 500 000 PLN
Zakres zadania				*Prognozowane rezultaty*	
Planowana jest modernizacja obiektów na terenie sportowym w Miedarach w rejonie ulicy Bocznej, a także adaptacja tych terenów na potrzeby utworzenia funkcjonalnej przestrzeni publicznej. Planuje się m. innymi urządzenie całorocznej przestrzeni publicznej w tym placu spotkań, boiska ze sztuczną nawierzchnią i infrastrukturą, małej architektury i aranżacji stawu na potrzeby aktywnej integracji społecznej oraz organizacji całorocznych wydarzeń społecznych, kulturalnych i sportowych dedykowanych dla osób defaworyzowanych z obszaru rewitalizacji. Zapewniona w ramach przedsięwzięcia dostępność obiektów umożliwi organizację zajęć dla osób zagrożonych wykluczeniem. Zmodernizowane obiekty i zaadoptowane tereny pozwolą na organizację spotkań, zajęć cyklicznych ale również obsługę festynów, rozgrywek, spotkań integracyjnych organizowanych dla grup wykluczonych z terenu Miedar. Nastąpi podniesienie funkcjonalności i adaptacja istniejących przestrzeni i obiektów oraz doposażenie w niezbędny wyposażenie, umożliwiające organizację wydarzeń integracyjnych, warsztatów i zajęć dla grup społecznych zagrożonych wykluczeniem.				Rezultatem projektu będzie liczba obiektów i powierzchnia terenów poddanych działaniom. Osiągnięcie wskaźnika wykazane będzie na podstawie protokołu odbioru prac budowalnych.	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami				*Sposób oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji*	
Dostępność dla osób ze szczególnymi potrzebami zostanie zachowana w projekcie poprzez zastosowanie zasady ich niedyskryminacji, w tym poprzez możliwy rozwój infrastruktury dostosowanej do potrzeb osób o różnych ograniczeniach np. seniorów, niepełnosprawnych, rodziców z dziećmi, itd.				Powiązanie z celami rewitalizacji zostało określone w zbiorczej Tabeli 62 „Cele i kierunki działań rewitalizacyjnych” a sposób oceny rezultatów w odniesieniu do przedmiotowych celów, został wskazany w rozdziale 8.5 „System monitorowania i oceny Gminnego Programu Rewitalizacji”.	

Nazwa zadania	Czas realizacji w latach	Źródła finansowania	Lokalizacja przedsięwzięcia	Podmiot realizujący	Szacowane wartość
Przeciwdziałanie marginalizacji osób wykluczonych oraz aktywizacja lokalnej społeczności w Miedarach	2026	Europejski Fundusz Społeczny+, Środki pochodzące ze źródeł krajowych	wyznaczony obszar rewitalizacji Miedary, w rejonie ulicy Bocznej	Gmina Zbrosławice / Ludowy Klub Sportowy Orzeł Miedary	500 000 PLN
Zakres zadania				*Prognozowane rezultaty*	
W ramach zadania planuje się na realizację działań na potrzeby aktywnej integracji społecznej, w tym organizacji całorocznych wydarzeń społecznych, kulturalnych i sportowych dedykowanych dla osób defaworyzowanych z obszaru rewitalizacji. Realizowane w obiekcie aktywności w sferze społecznej, sportowej i kulturalnej mają na celu włączenie grup marginalizowanych do społeczności lokalnej. Działania te dadzą możliwość wyrównywania szans osobom znajdującym się w trudnej sytuacji społecznej oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym. Wzajemne spotkania mieszkańców będą skutkować nawiązaniem poprawnych relacji pomiędzy lokalną społecznością a grupami dysfunkcyjnymi.				Rezultatem projektu będzie liczba osób korzystających z świadczonych działań oraz liczba odbywających się działań. Osiągnięcie rezultatów projektu potwierdzone będzie na podstawie kart zajęć, list obecności itp.	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami				Sposób oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	
Dostępność dla osób ze szczególnymi potrzebami zostanie zachowana w projekcie poprzez zastosowanie zasady ich niedyskryminacji, w tym możliwości ich uczestnictwa w planowanych działaniach.				Powiązanie z celami rewitalizacji zostało określone w zbiorczej Tabeli 62 „Cele i kierunki działań rewitalizacyjnych” a sposób oceny rezultatów w odniesieniu do przedmiotowych celów, został wskazany w rozdziale 8.5 „System monitorowania i oceny Gminnego Programu Rewitalizacji”.	

Nazwa zadania	*Czas realizacji w latach*	*Źródła finansowania*	*Lokalizacja przedsięwzięcia*	*Podmiot realizujący*	*Szacowane wartość*
Modernizacja kompleksu pałacowego położonego przy ul. Zamkowej w Zbrosławicach z przeznaczeniem na cele społeczne i gospodarcze	2024-2030	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Środki prywatne	wyznaczony obszar rewitalizacji Zbrosławice – Ptakowice, w rejonie ulicy Zamkowej	Podmiot prywatny / Organizacja pozarządowa	19 700 000 PLN
Zakres zadania				*Prognozowane rezultaty*	
Z uwagi na dużą wartość historyczną oraz architektoniczną zabytkowego obiektu, jak i położenie w centralnej części Gminy Zbrosławice oraz wyznaczonego obszaru rewitalizacyjnego, w ramach zadania zostaną przeprowadzone gruntowne prace budowlano-montażowe istniejącego obiektu w celu jego ochrony dziedzictwa, kompleksowego zagospodarowania i przywrócenia dawnej świetności. Modernizacja budynku polegać będzie na całkowitym remoncie stropów, dachu, elewacji oraz poszczególnych pomieszczeń. Urządzeniu będzie podlegać ponadto teren zielony wraz z ochroną i konserwacją drzewostanu o dużych walorach przyrodniczych oraz montażu urządzeń małej architektury. Wszystko to ma na celu stworzenie odpowiednich podstaw dla aktywności społecznej i gospodarczej, w tym umożliwiającej organizację wydarzeń integracyjnych, i zajęć dla grup społecznych zagrożonych wykluczeniem.				Rezultatem projektu będzie liczba obiektów poddanych działaniom. Osiągnięcie wskaźnika wykazane będzie na podstawie protokołu odbioru prac budowalnych.	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami				*Sposób oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji*	
Dostępność dla osób ze szczególnymi potrzebami zostanie zachowana w projekcie poprzez zastosowanie zasady ich niedyskryminacji, w tym poprzez możliwy rozwój infrastruktury dostosowanej do potrzeb osób o różnych ograniczeniach np. seniorów, niepełnosprawnych, rodziców z dziećmi, itd.				Powiązanie z celami rewitalizacji zostało określone w zbiorczej Tabeli 62 „Cele i kierunki działań rewitalizacyjnych” a sposób oceny rezultatów w odniesieniu do przedmiotowych celów, został wskazany w rozdziale 8.5 „System monitorowania i oceny Gminnego Programu Rewitalizacji”.	

Nazwa zadania	*Czas realizacji w latach*	*Źródła finansowania*	*Lokalizacja przedsięwzięcia*	*Podmiot realizujący*	*Szacowane wartość*
Stworzenie miejsca aktywności i integracji społecznej w kompleksie zamkowym w Zbrosławicach	2027-2028	Europejski Fundusz Społeczny+, Środki pochodzące ze źródeł krajowych	wyznaczony obszar rewitalizacji Zbrosławice – Ptakowice, w rejonie ulicy Zamkowej	Podmiot prywatny / Organizacja pozarządowa	300 000 PLN
Zakres zadania				*Prognozowane rezultaty*	
Zadanie polega na wykorzystaniu potencjału zrewitalizowanego kompleksu zamkowego w Zbrosławicach, w celu aktywizacji społecznej mieszkańców obszaru rewitalizacji. Planuje się aktywizację i integrację społeczeństwa, dzięki czemu zmaleje skala problemu wykluczenia społecznego. W ramach projektu przewiduje się organizacje cyklicznych wydarzeń i przeprowadzenie działań dotyczących sfery aktywizacji społecznej.				Rezultatem projektu będzie liczba osób korzystających z świadczonych działań oraz liczba odbywających się działań. Osiągnięcie rezultatów projektu potwierdzone będzie na podstawie kart zajęć, list obecności itp.	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami				*Sposób oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji*	
Dostępność dla osób ze szczególnymi potrzebami zostanie zachowana w projekcie poprzez zastosowanie zasady ich niedyskryminacji, w tym możliwości ich uczestnictwa w planowanych działaniach.				Powiązanie z celami rewitalizacji zostało określone w zbiorczej Tabeli 62 „Cele i kierunki działań rewitalizacyjnych” a sposób oceny rezultatów w odniesieniu do przedmiotowych celów, został wskazany w rozdziale 8.5 „System monitorowania i oceny Gminnego Programu Rewitalizacji”.	

Nazwa zadania	*Czas realizacji w latach*	*Źródła finansowania*	*Lokalizacja przedsięwzięcia*	*Podmiot realizujący*	*Szacowane wartość*
Inicjatywa sportowo-edukacyjno-technologiczna w Ziemięcicach (ISET) – utworzenie przestrzeni na cele społeczne i gospodarcze	2024-2030	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Środki prywatne	wyznaczony obszar rewitalizacji w Ziemięcicach, w rejonie ulicy Gliwickiej	Podmioty prywatne oraz publiczne z możliwością partnerstwa publiczno-prywatnego	24 700 000 PLN
Zakres zadania				*Prognozowane rezultaty*	
Przedsięwzięcie ma na celu wykorzystanie potencjału nieruchomości położonych w centrum Ziemięcic, w celu aktywizacji społecznej, rekreacyjnej i gospodarczej. Projekt ma na celu rewitalizację budynków (zwłaszcza spichlerza, stajni oraz hangaru) wraz z przylegającym do nich terenem, uwzględniając także staw. Remont budynków wraz z otoczeniem i udostępnienie ich zainteresowanym mieszkańcom z obszaru rewitalizacji, ma na celu stworzenie odpowiedniej bazy aktywności sportowo-rekreacyjno-hotelowej, w tym centrum sportów jeździeckich, wodnych czy gier zespołowych wraz z otoczeniem wysokich technologii opartych na elektromobilności wykorzystującej energię odnawialną.				Rezultatem projektu będzie liczba obiektów i powierzchnia terenów poddanych działaniom. Osiągnięcie wskaźnika wykazane będzie na podstawie protokołu odbioru prac budowalnych.	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami				*Sposób oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji*	
Dostępność dla osób ze szczególnymi potrzebami zostanie zachowana w projekcie poprzez zastosowanie zasady ich niedyskryminacji, w tym poprzez możliwy rozwój infrastruktury dostosowanej do potrzeb osób o różnych ograniczeniach np. seniorów, niepełnosprawnych, rodziców z dziećmi, itd.				Powiązanie z celami rewitalizacji zostało określone w zbiorczej Tabeli 62 „Cele i kierunki działań rewitalizacyjnych” a sposób oceny rezultatów w odniesieniu do przedmiotowych celów, został wskazany w rozdziale 8.5 „System monitorowania i oceny Gminnego Programu Rewitalizacji”.	

Nazwa zadania	*Czas realizacji w latach*	*Źródła finansowania*	*Lokalizacja przedsięwzięcia*	*Podmiot realizujący*	*Szacowane wartość*
Stworzenie miejsca aktywności i integracji społecznej w Ziemięcicach	2027-2028	Europejski Fundusz Społeczny+, Środki pochodzące ze źródeł krajowych	wyznaczony obszar rewitalizacji w Ziemięcicach, w tym w rejonie ulicy Gliwickiej	Podmioty prywatne oraz publiczne z możliwością partnerstwa publiczno-prywatnego	300 000 PLN
Zakres zadania				*Prognozowane rezultaty*	
Zadanie polega na wykorzystaniu potencjału zrewitalizowanego kompleksu w Ziemięcicach, w celu aktywizacji społecznej mieszkańców. Planuje się aktywizację i integrację społeczeństwa, dzięki czemu zmaleje skala problemu wykluczenia społecznego. W ramach projektu przewiduje się organizacje cyklicznych wydarzeń i przeprowadzenie działań dotyczących sfery aktywizacji społecznej.				Rezultatem projektu będzie liczba osób korzystających z świadczonych działań oraz liczba odbywających się działań. Osiągnięcie rezultatów projektu potwierdzone będzie na podstawie kart zajęć, list obecności itp.	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami				*Sposób oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji*	
Dostępność dla osób ze szczególnymi potrzebami zostanie zachowana w projekcie poprzez zastosowanie zasady ich niedyskryminacji, w tym możliwości ich uczestnictwa w planowanych działaniach.				Powiązanie z celami rewitalizacji zostało określone w zbiorczej Tabeli 62 „Cele i kierunki działań rewitalizacyjnych" a sposób oceny rezultatów w odniesieniu do przedmiotowych celów, został wskazany w rozdziale 8.5 „System monitorowania i oceny Gminnego Programu Rewitalizacji".	

Nazwa zadania	*Czas realizacji w latach*	*Źródła finansowania*	*Lokalizacja przedsięwzięcia*	*Podmiot realizujący*	*Szacowane wartość*
EKOPARK w Ziemięcicach jako przestrzeń społeczna i edukacyjna	2024-2030	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Środki prywatne	wyznaczony obszar zdegradowany w Ziemięcicach, w rejonie ulicy Mikulczyckiej	Regionalna Fundacja Pomocy Niewidomym Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Ziemięcicach	19 700 000 PLN
Zakres zadania				*Prognozowane rezultaty*	
Przedsięwzięcie ma na celu wykorzystanie potencjału i zagospodarowanie terenów graniczących z farmą fotowoltaiczną oraz niewielką oczyszczalnią ścieku, należącymi do Gminy Zbrosławice, w celu animowania aktywizacji społecznej, rekreacyjnej i gospodarczej. W ramach projektu zostanie utworzona m. innymi strefa pola uprawnego i ogródka, strefa zwierząt, strefa drzew i lasu oraz strefa wypoczynku. Do dyspozycji oddane zostaną polany, na których można rozłożyć się z kocem i odpocząć wśród otaczającej zieleni. W parku będzie też urozmaicony plac zabaw, zbudowany np. z drewnianych, przyjaznych środowisku elementów oraz konieczna mała architektura. Zostanie utworzona ścieżka edukacyjna pełna ciekawostek na temat fauny i flory. Pomiędzy trawnikami ustawione zostaną platformy wypoczynkowe z modrzewiowego drzewa. Będą też dające cień altanki. Przewiduje się również prostą siłownię plenerową. Latarnie zasilane będą energią odnawialną z ogniw fotowoltaicznych. EKOPARK będzie w pełni dostępny dla osób niepełnosprawnych. Wszystko to ma na celu stworzenie odpowiedniej bazy aktywności społecznej i edukacyjnej, umożliwiającej organizację wydarzeń integracyjnych, warsztatów i zajęć dla grup społecznych zagrożonych wykluczeniem.				Rezultatem projektu będzie powierzchnia terenów poddanych działaniom. Osiągnięcie wskaźnika wykazane będzie na podstawie protokołu odbioru prac budowalnych.	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami				*Sposób oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji*	
Dostępność dla osób ze szczególnymi potrzebami zostanie zachowana w projekcie poprzez zastosowanie zasady ich niedyskryminacji, w tym poprzez możliwy rozwój infrastruktury dostosowanej do potrzeb osób o różnych ograniczeniach np. seniorów, niepełnosprawnych, rodziców z dziećmi, itd.				Powiązanie z celami rewitalizacji zostało określone w zbiorczej Tabeli 62 „Cele i kierunki działań rewitalizacyjnych” a sposób oceny rezultatów w odniesieniu do przedmiotowych celów, został wskazany w rozdziale 8.5 „System monitorowania i oceny Gminnego Programu Rewitalizacji”.	

Nazwa zadania	*Czas realizacji w latach*	*Źródła finansowania*	*Lokalizacja przedsięwzięcia*	*Podmiot realizujący*	*Szacowane wartość*
Aktywizacja społeczna mająca na celu zdobycie nowych umiejętności, kompetencji i poszerzenia wiedzy i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu w Ziemięcicach	2027-2028	Europejski Fundusz Społeczny+, Środki pochodzące ze źródeł krajowych	wyznaczony obszar zdegradowany w Ziemięcicach, w tym w rejonie ulicy Mikulczyckiej	Podmioty prywatne oraz publiczne z możliwością partnerstwa publiczno-prywatnego	300 000 PLN
Zakres zadania				*Prognozowane rezultaty*	
W ramach zadania planuje się organizację cyklicznych wydarzeń i przeprowadzenie działań dotyczących sfery integracji społecznej, prowadzenie zajęć edukacyjno – szkoleniowych oraz działań z zakresu aktywnej integracji dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznymi, na terenie powstałego EKOPARKU w Ziemięcicach.				Rezultatem projektu będzie liczba osób korzystających z świadczonych działań oraz liczba odbywających się działań. Osiągnięcie rezultatów projektu potwierdzone będzie na podstawie kart zajęć, list obecności itp.	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami				*Sposób oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji*	
Dostępność dla osób ze szczególnymi potrzebami zostanie zachowana w projekcie poprzez zastosowanie zasady ich niedyskryminacji, w tym możliwości ich uczestnictwa w planowanych działaniach.				Powiązanie z celami rewitalizacji zostało określone w zbiorczej Tabeli 62 „Cele i kierunki działań rewitalizacyjnych" a sposób oceny rezultatów w odniesieniu do przedmiotowych celów, został wskazany w rozdziale 8.5 „System monitorowania i oceny Gminnego Programu Rewitalizacji".	

Nazwa zadania	*Czas realizacji w latach*	*Źródła finansowania*	*Lokalizacja przedsięwzięcia*	*Podmiot realizujący*	*Szacowane wartość*
„Granice, które łączą" – modernizacja infrastruktury i utworzenie przestrzeni rekreacyjnej na cele podnoszenia aktywności społecznej na obszarze rewitalizacji Laryszów	2024-2030	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Środki prywatne	wyznaczony obszar rewitalizacji w Laryszowie, w rejonie ulic Sielanka i Wolności	Gmina Zbrosławice / Organizacja pozarządowa	1 000 000 PLN
Zakres zadania				*Prognozowane rezultaty*	
Przedsięwzięcie ma na celu remont i wykorzystanie potencjału nieruchomości przy ul. Wolności 1 w Laryszowie oraz zagospodarowanie pobliskich terenów na potrzeby małej infrastruktury rekreacyjnej, w tym stanicy rowerowej i ciągu pieszo-rowerowego, w celu aktywizacji społecznej i rekreacyjnej. Planowane działania mają na celu m. innymi udostępnienie przedmiotu przedsięwzięcia zainteresowanym mieszkańcom z obszaru rewitalizacji, oraz zachęcenie ich do zwiększenia aktywności społecznej. Nastąpi podniesienie funkcjonalności i adaptacja istniejącego obiektu oraz przestrzeni, wyposażenie terenu w elementy małej architektury, umożliwiające organizację wydarzeń i zajęć dla grup społecznych zagrożonych wykluczeniem.				Rezultatem projektu będzie liczba obiektów poddanych działaniom. Osiągnięcie wskaźnika wykazane będzie na podstawie protokołu odbioru prac budowalnych.	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami				*Sposób oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji*	
Dostępność dla osób ze szczególnymi potrzebami zostanie zachowana w projekcie poprzez zastosowanie zasady ich niedyskryminacji, w tym poprzez możliwy rozwój infrastruktury dostosowanej do potrzeb osób o różnych ograniczeniach np. seniorów, niepełnosprawnych, rodziców z dziećmi, itd.				Powiązanie z celami rewitalizacji zostało określone w zbiorczej Tabeli 62 „Cele i kierunki działań rewitalizacyjnych" a sposób oceny rezultatów w odniesieniu do przedmiotowych celów, został wskazany w rozdziale 8.5 „System monitorowania i oceny Gminnego Programu Rewitalizacji".	

Nazwa zadania	*Czas realizacji w latach*	*Źródła finansowania*	*Lokalizacja przedsięwzięcia*	*Podmiot realizujący*	*Szacowane wartość*
Animowanie aktywności i integracji społecznej w Laryszowie	2027-2028	Europejski Fundusz Społeczny+, Środki pochodzące ze źródeł krajowych	wyznaczony obszar rewitalizacji w Laryszowie, w tym w rejonie ulic Sielanka i Wolności	Gmina Zbrosławice / Organizacja pozarządowa	500 000 PLN
Zakres zadania				*Prognozowane rezultaty*	
Zadanie polega na wykorzystaniu potencjału rewitalizowanego obszaru w Laryszowie, w celu aktywizacji społecznej mieszkańców Gminy. Planuje się aktywizację i integrację społeczeństwa, dzięki czemu zmaleje skala problemu wykluczenia społecznego. W ramach projektu przewiduje się organizacje cyklicznych wydarzeń i przeprowadzenie działań dotyczących sfery aktywizacji społecznej.				Rezultatem projektu będzie liczba osób korzystających z świadczonych działań oraz liczba odbywających się działań. Osiągnięcie rezultatów projektu potwierdzone będzie na podstawie kart zajęć, list obecności itp.	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami				*Sposób oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji*	
Dostępność dla osób ze szczególnymi potrzebami zostanie zachowana w projekcie poprzez zastosowanie zasady ich niedyskryminacji, w tym możliwości ich uczestnictwa w planowanych działaniach.				Powiązanie z celami rewitalizacji zostało określone w zbiorczej Tabeli 62 „Cele i kierunki działań rewitalizacyjnych" a sposób oceny rezultatów w odniesieniu do przedmiotowych celów, został wskazany w rozdziale 8.5 „System monitorowania i oceny Gminnego Programu Rewitalizacji".	

Źródło: opracowanie własne na podstawie złożonych kart projektów rewitalizacyjnych

Poniżej przedstawiono tabelę obrazującą powiązanie podstawowych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych z przyjętymi celami rewitalizacji i kierunkami działań.

Tabela 61 *Cele rewitalizacji i kierunki działań rewitalizacyjnych dla projektów podstawowych*

Nazwa projektu	Cel rewitalizacji	Przeważający kierunek działań rewitalizacyjnych
Ukształtowanie przestrzeni publicznej wokół terenu przyległego do budynku Urzędu Gminy oraz Centrum Usług Publicznych jak i rzeki Drama	C3	K9
Aktywizacja społeczna na rewitalizowanym obszarze Zbrosławice - Ptakowice	C1	K2
Adaptacja pomieszczeń OSP w Czekanowie na cele prowadzenia Centrum Aktywności Społecznej w Czekanowie	C3	K8
Aktywizacja społeczna mająca na celu przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu w Czekanowie	C1	K2
Modernizacja budynku świetlicy w Wieszowie oraz zagospodarowanie terenu wokół świetlicy na potrzeby pobudzenie aktywności społecznej mieszkańców i przeciwdziałania marginalizacji społecznej	C3	K8
Aktywizacja społeczna grup defaworyzowanych przez działania integracyjne w świetlicy w Wieszowie	C1	K2
Remont i rewaloryzacja zasobu komunalnego wraz z przestrzenią publiczną na obszarze Przezchlebia	C3	K8
Aktywizacja społeczna na rewitalizowanym obszarze Przezchlebia	C1	K2
Remont i rewaloryzacja zasobu komunalnego wraz z przestrzenią publiczną na obszarze rewitalizacji Zbrosławice - Ptakowice	C3	K8
Aktywizacja społeczna na obszarze rewitalizacji Zbrosławice - Ptakowice	C1	K2
Remont i rewaloryzacja zasobu komunalnego wraz z przestrzenią publiczną na obszarze rewitalizacji Zawada	C3	K8
Aktywizacja społeczna na obszarze rewitalizacji Zawada	C1	K2
Modernizacja budynku i adaptacja terenów sportowo – rekreacyjnych na potrzeby utworzenia przestrzeni publicznej w Wieszowie	C3	K9
Przeciwdziałanie marginalizacji osób wykluczonych oraz aktywizacja lokalnej społeczności w Wieszowie	C1	K2
Modernizacja obiektów i adaptacja terenów sportowych i rekreacyjnych na potrzeby utworzenia funkcjonalnej przestrzeni publicznej w Miedarach	C3	K9
Przeciwdziałanie marginalizacji osób wykluczonych oraz aktywizacja lokalnej społeczności w Miedarach	C1	K2
Modernizacja kompleksu pałacowego położonego przy ul. Zamkowej w Zbrosławicach z przeznaczeniem na cele społeczne i gospodarcze	C3	K12
Stworzenie miejsca aktywności i integracji społecznej w kompleksie zamkowym w Zbrosławicach	C1	K3

Inicjatywa sportowo-edukacyjno-technologiczna w Ziemięcicach (ISET) – utworzenie przestrzeni na cele społeczne i gospodarcze	C2	K6
Stworzenie miejsca aktywności i integracji społecznej w Ziemięcicach	C1	K3
EKOPARK w Ziemięcicach jako przestrzeń społeczna i edukacyjna	C3	K11
Aktywizacja społeczna mająca na celu zdobycie nowych umiejętności, kompetencji i poszerzenia wiedzy i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu w Ziemięcicach	C1	K2
„Granice, które łączą" – modernizacja utworzenie infrastruktury i przestrzeni rekreacyjnej na cele podnoszenia aktywności społecznej na obszarze rewitalizacji Laryszów	C3	K9
Animowanie aktywności i integracji społecznej w Laryszowie	C1	K3

Źródło: opracowanie własne

7.4 Charakterystyka pozostałych dopuszczalnych rodzajów przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Charakterystyka pozostałych rodzajów przedsięwzięć rewitalizacyjnych realizujących cele rewitalizacji i kierunki wyznaczonych działań, mających na celu eliminacje lub ograniczenie negatywnych zjawisk powodujących sytuację kryzysową. Jest to zbiorczy opis uzupełniających rodzajów przedsięwzięć rewitalizacyjnych, tj. takich, których zakres, koszt, sposób finansowania czy termin realizacji nie został do końca określony lub, które trudno zidentyfikować indywidualnie, a są oczekiwane ze względu na realizację celów Gminnego Programu Rewitalizacji. Przedsięwzięcia te także zostały zidentyfikowane w toku przeprowadzonej pogłębionej i usystematyzowanej diagnozy i analizy zjawisk kryzysowych na obszarze Gminy Zbrosławice, w tym w oparciu o dane kwestionariuszowe ze zgłoszonych kart proponowanych przedsięwzięć oraz informacje pozyskane podczas warsztatów i konsultacji.

W oparciu o analizę zebranych danych oraz w oparciu o dane przekazane przez uczestników warsztatów, pozostałymi postulowanymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnym dla zdiagnozowanego i wyznaczonego obszaru rewitalizacji, są działania rewitalizacyjne, które mają pozytywnie wpłynąć na rozwiązanie zjawisk kryzysowych na obszarze Gminy Zbrosławice. Działaniami tymi są:

Tabela 62 *Zestawienie pozostałych rodzajów przedsięwzięć rewitalizacyjnych*

Nazwa przedsięwzięcia	**Proponowane źródła współfinansowania**
Wsparcie dla osób zamierzających rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej	Europejski Fundusz Społeczny+, Środki pochodzące ze źródeł krajowych
Opieka nad dziećmi do lat 3	Europejski Fundusz Społeczny+, Środki pochodzące ze źródeł krajowych
Zagospodarowanie doliny rzeki Drama na cele spełniania funkcji rekreacyjnej i pobudzenia aktywności w Zbrosławicach	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Środki pochodzące ze źródeł krajowych
Aktywna integracja grup zagrożonych w tym osób niepełnosprawnych i starszych	Europejski Fundusz Społeczny+, Środki pochodzące ze źródeł krajowych
Zagospodarowanie przestrzeni publicznej przy siedzibie UG Zbrosławice: organizacja okresowych jarmarków, targowisk w celu ożywienia integracji i wspomożenia działalności lokalnych przedsiębiorców *Ze względu na fakt, że lokalizacja przedsięwzięcia nie została przesądzona na moment opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji, a także fakt, że Urząd Gminy*	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Środki pochodzące ze źródeł krajowych

funkcjonuje w dwóch lokalizacjach na obszarze rewitalizacji, niniejsze przedsięwzięcie zakwalifikowano do pozostałych rodzajów przedsięwzięć rewitalizacyjnych	
Wspieranie innowacyjnej, społecznie odpowiedzialnej i stabilnej przedsiębiorczości, poprzez promowanie współpracy lokalnych przedsiębiorców oraz inicjowanie projektów partnerskich działalności gospodarczej	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Środki pochodzące ze źródeł krajowych
Kształtowanie świadomości obywatelskiej dotyczącej zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego	Europejski Fundusz Społeczny+, Środki pochodzące ze źródeł krajowych
Wsparcie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości, w tym centrów i inkubatorów przedsiębiorczości	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Środki pochodzące ze źródeł krajowych
Wsparcie rozwoju infrastruktury na cele ożywienia gospodarczego	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Środki pochodzące ze źródeł krajowych
Podniesienie kompetencji i aktywności osób z grup w niekorzystnej sytuacji	Europejski Fundusz Społeczny+, Środki pochodzące ze źródeł krajowych
Przeciwdziałanie negatywnym skutkom migracji	Europejski Fundusz Społeczny+, Środki pochodzące ze źródeł krajowych
Przeciwdziałanie marginalizacji społecznej i wsparcie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym	Europejski Fundusz Społeczny+, Środki pochodzące ze źródeł krajowych
Kreowanie podmiotów ekonomii społecznej	Europejski Fundusz Społeczny+, Środki pochodzące ze źródeł krajowych
Wsparcie podmiotów aktywizacji zawodowej	Europejski Fundusz Społeczny+, Środki pochodzące ze źródeł krajowych
Poprawa bezpieczeństwa publicznego i przeciwdziałanie patologii społecznej	Europejski Fundusz Społeczny+, Środki pochodzące ze źródeł krajowych
Kształtowanie świadomości obywatelskiej dotyczącej dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego	Europejski Fundusz Społeczny+, Środki pochodzące ze źródeł krajowych
Wsparcie współpracy partnerskiej podnoszące poziom kompetencji liderów życia publicznego i społecznego oraz zainteresowania potencjałem tego obszaru	Europejski Fundusz Społeczny+, Środki pochodzące ze źródeł krajowych
Wyrównywanie szans w dostępie do powszechnych usług społecznych, zdrowotnych, opiekuńczych i rehabilitacyjnych	Europejski Fundusz Społeczny+, Środki pochodzące

	ze źródeł krajowych
Wsparcie inicjatyw w obszarze pozaformalnej edukacji dzieci i młodzieży	Europejski Fundusz Społeczny+, Środki pochodzące ze źródeł krajowych
Wsparcie inicjatyw w obszarze ustawicznego kształcenia dorosłych	Europejski Fundusz Społeczny+, Środki pochodzące ze źródeł krajowych
Wspieranie inicjatyw lokalnych na rzecz między pokoleniowej integracji społeczności oraz aktywizacja seniorów i ludzi młodych	Europejski Fundusz Społeczny+, Środki pochodzące ze źródeł krajowych
Wsparcie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, podniesienie umiejętności społecznych, wzmacnianie więzi rodzinnych i sąsiedzkich	Europejski Fundusz Społeczny+, Środki pochodzące ze źródeł krajowych
Promowanie i wsparcie rozwoju społecznych projektów współpracy	Europejski Fundusz Społeczny+, Środki pochodzące ze źródeł krajowych
Poprawa stanu środowiska naturalnego oraz ograniczenie niskiej emisji	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Środki pochodzące ze źródeł krajowych
Zwiększenie efektywności energetycznej budynków i oświetlenia	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Środki pochodzące ze źródeł krajowych
Efektywne zastosowanie Odnawialnych Źródeł Energii	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Środki pochodzące ze źródeł krajowych
Dostosowanie i adaptacja do zmian klimatycznych, w tym rozwój zielonej i błękitnej infrastruktury	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Środki pochodzące ze źródeł krajowych
Rewaloryzacja i rewitalizacja dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Środki pochodzące ze źródeł krajowych
Nadawanie nowych funkcji, rewitalizacja budynków i przestrzeni publicznych, na cele społeczne i/lub gospodarcze	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Środki pochodzące ze źródeł krajowych
Polepszenie stanu sieci i infrastruktury technicznej	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Środki pochodzące ze źródeł krajowych

Poprawa stanu infrastruktury społecznej i mieszkaniowej	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Środki pochodzące ze źródeł krajowych
Rewitalizacja terenów po PGR	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Środki pochodzące ze źródeł krajowych
Przeciwdziałanie problemom z dostępnością oraz likwidacja barier architektonicznych	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Środki pochodzące ze źródeł krajowych
Kreowanie i zagospodarowanie przestrzeni aktywności społecznej, sportowo-rekreacyjnej, kulturowej i turystycznej na potrzeby aktywnej integracji	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Środki pochodzące ze źródeł krajowych
Kreowanie małej infrastruktury publicznej, pełniącej ważne funkcje społeczne, zdrowotne i turystyczno- rekreacyjne, w tym zapewnienie dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Środki pochodzące ze źródeł krajowych
Ocena potencjału wód termalnych w celu znalezienia alternatywnego, ekologicznego źródła energii cieplnej dla mieszkańców i instytucji	Środki Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej diagnozy

Poniżej przedstawiono tabelę obrazującą powiązanie pozostałych rodzajów przedsięwzięć rewitalizacyjnych z przyjętymi celami rewitalizacji i kierunkami działań.

Tabela 63 *Cele rewitalizacji i kierunki działań rewitalizacyjnych dla pozostałych rodzajów przedsięwzięć*

Nazwa projektu	Cel rewitalizacji	Przeważający kierunek działań rewitalizacyjnych
Wsparcie dla osób zamierzających rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej	C2	K5
Opieka nad dziećmi do lat 3	C1	K2
Zagospodarowanie doliny rzeki Drama na cele spełniania funkcji rekreacyjnej i pobudzenia aktywności w Zbrosławicach	C3	K9
Aktywna integracja grup zagrożonych w tym osób niepełnosprawnych i starszych	C1	K2
Zagospodarowanie przestrzeni publicznej przy siedzibie UG Zbrosławice: organizacja okresowych jarmarków, targowisk w celu ożywienia integracji i wspomożenia działalności lokalnych przedsiębiorców	C2	K5
Wspieranie innowacyjnej, społecznie odpowiedzialnej i stabilnej przedsiębiorczości, poprzez promowanie współpracy lokalnych przedsiębiorców oraz inicjowanie projektów partnerskich działalności gospodarczej	C2	K6

Kształtowanie świadomości obywatelskiej dotyczącej zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego	C2	K5
Wsparcie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości, w tym centrów i inkubatorów przedsiębiorczości	C2	K7
Wsparcie rozwoju infrastruktury na cele ożywienia gospodarczego	C2	K7
Podniesienie kompetencji i aktywności osób z grup w niekorzystnej sytuacji	C1	K1
Przeciwdziałanie negatywnym skutkom migracji	C2	K2
Przeciwdziałanie marginalizacji społecznej i wsparcie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym	C1	K2
Kreowanie podmiotów ekonomii społecznej	C1	K1
Wsparcie podmiotów aktywizacji zawodowej	C1	K1
Poprawa bezpieczeństwa publicznego i przeciwdziałanie patologii społecznej	C1	K2
Kształtowanie świadomości obywatelskiej dotyczącej dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego	C1	K3
Wsparcie współpracy partnerskiej podnoszące poziom kompetencji liderów życia publicznego i społecznego oraz zainteresowania potencjałem tego obszaru	C1	K3
Wyrównywanie szans w dostępie do powszechnych usług społecznych, zdrowotnych, opiekuńczych i rehabilitacyjnych	C1	K2
Wsparcie inicjatyw w obszarze pozaformalnej edukacji dzieci i młodzieży	C1	K1
Wsparcie inicjatyw w obszarze ustawicznego kształcenia dorosłych	C1	K1
Wspieranie inicjatyw lokalnych na rzecz między pokoleniowej integracji społeczności oraz aktywizacja seniorów i ludzi młodych	C1	K4
Wsparcie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, podniesienie umiejętności społecznych, wzmacnianie więzi rodzinnych i sąsiedzkich	C1	K4
Promowanie i wsparcie rozwoju społecznych projektów współpracy	C1	K3
Poprawa stanu środowiska naturalnego oraz ograniczenie niskiej emisji	C3	K10
Zwiększenie efektywności energetycznej budynków i oświetlenia	C3	K10
Efektywne zastosowanie Odnawialnych Źródeł Energii	C3	K10
Dostosowanie i adaptacja do zmian klimatycznych, w tym rozwój zielonej i błękitnej infrastruktury	C3	K10
Rewaloryzacja i rewitalizacja dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego	C3	K12
Nadawanie nowych funkcji, rewitalizacja budynków i przestrzeni publicznych, na cele społeczne i/lub gospodarcze	C3	K11
Poprawa stanu sieci i infrastruktury technicznej	C3	K12
Poprawa stanu infrastruktury społecznej i mieszkaniowej	C3	K8
Rewitalizacja terenów po PGR	C3	K12
Przeciwdziałanie problemom z dostępnością oraz likwidacja barier architektonicznych	C3	K8
Kreowanie i zagospodarowanie przestrzeni aktywności społecznej, sportowo-rekreacyjnej, kulturowej i turystycznej na potrzeby aktywnej integracji	C3	K9
Kreowanie małej infrastruktury publicznej, pełniącej ważne funkcje społeczne, zdrowotne i turystyczno- rekreacyjne, w tym zapewnienie dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami	C3	K9
Ocena potencjału wód termalnych w celu znalezienia alternatywnego, ekologicznego źródła energii cieplnej dla mieszkańców i instytucji	C3	K10

Źródło: opracowanie własne

8. Realizacja Gminnego Programu Rewitalizacji

Prawidłowo przeprowadzona rewitalizacja jest znacznym bodźcem rozwoju lokalnego, skutkuje m. innymi polepszeniem stanu infrastruktury technicznej i społecznej, służącej rozwojowi gospodarczemu oraz większą aktywnością i przedsiębiorczością mieszkańców. Realizacja Programu rewitalizacji jest uzależniona od realizacji zidentyfikowanych przedsięwzięć z zakresu usług społecznych, dotyczących określonej grupy społecznej, dotkniętej dysfunkcją i wykluczeniem. W przypadku rewitalizacji wsparcie inwestycyjne ma charakter uzupełniający i jest możliwe w powiązaniu z działaniami z zakresu usług społecznych. Gminny Program Rewitalizacji został opracowany zgodnie z zasadą kompleksowości i przy zastosowaniu podejścia zintegrowanego. Zidentyfikowane projekty mają charakter przedsięwzięć komplementarnych i wzajemnie uzupełniających, koordynowanych w niniejszym Programie. Program ujmuje zaplanowane działania w sposób kompleksowy i zintegrowany, z uwzględnieniem projektów rewitalizacyjnych współfinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszy Społecznego+ oraz środków publicznych i prywatnych, tak aby nie pomijać aspektu społecznego, gospodarczego, przestrzenno-funkcjonalnego, technicznego i środowiskowego. Zgodnie z zasadą koncentracji Program skupia się na rewitalizacji terenów o istotnym znaczeniu dla rozwoju Gminy, obejmując zgodnie z tą zasadą część zdiagnozowanego obszaru zdegradowanego, dotkniętego szczególną koncentracją problemów i negatywnych zjawisk kryzysowych. Reasumując planowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne w głównej mierze zlokalizowane są na delimitowanym obszarze rewitalizacji, a w wybranych przypadkach ze względu na swoją specyfikę zlokalizowane są na delimitowanym obszarze zdegradowanym. Przedsięwzięcia te pozytywnie wpływają na ograniczenie zjawisk kryzysowych na obszarze rewitalizacji i na jego rozwój, przeciwdziałają wykluczeniu społecznemu mieszkańców obszaru rewitalizowanego, a także istotnie wpływają na realizację zaplanowanych celów rewitalizacji.

Na poziomie Programu zostanie zapewniona komplementarność planowanych projektów rewitalizacyjnych, w tym komplementarność:

- przestrzenna poprzez oddziaływanie na cały obszar rewitalizacji, zapewnienie synergii realizowanych projektów, przez takie działania które nie będą skutkowały przeniesieniem problemów na inne obszary i nie będą prowadziły do niepożądanych efektów społecznych takich jak segregacja społeczna, wykluczenie;
- problemowa poprzez realizację wzajemnie się dopełniających przedsięwzięć we wszystkich

niezbędnych aspektach (społecznym, gospodarczym, przestrzenno-funkcjonalnym, technicznym, środowiskowym) oraz zapewnienie komplementarności ze strategicznymi decyzjami Gminy na innych polach (np. zidentyfikowane potrzeby i przedsięwzięcia planowane w ramach Strategii Rozwoju Gminy Zbrosławice, Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Zbrosławice);

- proceduralno-instytucjonalna poprzez zaprojektowanie na poziomie niniejszego Programu takiego systemu zarządzania Gminnym Programem Rewitalizacji, który pozwoli na efektywne współdziałanie i uzupełnianie się na jego rzecz, różnych instytucji. Powyższe wraz ze spójnością procedur zostanie zapewnione poprzez osadzenie systemu zarządzania Programem w przyjętym systemie zarządzania Gminą Zbrosławice;
- międzyokresowa poprzez wykorzystanie doświadczeń z poprzedniej perspektywy programowej w latach 2014-2020 oraz okresu przejściowego, w tym dobrych praktyk z tego czasu oraz doświadczeń gmin realizujących własne programy rewitalizacji, sąsiadujących czy współpracujących z Gminą w ramach Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Leśna Kraina Górnego Śląska", a także poprzez zapewnienie ciągłości procesu rewitalizacji do 2030 roku, z uwzględnieniem oceny aktualności i zaawansowania Gminnego Programu Rewitalizacji (w zaplanowanych 3-letnich okresach), przy wykorzystaniu przyjętego systemu monitoringu;
- źródeł finansowania poprzez umiejętne uzupełnianie i łączenie wsparcia finansowego dla planowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych ze środków EFRR, EFS+ z publicznymi i prywatnymi środkami krajowymi, z wykluczeniem ryzyka podwójnego dofinansowania, oraz z jednoczesnym zapewnieniem silnej koordynacji i synergii projektów rewitalizacyjnych.

Przedmiotowy Gminny Program Rewitalizacji został sporządzony zgodnie z zapisami ustawy o rewitalizacji. Proces partycypacyjny został przeprowadzony w zgodzie z zapisami art. 5 i 6 tej ustawy, a struktura dokumentu zawiera wymagane elementy Programu wskazane w art. 15 tejże ustawy. W trakcie realizacji Programu ocena jego aktualności i stopnia realizacji będzie prowadzona zgodnie z zapisami niniejszej ustawy, w tym w szczególności z zapisami wskazanymi w art. 22 i 23 tej ustawy.

Zgodnie z zapisami ustawy, partycypacja społeczna w procesie opracowania i wdrażania GPR zapewniła aktywny udział interesariuszy, o których mowa w art. 2 ust. 2 niniejszej ustawy (nie stanowiącego katalogu zamkniętego interesariuszy). Ponadto zgodnie z zapisami Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060, a także Ustawy o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie

finansowej 2021-2027, w pracach nad przygotowaniem i wdrażaniem Gminnego Programu Rewitalizacji pełniącego funkcję Strategii IIT (Innego Instrumentu Terytorialnego) zaangażowani byli: partnerzy społeczno – gospodarczy; podmioty reprezentujące społeczeństwo obywatelskie, podmioty działające na rzecz ochrony środowiska, organizacje pozarządowe, podmioty odpowiedzialne za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji. Podmioty te były zaangażowane w opracowania programu (w trakcie konsultacji społecznych) oraz będą zaangażowane na etapie wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji (np. w składzie Komitetu Rewitalizacji czy na etapie monitoringu lub oceny aktualności i stopnia realizacji).
Reasumując sporządzony Gminny Program Rewitalizacji spełnia wymogi strategii terytorialnej zgodnie z art. 36 ust. 8 i 9 ustawy o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027 oraz jest zgodny z zasadami, określonymi przez Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej w dokumencie „Zasady realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027".

8.1 Mechanizmy integrowania działań oraz przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Integrowanie działań oraz przedsięwzięć rewitalizacyjnych odbywa się poprzez wspomniane wyżej zapewnienie komplementarności w aspektach przestrzennym, problemowym, okresowym, proceduralno-instytucjonalnym i finansowym.
Ponadto opisane wyżej przedsięwzięcia – podstawowe i uzupełniające - integrują aspekty przestrzenne, społeczne, gospodarcze i środowiskowe. Zostały one wypracowane w toku dialogu z uczestnikami procesu opracowania GPR.
Kompleksowość i zintegrowanie w kierunku osiągnięcia efektów procesu rewitalizacji, określonych w zestawieniu celów przejawia się wprost w zarówno w doborze głównych przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Obejmują one „zestawy projektowe" składające się z działania infrastrukturalnego, prowadzącego do rewitalizacji funkcjonalno-przestrzennej, środowiskowej czy gospodarczej i działania społecznego, nakierowanego na zmiany społeczne. Główne przedsięwzięcia rewitalizacyjne uzupełnione są pozostałymi działaniami rewitalizacyjnymi, które są często działaniami horyzontalnymi, obejmującymi zarówno wszystkie obszary rewitalizowane jak i mające zastosowanie do całości obszaru gminy Zbrosławice: Wsparcie dla osób zamierzających rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej, opieka nad dziećmi do lat 3, wspieranie innowacyjnej, społecznie

odpowiedzialnej i stabilnej przedsiębiorczości, poprzez promowanie współpracy lokalnych przedsiębiorców oraz inicjowanie projektów partnerskich działalności gospodarczej, kształtowanie świadomości obywatelskiej dotyczącej zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego, podniesienie kompetencji i aktywności osób z grup w niekorzystnej sytuacji, przeciwdziałanie negatywnym skutkom migracji, poprawa stanu infrastruktury społecznej i mieszkaniowej, przeciwdziałanie problemom z dostępnością oraz likwidacja barier architektonicznych czy kreowanie i zagospodarowanie przestrzeni aktywności społecznej, sportowo-rekreacyjnej, kulturowej i turystycznej na potrzeby aktywnej integracji.

Z uwagi na otwarty charakter dokumentu, jakim jest Gminny Program Rewitalizacji, zgodnie z założeniami mechanizmu jego wdrażania, poddawany jest on ciągłej i systematycznej ocenie w zakresie stopnia wdrażania oraz analizie, z częstotliwością maksymalnie 3 letnią, w zakresie stopnia aktualności. Stanowi to punkt wyjścia do ewentualnej aktualizacji Programu, która prowadzić ma do dostosowania Programu do zmieniających się warunków społecznych i gospodarczych. Zmianie podlegać będą zarówno elementy natury ogólnej (cele, wizje i kierunki) jak i projekty. Proces ten podlegać będzie zasadzie współpracy z partnerami zaangażowanymi w proces rewitalizacji oraz, w ramach analizy Programu w okresie „punktów krytycznych", ewentualnie z uwzględnieniem udziału mieszkańców.

Przebieg i kolejność realizacji poszczególnych etapów Programu zawiera harmonogram wdrażania etapów, natomiast kolejność i terminarz realizacji zadań zostanie określony w harmonogramie realizacji projektów. Analiza osiągniętych w danym okresie wskaźników będzie dokonywana na bieżąco Zespół ds. rewitalizacji powołany zarządzeniem Wójta Gminy a także podczas spotkań Komitetu Rewitalizacyjnego.

W całym procesie wdrażania Programu uwzględniana jest zasada szerokiej partycypacji społecznej, na którą składają się:

- akcje informacyjne i promocyjne związane z procesem rewitalizacji,
- organizowanie warsztatów i spotkań publicznych dotyczących procesu rewitalizacji, przygotowania, wdrażania, konsultowania i oceny Programu oraz kierunków działań,
- umożliwienia aktywnego udziału mieszkańców w konstruowanie i precyzowanie projektów rewitalizacyjnych obejmujących sferę społeczną, gospodarczą, przestrzenną, techniczną i środowiskową, w kierunku jak największej niwelacji zdiagnozowanych problemów,

- prowadzenie doradztwa i wsparcia organizacji społecznych oraz niezrzeszonych mieszkańców zaangażowanych w działania rewitalizacyjne.

8.2 Szacunkowe ramy finansowe Gminnego Programu Rewitalizacji wraz z szacunkowym wskazaniem środków finansowych ze źródeł publicznych i prywatnych

Indykatywne ramy finansowe są ustalane przede wszystkim w odniesieniu do listy planowanych podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, wraz z określeniem indykatywnych wielkości środków finansowanych z różnych źródeł, w tym także środków spoza funduszy unijnych, w celu realizacji zasady dodatkowości środków Unii Europejskiej. Dla poszczególnych przedsięwzięć wskazanych do realizacji w ramach niniejszego Gminnego Programu Rewitalizacji przygotowany zostanie montaż finansowy, który umożliwi bezproblemową, finansową realizację każdej inwestycji.

Finansowanie projektów będzie odbywało się z możliwie największej ilość źródeł finansowych. Bezpośredni Beneficjenci na potrzeby realizacji każdego z projektów zabezpieczą niezbędną kwotę środków własnych, natomiast o pozostałe środki finansowe będą wnioskować w ramach dostępnego do pozyskania dofinansowania, w tym w ramach programu Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027, które z założenia mają być jednym z głównych źródeł finansowania zidentyfikowanych inwestycji. Dla projektów wynikających z listy planowanych podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych zawierających zidentyfikowane podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne, bez których realizacja celów Programu nie będzie możliwa i obszar rewitalizacji nie będzie w stanie wyjść z kryzysowej sytuacji, na etapie konstruowania niniejszych indykatywnych ram finansowych przyjęto zasadę ustalenia przedmiotowych ram dla każdego przedsięwzięcia z osobna. Okres realizacji poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych będzie zgodny z wdrażaniem środków finansowych z funduszy Unii Europejskiej na lata 2021-2027, na podstawie przygotowanych przez Instytucje Zarządzające tymi środkami, harmonogramów aplikowania o środki pomocowe w tej perspektywie programowej.

Na kolejnej stronie zaprezentowano indykatywną tabelę finansową.

Tabela 64 *Lista planowanych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych*

Lp.	*Przedsięwzięcia rewitalizacyjne*	*Szacunkowe nakłady finansowe*	*Źródła finansowania*				*Czas realizacji*
			Środki pochodzące ze źródeł krajowych publicznych	*Środki pochodzące ze źródeł prywatnych*	*Środki pochodzące z funduszy UE: EFRR, EFS+*	*Środki pochodzące z innych źródeł*	
1.	Ukształtowanie przestrzeni publicznej wokół terenu przyległego do budynku Urzędu Gminy oraz Centrum Usług Publicznych jak i rzeki Drama	2 000 000,00 PLN	300 000,00 PLN	0,00 PLN	1 700 000,00 PLN	0,00 PLN	2024-2025
2.	Aktywizacja społeczna na rewitalizowanym obszarze Zbrosławice - Ptakowice	500 000,00 PLN	75 000,00 PLN	0,00 PLN	425 000,00 PLN	0,00 PLN	2025-2026
3.	Adaptacja pomieszczeń OSP w Czekanowie na cele prowadzenia Centrum Aktywności Społecznej w Czekanowie	500 000,00 PLN	75 000,00 PLN	0,00 PLN	425 000,00 PLN	0,00 PLN	2024-2025
4.	Aktywizacja społeczna mająca na celu przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu w Czekanowie	500 000,00 PLN	75 000,00 PLN	0,00 PLN	425 000,00 PLN	0,00 PLN	2025-2026
5.	Modernizacja budynku świetlicy w Wieszowie oraz zagospodarowanie terenu wokół świetlicy na potrzeby pobudzenie aktywności społecznej mieszkańców i przeciwdziałania marginalizacji społecznej	4 000 000,00 PLN	600 000,00 PLN	0,00 PLN	3 400 000,00 PLN	0,00 PLN	2024-2025
6.	Aktywizacja społeczna grup defaworyzowanych przez działania integracyjne w świetlicy w Wieszowie	500 000,00 PLN	75 000,00 PLN	0,00 PLN	425 00,00 PLN	0,00 PLN	2025-2026
7.	Remont i rewaloryzacja zasobu komunalnego wraz z przestrzenią publiczną na obszarze Przezchlebia	5 000 00,00 PLN	750 000,00 PLN	0,00 PLN	4 250 000,00 PLN	0,00 PLN	2024-2025
8.	Aktywizacja społeczna na rewitalizowanym obszarze Przezchlebia	500 000,00 PLN	75 000,00 PLN	0,00 PLN	425 000,00 PLN	0,00 PLN	2025-2026
9.	Remont i rewaloryzacja zasobu komunalnego wraz z przestrzenią publiczną na obszarze rewitalizacji Zbrosławice - Ptakowice	5 000 000,00 PLN	750 000,00 PLN	0,00 PLN	4 250 000,00 PLN	0,00 PLN	2024-2025
10.	Aktywizacja społeczna na obszarze rewitalizacji Zbrosławice - Ptakowice	500 000,00 PLN	75 000,00 PLN	0,00 PLN	425 000,00 PLN	0,00 PLN	2025-2026
11.	Remont i rewaloryzacja zasobu komunalnego wraz z przestrzenią publiczną na obszarze rewitalizacji Zawada	3 000 000,00 PLN	450 000,00 PLN	0,00 PLN	2 550 000,00 PLN	0,00 PLN	2024-2026

12.	Aktywizacja społeczna na obszarze rewitalizacji Zawada	500 000,00 PLN	75 000,00 PLN	0,00 PLN	425 000,00 PLN	0,00 PLN	2025-2026
13.	Modernizacja budynku i adaptacja terenów sportowo – rekreacyjnych na potrzeby utworzenia przestrzeni publicznej w Wieszowie	2 000 000,00 PLN	300 000,00 PLN	0,00 PLN	1 700 000,00 PLN	0,00 PLN	2024
14.	Przeciwdziałanie marginalizacji osób wykluczonych oraz aktywizacja lokalnej społeczności w Wieszowie	500 000,00 PLN	75 000,00 PLN	0,00 PLN	425 000,00 PLN	0,00 PLN	2025
15.	Modernizacja obiektów i adaptacja terenów sportowych i rekreacyjnych na potrzeby utworzenia funkcjonalnej przestrzeni publicznej w Miedarach	3 500 000,00 PLN	525 000,00 PLN	0,00 PLN	2 975 000,00 PLN	0,00 PLN	2025
16.	Przeciwdziałanie marginalizacji osób wykluczonych oraz aktywizacja lokalnej społeczności w Miedarach	500 000,00 PLN	75 000,00 PLN	0,00 PLN	425 000,00 PLN	0,00 PLN	2026
17.	Modernizacja kompleksu pałacowego położonego przy ul. Zamkowej w Zbrosławicach z przeznaczeniem na cele społeczne i gospodarcze	19 700 000,00 PLN	0,00 PLN	11 820 000,00 PLN	7 880 000,00 PLN	0,00 PLN	2024-2030
18.	Stworzenie miejsca aktywności i integracji społecznej w kompleksie zamkowym w Zbrosławicach	300 000,00 PLN	0,00 PLN	45 000,00 PLN	255 000,00 PLN	0,00 PLN	2027-2028
19.	Inicjatywa sportowo-edukacyjno-technologiczna w Ziemięcicach (ISET) – utworzenie przestrzeni na cele społeczne i gospodarcze	24 700 000,00 PLN	0,00 PLN	0,00 PLN	9 880 000,00 PLN	14 820 000,00 PLN	2024-2030
20.	Stworzenie miejsca aktywności i integracji społecznej w Ziemięcicach	300 000,00 PLN	0,00 PLN	0,00 PLN	255 000,00 PLN	45 000,00 PLN	2027-2028
21.	EKOPARK w Ziemięcicach jako przestrzeń społeczna i edukacyjna	19 700 000,00 PLN	0,00 PLN	11 820 000,00 PLN	7 880 000,00 PLN	0,00 PLN	2024-2030
22.	Aktywizacja społeczna mająca na celu zdobycie nowych umiejętności, kompetencji i poszerzenia wiedzy i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu w Ziemięcicach	300 000,00 PLN	0,00 PLN	45 000,00 PLN	255 000,00 PLN	0,00 PLN	2027-2028
23.	„Granice, które łączą” – modernizacja utworzenie infrastruktury i przestrzeni rekreacyjnej na cele podnoszenia aktywności społecznej na obszarze rewitalizacji Laryszów	1 000 000,00 PLN	150 000,00 PLN	0,00 PLN	850 000,00 PLN	0,00 PLN	2025
24.	Animowanie aktywności i integracji społecznej w Laryszowie	500 000,00 PLN	75 000,00 PLN	0,00 PLN	425 000,00 PLN	0,00 PLN	2026
Łącznie szacunkowe nakłady finansowe		95 500 000,00 PLN	4 575 000,00 PLN	23 730 000,00 PLN	52 330 000 PLN	14 865,00 PLN	

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej diagnozy

8.3 Proces partycypacji społecznej i włączenia społecznego

Zarządzanie procesem rewitalizacji dla Gminy Zbrosławice jest oparte na zasadach partnerstwa i partycypacji społecznej, dlatego też bardzo ważne jest rozpoznanie potrzeb i preferencji, jak również siły wpływu i poziomu zainteresowania poszczególnych grup interesariuszy procesu rewitalizacji. Dla przeprowadzanego procesu rewitalizacji zidentyfikowano następujące grupy interesariuszy:

- interesariusze o niskim poziomie zainteresowania i dużym stopniu oddziaływania, grupy zagrożone o niskim zaangażowaniu (gospodarstwa domowe o wyuczonej i dziedzicznej bezradności życiowej, w sposób ciągły korzystający z pomocy społecznej, długotrwale bezrobotni, właściciele obiektów i nieruchomości, którzy nie są zainteresowani podniesieniem ich estetyki oraz estetyki otoczenia), grupa na którą należy zwrócić szczególną uwagę,
- interesariusze o wysokim poziomie zainteresowania, dużej sile oddziaływania, nastawieni na podjęcie działań i ich pozytywne efekty (władze lokalne, Ośrodek Pomocy Społecznej, Powiatowy Urząd Pracy, spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe, zakład gospodarki komunalnej),
- interesariusze o niskim poziomie zainteresowania oraz małej sile oddziaływania nastawieni na działania minimalne (bierni mieszkańcy obszarów rewitalizacji oraz bierni właściciele obiektów i nieruchomości zlokalizowanych na tym obszarze),
- interesariusze o wysokim poziomie zainteresowania i niskiej sile oddziaływania (na dzień dzisiejszy), wymagający doinformowania i nastawienia na podjęcie działań (indywidualni właściciele obiektów i nieruchomości szukający szansy na pozytywne przekształcenia, sektor MŚP, sektor NGO, liderzy lokalni, instytucje kultury i sportu, placówki edukacyjne, Policja).

Bardzo istotne w mechanizmie włączenia interesariuszy w proces rewitalizacji, jest wsparcie działań podejmowanych przez interesariuszy o wysokim poziomie zainteresowania i dużej sile oddziaływania. Ponadto wybrane narzędzia i metody partycypacji należy wykorzystać w celu przekształcenia interesariuszy o wysokim poziomie zainteresowania i niskiej sile oddziaływania na naturalnych sojuszników dla działań nastawionych na pozytywne efekty. W szczególności chodzi tutaj o zaangażowanie organizacji sektora NGO oraz instytucji kultury i sportu a także placówek edukacyjnych, które poprzez realizowanie projektów nakierowanych na rozwiązywanie i zaspokajanie znanych im społecznych potrzeb pomagają wyprowadzić obszary wybrane do rewitalizacji ze stanu kryzysowego. Bardzo ważne jest w końcu, podjęcie działań na rzecz interesariuszy o niskim poziomie zainteresowania - czyli tych, którzy przynależą do grupy zagrożonej lub grupy biernej. Charakterystyczną cechą w tym przypadku jest to, że nie postrzegają oni siebie sami jako beneficjentów rewitalizacji. W szczególności dotyczy to grupy na którą należy zwrócić

szczególną uwagę tj. wykluczonych społecznie mieszkańców czy przedsiębiorców, którzy działają na obszarach wybranych do rewitalizacji. W celu skutecznej partycypacji tych grup w procesie rewitalizacji, należy przyjąć rozwiązania, które przy wykorzystaniu istniejącego potencjału doprowadzą do aktywizacji tych środowisk lokalnych.

Opinie interesariuszy gromadzone były na każdym etapie przygotowania rewitalizacji. Będą one również kluczowe na etapie prowadzenia i oceny rewitalizacji. Na etapie wywiadów pogłębionych, pozyskano dane jakościowe kluczowe z punktu widzenia określenia kluczowych zjawisk w sferze społecznej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej.

Partycypacja w procesie diagnostycznym

W odniesieniu do wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, pogłębiona analiza jakościowa w sferze społecznej na analizowanym obszarze, odnosi się m. innymi do zjawiska ubóstwa i została przeprowadzona w oparciu o wywiady eksperckie z pracownikami Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. Pracownicy, jako przyczyny ubóstwa na analizowanym obszarze wskazali przede wszystkim: bezrobocie, niepełnosprawność w rodzinie, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, problemy alkoholowe. Ponadto z danych Komisariatu Policji w Zbrosławicach uzyskanych podczas wywiadów eksperckich wynika, że na analizowanym obszarze obecne jest także zjawisko przemocy domowej. Potwierdzają to „Niebieskie karty" zakładane rodzinom. Najwięcej kart zostało założonych na obszarze Miedar, Przezchlebia, Zbrosławic i Ziemięcic. Bezpieczeństwo mieszkańców zostało także przeanalizowane na podstawie eksperckich danych, gdzie pracownicy Komisariatu wskazują na kłopoty z bezpieczeństwem przede wszystkim w Czekanowie, Miedarach, Przezchlebiu, Ptakowicach, Wieszowej, Zbrosławicach i Ziemięcicach. Dopełnieniem wywiadów eksperckich na tym etapie jest wyszczególnienie przez pracowników OPS struktury bezrobocia, które udało się zidentyfikować na analizowanym obszarze, gdzie jako niemierzalne przyczyny bezrobocia można zakwalifikować: niskie kwalifikacje zawodowe, brak doświadczenia zawodowego, konieczność sprawowania opieki nad małymi dziećmi, wiek przedemerytalny (bezrobotny nieatrakcyjny na rynku pracy), problemy alkoholowe, długotrwałe bezrobocie i długotrwałą chorobę, podejmowanie prac dorywczych (tylko w sezonie letnim) oraz trudności w przystosowaniu się po opuszczeniu Zakładu Karnego. Z kolei w sferze przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej, w odniesieniu do wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, jako pogłębioną analizę jakościową, zastosowano narzędzie spaceru badawczego przeprowadzonego przez członków zespołu odpowiedzialnego za opracowanie

Programu wraz z przedstawicielami Urzędu Gminy. W wyniku powyższego w sferze przestrzennej zdiagnozowano obszary zdegradowane o niskich walorach estetycznych, w tym m. innymi w Zbrosławicach i Ptakowicach, Przezchlebiu, Czekanowie, Ziemięcicach, Miedarach, Zawadzie i Wieszowie, a także zjawiska problemowe w posiadanym gminnym zasobie komunalnym.

Ponadto na etapie wyznaczania obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji przeprowadzono m. innymi: badania ilościowe, spotkanie komórek planujących z Urzędu z przedstawicielami jednostek i wydziałów podległych, a także spotkanie grupy roboczej (roboczego zespołu) w sprawie rewitalizacji.

W dalszej kolejności przeprowadzono otwarte konsultacje, w tym m. innymi 2 spotkania konsultacyjne w formie warsztatów strategicznych przy użyciu technik moderacji wizualnej, ułatwiających zrozumienie prezentowanych treści diagnostycznych i odniesienie się do nich, oraz użyciem syntetycznej wizualizacji, która została sporządzona w języku niespecjalistycznym. Spotkania umożliwiły udział w procesie rewitalizacji mieszkańców Gminy oraz ich zainteresowanych przedstawicieli, w tym przedmiotowych interesariuszy: lokalnych instytucji publicznych, organizacji pozarządowych oraz przedsiębiorców. W trakcie spotkań, w formie warsztatów strategicznych, pracowano nad kształtem obszarów i diagnozą problemów występujących na wskazanych obszarach. Uczestnicy mieli możliwość przedstawienia swoich wniosków, a także swobodnego udziału w dyskusji nad przedstawionymi propozycjami dotyczącymi założeń. Prowadzone w trakcie tego spotkania wywiady grupowe na temat prezentowanych treści diagnostycznych potwierdziły słuszność stawianych tez i proponowanych rozwiązań. W trakcie przeprowadzonych wywiadów interesariusze zgodzili się, że wskazane wstępnie obszary kryzysowe i obszary rewitalizacji mają istotne znaczenie dla Gminy, a równocześnie są obszarami, które koncentrują w sobie negatywne zjawiska społeczne, gospodarcze, środowiskowe, przestrzenno-funkcjonalne i techniczne. Podczas spotkania nie zgłoszono merytorycznych uwag ani propozycji zmian, natomiast potwierdzono wśród interesariuszy proponowane wnioski i rozwiązania. Ponadto zrealizowano akcję informacyjną i promocyjną związaną z przybliżeniem i rozpropagowaniem procesu rewitalizacji oraz umożliwiono aktywny udział mieszkańców i interesariuszy w tym procesie, w kierunku jak największej niwelacji zdiagnozowanych problemów, a także w celu prowadzenia doradztwa i wsparcia organizacji społecznych oraz niezrzeszonych mieszkańców zaangażowanych w działania rewitalizacyjne.

Reasumując w ramach przeprowadzonych konsultacji społecznych interesariusze weryfikowali propozycje proponowanych obszarów zdegradowanych i obszaru do rewitalizacji, które nie budziły

ich kontrowersji czy wątpliwości. Jedną z form konsultacji społecznych dotyczących projektów uchwały Rady Gminy Zbrosławice w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Zbrosławice, odbywających się w terminie od dnia 18 lipca do dnia 16 sierpnia 2022 r. oraz w terminie od 25 października do dnia 23 listopada 2022 r., były spotkania konsultacyjne, na których omówiono czym jest rewitalizacja i na czym polega proces rewitalizacji, przedstawiono uwarunkowania prawne wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji i szczegóły procesu wyznaczenia obszarów zdegradowanych i rewitalizowanych, oraz wskazano propozycje granic obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Ponadto interesariusze mieli możliwość wypowiedzenia się na ten temat w formie papierowej i elektronicznej z wykorzystaniem formularza konsultacyjnego. Wypełnione czytelnie formularze można było dostarczyć drogą elektroniczną na podany adres e-mail oraz drogą korespondencyjną na adres Urzędu Gminy w Zbrosławicach. Same formularze konsultacyjne oraz projekty uchwały dostępne były w formie papierowej w budynku Urzędu Gminy w Zbrosławicach, oraz w wersji elektronicznej na oficjalnej stronie internetowej Gminy Zbrosławice (https://www.zbroslawice.pl) oraz na stronie podmiotowej Gminy w Biuletynie Informacji Publicznej (https://bip.zbroslawice.pl). Została także udostępniona możliwość kontaktu telefonicznego w celu zbieranie przekazanych uwag ustnych z wykorzystaniem dedykowanego numeru telefonu. W trakcie konsultacji społecznych w wyznaczonych terminach nie wpłynął żaden wypełniony formularz konsultacyjny. Z kolei podczas dyżurów telefonicznych zgłoszono propozycję rozszerzenia planowanego obszaru do rewitalizacji w Miedarach, którą uwzględniono. Ponadto w toku prowadzonych z interesariuszami rozmów telefonicznych dotyczących wyjaśnienia i zrozumienia procesu wyznaczania obszaru zdegradowanego i obszaru do rewitalizacji, w ramach merytorycznych i wyczerpujących zagadnienie odpowiedzi, zrealizowano akcję informacyjną i promocyjną związaną z przybliżeniem i rozpropagowaniem procesu rewitalizacji oraz zachęcano mieszkańców i innych interesariuszy do aktywnego udziału w tym procesie.

Podsumowując, na tym etapie prac diagnostycznych, w wyniku zastosowania badań ilościowych, narzędzi warsztatowych oraz działań badawczych i wywiadów eksperckich, a także na podstawie wniosków płynących od interesariuszy, ustalono ostateczny kształt i granice wyznaczonego obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, wykorzystując w ramach prowadzonych prac następujące metody/narzędzia partycypacji społecznej:

- publikacje na stronach internetowych Gminy Zbrosławice (strona podmiotowa i strona BIP), tj. 4 artykuły informujące o planowanych spotkaniach w formie warsztatowej, zachęcające do udziału

w pracach nad wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Zbrosławice, a także 4 artykuły informujące o planowanych konsultacjach wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Zbrosławice;

- badania ilościowe gdzie zastosowano ilościową metodę analizy porównawczej, przeprowadzoną na wartościach bezwzględnych dotyczących diagnozowanych problemów ujęciu procentowym, mając na uwadze zjawiska kryzysowe i skalę ich występowania;

- badania jakościowe w formie wywiadów eksperckich, dotyczące zjawisk społecznych, tj. 4 wywiady pogłębione z lokalnymi ekspertami dotyczące zjawisk: bezrobocia, ubóstwa, bezpieczeństwa i przestępczości;

- badania jakościowe gdzie zastosowano 1 narzędzie spaceru badawczego przeprowadzonego przez członków zespołu odpowiedzialnego za opracowanie Programu wraz z przedstawicielami Urzędu Gminy, w wyniku czego zdiagnozowano zjawiska kryzysowe w sferze przestrzenno-funkcjonalnej oraz sferze technicznej;

- otwarte konsultacje, w tym m. innymi 2 spotkania konsultacyjne w formie warsztatów strategicznych przy użyciu technik moderacji wizualnej, ułatwiających zrozumienie prezentowanych treści diagnostycznych i odniesienie się do nich, z użyciem syntetycznej wizualizacji, która została sporządzonych w języku niespecjalistycznym, w trakcie spotkań, w formie warsztatów strategicznych, pracowano nad kształtem obszarów i diagnozą problemów występujących na wskazanych obszarach, prowadzone w trakcie tego spotkania wywiady grupowe na temat prezentowanych treści diagnostycznych, potwierdziły słuszność stawianych tez i proponowanych rozwiązań.

Ponadto dopełnieniem zastosowanych metod/narzędzi partycypacji społecznej było także zbieranie uwag na opracowanym w tym celu formularzu konsultacyjnym:

- drogą korespondencyjną,;
- drogą elektroniczną;
- bezpośrednio w Urzędzie Gminy;

a także, zbieranie uwag ustnych przekazanych z wykorzystaniem dedykowanego numeru telefonu.

<u>Partycypacja w procesie sporządzania Gminnego Programu Rewitalizacji</u>

W odniesieniu do przygotowania Gminnego Programu Rewitalizacji w procesie szerokiej partycypacji społecznej, konieczne było pogłębienie diagnozy wypracowanej na etapie delimitacji

obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, wypracowanie mechanizmów narzędzi realizacji oraz opiniowanie przedmiotowego dokumentu. Na potrzeby zdiagnozowania obszaru rewitalizowanego przeprowadzono pogłębione badania tego obszaru. W toku pozyskiwania koniecznych informacji wykorzystano następujące narzędzia analizy jakościowej: wywiady z pracownikami społecznymi, animatorami kultury, osobami odpowiedzialnymi z ramienia Urzędu Gminy za współpracę z organizacjami pozarządowymi, a także z przedstawicielami społeczeństwa; badanie przestrzeni tj. spis z natury obszarów o niskich walorach estetycznych, stanu infrastruktury, wywiady z zarządcami na temat stanu i braków rozwiązań funkcjonalnych w obiektach zasobów mieszkaniowych. W nawiązaniu do powyższych narzędzi: - analiza jakościowa przeprowadzona w formie wywiadów eksperckich z pracownikami społecznymi, animatorami kultury, osobami odpowiedzialnymi z ramienia Urzędu Gminy za współpracę z organizacjami pozarządowymi, a także z przedstawicielami społeczeństwa, pozwoliła na wskazanie problemów społecznych, a także związanych z tym, w sposób pośredni lub bezpośredni, pozostałych niekorzystnych zjawisk kryzysowych; - analiza jakościowa przeprowadzona w formie badania przestrzeni publicznej na obszarze rewitalizacji, pozwoliła na wskazanie terenów/obiektów o zauważalnych problemach przestrzennych i niskich walorach estetycznych na wyznaczonych podobszarach rewitalizacji; - analiza jakościowa przeprowadzona w formie wywiadów z zarządcami na temat stanu i braków rozwiązań funkcjonalnych w obiektach, pozwoliła na wskazanie problemów w tej sferze, w zakresie stanu technicznego gminnych zasobów mieszkaniowych i zastosowanych rozwiązań funkcjonalnych na wyznaczonych podobszarach rewitalizacji.

Również na tym etapie przeprowadzono m. innymi: badania ilościowe, spotkanie komórek planujących z Urzędu z przedstawicielami jednostek i wydziałów podległych, a także spotkanie grupy roboczej (roboczego zespołu) w sprawie planowania procesu rewitalizacji.

W kolejnym kroku zorganizowano cykl warsztatów rewitalizacyjnych o charakterze informacyjno-konsultacyjnym, gdzie została przedstawiona istota, cele i zasady prowadzenia rewitalizacji, przedstawiono również strukturę fiszki projektowej oraz zasady realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Zorganizowano możliwość zgłaszania przedsięwzięć rewitalizacyjnych na udostępnionym formularzu, ponadto zorganizowano także dyżur telefoniczny z wykorzystaniem dedykowanego numeru telefonu z możliwością zadawania pytań i wyjaśnienia zagadnień dotyczących istoty, celów i zasady prowadzenia rewitalizacji, czy też struktury fiszki projektowej oraz zasad realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych, w tym konieczności zachowania

komplementarności problemowej, przestrzennej i finansowej. Ponadto uwagi i propozycje można było zgłaszać w dalszej kolejności podczas otwartych konsultacji.

Następnie przeprowadzono otwarte konsultacje, w tym m. innymi spotkanie konsultacyjne w formie warsztatów strategicznych przy użyciu technik moderacji wizualnej, ułatwiających zrozumienie prezentowanych treści dotyczących Gminnego Programu Rewitalizacji i odniesienie się do nich, z użyciem syntetycznej wizualizacji, która została sporządzona w języku niespecjalistycznym. Spotkanie umożliwiło udział w procesie rewitalizacji mieszkańców Gminy oraz ich zainteresowanych przedstawicieli, w tym przedmiotowych interesariuszy: lokalnych instytucji publicznych, organizacji pozarządowych oraz przedsiębiorców. W trakcie spotkania, w formie warsztatów strategicznych, pracowano nad pogłębieniem diagnozy w obszarach kryzysowych w aspekcie ilościowym i jakościowym, a także nad analizą potrzeb i potencjałów obszaru rewitalizacji, oraz nad kierunkami działań i propozycjami przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Uczestników uwrażliwiono na specyfikę podchodzenia do działań rewitalizacyjnych w wymiarze społecznym, w powiązaniu z wymiarem, gospodarczym, funkcjonalno-przestrzennym, technicznym i środowiskowym. Ponadto uczestnicy mieli możliwość przedstawienia swoich wniosków, a także swobodnego udziału w dyskusji nad przedstawionymi propozycjami dotyczącymi tych założeń. Prowadzone w trakcie tego spotkania wywiady grupowe na temat prezentowanych treści potwierdziły słuszność stawianych tez i proponowanych rozwiązań. W trakcie przeprowadzonych wywiadów interesariusze zgodzili się, co do słuszności diagnozy w odniesieniu do zjawisk problemowych na podobszarach rewitalizacji, a także wskazanych potrzeb i potencjałów, oraz zakładanych kierunków działań i przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Podczas spotkania nie zgłoszono merytorycznych uwag ani propozycji zmian, natomiast potwierdzono wśród interesariuszy proponowane wnioski i rozwiązania. Ponadto zrealizowano akcję informacyjną i promocyjną związaną z przybliżeniem i rozpropagowaniem procesu rewitalizacji oraz umożliwiono aktywny udział mieszkańców i interesariuszy w tym procesie, w kierunku jak najlepszego planowania działań rewitalizacyjnych, a także w celu prowadzenia doradztwa i wsparcia organizacji społecznych oraz niezrzeszonych mieszkańców zaangażowanych w działania rewitalizacyjne.

Reasumując na tym etapie, w dniach 14.03.2023 r. do dnia 28.03.2023 r. zorganizowano możliwość zgłaszania przedsięwzięć rewitalizacyjnych zgodnie z istotą, celami i zasadami prowadzenia rewitalizacji, w oparciu o zaproponowaną fiszkę projektową (na udostępnionym formularzu), ponadto zorganizowano warsztaty rewitalizacyjne o charakterze informacyjno-konsultacyjnym,

gdzie została przedstawiona istota, cele i zasady prowadzenia rewitalizacji, przedstawiono również strukturę fiszki projektowej oraz zasady realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych, dodatkowo zorganizowano także dyżur telefoniczny z wykorzystaniem dedykowanego numeru telefonu z możliwością zadawania pytań i wyjaśnienia zagadnień dotyczących istoty, celów i zasady prowadzenia rewitalizacji, czy też struktury fiszki projektowej oraz zasad realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych, w tym konieczności zachowania komplementarności problemowej, przestrzennej i finansowej. W toku tych konsultacji można było zgłaszać przedsięwzięcia, wykorzystując formularz przedsięwzięcia dostępny na stronach internetowych Gminy Zbrosławice (strona podmiotowa i strona BIP). Zgłoszenia karty rewitalizacyjnej można było dokonać: drogą elektroniczną na adres e-mail: sekretariat@zbroslawice.pl; drogą korespondencyjną na adres Urzędu Gminy w Zbrosławicach, ul. Oświęcimska 2, 42-674 Zbrosławice, lub bezpośrednio w sekretariacie urzędu, w budynku Urzędu Gminy Zbrosławice, w godzinach pracy Urzędu. Ponadto uwagi i propozycje można było zgłaszać w dalszej kolejności podczas otwartych konsultacji.

Następnie w dniach od 19.04.2023 r. do dnia 09.06.2023 r. przeprowadzono konsultacje społeczne projektu Gminnego Programu Rewitalizacji. W ramach konsultacji odbyło się spotkanie konsultacyjne na którym zaprezentowano i omówiono wszystkie kluczowe kwestie i założenia dotyczące proponowanego Gminnego Programu Rewitalizacji oraz zasad jego wdrożenia, realizacji i monitoringu. Interesariusze mieli możliwość wypowiedzenia się na ten temat w formie papierowej i elektronicznej z wykorzystaniem formularza konsultacyjnego. Wypełnione czytelnie formularze można było dostarczyć drogą elektroniczną na podany adres e-mail oraz drogą korespondencyjną na adres Urzędu Gminy w Zbrosławicach. Sam formularz konsultacyjny oraz projekt dokumentu dostępne były w formie papierowej w budynku Urzędu Gminy w Zbrosławicach oraz w wersji elektronicznej na oficjalnej stronie internetowej Gminy Zbrosławice (https://www.zbroslawice.pl) oraz na stronie podmiotowej Gminy w Biuletynie Informacji Publicznej (https://bip.zbroslawice.pl). Została także udostępniona możliwość kontaktu telefonicznego w celu zbieranie przekazanych uwag ustnych z wykorzystaniem dedykowanego numeru telefonu. W trakcie konsultacji społecznych w wyznaczonych terminach wpłynęły 4 wypełnione formularze konsultacyjne. Zgłoszono 3 niemerytoryczne uwagi, nieodnoszące się do treści dokumentu. Ponadto uwzględniono 1 uwagę merytoryczną dotyczącą sfery środowiskowej ujętej w dokumencie. Podczas dyżurów telefonicznych nie zgłoszono merytorycznych uwag ani propozycji zmian, natomiast w toku prowadzonych z interesariuszami rozmów telefonicznych dotyczących wyjaśnienia i zrozumienia procesu rewitalizacji, w ramach merytorycznych i wyczerpujących zagadnienie odpowiedzi, zrealizowano akcję informacyjną i promocyjną związaną

z przybliżeniem i rozpropagowaniem procesu rewitalizacji oraz zachęcano mieszkańców i innych interesariuszy do aktywnego udziału w tym procesie.

Podsumowując na tym etapie prac dotyczących sporządzenia Gminnego Programu Rewitalizacji, w wyniku zastosowania badań ilościowych, narzędzi warsztatowych oraz działań badawczych i wywiadów eksperckich, a także na podstawie wniosków płynących od interesariuszy, ustalono założenia i treść Gminnego Programu Rewitalizacji, wykorzystując w ramach prowadzonych prac następujące metody/narzędzia partycypacji społecznej:

- publikacje w prasie, tj. 2 artykuły, w tym jeden informujący o przystąpieniu do opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji, oraz drugi informujący o planowanych konsultacjach Gminnego Programu Rewitalizacji;

- publikacje na stronach internetowych Gminy Zbrosławice (strona podmiotowa i strona BIP), tj. 2 artykuły informujące o możliwości zgłaszania przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz zorganizowanych dyżurach telefonicznych, a także 2 artykuły informujące o planowanych spotkaniach w formie warsztatowej, zachęcające do udziału w pracach nad sporządzeniem Gminnego Programu Rewitalizacji, oraz 2 artykuły informujące o planowanych konsultacjach Gminnego Programu Rewitalizacji;

- badania ilościowe gdzie zastosowano ilościową metodę analizy porównawczej, przeprowadzoną na wartościach bezwzględnych dotyczących diagnozowanych problemów ujęciu procentowym, mając na uwadze zjawiska kryzysowe i skalę ich występowania;

- badania jakościowe w formie wywiadów eksperckich, dotyczące zjawisk społecznych, tj. 8 wywiadów z pracownikami społecznymi, animatorami kultury, osobami odpowiedzialnymi z ramienia Urzędu Gminy za współpracę z organizacjami pozarządowymi, a także z przedstawicielami społeczeństwa dotyczące problemów społecznych, a także związanych z tym, w sposób pośredni lub bezpośredni, pozostałych niekorzystnych zjawisk kryzysowych;

- badania jakościowe polegające na 1 badaniu przestrzeni podobszarów rewitalizacji w celu dokonania spisu z natury obszarów o niskich walorach estetycznych, stanu infrastruktury, przeprowadzone przez przedstawiciel Urzędu Gminy, w wyniku czego zdiagnozowano zjawiska kryzysowe w sferze przestrzenno-funkcjonalnej oraz sferze technicznej;

- nabór przedsięwzięć rewitalizacyjnych zgodnie z istotą, celami i zasadami prowadzenia rewitalizacji, w oparciu o zaproponowaną fiszkę projektową (na udostępnionym formularzu),

w ramach powyższego zorganizowano także spotkanie warsztatowe oraz dyżur telefoniczny z wykorzystaniem dedykowanego numeru telefonu z możliwością zadawania pytań i wyjaśnienia zagadnień dotyczących istoty, celów i zasady prowadzenia rewitalizacji, czy też struktury fiszki projektowej oraz zasad realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych, w tym konieczności zachowania komplementarności problemowej, przestrzennej i finansowej;

- otwarte konsultacje, w tym m. innymi spotkanie konsultacyjne w formie warsztatów strategicznych przy użyciu technik moderacji wizualnej, ułatwiających zrozumienie prezentowanych treści diagnostycznych i odniesienie się do nich, z użyciem syntetycznej wizualizacji, która została sporządzonych w języku niespecjalistycznym, w trakcie spotkania, w formie warsztatów strategicznych, pracowano nad pogłębieniem diagnozy w obszarach kryzysowych w aspekcie ilościowym i jakościowym, a także nad analizą potrzeb i potencjałów obszaru rewitalizacji, oraz nad kierunkami działań i propozycjami przedsięwzięć rewitalizacyjnych, prowadzone w trakcie tego spotkania wywiady grupowe na temat prezentowanych treści diagnostycznych, potwierdziły słuszność stawianych też i proponowanych rozwiązań.

Ponadto dopełnieniem zastosowanych metod/narzędzi partycypacji społecznej było także zbieranie uwag na opracowanym w tym celu formularzu konsultacyjnym:

- drogą korespondencyjną,;
- drogą elektroniczną;
- bezpośrednio w Urzędzie Gminy;

a także, zbieranie uwag ustnych przekazanych z wykorzystaniem dedykowanego numeru telefonu.

<u>Partycypacja w procesie ustalania zasad wyznaczania składu i zasad funkcjonowania Komitetu Rewitalizacji</u>

W odniesieniu do ustalania zasad funkcjonowania Komitetu Rewitalizacyjnego w procesie szerokiej partycypacji społecznej, została ona zapewniona poprzez przeprowadzone konsultacje społeczne zasad funkcjonowania Komitetu Rewitalizacyjnego, w skład którego będą wchodzić także osoby wskazane przez mieszkańców Gminy Zbrosławice, partnerów społecznych i organizacje pozarządowe, partnerów sektora gospodarczego oraz pozostałych interesariuszy.

W tym procesie przeprowadzono otwarte konsultacje, w tym m. innymi spotkanie konsultacyjne w przy użyciu technik moderacji wizualnej, ułatwiających zrozumienie prezentowanych treści diagnostycznych i odniesienie się do nich, z użyciem syntetycznej wizualizacji, która została

sporządzona w języku niespecjalistycznym. Spotkanie umożliwiło udział w procesie rewitalizacji mieszkańców Gminy oraz ich zainteresowanych przedstawicieli, w tym przedmiotowych interesariuszy: lokalnych instytucji publicznych, organizacji pozarządowych oraz przedsiębiorców. W trakcie spotkania, pracowano nad ustaleniem zasad wyznaczania składu i działania Komitetu Rewitalizacji, Zebranym przedstawiono uwarunkowania prawne oraz pojęcie Komitetu Rewitalizacji. Uczestników uwrażliwiono na proponowaną zasadę, aby w skład Komitetu Rewitalizacji wchodził przedstawiciel podmiotów prowadzących na obszarze rewitalizacji działalność społeczną (w tym reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, działających na rzecz ochrony środowiska, odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji). Ponadto uczestnicy mieli możliwość przedstawienia swoich wniosków, a także swobodnego udziału w dyskusji nad przedstawionymi propozycjami dotyczącymi ustalania zasad dla Komitetu Rewitalizacji. Podczas spotkania nie zgłoszono merytorycznych uwag ani propozycji zmian, natomiast potwierdzono wśród interesariuszy proponowane zasady wyznaczania składu oraz zasady działania Komitetu Rewitalizacji. Ponadto zrealizowano akcję informacyjną i promocyjną związaną z przybliżeniem i rozpropagowaniem procesu rewitalizacji oraz umożliwiono aktywny udział mieszkańców i interesariuszy w tym procesie, w kierunku jak największej partycypacji, a także w celu prowadzenia doradztwa i wsparcia organizacji społecznych oraz niezrzeszonych mieszkańców zaangażowanych w działania rewitalizacyjne.

Reasumując konsultacje ustalania zasad wyznaczania składu i zasad funkcjonowania Komitetu Rewitalizacji trwały od 31.01.2024 r. do dnia 01.03.2024 r., a w ramach konsultacji odbyło się spotkanie konsultacyjne na którym zostały zaprezentowane i omówione zasady funkcjonowania komitetu. Interesariusze mieli możliwość wypowiedzenia się na ten temat w formie papierowej i elektronicznej z wykorzystaniem formularza konsultacyjnego. Wypełnione czytelnie formularze można było dostarczyć drogą elektroniczną na podany adres e-mail oraz drogą korespondencyjną na adres Urzędu. Sam formularz konsultacyjny oraz projekt uchwały dostępne były w formie papierowej w budynku Urzędu Gminy w Zbrosławicach oraz w wersji elektronicznej na oficjalnej stronie internetowej Gminy Zbrosławice (https://www.zbroslawice.pl) oraz na stronie podmiotowej Gminy w Biuletynie Informacji Publicznej (https://bip.zbroslawice.pl). Została także udostępniona możliwość kontaktu telefonicznego w celu zbieranie przekazanych uwag ustnych z wykorzystaniem dedykowanego numeru telefonu. W trakcie konsultacji społecznych w wyznaczonych terminach nie wpłynął żaden wypełniony formularz konsultacyjny. Ponadto podczas dyżurów telefonicznych zgłoszono jedną merytoryczną uwagę dotycząca skorygowanie

błędnej numeracji w zapisach Regulaminu określającego zasady wyznaczania składu oraz zasady działania Komitetu Rewitalizacji. Poza tym nie zgłoszono merytorycznych uwag ani propozycji zmian, natomiast w toku prowadzonych z interesariuszami rozmów telefonicznych dotyczących wyjaśnienia i zrozumienia zasad wyznaczania składu i zasad funkcjonowania Komitetu Rewitalizacji, w ramach merytorycznych i wyczerpujących zagadnienie odpowiedzi, zrealizowano akcję informacyjną i promocyjną związaną z przybliżeniem i rozpropagowaniem procesu rewitalizacji oraz zachęcano mieszkańców i innych interesariuszy do aktywnego udziału w tym procesie.

Podsumowując na tym etapie prac na podstawie przyjętych założeń oraz wniosków płynących od interesariuszy, ustalono zasady wyznaczania składu i zasad funkcjonowania Komitetu Rewitalizacji, wykorzystując w ramach prowadzonych prac następujące metody/narzędzia partycypacji społecznej:

- publikacje w prasie, tj. 2 artykuły, w tym jeden informujący o przystąpieniu do opracowania zasad wyznaczania składu i zasad funkcjonowania Komitetu Rewitalizacji, oraz drugi informujący o planowanych konsultacjach zasad wyznaczania składu i zasad funkcjonowania Komitetu Rewitalizacji;

- publikacje na stronach internetowych Gminy Zbrosławice (strona podmiotowa i strona BIP), tj. 2 artykuły informujące o planowanych spotkaniach konsultacyjnych, zachęcające do udziału w pracach nad zasadami wyznaczania składu i zasadami funkcjonowania Komitetu Rewitalizacji, oraz 2 artykuły informujące o planowanych konsultacjach zasad wyznaczania składu i zasad funkcjonowania Komitetu Rewitalizacji;

- otwarte konsultacje, w tym m. innymi spotkanie konsultacyjne przy użyciu technik moderacji wizualnej, ułatwiających zrozumienie prezentowanych treści diagnostycznych i odniesienie się do nich, z użyciem syntetycznej wizualizacji, która została sporządzonych w języku niespecjalistycznym, w trakcie spotkania pracowano nad ustaleniem zasad wyznaczania składu i działania Komitetu Rewitalizacji, w tym ustalono zasadę, aby w skład Komitetu Rewitalizacji wchodził przedstawiciel podmiotów prowadzących na obszarze rewitalizacji działalność społeczną (w tym reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, działających na rzecz ochrony środowiska, odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji). Ponadto potwierdzono wśród interesariuszy proponowane zasady wyznaczania składu oraz zasady działania Komitetu Rewitalizacji.

Ponadto dopełnieniem zastosowanych metody/narzędzia partycypacji społecznej było także

zbieranie uwag na opracowanym w tym celu formularzu konsultacyjnym:

- drogą korespondencyjną,;
- drogą elektroniczną;
- bezpośrednio w Urzędzie Gminy;

a także, zbieranie uwag ustnych przekazanych z wykorzystaniem dedykowanego numeru telefonu.

Główni interesariusze procesu rewitalizacji w Gminie Zbrosławice, którym umożliwiono udział w procesie partycypacyjnym:

Mieszkańcy podobszarów rewitalizacji:

- klienci pomocy społecznej,
- bezrobotni,
- osoby niepełnosprawne i o specjalnych potrzebach,
- seniorzy,
- dzieci i młodzież,
- wykluczeni społecznie lub zagrożeni takim wykluczeniem,
- lokalni liderzy.

Ochotnicze Straże Pożarne:

- Ochotnicza Straż Pożarna w Czekanowie;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Łubiu;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Szałszy;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Zbrosławicach;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Wilkowicach;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Świętoszowicach;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Wieszowie;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Księżym Lesie;

Kluby piłkarskie i sportowe:

- Klub Jeździecki „Lando” w Ptakowicach;
- Ludowy Klub Sportowy „Drama” Zbrosławice;
- Oddział Regionalny Olimpiady Specjalne Polska – Śląskie w Miedarach;
- Klub Futsal Akademia Pyskowice w Łubiu;

- Ludowy Klub Sportowy „Orzeł” Miedary;
- Ludowy Klub Sportowy „Naprzód” Wieszowa;
- Ludowy Klub Sportowy „Naprzód” Łubie;
- Ludowy Klub Sportowy „Pogoń” Ziemięcice;
- UKS „Victoria” Ziemięcice;
- UKS „Orzeł” Miedary;
- Stowarzyszenie na rzecz promocji sportów konnych LANDO Ptakowice;
- ULKS „Florian” Czekanów;
- Silesia Dressege Club Świętoszowice;
- ULKS „Karlik” Przezchlebie;
- Klub Jeździecki „Global” w Świętoszowicach;
- Stowarzyszenie Klub Jeździecki Preria Wilkowice;
- Klub Jeździecki Zbrosławice;
- KS „Drama” Zbrosławice;
- Ludowy Zespół Jeździecki „Drama” Zbrosławice;
- UKS „Sokół” Zbrosławice;
- KS „Drama” Kamieniec

Inne organizacje:

- Stowarzyszenie na rzecz rozwoju Wieszowy
- Stowarzyszenie Arabela Zbrosławice
- Polski Związek Hodowców Gołębi Pocztowych - Sekcja II Kamieniec

Instytucje publiczne:

- Urząd Gminy w Zbrosławicach,
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zbrosławicach,
- Gminna Biblioteka Publiczna w Zbrosławicach,
- Szkoły podstawowe,
- Policja,
- Parafie.

Przedsiębiorcy działający na podobszarach rewitalizacji,

Inwestorzy,

Mieszkańcy pozostałego obszaru Gminy Zbrosławice.

Reasumując w prowadzonym procesie partycypacji uczestniczyli mieszkańcy Gminy oraz przedstawiciele sektorów: publicznego (władze Gminy, przedstawiciele jednostek gminnych, radni gminni, sołtysi); gospodarczego (przedstawiciele sektora MŚP prowadzący działalność na terenie gminy) oraz obywatelskiego (przedstawiciele organizacji pozarządowych prowadzących działalność na terenie Gminy, w tym partnerzy społeczno – gospodarczy; podmioty reprezentujące społeczeństwo obywatelskie, podmioty działające na rzecz ochrony środowiska, organizacje pozarządowe, podmioty odpowiedzialne za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji, a także OSP z terenu Gminy oraz lokalni liderzy).

Dało to możliwość poznania postaw poszczególnych grup interesariuszy względem planowanej rewitalizacji, a także posłużyło przeprowadzaniu pogłębionych analiz jakościowych.

Podsumowując narzędziami i technikami partycypacyjnymi wykorzystanymi w trakcie opracowywania Programu rewitalizacji były przeprowadzone m. innymi badania i warsztaty. W zakres przeprowadzonych badań wchodziły:

- pogłębione wywiady eksperckie przeprowadzone z pracownikami Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, B i animatorami kultury, osobami odpowiedzialnymi z ramienia Urzędy za współpracę z organizacjami pozarządowymi, Komisariatem Policji w Wojkowicach,

- spacer badawczy przeprowadzony przez członków zespołu odpowiedzialnego za opracowanie Programu wraz z przedstawicielami Urzędu Gminy,

- badania wg metody ilościowej na podstawie zgromadzonych danych publicznych,

W odniesieniu do narzędzi warsztatowych zastosowano:

- warsztaty strategiczne przy użyciu technik moderacji wizualnej,

- wywiady grupowe przeprowadzone w trakcie prowadzonych konsultacji,

- tzw. spotkanie komórek planujących z Urzędu z przedstawicielami jednostek i wydziałów podległych,

- spotkanie grupy roboczej (roboczego zespołu) w sprawie rewitalizacji.

Podkreślenia wymaga fakt, że na potrzeby wskazania obszaru rewitalizowanego przeprowadzono pogłębione badania obszaru zdegradowanego. W toku pozyskiwania koniecznych informacji wykorzystano narzędzia:

- wywiadów z pracownikami społecznymi, animatorami kultury, osobami odpowiedzialnymi z ramienia Urzędu za współpracę z organizacjami pozarządowymi, a także z przedstawicielami społeczeństwa,

- badań przestrzeni np. spis z natury obszarów o niskich walorach estetycznych, stanu infrastruktury,

- wywiadów z zarządcami na temat stanu i braków rozwiązań funkcjonalnych w obiektach.

Dzięki odpowiednio dobranym technikom i narzędziom, wszyscy uczestnicy w sposób aktywny mogli brać udział w wypracowywaniu poszczególnych elementów Gminnego Programu Rewitalizacji. W szczególności prowadzony proces partycypacji pozwolił osiągnąć konsensus w zakresie:

- zidentyfikowania obszarów zdegradowanych i delimitacji obszarów rewitalizacji,

- wskazania miejsc, obszarów i obiektów wymagających interwencji,

- zidentyfikowania zjawisk kryzysowych, w tym w szczególności problemów sfery społecznej,

- sformułowania wizji, celów i kierunków podejmowanych działań,

- skonkretyzowania pomysłów i wypracowanie projektów w sferze rewitalizacji,

- określenia instrumentów wspierających procesy rewitalizacji.

Ponadto partycypacja społeczna na etapie tworzenia Programu została zapewniona także poprzez współdziałanie interesariuszy na poziomie komponowania montażu środków finansowych ze źródeł publicznych, prywatnych i społecznych dla przewidzianych do realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Partycypacji będzie także podlegać proces dostosowania Programu do zmieniających się warunków społecznych i gospodarczych. Proces ten podlegać będzie zasadzie współpracy z partnerami zaangażowanymi w proces rewitalizacji oraz w ramach analizy Programu w okresie „punktów krytycznych".

W całym procesie wdrażania Programu uwzględniana jest zasada szerokiej partycypacji społecznej, na którą składają się:

- akcje informacyjne i promocyjne związane z procesem rewitalizacji,

- organizowanie warsztatów i spotkań publicznych dotyczących procesu rewitalizacji, przygotowania, wdrażania, konsultowania i oceny Programu oraz kierunków działań,
- umożliwienia aktywnego udziału mieszkańców w konstruowanie i precyzowanie projektów rewitalizacyjnych obejmujących sferę społeczną, gospodarczą, przestrzenną, techniczną i środowiskową, w kierunku jak największej niwelacji zdiagnozowanych problemów,
- prowadzenie doradztwa i wsparcia organizacji społecznych oraz niezrzeszonych mieszkańców zaangażowanych w działania rewitalizacyjne.

Ponadto należy podkreślić, że zaplanowano działania informacyjne, które przyczynią się do upowszechniania wiedzy na temat założeń i postępów wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji. W ramach tych działań zaplanowano:

- opublikowanie dokumentu Gminnego Programu Rewitalizacji na stronie internetowej Gminy Zbrosławice;

- stałą aktualizację zakładki dotyczącej programu rewitalizacji na stronie internetowej Gminy o informacje na temat realizowanych zadań i działań w ramach GPR;

- informowanie opinii publicznej o przebiegu realizacji i wdrażania GPR poprzez artykuły w prasie lokalnej;

- regularne zamieszczanie raportów z monitoringu GPR oraz raportów z oceny GPR na stronie internetowej Gminy Zbrosławice.

Działania informacyjne będą prowadzone w sposób ciągły, aby zapewnić interesariuszom procesu oraz zainteresowanym podmiotom stały dostęp do wiedzy na temat postępów we wdrażaniu GPR oraz umożliwić zgłaszanie uwag i pomysłów w zakresie realizacji.

Ponadto planuje się także działania edukacyjno-partycypacyjne, które mają na celu umożliwienie uczestnictwa interesariuszy rewitalizacji w procesie wdrażania i monitorowania założeń Gminnego Programu Rewitalizacji, polegające na:

- przeprowadzaniu cyklicznej ankiety internetowej dotyczącej procesów zachodzących na obszarze rewitalizacji oraz zmian w tym zakresie;

- organizowanie otwartych spotkań dla interesariuszy procesu rewitalizacji (co trzy lata, zgodnie z cyklem oceny GPR), których celem będzie przekazanie informacji na temat postępów wdrażania założeń GPR oraz na temat zakresu możliwych działań do zaplanowania i podjęcia w ramach procesu

rewitalizacji w każdej ze sfer (społecznej, gospodarczej, środowiskowej, technicznej i przestrzenno-funkcjonalnej), dla każdego z podobszarów rewitalizacji.

Należy także podkreślić, że udział interesariuszy i ich realny wpływ na założenia i działania ustalone w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji zostanie również zapewniony na etapie wyłaniania członków Komitetu Rewitalizacji. Zgodnie z założeniami w skład Komitetu Rewitalizacji, mają m. innymi wchodzić:

- przedstawiciel mieszkańców obszaru rewitalizacji;

- przedstawiciel podmiotów prowadzących na obszarze rewitalizacji działalność gospodarczą;

- przedstawiciel podmiotów prowadzących na obszarze rewitalizacji działalność społeczną (w tym reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, działających na rzecz ochrony środowiska, odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji).

Ponadto informacja o naborze członków Komitetu Rewitalizacji zostanie ogłoszona na oficjalnej stronie internetowej Gminy Zbrosławice (https://www.zbroslawice.pl) oraz na stronie podmiotowej Gminy w Biuletynie Informacji Publicznej (https://bip.zbroslawice.pl).

Reasumując, zgodnie z zapisami ustawy o rewitalizacji, partycypacja społeczna w procesie opracowania i wdrażania GPR zapewniła aktywny udział interesariuszy, o których mowa w art. 2 ust. 2 niniejszej ustawy (nie stanowiącego katalogu zamkniętego interesariuszy). Ponadto zgodnie z zapisami Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r., a także Ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027, w pracach nad przygotowaniem i wdrażaniem Gminnego Programu Rewitalizacji pełniącego funkcję Strategii IIT (Innego Instrumentu Terytorialnego) zaangażowani byli: partnerzy społeczno – gospodarczy; podmioty reprezentujący społeczeństwo obywatelskie, podmioty działające na rzecz ochrony środowiska, organizacje pozarządowe, podmioty odpowiedzialne za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji. Podmioty te były zaangażowane w opracowania programu (w trakcie konsultacji społecznych) oraz będą zaangażowane na etapie wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji (np. w składzie Komitetu Rewitalizacji czy na etapie monitoringu lub oceny aktualności i stopnia realizacji).

8.4 Struktura zarządzania realizacją Gminnego Programu Rewitalizacji

System wdrażania zapisów Programu rewitalizacji jest niezbędnym elementem ich realizacji. Realizacja Programu jest w znacznej mierze uzależniona od pozyskania środków finansowych z funduszy zewnętrznych, krajowych i zagranicznych, w tym funduszy Unii Europejskiej, zwłaszcza tych pozostających do dyspozycji w ramach Funduszy Europejskich dla Śląskiego 2021-2027.

Właściwe wdrażanie Programu rewitalizacji wymaga skumulowania działań wszystkich jednostek zaangażowanych w jego wdrożenie i realizację. Jednostkami tymi są:

- Wójt Gminy odpowiedzialny za akceptowanie i zatwierdzanie Programu a także sprawozdań i raportów oraz monitoring i ocenę aktualności i stopnia realizacji Programu;
- Rada Gminy odpowiedzialna za akceptowanie i zatwierdzanie sprawozdań oraz raportów a także uchwalanie i aktualizację Programu;
- Komitet Rewitalizacji, który opiniować będzie realizację Programu, w tym przedsięwzięcia rewitalizacyjne, sam Program oraz jego aktualność i stopień jego realizacji, prowadzić będzie doradztwo w zakresie realizacji i wdrażania Programu; zakłada się, że Komitet składać się będzie z przedstawicieli urzędu, członków Rady Gminy, przedstawicieli sektorów gospodarczego, społecznego, publicznego i mieszkańców w tym partnerów społeczno – gospodarczych; podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, podmioty działające na rzecz ochrony środowiska, organizacje pozarządowe, podmioty odpowiedzialne za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji, a także powołanych ekspertów;
- Zespół ds. rewitalizacji powołany zarządzeniem Wójta, który prowadzić będzie bieżące zarzadzanie Programem oraz obsługę Komitetu Rewitalizacji a także odpowiedzialny będzie za prowadzenie i analizę statystyk i danych związanych z monitoringiem osiągania wskaźników i celów przewidzianych w Programie, organizację procesu wymaganych konsultacji społecznych i promocję GPR;
- Gmina (jednostka samorządu terytorialnego) oraz podmioty zewnętrzne odpowiedzialne będą za planowanie i realizację przedsięwzięć rewitalizacyjnych w zakresie swojej działalności. Ponadto Gmina odpowiedzialna będzie za partycypacyjny charakter wdrażania Programu.

Powyższa struktura zapewniać ma sprawne i efektywne zarządzanie Programem, tj.:

- monitoring i ocenę Programu,
- nadzór nad realizacją poszczególnych zadań związanych z wdrożeniem Programu rewitalizacji,
- bieżącą weryfikację postępów prac nad realizacją zadań,
- pomiar efektywności i aktualizację zapisów Programu rewitalizacji,

- kontrolę nad obiegiem informacji oraz środków finansowych,
- dynamizację działań wszystkich partnerów uczestniczących w procesie rewitalizacji, (w razie konieczności),
- opiniowanie podstawowych dokumentów powstających w związku z realizacją Programu rewitalizacji,
- pozyskiwanie partnerów, inwestorów i tworzenie przyjaznego klimatu dla prowadzonych działań,
- informowanie o efektach i skutkach podejmowanych przedsięwzięć,
- merytoryczne wsparcie realizacji zadań,
- mobilizację aktywności społecznej wokół celów i zadań Programu.
- zwiększanie efektywności ekonomicznej (minimalizacja nakładów przy założonym programie działań, wzrost wartości nieruchomości oraz wpływów do budżetu z tytułu podatków), społecznej (wzrost liczby miejsc pracy, wzrost zadowolenia mieszkańców) i przestrzennej (przywrócenie pierwotnych funkcji lub nadanie nowych funkcji obszarom rewitalizowanym, poprawa jakości przestrzeni publicznych).

Bieżące zarządzanie Gminnym Programem Rewitalizacji realizowane będzie w ramach zadań i środków zabezpieczonych w budżecie Gminy. Koszty te obejmują działania informacyjne i promocyjne oraz ewentualnie koszty poligraficzne.

System wdrażania Programu będzie realizowany według następującego ramowego harmonogramu:

Etap I – Przygotowanie prac nad GPR ;

Etap II - Pozyskanie danych wyjściowych (dane statystyczne, wywiady, ankiety, warsztaty) na potrzeby diagnozy i wyznaczenia obszaru zdegradowanego i rewitalizacji;

Etap III - Konsultacje projektu uchwały w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji;

Etap IV - Podjęcie uchwały w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji;

Etap V - Podjęcie uchwały w sprawie w sprawie przystąpienia do sporządzania Programu;

Etap VI - Nabór propozycji przedsięwzięć rewitalizacyjnych (warsztaty, ankiety i wywiady);

Etap VII - Konsultacje społeczne projektu Programu;

Etap VIII - Konsultacje projektu Programu z organami zgodnie z wymogami ustawowymi;

Etap IX - Konsultacje społeczne projektu uchwały w sprawie zasad wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji;

Etap X - Podjęcie uchwały w sprawie zasad wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji;

Etap XI - Powołanie Komitetu Rewitalizacji;

Etap XII - Podjęcie uchwały w sprawie przyjęcia Programu;

Etap XIII - Realizacja poszczególnych przedsięwzięć objętych Programem rewitalizacji, zgodnie z określonymi terminami i harmonogramami projektów współfinansujących Program rewitalizacji;

Etap XIV - Ocena stopnia realizacji Programu – analiza przedsięwzięć rewitalizacyjnych;

Etap XV – Ocena aktualności Programu - pomiar poziomu realizacji celów Programu z częstotliwością maksymalnie co 3 lata;

Etap XVI - Końcowa ocena stopnia realizacji Programu - opracowanie raportu podsumowującego realizację planu rewitalizacji.

Tabela 65 *Harmonogram wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji*

ETAPY	TERMIN REALIZACJI									
	2022	*2023*	*2024*	*2025*	*2026*	*2027*	*2028*	*2029*	*2030*	*2031*
I										
II										
III										
IV										
V										
VI										
VII										
VIII										
IX										
X										
XI										
XII										
XIII										
XIV										
XV										
XVI										

Źródło: opracowanie własne

8.5 System monitorowania i oceny Gminnego Programu Rewitalizacji

Monitoring Programu jest niezbędnym elementem skutecznego procesu jego wdrożenia, zapewniającym pozyskanie informacji na temat postępów realizacji przedsięwzięć w kontekście

osiągnięcia zakładanych celów. Stanowi równocześnie narzędzie kontrolne umożliwiające szybkie wykrywanie zdarzeń i procesów mogących mieć negatywny wpływ na realizację owych przedsięwzięć i celów a w konsekwencji narzędzie umożliwiające wprowadzenie niezbędnych ich korekt, modyfikacji i uaktualnień.

Monitoring realizacji Programu prowadzony jest w dwóch horyzontach:

- bieżącym, w czasie którym w sposób ciągły monitorowany będzie postęp realizacji poszczególnych przedsięwzięć poprzez badanie wartość wskaźnika produktu, terminowość realizacji przedsięwzięć oraz realizacja założeń budżetowych,
- długofalowym, w czasie którym obserwowany będzie postęp (dynamika) realizacji celów Programu a także zachodzące zmiany w ich strukturze.

Badanie postępu rzeczowego, terminowego i finansowego realizacji Programu odbywało się będzie poprzez zestawienie danych o przedsięwzięciu określonych na etapie konstruowania GPR z danymi przekazywanymi przez podmioty realizujące projekty i beneficjentów w nich uczestniczących, danych będących w posiadaniu Urzędu, a także danych zebranych np. przy użyciu kart monitorujących postęp realizacji przedsięwzięcia, zawierających opis operacji oraz informację dotyczącą osiągniętych wskaźników produktu.

Badanie stopnia realizacji celów odbywało się będzie z częstotliwością raz na 3 lata i obejmować będzie analizę osiągniecia celów, poprzez analizę przypisanych celom wartości zjawisk kryzysowych (badanie wartości wskaźników rezultatu w porównania z ich wartością w roku bazowym 2023).

Monitoring będzie prowadzony przez Zespół ds. rewitalizacji powołany zarządzeniem Wójta. Zespół uzyska najbardziej wiarygodne dane dotyczące stopnia realizacji Programu, jego wdrożenia, wykorzystania budżetu i stopnia realizacji założonych wskaźników.

W ramach monitoringu Programu, dzięki zebranym i przeanalizowanym danym, będzie można ocenić zgodność realizacji poszczególnych operacji z celami i założonym planem, opiniować podstawowe dokumenty powstające w związku z wdrażaniem Programu, pomagać merytorycznie podczas realizacji zadań oraz mobilizować, dzięki akcjom informacyjnym i promocyjnym, aktywność społeczną wokół celów i zadań Programu. Ponadto analizując zebrane dane będzie można zdiagnozować trudności i ewentualne opóźnienia w realizacji konkretnych przedsięwzięć i szerzej wskaźników, budżetu i celów zapisanych w Programie oraz ocenić zaangażowanie poszczególnych ogniw odpowiedzialnych za wykonanie Programu.

Poniższa tabela przedstawia zestawienie elementów, które podlegać będą monitoringowi

Tabela 66 *Elementy GPR poddawane monitoringowi*

BADANY ELEMENT	WYKONAWCY BADANIA	SPOSÓB BADANIA	TERMINY REALIZACJI	PRZEDMIOT OCENY
Harmonogram osiągania efektów	Zespół ds. rewitalizacji	Analiza danych (dane liczbowe, dane przekazywane przez realizujących projekty, karty monitorujące realizację GPR, analizowanie zebranych danych, diagnoza trudności i przyczyn odstępstw od założeń, projektowanie zmian)	Na bieżąco	Zgodność z założonym harmonogramem
Budżet GPR		informacje uzyskane bezpośrednio od podmiotów realizujących projekty, karty monitorujące realizację GPR	Na bieżąco	Stopień realizacji założeń budżetowych/ wykorzystania pozyskanych środków
Wskaźniki produktu i rezultatu GPR				Stopień realizacji wskaźników

Źródło: *opracowanie własne*

Dane zebrane według takich założeń będą miały charakter statystyczny i informacyjny. Przechodząc przez ścieżkę weryfikacji (czy realizacja założeń postępuje zgodnie z planem), rejestracji (zbieranie danych o postępie prowadzonych działań), analizy (tempa i kierunku, w którym zmierzają założenia), zestawiania (zebranych rzeczywistych danych z założeniami) uzyskana wiedza pozwoli podjąć trafną, przemyślaną, opartą na precyzyjnych przesłankach decyzję na temat kontynuacji realizacji w niezmienionym kształcie czy wdrożenia procedury zmiany Programu. Ilościowe w gruncie rzeczy śledzenie zaawansowania w/w elementów w ramach monitoringu (w horyzoncie bieżącym) pozwoli ponadto podejmować interwencje w przypadku braku postępów bądź wystąpienia trudności w trakcie realizacji zadań (czyli udzielać pomocy merytorycznej i organizacyjnej). Będzie to więc wstęp do etapu oceny aktualności Programu pozwalający zareagować na zarejestrowane odchylenia od przyjętych harmonogramów wdrażania poszczególnych elementów Programu i projektować zmiany w budżecie czy korekcie wskaźników a także określić zalecenia dotyczące wdrażania Programu, czyli szerzej zmian w GPR.

Przedstawione powyżej założenia monitoringu realizacji Programu kładą nacisk na oceny ilościowe, w szczególności w odniesieniu do wykorzystania środków na realizację działań oraz osiągania wskaźników. Kluczowe będzie rejestrowanie wskaźników rezultatu, które pierwotnie posłużyły do wyznaczenia obszaru rewitalizacji. Źródłem poziomu wskaźników służących monitorowaniu Programu będą dane pochodzące ze statystyki publicznej (dane GUS dostępne jako zasób Banku Danych Lokalnych), dane Gminy i jej komórek organizacyjnych i jednostek podległych, policji, Powiatowego Urzędu Pracy, jednostek oświatowych, instytucji kultury).

Całościowy zakres działań monitorujących przedstawia zamieszczona tabela:

Tabela 67 *Zakres działań monitorujących*

Lp	Krok	Zadania do wykonania	Rezultaty (wyniki)
1	Zbieranie danych i informacji	zbieranie danych liczbowych rozumiane jako proces ciągły	rzetelny materiał empiryczny stanowiący podstawę dla analiz i ocen
2	Analiza danych i informacji	uporządkowanie, przetworzenie i analiza danych empirycznych oraz ich archiwizacja	materiał służący przygotowaniu sprawozdań i raportów
3	Przygotowywanie sprawozdań	zestawienie otrzymanych informacji (osiąganych wartości wskaźników) w czytelne sprawozdania i raporty z realizacji i monitoringu GPR	sprawozdania przekazywane poszczególnym grupom odbiorców i podmiotów zaangażowanych w realizację GPR materiały (zestawienia) do wykorzystania w procesie informowania społeczności lokalnej
4	Ocena wyników (porównanie z założeniami)	analiza porównawcza osiągniętych rezultatów z założeniami prezentacja rezultatów przekazanie informacji odbiorcom GPR, w tym również mieszkańcom	określenie stopnia wykonania przyjętych założeń oraz tempa ich osiągania zapoznanie organów wykonawczych i stanowiących oraz konsultacyjnych z bieżącą sytuacją w zakresie monitorowanych obszarów upowszechnienie informacji o sytuacji w zakresie monitorowanych obszarów
W przypadku uzyskania oceny pozytywnej proces jest kontynuowany dla następnych danych od kroku 1 W przypadku uzyskania oceny negatywnej należy przejść do kroku 5 i postępować zgodnie z krokami 6, 7 i 8			
5	Identyfikacja odchyleń	ocena rozbieżności pomiędzy założeniami a osiągniętymi rezultatami	przygotowanie materiału wyjściowego dla dalszych działań
6	Analiza przyczyn odchyleń	poszukiwanie i określenie przyczyn zaistniałej sytuacji	identyfikacja obszarów i zjawisk wymagających podjęcia działań interwencyjnych
7	Planowanie korekty	określenie sposobu i instrumentów interwencji prezentacja rezultatów podjęcie decyzji	określenie i akceptacja działań naprawczych
8	Wdrożenie korekty	Przeprowadzenie zaplanowanych działań naprawczych w tym aktualizacja GPR	eliminacja bądź marginalizacja odchyleń

Źródło: opracowanie własne

Program Rewitalizacji podlegać będzie ocenie aktualności co 3 lata. Ocena ta będzie miała formę pomiaru poziomu efektywności Programu zgodnie z założonymi wskaźnikami rezultatu, przypisanymi celom.

Ocena ta prowadzić ma do odpowiedzi o aktualność diagnozy obszaru rewitalizacji, powiązań GPR z dokumentami strategicznymi (głównie gminnymi), założeń, celów, działań i przedsięwzięć rewitalizacyjnych, skalę interwencji, system wdrażania GPR, mechanizmy integrowania działań i przedsięwzięć rewitalizacyjnych, aktualność harmonogramu realizacji GPR, ram finansowych, struktury i kosztów zarządzania realizacją GPR, czy stopień partycypacji społecznej i zgodność z uchwałami o charakterze mieszkaniowym. Przewiduje się ponadto ewentualność przeprowadzenia badania obejmującego realizację przez podmiot zewnętrzny badań empirycznych, zarówno o charakterze ilościowym jak i jakościowym (badania ankietowe oraz wywiady, prezentujące subiektywną opinię interesariuszy o Programie). Badanie to umożliwi pełniejszą (niż w oparciu wyłącznie o zebrane dane ilościowe) ocenę stopnia osiągnięcia celów i kierunków działań oraz przyjętych wskaźników monitoringowych, stopnia realizacji przedsięwzięć podstawowych, stopnia wdrożenia harmonogramu realizacji przedsięwzięć, ewentualnych braków w przyjętych narzędziach ujętych w ustawie o rewitalizacji czy nieprzewidzianych, negatywnych skutków działań rewitalizacyjnych, stanowiąc podstawę dla podejmowania decyzji o zmianie Programu. Pozwoli to wnioskować zarówno o zmianach zachodzących w obszarze Gminy jak i zmianach w sferze postaw i preferencji jej mieszkańców.

3 letnia ocena aktualności GPR opiniowana będzie przez Komitet Rewitalizacji a w przypadku wskazania konieczności zmiany, organ wykonawczy Gminy wystąpi do Rady Gminy z wnioskiem o zmianę Programu. W przypadku gdy planowane zmiany dotyczyć będą przedsięwzięć rewitalizacyjnych wskazanych na liście podstawowej, Program wymagać będzie uzyskania opinii, o których mowa w art. 17 ust. 2 pkt 4 ustawy o rewitalizacji, oraz przeprowadzenia konsultacji społecznych zgodnie z ww. ustawą.

Ewentualność powyżej opisanych badań przewiduje się także przeprowadzić na koniec okresu programowania, jako element końcowej oceny stopnia zrealizowania Programu. Końcowa ocena stopnia realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji sporządzana będzie w postaci raportu z realizacji, w którym znajdą się zapisy dotyczące stopnia osiągnięcia poszczególnych

celów i kierunków działań. Na podstawie informacji zawartych w raporcie podjęte zostaną działania mające na celu usunięcie ewentualnych nieprawidłowości.

Tabela 68 *Elementy podlegające końcowej ocenie stopnia realizacji GPR*

BADANY ELEMENT	SPOSÓB BADANIA	PRZEDMIOT OCENY
Stopień realizacji celów GPR – stopień realizacji wskaźników rezultatu.	Analiza danych statystycznych – wartości wskaźników rezultatu Ewentualne ankiety z udziałem beneficjentów, wnioskodawcami (pytania zamknięte i otwarte), sprawozdania podmiotów realizujących projekty, rejestr danych	Stopień realizacji poszczególnych celów; opinia społeczności lokalnej na temat wdrażania GPR, realizowanych operacji, stopnia osiągnięcia poszczególnych celów
Harmonogram rzeczowo-finansowy GPR		Ocena zgodności działań i wydatków z harmonogramem określonym w GPR.
Budżet GPR.		Stopień wykorzystania dostępnych środków finansowych.

Źródło: opracowanie własne

Jak wspomniano wyżej, w celu skutecznej realizacji założeń zawartych w GPR, prowadzony będzie monitoring wdrażania poprzez weryfikowanie przyjętych wskaźników – produktu (jako element oceny stopnia realizacji przedsięwzięć) i rezultatu (jako element analizy stopnia realizacji celów GPR). Wartość wyjściowa dla każdego ze wskazanych wskaźników zostanie określona w momencie rozpoczęcia działań rewitalizacyjnych.

Tabela 69 *Wskaźniki produktu*

Wskaźnik	Wartość bazowa	Wartość/trend docelowy
Powierzchnia terenów poddanych rewitalizacji	0	7 ha
Liczba obiektów poddanych rewitalizacji	0	18 szt.
Liczba zrewitalizowanych obiektów przeznaczonych na cele kulturalne	0	1 szt.
Liczba zrewitalizowanych obiektów przeznaczonych na cele sportowe	0	2 szt.
Liczba zrewitalizowanych obiektów przeznaczonych na cele społeczne	0	17 szt.
Powierzchnia zrewitalizowanych obiektów	0	wzrostowy
Powierzchnia zrewitalizowanych lokali komunalnych i socjalnych	0	wzrostowy
Liczba wydarzeń o charakterze kulturalno-społecznym	0	wzrostowy
Liczba wydarzeń o charakterze sportowym	0	wzrostowy
Liczba wydarzeń służących włączeniu społecznemu, aktywizacji społecznej, spójności i integracji, przeciwdziałających wykluczeniu osób dotkniętych zjawiskami kryzysowymi	0	wzrostowy
Liczba wydarzeń służących aktywizacji społecznej, rekreacyjnej i gospodarczej	0	wzrostowy
Liczba osób korzystających z wydarzeń o charakterze kulturalno-społecznym	0	350 osób
Liczba osób korzystających z wydarzeń o charakterze sportowym	0	150 osób
Liczba osób korzystających z wydarzeń służących włączeniu społecznemu, aktywizacji społecznej, spójności i integracji, przeciwdziałających wykluczeniu osób dotkniętych zjawiskami kryzysowymi	0	550 osób
Liczba osób korzystających z wydarzeń służących aktywizacji społecznej, rekreacyjnej i gospodarczej	0	550 osób

Źródło: opracowanie własne

Tabela 70 *Wskaźniki rezultatu*

Wskaźnik	Wartość bazowa	Wartość/trend docelowy
Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w CEIDG	2105 szt.	rosnący
Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej	2650 osób	malejący
Liczba podmiotów gospodarczych świadczących usługi	2105 szt.	wzrostowy
Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu ubóstwa	207 osób	malejący
Udział zdegradowanych przestrzeni publicznych w powierzchni gminy	100 %	malejący
Liczba ogólnodostępnych obiektów sportowych	26	wzrostowy
Liczba zmodernizowanych obiektów , które zostały przystosowane do pełnienia funkcji kulturalnych, sportowych i społecznych	0	18
Liczba wybudowanych, przebudowanych lub zmodernizowanych miejsc umożliwiających wspólną aktywność mieszkańców, spędzanie wolnego czasu i rozwój zainteresowań	0	3
Powierzchnia terenów publicznych objętych interwencją przestrzenną	0	7 ha

Źródło: opracowanie własne

8.6 Zgodność Gminnego Programu Rewitalizacji z aktami prawa lokalnego

Gminny Program Rewitalizacji dla obszaru rewitalizacji Gminy Zbrosławice jest zgodny z aktami prawa na szczeblu lokalnym, w tym z aktami prawa miejscowego.

8.6.1 Akty prawne dotyczące ochrony praw lokatorów

W odniesieniu do wymogu określenie niezbędnych zmian w uchwałach, o których mowa w art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminnym i o zmianie kodeksu cywilnego. Gminny Program Rewitalizacji dla obszaru rewitalizacji Gminy Zbrosławice nie wymusza zmiany w uchwale nr XXIX/307/2021 Rady Gminy Zbrosławice z dnia 31 marca 2021 r. w sprawie zasad wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Gminy Zbrosławice.

Program rewitalizacji jest zgodny z obecnie obowiązującymi zasadami wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Gminy Zbrosławice.

8.6.2 Uchwała dotycząca Komitetu Rewitalizacji

W odniesieniu do zapisów w art. 7 ust. 3 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji, planuje się powołanie Komitetu Rewitalizacji, którego funkcjonowanie będzie zgodne z zapisami ustawy o rewitalizacji. Zasady wyznaczania składu oraz zasady działania Komitetu Rewitalizacji zostały ustalone uwzględniając funkcję Komitetu, oraz zapewniając wyłanianie przez interesariuszy ich przedstawicieli. Zasady zostały określone w drodze uchwały nr LXVIII/627/2024 Rady Gminy Zbrosławice, z dnia 27 marca 2024 r., w sprawie przyjęcia regulaminu określającego zasady wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji. Podjęcie uchwały było poprzedzone konsultacjami społecznymi. W tym przypadku partycypacja odbyła się poprzez przeprowadzone konsultacje społeczne zasad funkcjonowania Komitetu Rewitalizacyjnego, w skład którego będą wchodzić także osoby wskazane przez mieszkańców Gminy Zbrosławice, partnerów społecznych i organizacje pozarządowe, partnerów sektora gospodarczego oraz pozostałych interesariuszy. Konsultacje na tym etapie trwały od 31 stycznia 2024 r. do dnia 1 marca 2024 r. W prowadzonym procesie partycypacji uczestniczyli mieszkańcy Gminy oraz przedstawiciele sektorów: publicznego (władze Gminy, przedstawiciele jednostek gminnych, radni gminni, sołtysi); gospodarczego (przedstawiciele sektora MŚP prowadzący działalność na terenie gminy) oraz obywatelskiego (przedstawiciele organizacji pozarządowych prowadzących działalność na terenie Gminy, w

tym partnerzy społeczno – gospodarczy; podmioty reprezentujące społeczeństwo obywatelskie, podmioty działające na rzecz ochrony środowiska, organizacje pozarządowe, podmioty odpowiedzialne za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji oraz inni).

Reasumując, zgodnie z zapisami ustawy o rewitalizacji, partycypacja społeczna w procesie opracowania i wdrażania GPR zapewniła aktywny udział interesariuszy, o których mowa w art. 2 ust. 2 niniejszej ustawy (nie stanowiącego katalogu zamkniętego interesariuszy). Ponadto zgodnie z zapisami Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r., a także Ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027, w pracach nad przygotowaniem i wdrażaniem Gminnego Programu Rewitalizacji pełniącego funkcję Strategii IIT (Innego Instrumentu Terytorialnego) zaangażowani byli: partnerzy społeczno – gospodarczy; podmioty reprezentujący społeczeństwo obywatelskie, podmioty działające na rzecz ochrony środowiska, organizacje pozarządowe, podmioty odpowiedzialne za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji. Podmioty te były zaangażowane w opracowania programu (w trakcie konsultacji społecznych) oraz będą zaangażowane na etapie wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji (np. w składzie Komitetu Rewitalizacji czy na etapie monitoringu lub oceny aktualności i stopnia realizacji).

8.6.3 Specjalna Strefa Rewitalizacji

Gminny Program Rewitalizacji dla obszaru rewitalizacji Gminy Zbrosławice nie przewiduje ustanowienia Specjalnej Strefy Rewitalizacji, o której mowa w art. 25 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji.

8.6.4 Zmiany w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego

Analiza treści zapisów Gminnego Program Rewitalizacji dla obszaru rewitalizacji Gminy Zbrosławice, w tym zaplanowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, w korelacji z zapisami zapisów Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Zbrosławice, wskazuje na konieczności wprowadzenia zmian w tym dokumencie.

Studium zawiera zapisy dedykowane rewitalizacji, które należy skorygować. Należy dokonać korekty wskazanego w Studium obszaru rewitalizacji na zgodne z zapisami Gminnego Program

Rewitalizacji dla obszaru rewitalizacji Gminy Zbrosławice. Należy zmienić opis obszaru rewitalizacji, wskazując przyjęte granice dla wyznaczonych podobszarów rewitalizacji.

W odniesieniu do wskazania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego koniecznych do uchwalenia albo zmiany, można przyjąć, że planowane działania rewitalizacyjne nie zmieniają funkcjonalności obszarów i nie zachodzi konieczność uchwalenia albo zmiany planów zagospodarowania przestrzennego, za wyjątkiem Ziemięcic, gdzie zmiana Planu jest procedowana.

W odniesieniu do uchwalenia miejscowego planu rewitalizacji, o którym mowa w art. 37f ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, to w ramach Gminnego Program Rewitalizacji dla obszaru rewitalizacji Gminy Zbrosławice, nie wykazuje się konieczności sporządzenia i uchwalenia miejscowego planu rewitalizacji.

9. Opis powiązań Gminnego Programu Rewitalizacji z dokumentami strategicznymi gminy i innymi dokumentami

Gminny Program Rewitalizacji dla obszaru rewitalizacji Gminy Zbrosławice stanowi instrument wspomagania rozwoju i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu na obszarach kryzysowych i jest komplementarnie powiązany z dokumentami strategicznymi na szczeblu lokalnym i ponadlokalnym.

9.1 Spójność z dokumentami strategicznymi gminy

Gminny Program Rewitalizacji dla Gminy Zbrosławice, którego koncepcja zakłada rozwiązywanie problemów w obszarze: społecznym, gospodarczym, ochrony środowiska, przestrzenno-funkcjonalnym oraz technicznym, wykazuje spójność z następującymi dokumentami strategicznymi, lokalnego szczebla:

- Strategia Rozwoju Gminy Zbrosławice na lata 2021-2030;
- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Zbrosławice;
- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zbrosławice na lata 2016-2025;
- Program Ochrony Środowiska dla Gminy Zbrosławice na lata 2021-2024 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2027;
- Plan gospodarki niskoemisyjnej dla Gminy Zbrosławice – aktualizacja;
- Gminny Program usuwania azbestu i wyrobów azbestowych z terenu Gminy Zbrosławice.

<u>Strategia Rozwoju Gminy Zbrosławice na lata 2021-2030</u>

Strategia rozwoju jest zasadniczym dokumentem zawierającym wytyczne, ramy działań określone w zdefiniowanym przedziale czasowym, które powinny być realizowane na bieżąco przez władze samorządowe. W niniejszym dokumencie zawarto ponadto wizję Gminy: „Gmina Zbrosławice jest miejscem zielonym, przyjaznym i zapewniającym wysoką jakość życia mieszkańcom” oraz misję Gminy: „Gmina Zbrosławice wykorzystuje swoje potencjały do aktywnego rozwoju gospodarczego, kreując racjonalne możliwości zagospodarowania przestrzeni gminnej z poszanowaniem jakości środowiska i uwzględnieniem potrzeb jej mieszkańców i gości”.

Gminny Program Rewitalizacji w swoich założeniach jest w szczególności spójny z następującymi celami jakie zostały określone w strategii rozwoju,:

Cel strategiczny: 2. Przyjazna administracja, w tym cele operacyjne:

- 2.1 Rozwój infrastruktury publicznej na potrzeby funkcjonowania Gminy;
- 2.2 Wzmacnianie współpracy z istotnymi partnerami Gminy;
- 2.3 Sprawna i nowoczesna administracja.

Cel strategiczny: 3. Gmina atrakcyjna gospodarczo, w tym cele operacyjne:

- 3.1 Tworzenie przyjaznych warunków do prowadzenia działań gospodarczych;
- 3.2 Poprawa warunków transportowych w Gminie;
- 3.3 Inicjowanie działań w obszarze gospodarczym.

Cel strategiczny: 4.Gmina atrakcyjna turystycznie, w tym cele operacyjne:

- 4.1 Rozbudowana sieć turystyczna;
- 4.2 Wykorzystanie potencjałów Gminy.

Cel strategiczny: 5. Wysoka jakość, w tym cele operacyjne:

- 5.1 Ograniczenie presji środowiskowej;
- 5.2 Podejmowanie działań adaptacyjnych i mitygacyjnych;
- 5.3 Budowanie świadomości ekologicznej.

Cel strategiczny: 6. Zaktywizowani mieszkańcy, w tym cele operacyjne:

- 6.1 Zintegrowane i aktywne społeczeństwo;
- 6.2 Wysoka jakość usług.

Zarówno cele określone w strategii rozwoju, jaki i te wynikające z Programu rewitalizacji przeplatają się w obszarze wyżej wskazanym. Założenia zawarte w dokumentach są wobec siebie suplementarne i powiązane w dążeniu do realizacji misji i wizji Gminy.

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Zbrosławice

Podstawowymi zadaniami Studium uwarunkowań są: rozpoznanie aktualnej sytuacji Gminy, istniejących uwarunkowań oraz problemów związanych z jej rozwojem, sformułowanie kierunków zagospodarowania przestrzennego i zasad polityki przestrzennej Gminy, stworzenie podstawy prawnej do koordynacji miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, promocja rozwoju Gminy. Ustanowione w studium uwarunkowań priorytety rozwojowe są z kolei podstawą przyjęcia odpowiednich kierunków działań, powiązanych z założeniami Gminnego Programu Rewitalizacji, w głównej mierze obejmujących sfery:

- ochrony środowiska i ochrony zdrowia;
- stymulowania powstawania nowych miejsc pracy, przeciwdziałania bezrobociu, łagodzenia jego skutków oraz aktywizacji zawodowej trwale bezrobotnych;
- rozwoju kultury i zachowania dziedzictwa kulturowego;
- sportu, rekreacji i turystyki;
- rozwoju obszarów wiejskich – poprzez zróżnicowanie funkcji rozwojowych dla poszczególnych sołectw w zależności od gminnego obszaru funkcjonalnego do którego zostały zaliczone. Obszar południowy - o cechach sprzyjających identyfikacji procesów urbanizacyjnych w nawiązaniu do struktury układu komunikacyjnego oraz istniejącej sieci osadniczej, obszar centralny - o charakterze pasmowym, położony wzdłuż rzeki Drama, kumulujący funkcje publiczne o znaczeniu lokalnym, obszar północny z wydzielonym kompleksem leśnym o wysokich walorach naturalnych, przeznaczony dla lokalizacji wielkoobszarowych programów rekreacyjnych i sportowych oraz zachowania gospodarki rolnej i leśnej.
- integracji społecznej, zapobiegania wykluczeniu społecznemu oraz łagodzeniu jego negatywnych skutków;
- rozwoju edukacji, w tym podnoszenia poziomu wykształcenia społeczeństwa i kwalifikacji obywateli;
- tworzenia i modernizacji infrastruktury społecznej, edukacyjnej i technicznej; wspierania rozwoju przedsiębiorczości i wspierania wzrostu gospodarczego. Zapisy strategii są zorientowane m. innymi na „podniesienie jakości życia mieszkańców Gminy i racjonalne zaspokajanie ich potrzeb, a także stymulowanie rozwoju gospodarczego oraz zwiększenie w szerokim aspekcie konkurencyjności i atrakcyjności obszaru Gminy Zbrosławice.”

W otoczeniu zewnętrznym dostrzega się szanse w sferze gospodarczej, przestrzennej i infrastrukturalnej takie jak:

- powstanie nowych miejsc pracy i wykorzystanie wsparcia UE przez firmy na inwestycje rozwojowe;
- rosnący popyt na usługi skierowane do turystów i podróżnych (hotele, motele, parkingi, obiekty gastronomiczne);
- możliwość ubiegania się o dofinansowanie inwestycji w zakresie infrastruktury społecznej i technicznej ze środków UE;

- rewitalizacja wyznaczonych obszarów zdegradowanych na których zidentyfikowano stany kryzysowe;
- rozwój inwestycyjny terenów leżących w sąsiedztwie ważnych szlaków komunikacyjnych;
- możliwości korzystania z potencjału silnego zaplecza gospodarczego (lotnisko, miasta GOP);
- możliwości wspierania rozwoju przedsięwzięć sprzyjających utrzymaniu i poprawie stanu środowiska naturalnego.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zbrosławice na lata 2016-2025

Strategia rozwiązywania problemów społecznych to dokument przedstawiający koncepcję działań zmierzających do racjonalizacji lokalnej polityki społecznej, szczególnie w aspekcie rozpoznawania zagrożeń społecznych, ich profilaktyki i minimalizowania negatywnych skutków występujących problemów społecznych. Strategia stanowi podstawę do realizacji stosunkowo trwałych wzorów interwencji społecznych w obliczu zagrożeń dla prawidłowego funkcjonowania lokalnej społeczności.

Realizacja koncepcji Gminnego Programu Rewitalizacji przyczynia się wprost do wykonania określonych strategią rozwiązywania problemów społecznych celów strategicznych oraz celów operacyjnych.

W szczególności następujących:

Cel strategiczny 1. - Tworzenie warunków do zwiększenia zatrudnienia oraz wspieranie i integrowanie osób zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym i jego cele operacyjne:

- Tworzenie w Gminie nowych miejsc pracy oraz wspieranie osób dotkniętych bezrobociem i poszukujących pracy;
- Zwiększanie udziału osób starszych i niepełnosprawnych w życiu społeczności lokalnej;

Cel strategiczny 2. - Poprawa kondycji rodzin, zapewnienie opieki i tworzenie warunków do rozwoju dzieci i młodzieży i jego celów operacyjnych:

- Wspieranie rodzin w wypełnianiu ich funkcji oraz zapewnienie dzieciom i młodzieży odpowiedniego dostępu do kształcenia, opieki i oferty spędzania czasu wolnego;
- Udzielanie pomocy osobom i rodzinom o niskim statusie materialnym oraz zagrożonym i dotkniętym bezdomnością;

Cel strategiczny 3. - Zwiększenie dostępności opieki zdrowotnej i wsparcia w obszarze przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy w rodzinie oraz utrzymanie bezpieczeństwa publicznego i jego celów operacyjnych:

- Zaspokajanie potrzeb mieszkańców w zakresie ochrony zdrowia;
- Udzielanie pomocy dotkniętym problemami uzależnień i przemocy w rodzinie oraz prowadzenie działalności profilaktycznej w tym zakresie;
- Przeciwdziałanie przestępczości, w tym wśród nieletnich;

Cel strategiczny 4. - Rozwijanie kapitału społecznego i ludzkiego i jego celów operacyjnych:

- Wzmacnianie lokalnych służb społecznych;
- Wspieranie sektora obywatelskiego oraz rozwijanie współpracy z należącymi do niego organizacjami.

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Zbrosławice na lata 2021-2024 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2027

Celem Programu ochrony środowiska dla Gminy Zbrosławice na lata 2021-2024 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2027, jest przedstawienie ogólnych wytycznych do racjonalnych działań programowych na dalsze lata i poprawa stanu środowiska przyrodniczego Gminy Zbrosławice. Zawarte w nim rozwiązania organizacyjne oraz logistyczno – techniczne przyczynią się do właściwego, zgodnego z zasadą zrównoważonego rozwoju gospodarowania zasobami przyrodniczymi w zakresie trzech kapitałów: ludzkiego, ekologicznego i ekonomicznego.

Cel nadrzędny Programu: Rozwój gospodarczy Gminy Zbrosławice przy zachowaniu i poprawie stanu środowiska naturalnego, jest całkowicie zbieżny z zakładanymi w Programie rewitalizacji działaniami, w tym szczególnie tymi z obszaru ochrony środowiska na obszarach zdiagnozowanych, jako zdegradowane.

Plan gospodarki niskoemisyjnej dla Gminy Zbrosławice – aktualizacja

Plan gospodarki niskoemisyjnej Gminy Zbrosławice jest dokumentem strategicznym wyznaczającym cele, kierunki działań oraz plany i harmonogramy ich realizacji w zakresie podnoszenia efektywności energetycznej, ograniczenia emisji zanieczyszczeń do powietrza oraz zwiększenia wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

Głównym celem gospodarki niskoemisyjnej w Gminie, jest dotrzymanie celów unijnej polityki

klimatyczno-energetycznej poprzez zmniejszenie emisji CO2 na terenie Gminy Zbrosławice. Również Program rewitalizacji zawiera szereg działań w tym zakresie, poprzez wdrażanie projektów proekologicznych na opisanych obszarach zdegradowanych, w szczególności w obszarze rozwiązywania problemów sfery przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej oraz środowiska naturalnego.

Gminny Program usuwania azbestu i wyrobów azbestowych z terenu Gminy Zbrosławice

Celem niniejszego programu jest spowodowanie oczyszczenia terenu Gminy Zbrosławice z azbestu i wyrobów zawierających azbest. Również inwestycje planowane do realizacji w ramach Programu rewitalizacji, zakładają w swoim zakresie usuwanie substancji niebezpiecznych w toku przeprowadzanych remontów w obszarze rozwiązywania problemów funkcjonalno-przestrzennych, technicznych i środowiska naturalnego na obszarach zdegradowanych Gminy.

9.2 Spójność z dokumentami ponadlokalnymi

W ramach dokumentów strategicznych na poziomie krajowym zbieżność Programu rozpatrywana będzie z uwzględnieniem dokumentów ogólnokrajowych, wojewódzkich i powiatowych a także z uwzględnieniem członkostwa Gminy w Lokalnej Grupie Działania.

Podstawowym dokumentem określającym kierunki rozwoju Polski jest Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2030 zakładająca realizację kluczowych zadań wynikających z raportu "Polska 2030", prezentujących wyzwania rozwojowe na poziomie kraju:

- wzrost i konkurencyjność,
- sytuacja demograficzna,
- wysoka aktywność zawodowa oraz adaptacyjność zasobów pracy,
- odpowiedni potencjał infrastruktury,
- bezpieczeństwo energetyczno - klimatyczne,
- gospodarka oparta na wiedzy i rozwój kapitału intelektualnego,
- solidarność i spójność regionalna,
- ochrona kulturalnego dziedzictwa narodowego,
- poprawa spójności społecznej,
- sprawne państwo,
- wzrost kapitału społecznego Polski.

Narzędziem do zarządzania głównymi procesami rozwojowymi w Polsce, określającym nowy model rozwoju jest Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju, przyjęta przez Radę Ministrów 14 lutego 2017. Łączy ona wymiar strategiczny i operacyjny. Określa niezbędne działania i instrumenty wdrażania. Główne cele strategii to:

- zrównoważony wzrost gospodarczy, w coraz większym stopniu napędzany przez wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną,
- społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony rozwój,
- skuteczne państwo i instytucje gospodarcze przyczyniające się do wzrostu,
- włączenie społeczne i gospodarcze.

Strategia przyjęła trzy cele szczegółowe:

cel szczegółowy I – Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną, zakładający reindustrializację, rozwój innowacyjnych firm, rozwój małych i średnich przedsiębiorstw, kapitał dla rozwoju i ekspansję zagraniczną;

cel szczegółowy II – Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony, zakładającą spójność społeczną i rozwój zrównoważony terytorialnie;

cel szczegółowy III – Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu, zakładający działania w obszarach: prawo w służbie obywatelom i gospodarce, instytucje prorozwojowe i strategiczne zarządzanie rozwojem, e-państwo, finanse publiczne oraz efektywność wykorzystania środków UE.

W ujęciu planistycznym podstawowym dokumentem do 2020 roku była Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, przyjęta przez Radę Ministrów w grudniu 2011, jako strategiczny dokument dotyczący zagospodarowania przestrzennego Polski. Dokument zawierał ustalenia i zalecenia dla planów zagospodarowania przestrzennego województw i niższych poziomów władz. W 2020 roku Koncepcja została usunięta z systemu planistycznego w konsekwencji zmian prawnych w obszarze planowania przestrzennego. Niemniej SRG koresponduje wprost z wzajemnie powiązanymi celami polityki przestrzennego zagospodarowania kraju:

Celem 1. Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej poprzez ich integrację funkcjonalną przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającej spójności.

Celem 2. Poprawa spójności wewnętrznej i równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju,

wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów.

Celem 3. Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej.

Celem 4. Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski.

Celem 5. Zwiększenie odporności struktury przestrzennej kraju na zagrożenia naturalne i utraty bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa.

Celem 6. Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego.

Z kolei podstawowym dokumentem strategicznym polityki regionalnej państwa w perspektywie do 2030 r jest Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030, uchwalona przez Radę Ministrów 17 września 2019 r. Dokument jest rozwinięciem Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), która podkreślała istotność rozwoju Polski w sposób jako społecznie i terytorialnie zrównoważony, dzięki któremu efektywnie będą rozwijane oraz wykorzystywane miejscowe zasoby i potencjały wszystkich regionów. Celem takiego modelu to wspomaganie w szczególności obszarów, które nie mogą w pełni rozwinąć swojego potencjału rozwojowego, bo utraciły swoje funkcje społeczno-gospodarcze, przez co stały się mniej odporne na różne zjawiska kryzysowe. Strategia wskazuje Obszary Strategicznej Interwencji (OSI) istotne z punktu widzenia realizacji polityki regionalnej, przeniesione następnie do innych krajowych oraz regionalnych strategii rozwoju (m.in. poprzez wskazanie dedykowanych im działań). Są to dwa typy obszarów: miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze i obszary zagrożone trwałą marginalizacją. Oprócz tego KSRR wskazuje również wschodnią Polskę i Śląsk jako OSI wymagające ukierunkowanego wsparcia z poziomu kraju. Cel główny KSRR zdefiniowany jest jako efektywne wykorzystanie wewnętrznych potencjałów terytoriów i ich specjalizacji dla osiągania zrównoważonego rozwoju kraju, co tworzyć będzie warunki do wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym osiąganiu spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym. Cel ten osiągnięty ma zostać poprzez realizację trzech celów szczegółowych. KSRR wiąże działania realizujące cele o charakterze horyzontalnym, jakimi jest wzmacnianie konkurencyjności wszystkich regionów, miast

i obszarów wiejskich (cele 2 i 3) z celem 1 zapewniającym większą spójność rozwoju kraju, poprzez wsparcie obszarów słabszych gospodarczo.

W ramach celu 1 Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym zakłada się wsparcie o charakterze wyrównawczym, ukierunkowane na przezwyciężenie barier i problemów kilku typów obszarów o mniej korzystnych uwarunkowaniach rozwojowych.

W celu 2 Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych będą rozwijane i wykorzystywane instrumenty wsparcia ukierunkowane na tworzenie warunków do wzrostu konkurencyjności, innowacyjności i inwestycji w wybranych sektorach.

W celu 3 Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie podkreśla się konieczność wzmacniania sprawności administracji wszystkich szczebli, w szczególności szczebla lokalnego, wzmocnienia inicjatyw i środków na rzecz rozwijania zdolności administracji do planowania i prowadzenia działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie, oraz wzmacniania współpracy pomiędzy rządem, samorządem wojewódzkim i samorządami lokalnymi oraz podmiotami niepublicznymi na rzecz osiągania celów polityki regionalnej.

Na grunt wojewódzki założenia powyższe przenosi Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030”**,** która jest aktualizacją Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”. Strategia formułuje wizję rozwoju województwa śląskiego, która z kolei stanowi podstawę do sformułowania głównych celów polityki rozwoju oraz stanowi określenie aspiracji i dążeń społeczności regionalnej. Wizja strategii zamyka się hasłem "Województwo śląskie będzie nowoczesnym regionem europejskim o konkurencyjnej gospodarce, będącej efektem odpowiedzialnej transformacji, zapewniającym możliwości rozwoju swoim mieszkańcom i oferującym wysoką jakość życia w czystym środowisku". Wizja ta prowadzić ma do osiągnięcia stanu, w którym województwo będzie regionem:

- stwarzającym możliwości rozwojowe mieszkańcom, dającym poczucie bezpieczeństwa publicznego, ekonomicznego, zdrowotnego i socjalnego,
- o silnej tożsamości kulturowej i wysokim stopniu identyfikacji z regionem,
- o ugruntowanym, pozytywnym wizerunku nowoczesnego i atrakcyjnego regionu,
- skutecznie reagującym na pojawiające się zmiany w otoczeniu,

- w którym nowoczesna, innowacyjna i zdywersyfikowana gospodarka, medycyna, kultura i edukacja zapewniają utrzymanie pozycji jednego z kilku centrów rozwoju cywilizacyjnego Polski i Europy,
- umożliwiającym rozwój wiedzy i kompetencji w silnych jednostkach naukowo-badawczych,
- stanowiącym obszar zrównoważony terytorialnie, opierający swój rozwój na układzie: metropolii, aglomeracji, miast oraz silnych obszarów wiejskich, równoważącym funkcje i zachowującym spójność regionalną,
- kładącym nacisk na współpracę i współudział społeczności lokalnych w dobrze zorganizowanych i ukształtowanych w wymiarze organizacyjnym, społecznym i gospodarczym subregionach,
- kształtującym odpowiedzialnie swoją politykę gospodarczą, przestrzenną oraz środowiskową,
- stwarzającym warunki do zdrowego i aktywnego życia w wysokiej jakości środowisku oraz zapewniającym zachowanie bioróżnorodności obszarów,
- o dużych walorach przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych, a także turystycznych oraz rekreacyjnych,
- wpisującym się w najważniejsze układy infrastrukturalne Europy,
- otwartym na współpracę w skali krajowej i międzynarodowej.

Wizja zrealizowana będzie poprzez cele strategiczne i cele operacyjne:

CEL STRATEGICZNY A - Województwo śląskie regionem odpowiedzialnej transformacji gospodarczej, z celami operacyjnymi: Konkurencyjna gospodarka, Innowacyjna gospodarka i Silna lokalna przedsiębiorczość,

CEL STRATEGICZNY B - Województwo śląskie regionem przyjaznym dla mieszkańca, z celami operacyjnymi: Wysoka jakość usług społecznych, w tym zdrowotnych, Aktywny mieszkaniec i Atrakcyjny i efektywny system edukacji i nauki,

CEL STRATEGICZNY C - Województwo śląskie regionem wysokiej jakości środowiska i przestrzeni, z celami operacyjnymi: Wysoka jakość środowiska, Efektywna infrastruktura, Atrakcyjne warunki zamieszkania, kompleksowa rewitalizacja, zapobieganie i dostosowanie do zmian klimatu,

CEL STRATEGICZNY D - Województwo śląskie regionem sprawnie zarządzanym, z celami operacyjnymi: Zrównoważony rozwój terytorialny, Aktywna współpraca z otoczeniem i kreowanie silnej marki regionu i Nowoczesna administracja publiczna.

W zakresie polityki przestrzennej Gminny Program Rewitalizacji jest zgodny oraz realizuje cele Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego 2020+, stanowiącego załącznik do uchwały nr V/26/2/2016 Sejmiku Województwa Śląskiego z 29 sierpnia 2016 r. Przyjęte w dokumencie cele stanowią realizację wizji rozwoju przestrzennego województwa, zakładającą, że województwo śląskie będzie regionem o nowoczesnej gospodarce, wykorzystującym kreatywność jego mieszkańców i wzmacniającym istniejące potencjały gospodarcze i środowiskowe, zapewniającym równość życiowych i rozwojowych szans przy poszanowaniu zasady zrównoważonego i trwałego rozwoju. Gminny Program Rewitalizacji wpisuje się w założenia:

- celu 1: NOWOCZESNA GOSPODARKA – PROMOCJA GOSPODARCZEGO WZROSTU I INNOWACJI ("Skonsolidowany Śląski Obszar Metropolitalny będzie obszarem dynamicznego rozwoju gospodarczego, opartego na innowacyjności przedsiębiorstw oraz przemysłach kreatywnych, przyciągającym wysokiej jakości kapitał ludzki, konkurencyjnym w stosunku do innych metropolii w kraju i Europie"), głównie poprzez zaplanowane działania realizujące kierunki polityki przestrzennej 1.1. Tworzenie warunków przestrzennych rozwoju przedsiębiorczości, innowacyjności gospodarczej i transferu technologii i 1.2. Wzmocnienie funkcji metropolitalnych ośrodka wojewódzkiego oraz wspieranie rozwoju funkcji metropolitalnych ośrodków regionalnych,
- celu 2: SZANSE ROZWOJOWE MIESZKAŃCÓW – ZAPEWNIENIE MIESZKAŃCOM DOSTĘPU DO USŁUG PUBLICZNYCH ("Spójność społeczno-gospodarcza i przestrzenna oparta na wykorzystaniu potencjału terytorialnego, zapewnia mieszkańcom korzystne warunki dla rozwoju rodzin, dostęp do usług publicznych oraz bezpieczeństwo, przeciwdziałając niekorzystnym zmianom demograficznym i przyczyniając się jednocześnie do wsparcia tempa wzrostu i rozwoju całego regionu"), przede wszystkim poprzez zaplanowane w dokumencie działania realizujące kierunki polityki przestrzennej 2.1 Rozwój obszarów objętych procesami dyfuzji rozwoju z wykorzystaniem ich wewnętrznych potencjałów i 2.2 Rozwój obszarów wymagających wsparcia procesów rozwojowych,
- celu 3: PRZESTRZEŃ – ZRÓWNOWAŻONE WYKORZYSTYWANIE ZASOBÓW ŚRODOWISKA NATURALNEGO I KULTUROWEGO ("Zrównoważona przestrzeń województwa godząca interesy użytkowania terenu z wymogami jego ochrony, z prawidłowo funkcjonującym systemem ekologicznym, uwzględniającym zachowanie różnorodności biologicznej i georóżnorodności, harmonijnie ukształtowanym krajobrazem kulturowym, zapewniająca obecnemu i przyszłym

pokoleniom wysoką jakość życia"), poprzez zaplanowane działania realizujące kierunki polityki przestrzennej 3.1 Ochrona zasobów środowiska, 3.2 Kształtowanie krajobrazów kulturowych w obszarach miejskich i 3.3 Kształtowanie krajobrazów kulturowych w obszarach wiejskich,
- celu 4: PRZESTRZEŃ – ZRÓWNOWAŻONE WYKORZYSTYWANIE ZASOBÓW ŚRODOWISKA NATURALNEGO I KULTUROWEGO RELACJE Z OTOCZENIEM – INFRASTRUKTURALNE POWIĄZANIA REGIONU ("Województwo śląskie stanowi ważny węzeł o rozległej i dynamicznej strukturze sieciowej, gwarantującej integrację regionu z otoczeniem, efektywnie wykorzystującej dostępne potencjały i zasoby"), poprzez zaplanowane działania realizujące kierunek polityki przestrzennej 4.2 Rozwój ponadregionalnej i regionalnej infrastruktury technicznej.

Podstawowym dokumentem, który określa współpracę UE z Polską, jest Umowa Partnerstwa. To uzgodniona z Komisją Europejską strategia wykorzystania Funduszy Europejskich. Skierowana jest zarówno do urzędników, jak i beneficjentów, którzy realizują projekty. Określa cele i zakres interwencji, instytucje odpowiedzialne za zarządzanie funduszami, programy oraz ich finansowanie. Umowa Partnerstwa na lata 2021-2027 określa kontekst strategiczny w wymiarze tematycznym i terytorialnym, wskazuje oczekiwane rezultaty oraz wyznacza obowiązujące ramy finansowe i wdrożeniowe. Umowa Partnerstwa zwraca uwagę na różnice w rozwoju poszczególnych województw, a w ich granicach na zróżnicowanie między subregionami. W ramach umowy partnerstwa wyznaczono 6 celów:

Cel 1: Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa

Cel 2: Bardziej przyjazna dla środowiska niskoemisyjna Europa

Cel 3: Lepiej połączona Europa

Cel 4: Europa o silniejszym wymiarze społecznym

Cel 5: Europa bliżej obywateli

Cel 6: Łagodzenie skutków transformacji w kierunku gospodarki neutralnej dla klimatu

Powyższe cele zakładają działania określone w formie wyzwań: Wzrost znaczenia badań i innowacji oraz wykorzystanie zaawansowanych technologii, Wzmacnianie potencjału przedsiębiorstw i administracji publicznej na rzecz nowoczesnej gospodarki, Cyfryzacja, Efektywność energetyczna i redukcja gazów cieplarnianych, Wsparcie produkcji energii ze źródeł odnawialnych, Wsparcie infrastruktury energetycznej i inteligentnych rozwiązań, Przystosowanie do zmian klimatu, Zrównoważona gospodarka wodna i ściekowa, Gospodarka o obiegu zamkniętym i efektywne wykorzystanie zasobów, Ochrona dziedzictwa

przyrodniczego i różnorodności biologiczne, Transport niskoemisyjny i mobilność miejska, Transport, Rynek pracy, zasoby ludzkie, Edukacja, kształcenie, umiejętności, Włączenie i integracja społeczna, Ochrona zdrowia, Kultura i turystyka, Europa bliżej obywateli, Europa w drodze ku gospodarce neutralnej dla klimatu. Odpowiedzią na te wyzwania będą programy: Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat i Środowisko, Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki, Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego, Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy, Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej i Fundusze Europejskie na Pomoc Żywnościową, które pochodzić będą z z następujących funduszy unijnych: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny+, Fundusz Spójności, Europejski Fundusz Morski, Rybacki i Akwakultury, Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji.

Na szczeblu wojewódzkim odpowiedzią na powyższe wyzwania będzie program Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027 wraz z Terytorialnym Planem Sprawiedliwej Transformacji Województwa Śląskiego 2030. Będzie on służyć realizacji wizji i celów rozwojowych regionu, zawartych w Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030" i stanowi jeden z najistotniejszych instrumentów polityki regionalnej. Realizacja Programu wesprze procesy rozwojowe województwa w stawaniu się nowoczesnym regionem europejskim o konkurencyjnej gospodarce, będącej efektem odpowiedzialnej transformacji i zapewniającym możliwości rozwoju mieszkańcom oraz oferującym wysoką jakość życia w czystym środowisku. Cele Programu wpisują się w wizję rozwoju Unii Europejskiej zawartą w komunikacie oraz regulacjach dotyczących Europejskiego Zielonego Ładu w zakresie przekształcenia UE w sprawiedliwe i dobrze prosperujące społeczeństwo, żyjące w nowoczesnej, zasobooszczędnej i konkurencyjnej gospodarce, która w 2050 r. osiągnie zerowy poziom emisji gazów cieplarnianych netto. Program stanowi także instrument realizacji Umowy Partnerstwa 2021-2027 – dokumentu określającego strategię interwencji funduszy europejskich w ramach unijnej polityki spójności i wspólnej polityki rybołówstwa w Polsce, oraz Funduszu Sprawiedliwej Transformacji, służącemu zapewnieniu wsparcia obszarom borykającym się w poważnymi wyzwaniami społeczno-gospodarczymi wynikającymi z transformacji w dążeniu do osiągnięcia neutralności klimatycznej UE do 2050 r. Środki Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji w województwie śląskim będą służyć realizacji głównego celu Funduszu tj. łagodzeniu skutków społecznych, gospodarczych i środowiskowych przejścia na gospodarkę neutralną dla klimatu.

Nadrzędnym aktem prawnym zobowiązującym samorządy do prowadzenia polityki rozwoju jest ustawa o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Zgodnie z art. 3 tejże ustawy, politykę rozwoju prowadzą Rada Ministrów - w skali kraju; samorząd województwa - w skali regionu oraz samorząd powiatowy i gminny - w skali lokalnej.

Przechodząc do poziomu powiatu, podstawowym dokumentem definiującym politykę rozwoju, rozumianą jako zespół wzajemnie powiązanych działań podejmowanych i realizowanych w celu zapewnienia trwałego i zrównoważonego rozwoju oraz spójności społeczno-gospodarczej, regionalnej i przestrzennej, podnoszenia konkurencyjności gospodarki oraz tworzenia nowych miejsc pracy jest jego strategia rozwoju. Obowiązująca Strategia Rozwoju Powiatu Tarnogórskiego do roku 2022 przyjęta została w 2017 roku. Po jej zrealizowaniu Powiat Tarnogórski stać ma się obszarem zrównoważonego rozwoju, opartego o tradycję oraz wysokiej jakości zasoby instytucjonalne, gospodarcze, społeczne i środowiskowe. Wizja ta prowadzić ma do współpracy i współdziałania instytucji publicznych, podmiotów społecznych i gospodarczych a także liderów lokalnych społeczności, mających na celu stworzenie obszaru charakteryzującego się optymalnymi warunkami życia oraz działalności publicznej, społecznej i gospodarczej. Ten docelowy stan osiągnięty ma zostać osiągnięty poprzez działanie w czterech priorytetach rozwoju: gospodarka, usługi społeczne, komunikacja i turystyka i rekreacja. Priorytet „Gospodarka" odpowiadać ma na wyzwanie strategiczne dotyczące zróżnicowania struktury i wzmocnienia konkurencyjności osiągnięte poprzez cele strategiczne „Poprawa atrakcyjności inwestycyjnej na rzecz wzrostu zatrudnienia" oraz „Pobudzanie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości". Priorytet „Usługi społeczne" odpowiadać ma na wyzwanie strategiczne dotyczące racjonalnego zaspokajania rosnących potrzeb osiągnięte poprzez cele strategiczne „Podnoszenie poziomu bezpieczeństwa publicznego i społecznego", „Dostosowanie oferty kształcenia zawodowego do potrzeb lokalnego rynku pracy", „Podniesienie jakości i zwiększenie dostępności usług medycznych", „Integrowanie aktywności kulturalnych" oraz „Doskonalenie jakości i poprawa sprawności zarządzania Powiatem". Priorytet „Komunikacja" odpowiadać ma na wyzwanie strategiczne dotyczące poprawieniu funkcjonalności osiągnięte poprzez cel strategiczny „Posiadanie dobrych połączeń komunikacyjnych". Natomiast priorytet „Turystyka i rekreacja" odpowiadać ma na wyzwanie strategiczne dotyczące zdobycia znaczącej pozycji ponadregionalnej osiągnięte poprzez cele strategiczne „Stworzenie nowoczesnej oferty turystycznej" i „Poprawa atrakcyjności oferty rekreacyjnej". Powyższe realizować ma

wyzwanie strategiczne „Łączyć aktywności i działania podmiotów na rzecz wzrostu atrakcyjności i rangi Powiatu” i cele horyzontalne - Skuteczna promocja, Współpraca wielopodmiotowa i Poprawa warunków ekologicznych.

Drugim dokumentem powiatowym, bezpośrednio korespondującym z Gminnym Programem Rewitalizacji jest „Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Powiatu tarnogórskiego”, obejmująca okres do 2025 roku a przyjęta w 2016 roku. W ujęciu tego dokumentu misją Powiatu jest STWORZENIE SPRAWNIE FUNKCJONUJĄCEGO SYSTEMU WSPARCIA, OPARTEGO O PRAWIDŁOWO FUNKCJONUJĄCĄ RODZINĘ I SZEROKIE DZIAŁANIA EDUKACYJNE I TERAPEUTYCZNE, ZE WSZYSTKICH STRUKTUR POMOCOWYCH. Misja ta realizowana jest poprzez system celów strategicznych, celów operacyjnych i zadań. Celami strategicznymi są: WSPARCIE LOKALNEJ SPOŁECZNOŚCI (z Celami operacyjnymi: Profesjonalizacja rodzinnej pieczy zastępczej, Rozwój usług społecznych i Organizowanie społeczności lokalnej), SPRAWNY SYSTEM EDUKACJI (z celami operacyjnymi: Rozwój infrastruktury szkolnej i Rozwój oferty edukacyjnej), ZDROWA SPOŁECZNOŚĆ LOKALNA ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM DZIAŁAŃ PROFILAKTYKTYCZNYCH (z celami operacyjnymi: Zwiększanie świadomości zdrowotnej mieszkańców i Poprawa wsparcia osób z zaburzeniami psychicznymi i ich rodzin) oraz POPRAWA PORZĄDKU PUBLICZNEGO I POZIOMU BEZPIECZEŃSTWA MIESZKAŃCÓW POWIATU (z celami operacyjnymi Poprawa bezpieczeństwa dzieci i młodzieży i Poprawa bezpieczeństwa publicznego mieszkańców powiatu). Strategia wymienia także 22 zadania odpowiadająca poszczególnym celom operacyjnym, które prowadzić mają do szerokiego i łatwego dostępu do edukacji, usług pomocowych, pośrednictwa pracy, wszelkich świadczeń zapewniających bezpieczeństwo i pomoc medyczną a także realizacji inwestycji z uwzględnieniem dostępności infrastrukturalnej.

Z uwagi na członkostwo Gminy Zbrosławice w Lokalnej Grupie Działania „Leśna Kraina Górnego Śląska” Gminny Program Rewitalizacji wpływa i korzysta z instrumentów pozostających w dyspozycji LGD a opisanych i zdefiniowanych w Lokalnej Strategii Rozwoju. LGD „Leśna Kraina Górnego Śląska” przyjęła strategię w 2016 roku a jej ostatnia wersja datowana jest na czerwiec 2022 roku. Lokalna Grupa Działania „Leśna Kraina Górnego Śląska” to trójsektorowe partnerstwo obejmujące obszar szesnastu gmin położonych w województwie śląskim, w których mieszka blisko 150 tysięcy mieszkańców. Tak szerokie spektrum interesariuszy prowadzi działania oparte o system trzech celów ogólnych i celów szczegółowych. Cel ogólny 1 to Rozwój gospodarczy regionu oraz wzrost przedsiębiorczości

wśród jego mieszkańców. Celowi temu przypisano cele szczegółowe „Rozwój gospodarczy obszaru w oparciu o przedsiębiorczość mieszkańców" oraz „Podnoszenie kompetencji kadry wspierającej realizację LSR". Cel ogólny 2 to Rozwój turystyczny obszaru w oparciu o walory przyrodnicze i kulturalne. Celowi temu przypisano cele szczegółowe „Zwiększenie atrakcyjności turystycznej obszaru" oraz „Zachowanie, utrwalenie i promocja dziedzictwa lokalnego w tym lokalnych produktów i usług". Z kolei cel ogólny 3 to Budowa zintegrowanego, wykształconego i aktywnego społeczeństwa. Celowi temu przypisano cele szczegółowe „Aktywizacja społeczności lokalnej" oraz „Wzmocnienie kapitału społecznego". Cele powyższe uzupełniane są przedsięwzięciami, które właściwie w całym zakresie są komplementarne z założeniami Programu - rozwój działalności gospodarczych; podejmowanie działalności gospodarczej; podnoszenie kompetencji kadry wspierającej realizację LSR; budowa lub modernizacja obiektów infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej; promocja obszaru jako atrakcyjnego miejsca wypoczynku i rekreacji; imprezy markowe bazujące na lokalnych produktach związanych ze specyfiką obszaru; zachowanie tożsamości lokalnej; zachowanie, utrwalenie i promocja dziedzictwa lokalnego w tym lokalnych produktów i usług; organizacja szkoleń lub innych przedsięwzięć o charakterze edukacyjnym podnoszącym kompetencje mieszkańców lub rozwijającym ich świadomość; pobudzanie oddolnych inicjatyw kulturalno-społecznych mieszkańców na rzecz rozwiązywania problemów społecznych oraz integracji społeczności lokalnej; działania aktywizacyjne skierowane do grup zagrożonych ubóstwem lub wkluczeniem społecznym; realizacja wizyt studyjnych krajowych lub zagranicznych w celu wymiany doświadczeń; kształtowania postaw pro obywatelskich, integracji i tworzenia kapitału społecznego; wzmocnienie potencjału i współpraca organizacji pozarządowych; wspieranie aktywnego udziału społeczeństwa w procesie realizacji LSR; zwiększenie ilości miejsc integracji społeczno-kulturalnych lub poprawa stanu wyposażenia obiektów już istniejących.

9.3 Spójność z dokumentami planistycznymi Unii Europejskiej na lata 2021-2027

Gminny Program Rewitalizacji jest komplementarny z kierunkami rozwoju określonymi w strategicznych dokumentach na poziomie Unii Europejskiej. Podstawowym i najważniejszym paradygmatem Unii Europejskiej, stanowiącym podstawę Strategii Europa 2030, leżącym u podstaw jej istnienia i funkcjonowania jest zrównoważony rozwój, czyli rozwój pozwalający zaspokajać potrzeby obecnego pokolenia w taki sposób, aby nie

uniemożliwić zaspokojenia potrzeb przyszłym pokoleniom. Wypadkową takiego podejścia do rozwoju jest ustanowienie wyśrubowanych norm środowiskowych i społecznych, ambitnych założeń klimatycznych, podstaw do zrównoważonego wzrostu gospodarczego, prowadzącego do poprawy jej konkurencyjności. Wszystko to miało i ma pobudzić do działania rządy na wszystkich szczeblach, instytucje i obywateli. Polityka unijna w tym zakresie zbieżna jest z polityką (celami) zrównoważonego rozwoju ONZ (Agenda na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2030). Osiągnięcie zrównoważonego rozwoju zostanie osiągnięte poprzez:

- przyjęcie celów zrównoważonego rozwoju na najwyższym szczeblu politycznym UE, co spowoduje, że staną się one podstawą działań i strategii politycznych. Instytucje UE i państwa członkowskie, w tym władze regionalne i lokalne, wedle tego zalecenia mają ze sobą bliżej współpracować w celu zapewnienia lepszej koordynacji wszystkich działań,
- inspirowanie polityką zrównoważonego rozwoju procesów decyzyjnych w Komisji oraz wyznaczanie kierunków rozwoju strategii na rzecz wzrostu gospodarczego UE po 2020 r., z jednoczesną gwarancją implementacji tych założeń przez państwa członkowskie, w tym władze regionalne i lokale, w sposób i tempie przez nie określonym,
- akcentowanie wagi działań zewnętrznych przy jednoczesnym koncentrowaniu znaczenia zrównoważonego rozwoju na szczeblu UE, co umożliwi wsparcie rozwoju państw członkowskich; podkreślanie wagi intensywnej promocji norm środowiskowych, społecznych i zarządczych za pośrednictwem umów handlowych i negocjacji wielostronnych.

Europejski Zielony Ład

Europa chce być pierwszym neutralnym dla klimatu kontynentem przez to, że jej gospodarka stanie się nowoczesna i zasobooszczędna.

Działanie Unii Europejskiej koncentruje się na poniższych filarach (politykach określonych na lata 2020-2024):

- Europa na miarę ery cyfrowej, wedle której strategia cyfrowa UE zapewni ludziom dostęp do technologii najnowszej generacji,
- Gospodarka służąca ludziom, zakładająca, że UE musi stworzyć bardziej atrakcyjne środowisko inwestycyjne; musi promować wzrost gospodarczy, który przyczynia się do tworzenia wysokiej jakości miejsc pracy, zwłaszcza dla młodych ludzi i małych przedsiębiorstw,
- Silniejsza pozycja Europy na świecie, podkreślająca, że głos UE musi być dobrze słyszalny na świecie; akcentujący multilateralizm i międzynarodowy ład oparty na zasadach,

- Promowanie europejskiego stylu życia, zakładający, że Europa musi chronić praworządność, jeśli chce stać po stronie sprawiedliwości i stać na straży najważniejszych wartości UE,
- Nowy impuls dla demokracji europejskiej, w związku z czym Europejczycy maja mieć możliwość zabierania głosu i mieć świadomość zagrożeń związanych z możliwą ingerencją z zewnątrz, dezinformacją i nawoływaniem do nienawiści w Internecie.

Gminny Program Rewitalizacji wpisuje się także w podstawowy dokument strategiczny na poziomie UE na lata 2014-2020, stanowiący podstawę działań jeszcze przez rok (zgodnie z zasadą wdrażania funduszy unijnych n+3), czyli dokument "Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu". Strategia realizuje kierunki rozwojowe oparte na inteligentnej i zrównoważonej gospodarce sprzyjającej włączeniu społecznemu i wzroście zatrudnienia oraz zwiększeniu produktywności i spójności społecznej. W ramach strategii określono pięć celów w zakresie zatrudnienia, innowacji, edukacji, włączenia społecznego oraz zmian klimatu i energii. Strategia zakładała:

- rozwój inteligentny poprzez rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji,
- rozwój zrównoważony poprzez wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej,
- rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu poprzez wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

10. Załącznik graficzny przedstawiający podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych dla obszaru rewitalizacji

Do Gminnego Programu Rewitalizacji dla obszaru rewitalizacji Gminy Zbrosławice, dołączono załącznik graficzny przedstawiający podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji, który został sporządzony na mapach w skali 1:5000, opracowanych z wykorzystaniem treści map ewidencyjnych w rozumieniu ustawy z dnia 17 maja 1989 r. Prawo geodezyjne i kartograficzne.

Na załączniku zostały wskazane przedsięwzięcia, dla których ze względu na stopień zawansowania danego przedsięwzięcia, możliwe było wskazanie i skonkretyzowanie lokalizacji w Gminnym Programie Rewitalizacji dla obszaru rewitalizacji Gminy Zbrosławice. Jako takie projekty można wskazać:

1. Ukształtowanie przestrzeni publicznej wokół terenu przyległego do budynku Urzędu Gminy oraz Centrum Usług Publicznych jak i rzeki Drama;
2. Aktywizacja społeczna na rewitalizowanym obszarze Zbrosławice – Ptakowice;
3. Adaptacja pomieszczeń OSP w Czekanowie na cele prowadzenia Centrum Aktywności Społecznej w Czekanowie;
4. Aktywizacja społeczna mająca na celu przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu w Czekanowie;
5. Modernizacja budynku świetlicy w Wieszowie oraz zagospodarowanie terenu wokół świetlicy na potrzeby pobudzenie aktywności społecznej mieszkańców i przeciwdziałania marginalizacji społecznej;
6. Aktywizacja społeczna grup defaworyzowanych przez działania integracyjne w świetlicy w Wieszowie;
7. Remont i rewaloryzacja zasobu komunalnego wraz z przestrzenią publiczną na obszarze Przezchlebia;
8. Aktywizacja społeczna na rewitalizowanym obszarze Przezchlebia
9. Remont i rewaloryzacja zasobu komunalnego wraz z przestrzenią publiczną na obszarze rewitalizacji Zbrosławice – Ptakowice;
10. Aktywizacja społeczna na obszarze rewitalizacji Zbrosławice - Ptakowice
11. Remont i rewaloryzacja zasobu komunalnego wraz z przestrzenią publiczną na obszarze rewitalizacji Zawada;
12. Aktywizacja społeczna na obszarze rewitalizacji Zawada;

13. Modernizacja budynku i adaptacja terenów sportowo – rekreacyjnych na potrzeby utworzenia przestrzeni publicznej w Wieszowie;
14. Przeciwdziałanie marginalizacji osób wykluczonych oraz aktywizacja lokalnej społeczności w Wieszowie;
15. Modernizacja obiektów i adaptacja terenów sportowych i rekreacyjnych na potrzeby utworzenia funkcjonalnej przestrzeni publicznej w Miedarach;
16. Przeciwdziałanie marginalizacji osób wykluczonych oraz aktywizacja lokalnej społeczności w Miedarach;
17. Modernizacja kompleksu pałacowego położonego przy ul. Zamkowej w Zbrosławicach z przeznaczeniem na cele społeczne i gospodarcze;
18. Stworzenie miejsca aktywności i integracji społecznej w kompleksie zamkowym w Zbrosławicach;
19. Inicjatywa sportowo-edukacyjno-technologiczna w Ziemięcicach (ISET) – utworzenie przestrzeni na cele społeczne i gospodarcze;
20. Stworzenie miejsca aktywności i integracji społecznej w Ziemięcicach;
21. EKOPARK w Ziemięcicach jako przestrzeń społeczna i edukacyjna;
22. Aktywizacja społeczna mająca na celu zdobycie nowych umiejętności, kompetencji i poszerzenia wiedzy i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu w Ziemięcicach;
23. „Granice, które łączą” – modernizacja utworzenie infrastruktury i przestrzeni rekreacyjnej na cele podnoszenia aktywności społecznej na obszarze rewitalizacji Laryszów;
24. Animowanie aktywności i integracji społecznej w Laryszowie.

Na załącznikach mapowych powyższe projekty zaznaczono punktowo (w kolorze czarnym) z ich w/w numerami.

OBSZAR ZBROSŁAWICE - PTAKOWICE

Województwo: śląskie
Powiat: tarnogórski
Jedn. ewid.: 241309_2_Zbrosławice
Obręb: 0020_Zbrosławice
Arkusz:

MAPA EWIDENCYJNA
SKALA 1:5000

POŚWIADCZA SIĘ ZGODNOŚĆ WINIEJSZEJ KOPII Z TREŚCIĄ MATERIAŁU PAŃSTWOWEGO ZASOBU GEODEZYJNEGO I KARTOGRAFICZNEGO	
Organ prowadzący państwowy zasób geodezyjny i kartograficzny	STAROSTA TARNOGÓRSKI
Wykonawca	mapa ewidencyjna
Identyfikator zadania lub numer zlecenia	GP.2.6642.2.1766.2022
Data wykonania kopii	2023.07.07
Imię, nazwisko i podpis osoby reprezentującej organ	Z up. STAROSTY INSPEKTOR Ewa Gawenda

LEGENDA

obszar rewitalizowany

17, 18

1, 2

9, 10

Województwo: śląskie
Powiat: tarnogórski
Jedn. ewid.: 241309_2_Zbrosławice
Obręb: 0004_Ptakowice
Arkusz:

MAPA EWIDENCYJNA
SKALA 1:5000

POŚWIADCZA SIĘ ZGODNOŚĆ WINIEJSZEJ KOPII Z TREŚCIĄ MATERIAŁU PAŃSTWOWEGO ZASOBU GEODEZYJNEGO I KARTOGRAFICZNEGO
Organ prowadzący państwowy zasób geodezyjny i kartograficzny: STAROSTA TARNOGÓRSKI
Wykonawca: mapa ewidencyjna
Identyfikator zadania lub numer zlecenia: GP.2.6642.2.1766.2022
Data wykonania kopii: 2023.07.07
Imię, nazwisko i podpis osoby reprezentującej organ: Z up. STAROSTY INSPEKTOR Ewa Gawenda

ZAŁĄCZNIK NR 2

OBSZAR CZEKANÓW

Województwo: śląskie Powiat: tarnogórski Jedn. ewid.: 241309_2, Zbrosławice Obręb: 0002, Czekanów Arkusz:	MAPA EWIDENCYJNA SKALA 1:5000	POŚWIADCZA SIĘ ZGODNOŚĆ NINIEJSZEJ KOPII Z TREŚCIĄ MATERIAŁU PAŃSTWOWEGO ZASOBU GEODEZYJNEGO I KARTOGRAFICZNEGO Organ prowadzący państwowy zasób geodezyjny i kartograficzny: STAROSTA TARNOGÓRSKI Nazwa materiału: mapa ewidencyjna Identyfikator ewidencyjny materiału zasobu: GP.Z.6642.2.1766.2022 Data wykonania kopii: 2022.07.01 Imię, nazwisko i podpis osoby reprezentującej organ: z up. STAROSTY INSPEKTOR Ewa Gawenda

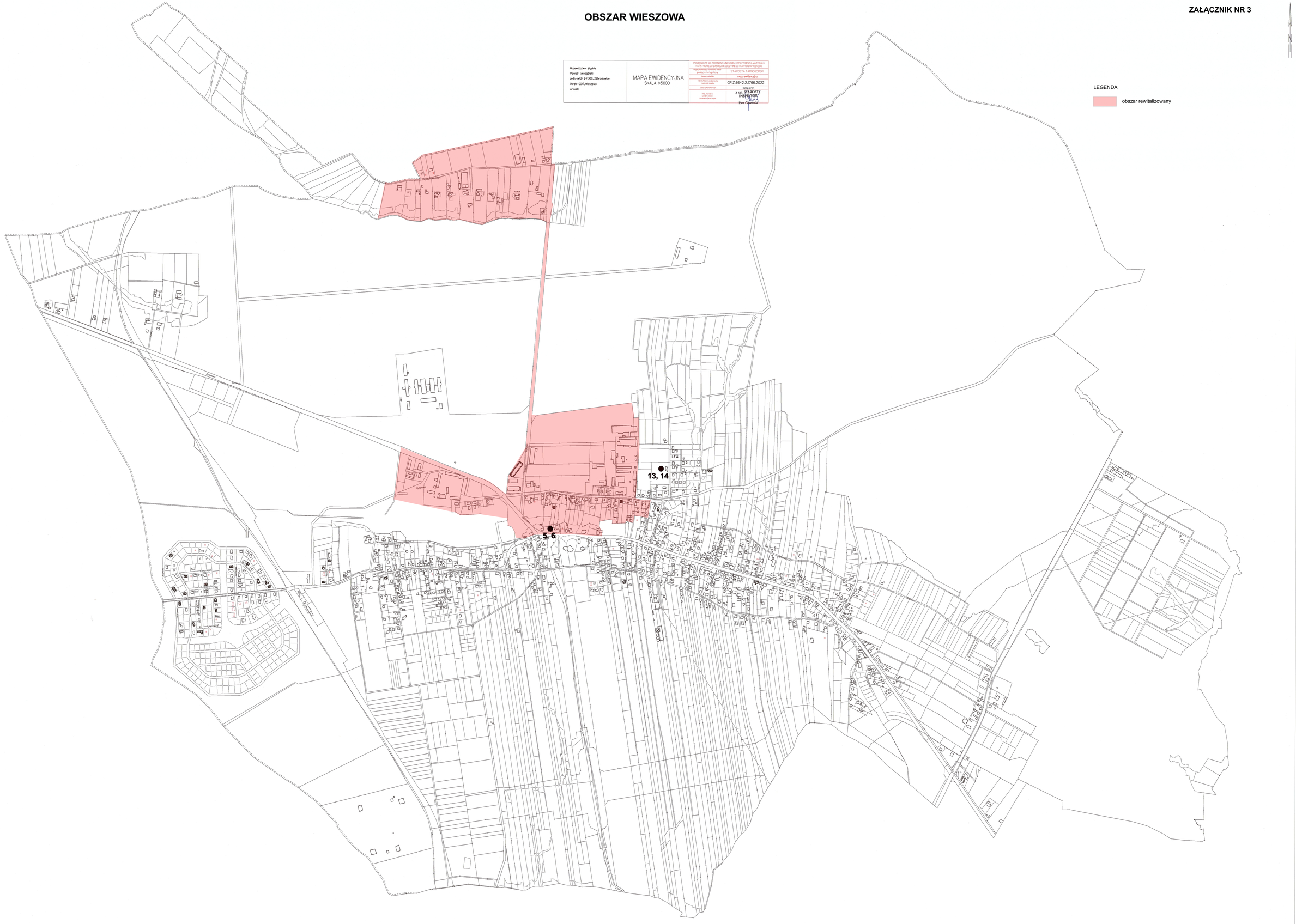
LEGENDA

obszar rewitalizowany

ZAŁĄCZNIK NR 3

OBSZAR WIESZOWA

Województwo: śląskie Powiat: tarnogórski Jedn. ewid.: 241209_2 Zbrosławice Obręb: 0017, Wieszowo Arkusz:	MAPA EWIDENCYJNA SKALA 1:5000	POŚWIADCZA SIĘ ZGODNOŚĆ NINIEJSZEJ KOPII Z TREŚCIĄ MATERIAŁU PAŃSTWOWEGO ZASOBU GEODEZYJNEGO I KARTOGRAFICZNEGO Organizacja ewidencji gruntów i budynków: STAROSTA TARNOGÓRSKI Nazwa mapy: mapa ewidencyjna Identyfikator ewidencyjny mapy ewidencyjnej: GP.2.6642.2.1766.2022 Data wykonania kopii: 2023.07.07 Imię, nazwisko i podpis osoby uprawnionej do gleb: z up. STAROSTY INSPEKTOR Ewa Gawenda

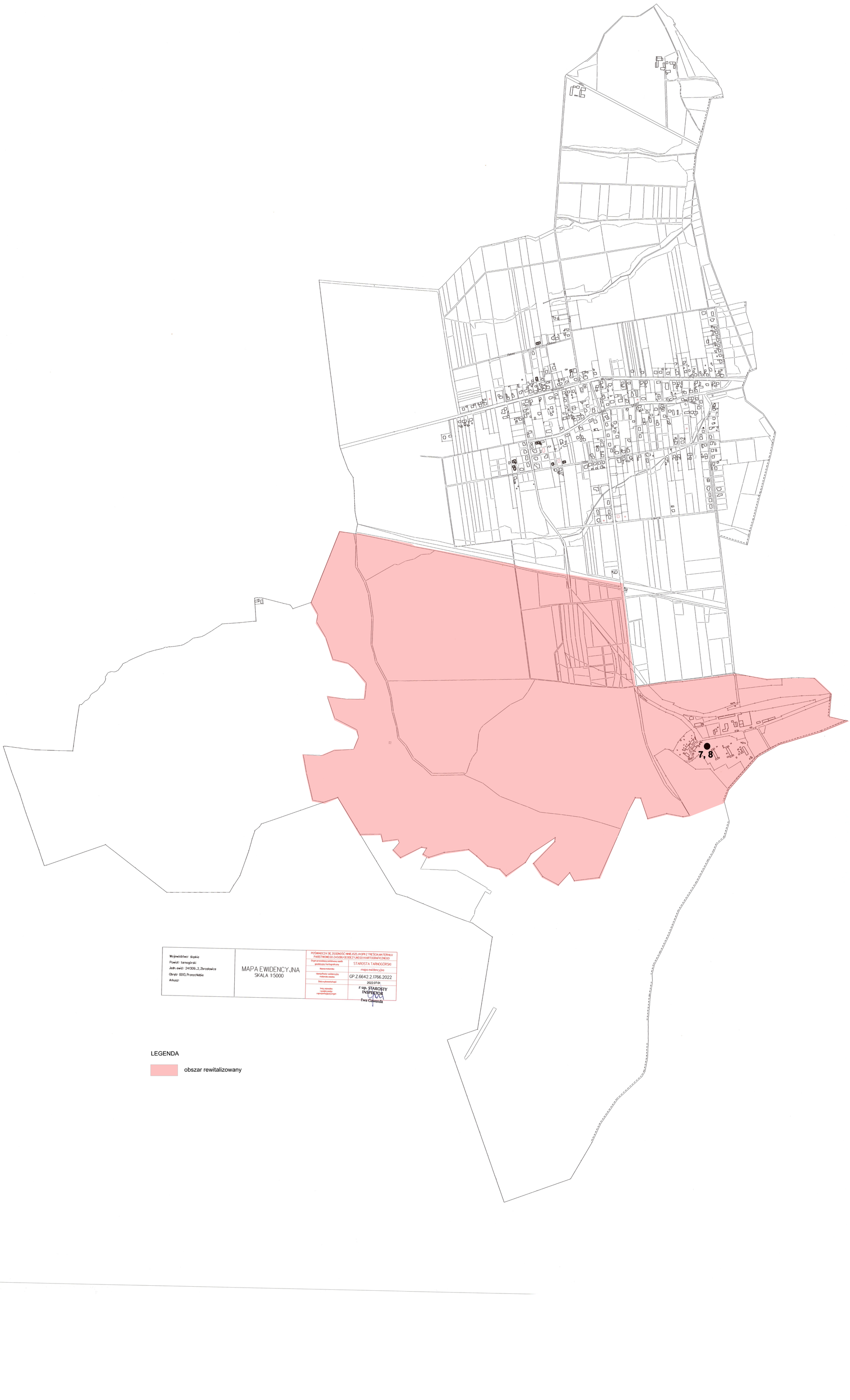

LEGENDA

obszar rewitalizowany

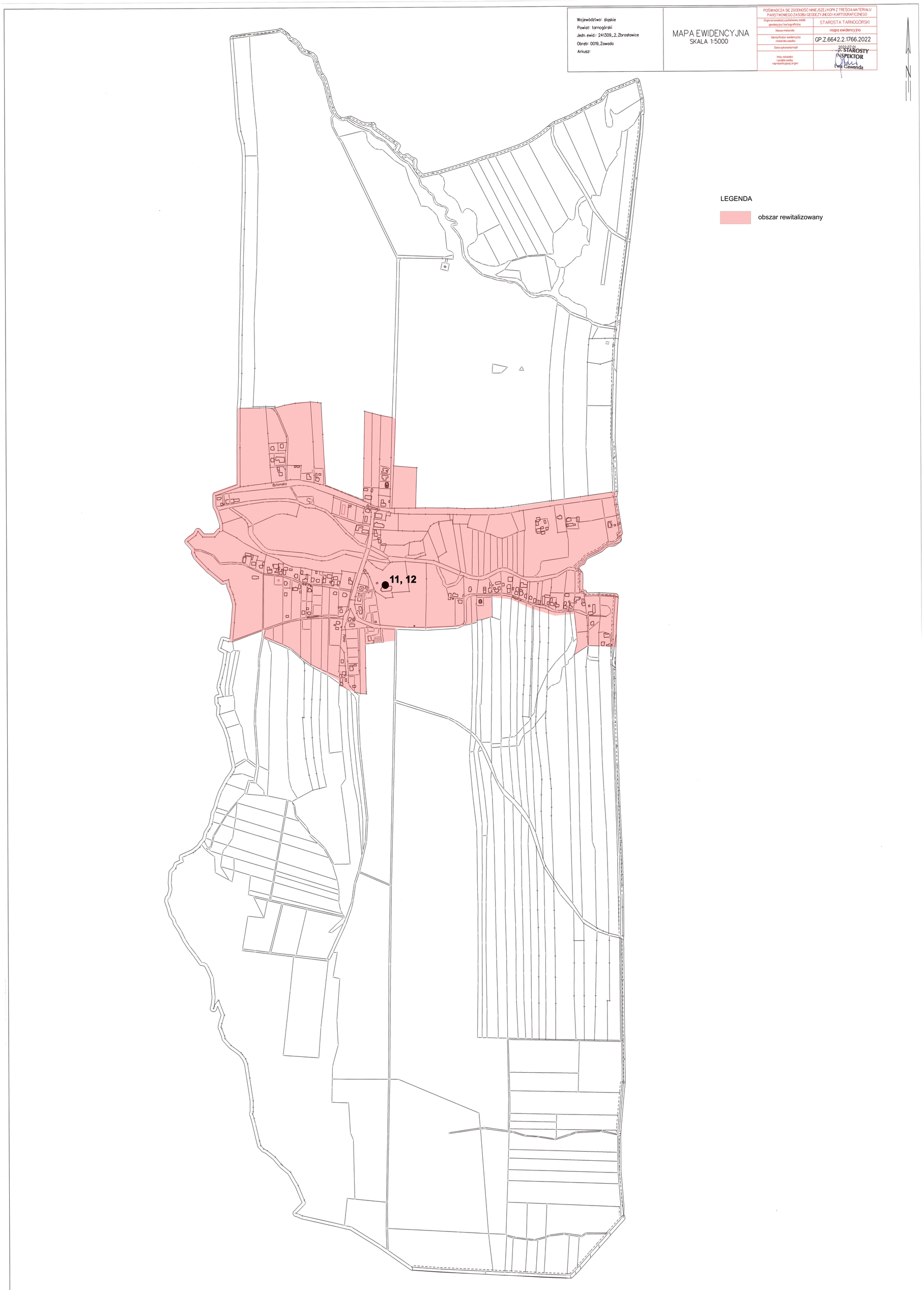
ZAŁĄCZNIK NR 4

OBSZAR PRZEZCHLEBIE

OBSZAR ZAWADA

ZAŁĄCZNIK NR 5

ZAŁĄCZNIK NR 6

OBSZAR MIEDARY

Województwo: śląskie
Powiat: tarnogórski
Jedn. ewid.: 241309_2, Zbrosławice
Obręb: 00012, Miedary
Arkusz:

MAPA EWIDENCYJNA
SKALA 1:5000

POŚWIADCZA SIĘ ZGODNOŚĆ NINIEJSZEJ KOPII Z TREŚCIĄ MATERIAŁU PAŃSTWOWEGO ZASOBU GEODEZYJNEGO I KARTOGRAFICZNEGO	
Organ prowadzący państwowy zasób geodezyjny i kartograficzny	STAROSTA TARNOGÓRSKI
Nazwa materiału	mapa ewidencyjna
Identyfikator ewidencyjny materiału zasobu	GP.Z.6642.2.1766.2022
Data wykonania kopii	2022.07.01
Imię, nazwisko i podpis osoby reprezentującej organ	z up. STAROSTY INSPEKTOR Ewa Gaiwenda

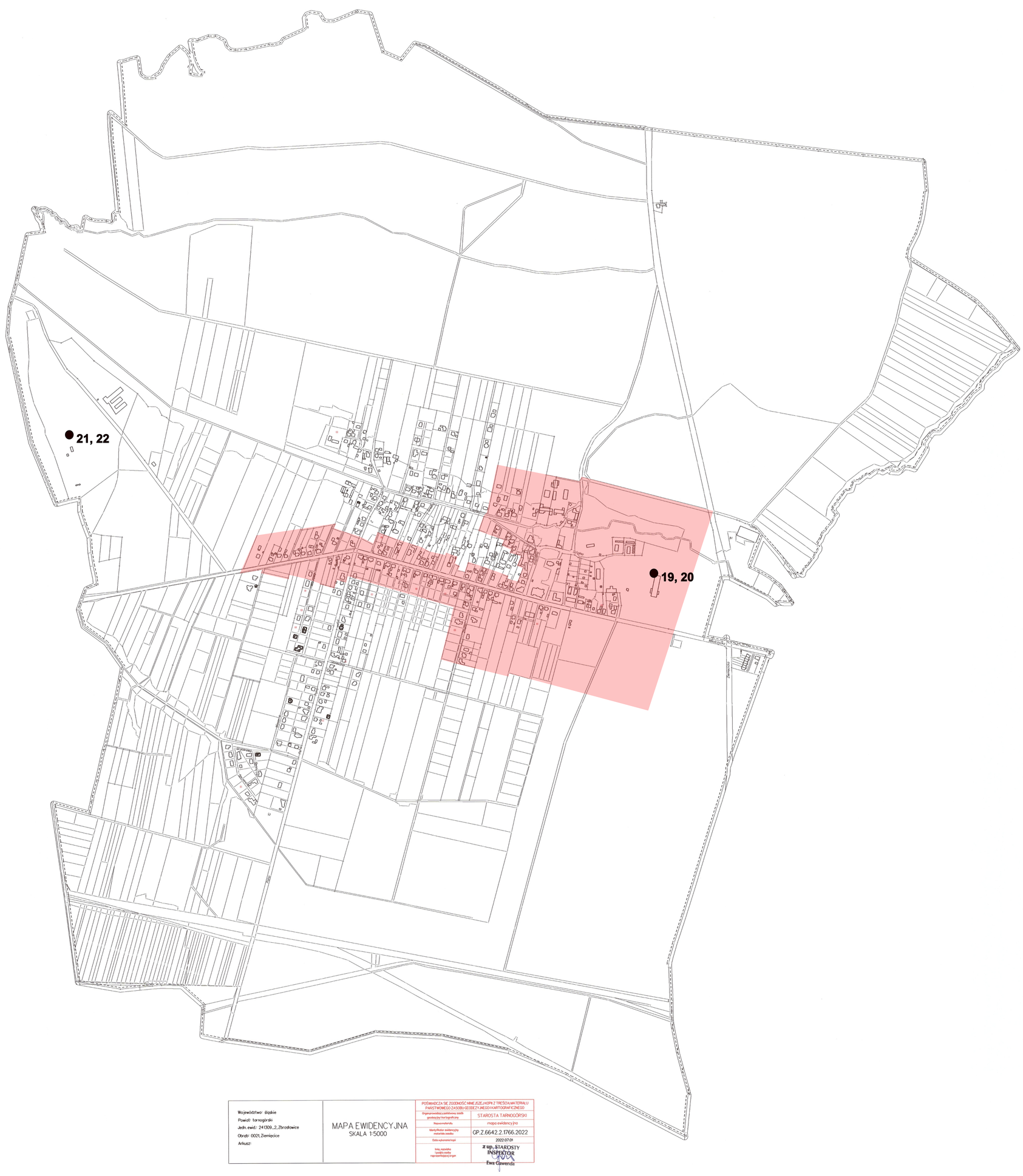
LEGENDA

obszar rewitalizowany

15, 16

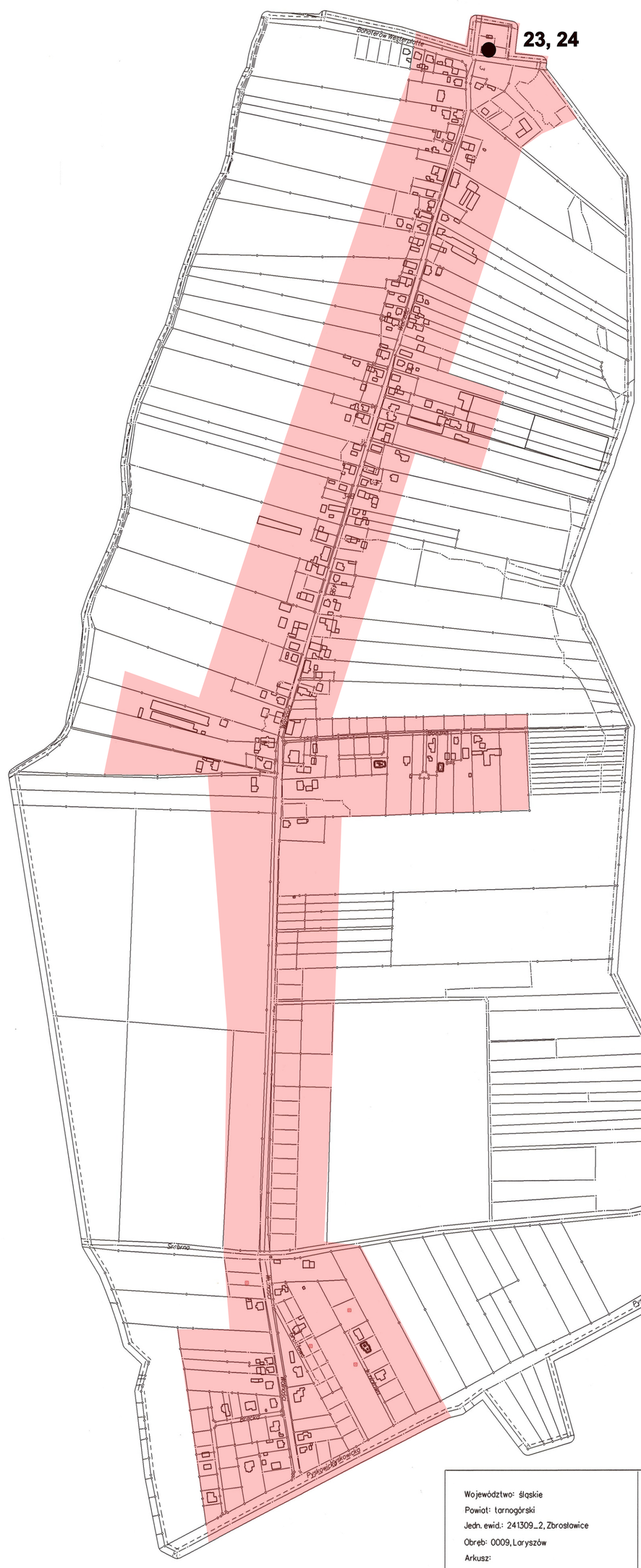
ZAŁĄCZNIK NR 7

OBSZAR ZIEMIĘCICE

Województwo: śląskie Powiat: tarnogórski Jedn. ewid.: 241309_2, Zbrosławice Obręb: 0021, Ziemięcice Arkusz:	MAPA EWIDENCYJNA SKALA 1:5000	POŚWIADCZA SIĘ ZGODNOŚĆ NINIEJSZEJ KOPII Z TREŚCIĄ MATERIAŁU PAŃSTWOWEGO ZASOBU GEODEZYJNEGO I KARTOGRAFICZNEGO Organ prowadzący państwowy zasób geodezyjny i kartograficzny: STAROSTA TARNOGÓRSKI Nazwa ewidencji: mapa ewidencyjna Identyfikator ewidencyjny materiału zasobu: GP.Z.6642.2.1766.2022 Data wykonania kopii: 2022.07.01 Imię, nazwisko i podpis osoby reprezentującej organ: z up. STAROSTY INSPEKTOR Ewa Ciawerda

OBSZAR LARYSZÓW

LEGENDA

obszar rewitalizowany

Województwo: śląskie
Powiat: tarnogórski
Jedn. ewid.: 241309_2, Zbrosławice
Obręb: 0009, Laryszów
Arkusz:

MAPA EWIDENCYJNA
SKALA 1:5000

POŚWIADCZA SIĘ ZGODNOŚĆ NINIEJSZEJ KOPII Z TREŚCIĄ MATERIAŁU PAŃSTWOWEGO ZASOBU GEODEZYJNEGO I KARTOGRAFICZNEGO	
Organ prowadzący państwowy zasób geodezyjny i kartograficzny	STAROSTA TARNOGÓRSKI
Nazwa materiału	mapa ewidencyjna
Identyfikator ewidencyjny materiału zasobu	GP.Z.6642.2.1766.2022
Data wykonania kopii	2022.07.01
Imię, nazwisko i podpis osoby reprezentującej organ	z up. STAROSTY INSPEKTOR Ewa Gawenda

UZASADNIENIE

Zarząd Województwa Śląskiego w dniu 6 grudnia 2023 r. podjął Uchwałę nr 2574/470/VI/2023, do której załącznikiem nr 1 są „Zasady opiniowania gminnych programów rewitalizacji oraz prowadzenia wykazu gminnych programów rewitalizacji województwa śląskiego w ramach FE SL 2021-2027". Dokument ten stanowi podstawę do wydawania opinii przez Instytucję Zarządzającą programem Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027, a także do weryfikacji elementów wynikających z zasad realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce w perspektywie finansowej Unii Europejskiej na lata 2021–2027. Jednocześnie dokument określa procedurę wpisania gminnych programów rewitalizacji do wykazu, którego posiadanie stanowi warunek niezbędny do możliwości aplikowania o środki przeznaczone na przedsięwzięcia rewitalizacyjne.

Obowiązujący Gminny Program Rewitalizacji Gminy Zbrosławice nie zawiera wszystkich elementów wymaganych w świetle przyjętych zasad opiniowania, w szczególności w zakresie dostosowania do wymogów wynikających z perspektywy finansowej UE 2021–2027. Z tego względu konieczne jest dokonanie zmian w treści dokumentu, w tym w zakresie jego nazwy, która zostaje ujednolicona do brzmienia: **„Gminny Program Rewitalizacji dla obszaru rewitalizacji Gminy Zbrosławice"**.

Zgodnie z art. 23 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (tj. Dz. U. z 2024 r. poz. 278), zmiana gminnego programu rewitalizacji następuje w trybie przewidzianym dla jego uchwalenia. Jednocześnie wprowadzane zmiany nie dotyczą przedsięwzięć rewitalizacyjnych zawartych w programie oraz nie zostały powiązane z ustanowieniem Specjalnej Strefy Rewitalizacji, w związku z czym nie wymagają one uzyskania opinii ani przeprowadzania konsultacji społecznych.

Program zgodnie z zapisami art. 19 ww. ustawy nie stanowi aktu prawa miejscowego.

Podjęcie niniejszej uchwały jest zatem niezbędne w celu dostosowania Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Zbrosławice do obowiązujących zasad opiniowania i prowadzenia wykazu gminnych programów rewitalizacji województwa śląskiego, co umożliwi korzystanie ze środków funduszy europejskich w perspektywie 2021–2027.